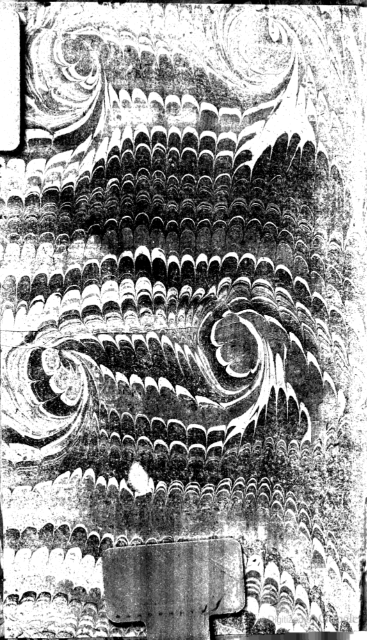
DE HARMONIA ANIMI ET CORPORIS HUMANI, MAXIME...

Georg Bernhard Bilfinger

DE HARMONIA
ANIMI ET CORPORIS HUMANI, MAXIME
PRÆSTABILITA,
EX MENTE
ILLUSTRIS LEIBNITII,
COMMENTATIO HYPOTHETICA.

Accedunt Solutiones Difficultatum, ab Eruditissimis Viris, DNN. FOUCHERIO, BAYLIO, LAMIO, TOURNEMINIO, NEWTONO, CLARKIO, atque STAHLIO motarum.

OPERA

GEORGII BERNHARDI BÜLFFINGERI,
Philos. Magistri & Professoris Extra-Ordinarii Tubingensis.

Francofurti & Lipsiæ:
Apud THEODORUM MEZLERUM, Tubingensem Bibliopolam.
CIↃ IↃ CC XXIII.

LEIBNITIUS in Epiſtola ad REMONDUM Tom. II. du Recueil du Diverſes Pieces ſur la Philoſophie, la Religion Naturelle &c. Par Mrs. *Leibniz*, *Clarke*, *Newton*, p. 209.

***De Lectione Librorum*:**

J'y cherche, non pas ce que j'y pourrois reprendre, mais ce qui y mérite d'être approuvé, & dont je pourrois profiter. Cette méthode n'eſt point la plus *à la mode*, mais elle eſt la plus *équitable*, & la plus *utile*.

LECTORI SALUTEM
ET
OFFICIA.

COmmentationem accipis, *Æquanime Lector*, qualem mense *Julio* 1721. conscripsi, & *Septembri* proximo publice promisi. *Paucissima* sunt, quæ ex illo tempore *immutavi*, & in notis maxime, atque allegationibus recens additis consistunt. *Parum* id TUA interest, opinor: Ideoque non indicabo loca. Interest *mea nonnihil*: Sufficit eo tamen, monuisse generaliter.

Consilium scriptionis erat, ut argumentum dissertationi præberet Inaugurali: Et præbuit quoque, quia *summam* Scripti, in compendio expositam, publico disputationis examine dignati sunt *Viri Eruditissimi*, & publica grati animi testificatione dignissimi.

Editionis hanc caussam habe: Intellexi non semel, esse inter Eruditos, qui mallent, *vulgariter* & *prolixe* dici hanc caussam; quam exponi strictim, aut intertexi integro Systemati.

Inventorem Systematis, Illustrem G. G. *Leibnitium*, novimus *sparsim* sua tradidisse, & non raro *ænigmata* locutum & *apophthegmata*; *aurea* quasi *carmina* fundentem, non sine *Systemate*, aut *traditione* & *Jamblichis* intelligibilia.

Acutissimum vero *Christianum Wolfium* vidimus, ubi in condendo Systemate Metaphysico elaboraverat, *easdem* quoque sententias, quasi sponte sibi obviam factas, suæ doctrinarum *catenæ immexuisse*, explicitas amplius, & suffultas certius.

Sed vero *non* id *omnium* opus est, *colligere* dissita, & e diversis excerpta commentariis dicta *colligare*; Namque, ut *ingenium* non desit, deest aliquando *patientia*, aliquando *copia* libellorum.

Neque illam Rei Litterariæ *felicem* hodie vivimus *ætatem*, qua sive *ad unum omnes*, sive *plerique* omnes, tantum in omni disciplina studii collocare vel *possunt*, vel *volunt*, ut *integra* examinare, vel & combinare Systemata, *vulgatum* sit.

Persuasit ea consideratio mihi, *gratiam* iniri *apud illos* posse, qui, sive *gravioribus* occupati, sive innutriti *levioribus*, saltim *aliis* distracti rebus, sententiarum tamen inter Eruditos celebrium *momenta quædam* intelligere gestiunt; *Collecta* enim hoc libello, & *popularius*, nisi fallor, exposita deprehendent, quæ *sparsim* alibi disjecta, aut *philosophico* magis habitu induta conspiciuntur.

Ca-

Cave autem, ea re existimes promitti *facilia adeo* omnia, ut vel obiter lecta sese approbent, aut hæreant. Est aliquando *difficilius negotium*, quam ut expediri breviter & facillime possit: Aliquando mea quoque *scriptoris culpa* esse potest, quam non sane lubens contraxi; confitebor autem, &, si possim, emendabo lubentissime.

Illud jure flagito, nolis, *ubicunque* quæstioni *obviæ difficilis* responsio succurrat: Eam *semper* Auctoris culpam interpretari. Quo sunt obvia magis in disciplinis *physicis* atque *metaphysicis* phænomena: Eo plerumque difficiliores eorundem explicationes Philosophi experiuntur.

Non abnuo rationem Cl. *Astrucio* allegatam, qua conjecit, minui admirationem frequentia, & negligentiorem adeo in exquirendis caussis animum infeliciorem esse in iisdem eruendis: *Propius* tamen *aliquando* caussam contigeris, si vulgata & obvia dixeris utplurimum esse *magis composita* abstrusis, & arte demum, aut speculatione abstracta natis Eruditorum quæstionibus.

Possem *exemplis* fidem dicto facere, si excurrere in illud institutum liceret: Nunc *monitis* pergo, quæ commentationi quidem præsenti necessaria existimo.

Ordinem Scripti *Conspectus* exhibet, *eo* quidem fine & *modo* scriptus, ut essentialia in compendio connexa sistat. De nonnullis caussam accipe.

 Ex-

Expoſito *Sectione prima* quæſtionis ſenſu, *ſecunda* diſſerui de numero explicationum. Viſum eſt, fortaſſe non omnes id *ſupplere*, quod *Leibnitius*, ſubintellectum ſine dubio, explicite non expreſſit. Arguit Vir Philoſophus ab excluſione *duorum* ad exiſtentiam *tertii* Syſtematis: Recte id quidem, *ſi conſtet*, ſimplicia plura excogitari non poſſe, & compoſita premi difficultatibus iisdem, quibus ille ſimplicia extruſerit. *Opportunum* itaque judicavimus, eam ab initio partem enarrare *diſtinctius*.

De Numero tractationem excipit altera ſpecialior, quæ ſingulare uniuscujusque ſententiæ examen pandit. Diximus *tertia Sectione* de Vulgato, *quarta* de Carteſiano Syſtemate, quæ viſa ſunt; *ſalvis* defenſorum *honoribus*, quos nihil læſos volumus. Licet *diſſentire* in Rep. Litteraria: *Convitiari* non licet; ſi *jura* quidem a *conſuetudine* ſecernas.

Ubi *Leibnitianum* ex inſtituto *Syſtema* perſecutus ſum, *Sectione quinta*, de *Anima* & *Corpore* egi *ſigillatim*, exemplo Cel. *Wolfii*, qui primus diſerte & applicate oſtendit, vere *Leibnitium* & ex ſolido dixiſſe: *Harmoniam* ſuam eſſe *Confluentem*, in quo amice coëat, quicquid boni ſive dixerint ſive ſuppoſuerint *Idealiſtæ* hinc, & illinc *Materialiſtæ*. Concordiam ipſam ut illuſtriorem Lectores conſpicerent, etiam difficiles: *Specialius* pauca de Legibus utriusque ſubſtantiæ conſpirantibus an-

annexui; iisdem omnino principiis deducta.

Hypotheticam hanc tractationem dixi, *ut integrum* esset, etiam illa mutuo accipere, quæ fortassis Systemati necessaria esse possunt, & in illa tamen Sectionis brevitate neglecta sunt. Tum vero, *ut scopum* scriptionis obtinere certius possim: Ut enim doctrinæ veritatem Tibi non persuadeam, facilius approbabo studium explicandi sententiam VIRI, undique Maximi. Nolui etiam, *asseverata* dictione dissentientes *offendere*. Expositis enim, quæ succurrebant animo, rerum momentis, *liberum* & *Tibi* & *Mihi* volo illud *Plautinum*: " Optio hæc Tua est, utram „ harum vis conditionem, accipe „.

Objectionum solutiones, *sexta* dissertationis parte factas, commoditati Lectorum indulsi, non vanitati meæ. Pleræque enim a *Leibnitio* datæ sunt; aliquæ & a *Chr. Wolfio* adjunctæ; paucæ *meæ* sunt, nec præcipuæ. Neque delector ego Refutationibus: Demonstrationes deperire animum, non diffiteor; easdemque non multas magis, quam bonas. Dixi caussam sententiæ, ubi solutiones obsignavi, paragrapho Scripti 252.

Si quas passim *occupari* objectiones videris, cave, *verborum potestatem* premas, ubi *de alieno* loquor: Dixi non pauca, qualia primo videri ad-

 spe-

ſpectu poſſent, & quæ a noſtris arceri præſepibus conſultum judicavi. Ita nolim exiſtimes, mea ſententia *petitionem principii* fore, ſi quis in formanda quæſtione negligenter aut doloſe verſetur: Non enim illa *mea* eſt appellatio, quam §. ſtatim primo, *nota prima* complectitur. Idem, ſi placet, judicium eſto de ſimilibus.

Sunt *plures* ex eo, quo noſtra hæc conſcripſimus, tempore *difficultates* motæ ab Eruditis: Earum *unicam* illis addidi, quas, hinc inde auditas, antea collegeram, & ſupplementi loco adoptaveram. Plures *alias* diſerte nunc adjungere, inſtitutum non admittit: *Antiquius* enim hoc Scriptum eſt, quam, quæ illas generaverat, diſſertatio mea Inauguralis, d. 13. Sept. 1721. Reſp. *Jo. Davide Eſſichio*, *Tubingenſi*, defenſa.

Monebo tamen ignaros rerum, ut attendant *Annotationibus* Excell. inter nos Philoſophi atque Medici, *Eliæ Camerarii*, in diſſertatione extemporali, ſed erudita, qua *Unionis Animæ cum Corpore Syſtemata Tria*, Harmoniæ Præſtabilitæ, Influxus, & Aſſiſtentiæ *in unum* fudit, d. 27. Sept. 1721. *Reſp.* Jo. Frid. *Braunio* defenſa. Sed vero & illis animum advertant, quæ Excell. Phyſicæ & Mathematum Profeſſor, *Jo. Cunr. Creilingius* ſuis in Leibnitiana Philoſophiæ Placita commentationibus, de noſtro hoc negotio interſeruit, diſputatione *altera* in *Principia Philoſophiæ Autore* G. G. *Leibnitio*, reſpondente *eodem Dn. Eſſichio*, Magiſte-

ſterii Philoſophici eo tempore Candidato, ventilata d. 17. Aug. A. 1722.

Vidimus non ita pridem quoque, quas pag. 32. not. y. ex Amici litteris obiter allegavimus, Cel. Lipſienſium Philoſophi *Godofr. Polycarpi Mülleri* Meditationes in *Theoriam ſenſuum Generalem*, a *Nic. Hartſœckero* traditam, 18. Apr. 1722. Reſp. Car. Gotth. *Sachſio* diſputatas, quarum §§. 24. - 31. examinandis de Harmonia Præſtabilita Inſtitutionibus Wolfianis impendit.

Vidimus Eloquentiſſimi *Croſæ* animadverſionem, in tranſitu factam, & expoſitam in *Logico* Syſtemate P. I. S. II. c. V. Tom. II. p. 673.

Vidimus *Leibnitianam* ſententiam, *Carteſii more* inflexam a M. *Chriſtiano Georg. Schüſslero* in Diſſ. de Commercio inter Animam & Corpus d. 5. Aug. 1720. Halæ habita, qua, ſi mentem aſſequor, ex præſtituto *vim* motuum, *directionem* ex imperio animæ deduxit.

Vidimus *elegantem*, ſed *ſuccinctiſſimam*, ſententiæ Leibnitianæ *expoſitionem*, quam Cel. Theologus, *Mich. Gottl. Hanſchius*, S. Cæſ. & Cath. Majeſtatis Conſiliarius, edidit, adjunctam Ideæ Boni diſputatoris, A. 1722. cuſam.

Et *quis omnia* enumeret, quæ *diverſiſſimis* imbuti *principiis* Eruditi de negotio quidem

præsenti, argumento maxime composito, edixerunt?

Unum pro *innocentia doctrinæ* illustranda fortassis non inepte addidero. Leibnitii Testimonio didici, *complures Occasionalistarum* testatos esse, se non aliter assistentiam suam interpretari, quam Leibnitius Harmoniam. R.R. P.P. *Jesuitas Trivultinos* egregie de Harmonia Præstituta pronunciare, testimonio simul atque calculo *Interpretis* Theodicææ, *Coloniensis* ex eadem societate P. R. constat. Lipsiensem Theologum, *M. G. Hanschium* modo appellavimus: Cui comitem e Reformatis Cel. *Jaquelotium* addimus, quando ideis spirituum atque corporum congruere, neque humanæ libertati adversam esse sententiam existimat. Illustrissimum Dn. *Abbatem Contium* Systemati faventem ex Leibnitiana ad illum epistola suo loco exhibuimus. *Lubentes* quoque vidimus, Cl. *Jo. Melch. Verdriesium*, Giessensem Philosophum, atque Medicum cum de Unione loquitur, id arbitratui Lectorum permisisse, *occasionem* asserere, aut *Præstabilitam* olim *Harmoniam* velint? Nimirum veneramur VIRI virtutem, & judicium.

Eidem etiam *scopo* dedimus *Sectionem* libelli *ultimam*, qua utiles hujus doctrinæ fructus, etsi breviter, indicavimus; eoque facto veritatem Leibnianæ gloriationis asseruimus. Ut enim *fulciendis*-

dis illis veritatibus *necessarium* non sit Systema expositum: Est *accommodum* tamen; & *exaltandis utile.*

Longam vero exili Libello *præfationem*! Legisse tamen, opinor, non pœnitebit; Facilior enim, hac cognita, progressus erit, & judicium tutius.

Commoditati Tuæ etiam illud indulgeo, ut *præmoneam*, Sectione sexta *objectiones* distingui *notulis* („) initio paragraphorum & fini additis; in *Baylianis numeros* quoque barbaros objectionibus atque responsionibus intermistos, mutuo contendendos esse; & addendas §. 170. & 172. notulas modo memoratas.

Errores operarum *leviores* annotare nihil attinet: Sufficiat, æquitatem advocasse Tuam, & *graviores* expunxisse. *Satis*, opinor, *bene* se cetera habent; *absente* præsertim *Auctore* per *Amicum*, aliis obrutum occupationibus, curata: Quæ existimavi, moram Lectoribus injicere aliquam posse, inter *Emendanda* collocavi. Facient rem mihi gratam, & utilem sibi, quibus molestum non erit, añotata *corrigere*, aut si quando inter Lectionem hæreant, indicem illum *consulere*. Ita dubium non est, permutatam pag. 84. lin. 5. vocem, impedire sensum: Leges igitur *naturales* converte in *generales* ex indice nostro; & plana facile omnia erunt. Idem in ceteris tene, etsi multo facilioribus.

Dis-

Dissertationem, paragrapho hujus libelli *centesimo* allegatam, animus erat adjungere præsenti. Quoniam id fieri hac vice non potuit: *Proximis* illam nundinis excudi curabo, nisi aut negotia institutum alia interverterint, aut ingratos publico labores meos intellexerim; *thetice* tamen illam rem persequar, etsi prolixius, &, quoad possum, planius edisserendam.

Ita vero *vale*, Lector Benevole, & utere *jure Tuo*, examinandi omnia, tenendi bona! Dabam Tubingæ. III. Id. Mart. CIƆ IƆ CC XXIII.

CON-

CONSPECTUS
UNIVERSÆ TRACTATIONIS.

Sectio *Prima* exhibet Statum Quæstionis propositæ.

D*Icimus* Harmoniam Animi & Corporis §. 1. *sive cogitationum & motuum* §. 2. *non unionem* §. 3. *nisi termino prius explicato* §. 4. *Animæ igitur & Corporis existentiam præsupponimus* §. 5. Præstabilitam *vocamus cum Leibnitio* §. 6. *seclusis tamen ceteris Harmoniæ Præstabilitæ speciebus* §. 7. *quas inter substantias generatim omnes* §. 8. *speciatim inter corpora corporibus, spiritusque spiritibus* §. 9. *itemque corpora spiritibus collata* §. 10. *variis elocutionum formulis asseruit* §. 11. *generalitate a nostro instituto aliena* §. 12.

Sectio *Secunda* inquirit in Numerum Systematum.

Ut intelligas, quot simplicia *esse possint* §. 13. *attende, quomodo consentire possint res duæ necessariæ* §. 14. *duæ contingentes* §. 15. *una necessaria & altera contingens* §. 16. In duabus contingentibus, *qui noster casus est*, *non esse nisi tria possibilia*, *ostenditur argumento* §. 17. *& exemplo per Leibnitium allegato* §. 18. 19. *atque ad rem præsentem applicato* §. 20. Composita *possunt plurima fieri, sed exiguo fructu* §. 21. *Possunt aliqua & in* Ramos *divelli, exemplo R. P. Tourneminii* §. 22. *addita examinis cautela & adminiculo* §. 23.

Sectio

Sectio *Tertia* examinat Systema Influxus Physici.

Quid sit influxus *Physicus explicatur* §. 24. *sed generice solum* §. 25. *creditur niti* experientia §. 26. *quæ, cautius perspecta* §. 27. *deprehenditur hoc loco* insufficiens §. 28. *Neque ideo statim falsa est sententia* §. 29. *est fictitia tamen* §. 30. *rejicienda tum demum, si repugnet alicui veritati cognitæ* §. 31. *qualem Cartesius suam de identitate quantitatis motus regulam arbitratus est* §. 32. *refutatus primum a Leibnitio* §. 33. *qui alium priori canonem substituit de identitate virium motricium* §. 34. *Non utimur illo tamen hac vice* §. 35. *etsi naturæ rerum, nostra quidem sententia, conveniat* §. 36.

Effectus integer est æquipollens (non major) viribus caussæ ad effectum applicatis §. 37. *Et corporeæ in organa mea impressioni respondet effectus in corpore æquipollens, sive plena omnia & materiam motui indifferentem*, §. 38. *vel resistentem* §. 39. *sive vacuum supponas* §. 40. 41. *Igitur* ex corpore *nihil transit* in animam §. 42. *Sed neque* ex anima in corpus, *ut R. P.* Tourneminio *visum* §. 43. *cujus modeste expenditur institutum generale* §. 44. *& postulatum unionis possessivæ* §. 45. *& suppositiones* §. 46. 47. *& solutiones difficultatis* §. 48-52. *quæ strictius proponitur hoc modo: Animæ actio est determinata* §. 53. Ratio determinationis *non potest esse in rebus extra animam corporeis* §. 54. *Neque est interna pendens ab arbitrio animæ* §. 55. *Erit igitur interna pendens a statu animæ præcedaneo, conformis harmoniæ, sed non sufficiens influxui* §. 56. *Recte igitur Ill.* Leibnitius *ad Cel.* Stahlium: *Si animæ vi saltamus, nulla est ratio, quare non saltemus ad altitudinem quamcunque?* §. 57. *nihil obstantibus finitudine mentis, & corporum ambientium resistentia* §. 58. *& generali proportionis allegatione ex fine sumta, & societate animæ cum corpore* §. 59. *& transformatione ratiocinationis in motum, atque motus in rem incorpoream* §. 60. *& instantia quoque Stahliana* §. 61. *Remota vero actione corpo-*

corporis in animam, & animæ in corpus ſuum, excuſatur facti audacia §. 62, & *per Carteſium tranſitur ad Carteſianos* §. 63.

Sectio *Quarta* diſcutit Syſtema Aſſiſtentiæ.

Carteſius, *negata animæ movendi facultate, directionis poteſtatem conceſſit* §. 64. *æque inexplicabilem* §. 65. & *Legibus Naturæ adverſam* §. 66. & *difficultatibus obnoxiam prioribus* §. 67. *præcipue inimicam Canoni de identitate directionis totalis ante & poſt ictum in corporibus* §. 68. *quam, ſi Carteſius Legem cognoviſſet, facile ad Harmoniam Leibnitii Præſtabilitam deveniſſet* §. 69. *etſi Sectatores aliam deinde viam ingreſſi ſint* §. 70.

Carteſianorum *enim ſententia Deus occaſione corporis in mentem agit, & vice verſa* §. 71. *Unde eſt* Syſtema Occaſionale, *multis approbatum* §. 72. & *diverſis impugnatum ſtudiis* §. 73. *a Leibnitio tribus præcipue argumentis* §. 74. *a Legum Naturalium turba* §. 75. *earundemque arbitrarie latarum indifferentia, philoſophiæ minus congrua* §. 76, & miraculis §. 77. *in eo Syſtemate* perpetuis §. 78. *Ut enim generalibus omnia Legibus fiant* §. 79. *cauſſas tamen naturales non habent* §. 80. *ſed repetitas Dei operationes poſtulant* §. 81. *nullo decreti originarii poſitivo in creaturis effectu perſiſtente* §. 82. *Sunt nimii tamen, qui phyſicam ea ſententia diſciplinam aboleri arbitrantur* §. 83. *aut loquendi formulas urgent* §. 84. *aut conſequentias odioſe extendunt* §. 85.

Sectio *Quinta* exponit Syſtema Harmoniæ Præſtabilitæ.

Generaliter, *remotis duobus, manet tertium* §. 86, *in noſtra quidem complicatione* §. 87. *neque huic fini neceſſarium eſt, explicare poſſibilitatem Syſtematis* §. 88, *Leibnitiano more concludentibus* §. 89.

Specia-

Specialius pro Anima *notes: Substantiarum simplicium omnium, monadum aeque ac animarum, & spirituum, naturam consistere in repraesentatione Universi* §. 90. *mutarique illas naturaliter a principio tantum interno* §. 91. *secundum ordinem naturae suae convenientem* §. 92. *ita ut sint quasi specula Universi quoad statum ejus praeteritum, praesentem & futurum* §. 93. *repraesentationibus quidem distinctis, vel confusis, claris vel obscuris* §. 94. *successive ex animae fundo evolvendis* §. 95. *adeo, ut mutationes in anima omnes sui principium habeant in anima, sive, ut praesens sit gravidum futuro.* §. 96. Pro corpore *attendas: Esse aggregatum, vi motrice praeditum* §. 97. *a Deo materiae superaddita* §. 98. *& certis subjecta Legibus* §. 99. *quarum ope corpus sit machina* §. 100. *cujus antecedanei status determinant sequentes* §. 101. *uti de animatis quidem & humanis corporibus structura* §. 102. *& exempla docent* §. 103. *sic, ut etiam hoc loco praesens sit gravidum futuro.* §. 104. Pro Harmonia ipsa: *Possibilitatem ejus* §. 105. *ex divina praescientia & praeordinatione summi videas* §. 106. *& successione mutationum in utraque substantia secundum Leges facta* §. 107. *& perfecta primi status in utraque substantia similitudine* §. 108. *sic, ut etiam hoc sensu, praesens harmonia sit gravida futurae* §. 109. Necesse est *tamen huic argumento, ut, similes illas Leges esse* §. 110. *Cosmologia demonstret* §. 111. *Sunt autem earundem Legum metaphysicarum generalium determinationes tantum specialius applicatae* §. 112. *eoque consentientes*, §. 113.

Collectis illis omnibus *Harmonia Leibnitii Praestabilita est non modo* possibilis, *sed &* actualis §. 114. *Liberum tamen esto, an aliter paulo rem inflectere malis* §. 115. *exemplo famuli apud Jaquelotium* §. 116. *qui humano respondet corpori* §. 117? *an Systema tenere universum?* §. 118. *vindicandum adhuc ab objectionibus* §. 119. *Virorum quorundam Eruditissimorum* §. 120. *propriis eorundem verbis, cum fieri potest, exhibendis* §. 121.

Sectio

Sectio *Sexta* respondet Objectionibus Virorum Doctissimorum.

Dn. Foucherius, *Divionensis Canonicus, cui primum Leibnitius Systema suum inscripserat* §. 122. *concedit possibilitatem artificii utriusque in anima & corpore* §. 123. 124. *sed caussatur inutilitatem, sive dogmatis* §. 125. 126. *sive ipsius rei* §. 127. 128. *& Systema salvandis tantum hypothesibus accommodatum arguit* §. 129. 130. *Aliam pro explicando phenomeno viam suadet Leibnitio* §. 131 132. *quæstionem vero ipsam præsenti philosophiæ statu nondum existimat solubilem, eoque nec movendam esse, ex doctrina Academicorum.* §. 133. 134.

P. Bælius *bis mentem de Harmonia suam explicuit* §. 135. *In* Objectionibus Primis *Systema hoc interpretatur novam philosophiæ accessionem* §. 136. 137. *& breviter indicatis difficultatibus, quas cum Aristotelicis de virtute activa creaturis communicata* §. 138. 139, *& cum Cartesianis de mechanismo libertati inimico communes habeat.* §. 140. 141. *transit ad eas, quas Leibnitio* proprias *existimat.* Generaliter *artificium majus putat, quam ut illi divina sufficiat infinitas, exemplo navigii, sine motore rerum conscio, sua potentia insita, apposite semper & externis rebus conformiter lato* §. 142. 143. *Speciatim* in corpore *urget, nullam cæcam potentiam, vi impressionis ante multos annos factæ, annihilata etiam inhabitante anima, convenientes semper motus præstare posse* §. 144. 145. *consideratis præcipue organorum multitudine & varietate corporum ambientium, confusionis fontibus certissimis* §. 146. 147. *Unde nec Cartesiani mechanismum extenderint ad corpus humanum, neque divina omnipotentiæ allegatio rei in se impossibili sufficiat* §. 148. 149. In anima *accedere simplicitatem substantiæ, organorum multitudini oppositam* §. 150. 151. *igitur, ad modum Epicureæ in vacuo atomi, sine ulla diversitate uniformem illam persistere* §. 152. 153. *neque adeo perdurante potentia animæ eadem, ideas v. gr. voluptatis, primas deflectere posse in alias.* §. 154. 155. *Sin omnino variationem*

riationem postules, affinitatem in illa observandam esse, non saltus ex albo in nigrum, & e Cœlo in Terram §. 156. 157. *quibus præstandis non sufficiat anima spiritus, sed Legio spirituum, alternative agentium* §. 158. 159. *In* Objectionibus secundis, *ad responsionem Leibnitii de multitudine repræsentationum & Lege successionis earundem in anima* §. 160. *existimat deesse media spiritui, quibus illam Legem exequatur* §. 161. 162. *idque exemplo animalis musici eleganter illustrat* §. 163. 164. *negat etiam, vocari in subsidium posse vestigia præteritorum immaterialia, simplicitati adversa* §. 165. 166. *vindicata tamen a Leibnitio* §. 167. *& nobis quoque* §. 168. 169. *quoniam in eo videtur acquiescere velle* §. 170. *& acquievisse Bælius* §. 171. *Apologeta quoque Leibnitii* §. 172. *præter necessitatem tamen* §. 173.

Fr. Lamii *verba cum exhibere non possim, in responsionibus ero prolixior* §. 174. *Urget autem* Primo, *non differre Systema nostrum ab altero caussarum occasionalium* §. 175. *etsi haud parum differant fundamento* §. 176. *executione* §. 177. 178. *& constantia Legum naturalium* §. 179. *in aliis non paucis congruentia* §. 180. Secundo *animam non esse liberam in sensationibus suis* §. 181. *ob consecutiones statuum naturales* §. 182. *& Legem ordinis in successione obviam* §. 183. *indignante Leibnitio* §. 184. *è cujus Systemate explicantur requisita* libertatis §. 185. *& natura motivorum* §. 186. *& indifferentia voluntatis* §. 187. *propositisque diversis illud dogma examinandi viis* §. 188. *ad objectiones* §. 189. *propositas, ostenditur, neque hypotheticam actionum necessitatem hac sententia inferri* §. 190. *neque mechanismum animæ fatalem obtrudi* §. 191. *calculo Trivultinorum quoque Criticorum* §. 192. Tertio *indignum Deo & parum sapiens Systema queritur* §. 193. *quoniam extravagationibus suis divinas anima Leges sequeretur* §. 194. *ridiculas illas quidem, si faciant, ut bonam anima cogitationem deserat, dum acu pungitur* §. 195. Quarto *impossibile automatum putat, quod a se ipso illa faciat, quæ cum ratione homines* §. 196. *quod propositiones generales enunciet, & Syllogismos condat* §. 197. *cui quidem rei explicandæ*

genesis

genesis idearum generalium §. 198. *& origo vocum* §. 199. *earumque generalia significantium* §. 200. *expenditur*, *& experientia fulcitur* §. 201. *Syllogismorumque ex illis nativitas* §. 202. *& elocutio derivatur.* §. 203. Quinto *activam creaturis vim omnem negat Cartesiano more* §. 204.

R. P. Tourneminius *urget experientiæ testimonium pro influxu physico* §. 205. *& necessitatem ejus pro obtinenda unione physica* §. 206. *dissentiente, quoad metaphysicam, Leibnitio* §. 207. *cum digressiuncula :* An *in Leibnitiana quoque sententia* corpus *possit esse* Parisiis, *&* anima Constantinopoli? *not. d.*) *Parentii & Dn. de Maiseaux mentio facta* §. 208.

IS. Newtono *miraculum audit Harmonia Præstabilita, & experientiæ contraria creditur* §. 209. *etsi, nostra sententia, sit miraculi tantum consequens, sed naturale* §. 210. *manentibus etiam, quæ pro experientia postulavit VIR incomparabilis.* §. 211.

Sam. Clarkius, *Newtoni defensor Celeb. repetit accusationem miraculi in hoc Systemate perpetui* §. 212. *Terminum Harm. Præst. sensu vacuum arguit* §. 213. *& induci necessitatem arbitratur* §. 214. *negat animæ & corpori magis inter se convenire, quam duobus horologiis longissime dissitis* §. 215. *negat fieri machinam posse, corporis nostri æmulam* §. 216. *quæ & illa destinato tempore exequatur, quæ decernimus in futurum* §. 217 *Inutiles reddi ratiocinationes ab experientia deductas metuit* §. 218. *cum non amplius homo videat in hoc Systemate* §. 219. *metuit extensionem mechanismi corporei ad excludendam animæ spiritualitatem* §. 220. *Existimat, nullam hac sententia difficultatem evitari* §. 221. *cum non difficilius substantia immaterialis in materialem, quam materia in materiam, agere concipiatur* §. 222. *deficientibus etiam hoc loco explicationibus mechanicis* §. 223. 224. *Quibus consulto omnibus specifice responsum est* §. 225.

G. E. Stahlius, *in Principiis ipsis diffidens a Leibnitio* §. 226. *allegationem Harmoniæ Præstabilitæ Leibnitianam* §. 227. *ita intelligit, ac si Legem Naturæ eo nomine appellaret, a posteriori cognitam* §. 228. *contra mentem, ut videtur,*

tur, *Illustris Viri* §. 229. *expositam* §. 230, 231. *Deinde urget, conatibus animæ non semper effectum respondere* §. 232. *quod Systemati, pro Ipsius sententia intellecto, adversaretur* §. 233. *non item in nostra* §. 234. *veluti ad speciales Magni Viri quæstiones* §. 235. *specialibus quoque responsionibus ostenditur* §. 236. *Arguit porro, excludi ortum omnium rerum a caussa prima* §. 237. *sed conciliatum cum Systemate præsenti* §. 238. 239. 240. *& providentiam atque directionem divinam* §. 241. *sed vindicatam nobis* §. 242. *utrumque expressius, ob brevitatem Leibnitii* §. 243. 244.

Circa Difficultates adoptivas §. 245. *exponitur: Cur ideæ non pergant corpore aliter affecto?* §. 246. *Cur in turbinem acti nesciant, quid agant?* §. 247. *Cur cerebrum sequantur animæ perceptiones?* 248. *Cui bono institutiones & Leges?* §. 249. *Unde mutationes subitaneæ, & morum epochæ?* §. 250. *Denique an Harmoniæ quoque necessaria sit proportio inter motum atque perceptionem?* §. 251. *Quibus enarratis, de* instituto solutionum *differitur* §. 252.

Sectio *Septima* indicat Utilitates quasdam Systematis Præstabiliti.

Commoda & Incommoda Unionis non allego §. 253. *sed sententiæ hic expositæ* usus §. 254. *De* DEO *primum. Postulat Harmonia caussam* §. 255, *non est illa in ipsis rebus, anima & corpore, consentientibus* §. 256. *neque in natura aut mundo* §. 257. *Est autem in existendo necessaria, & in agendo libera* §. 258, *intelligens, providens, potens &c.* §. 259. *ergo DEus* §. 260. *cujus perfectiones ita extollit id Systema* §. 261. *ut vel hoc argumentum illi probando sufficere Leibnitius arbitretur* §. 262. De Animæ humanæ *independentia à creatis omnibus, spontaneitate perfecta*, & immortalitate *verba Viri Magni* §. 263. *una cum distincta immortalitatis notione evolvuntur* §. 264. *Cetera obiter indicata* §. 265. *obsignantur confessione Lamiana, in* ceteris *Systematis*, corpus plus agere *in animam, quam anima in corpus, cum in nostro perfectus utrobique consensus obtineat* §. 266.

Emen-

Emendanda.

Pag.		lin.	
8		3	pro *eidem* lege *ipsi sibi*
21	n. e.	6	dele : *bis.*
26		16	distingue: figmenti rationem,
55		8, 17	*Atqui.*
62		11	lege : *Discursus Tui*,
63	n. g.	7	*intuitu*
76		8	distingue : vice versa:
79		11	*tantundem*
80	§. 75.	ult.	*patiantur incommoda.*
82	§. 77.	10	*quærendam.*
83	not. i	6	distingue; *aquæ solidum*,
84	§. 79.	5	pro *naturales* lege *generales*
87	n. q		pertinet ad pag. seq. 88. lin. 2. voce *actionibus*
92	n. y.	4	*Vous vous*
93	n. b	8	*que la puissance d'agir.*
95	n. d.	1	pro *etiam* lege *aliam*
101	n. p.	2	accidentia,
123	§. 121.	4	malo: *consueverint*
124	§. 122.	5	*Divionensis*
147		18	faciendas
148		10	interruptum.
156		3	pro *eandemque* lege *sed*
161		5	à fine lege *ornatam*
175		9	*perceptionum*
177			Ad §. 170. & 172. adde signa ,,
177		21	*eaque*
188	n. v.	1	*plerasque*
192		1	pro *aliam* lege *etiam*
204		ult.	*istum*
209	not.	16	*coexistendi*,
-	-	4	*à fine, lege :* à sensatione
215	n. n	7	*quodam*
218	not.	pen.	*& a*
230		8	à fine, *respondere*
251		11	pro *&* lege *est*
252		5	à fine, pro *id* lege *il*
253		9	*reste*

SE-

SECTIO PRIMA,

complectens

Statum Quæstionis propositæ.

§. 1.

INscribitur hæc Tractatio: *De HARMONIA Animi & Corporis Humani, maxime PRÆSTABILITA, ex mente LEIBNITII. Harmoniam* (a) dico, cum *phænomenon*, cum experientiam volo edisserere. Illud enim, si sollicite attendamus, *facti* esse deprehendimus, quod animæ cogitationes, id est, rerum in universo repræsentationes, quarum nobis conscii sumus, consentiant amicè & conspirent illis mutationibus, quæ ad variorum extra nos corporum præsentiam fiunt in sensoriis humani

a) Nolim hic quisquam existimet, me petere id, quod est in principio, vel quæstionem ita inflectere, ut est in responsione. Quæstio enim *exprimit harmoniam*, *quatenus* eam in facto deprehendit, neque influxum ponit, neque excludit: Secus atque id in responsione observabitur, ubi *Harmoniam tantum* esse asseritur.

corporis organis: & viciſſim, quod motus corporis, quos voluntarios vocamus, reſpondeant cogitationibus, earundemque in anima ſucceſſionibus & mutationibus.

§. 2. Quando autem *Cogitationes* (b) tantum, & motus voluntarios hic nomino, nequaquam ea re excludo ideas ſive perceptiones obſcuras (c), quarum ſibi mens noſtra conſcia non eſt, vel motus in corpore reliquos; Namque & horum eſſe mutuum inter ſe parallelismum atque harmoniam, inferius monebimus: Verum id non *ex facto* intelligimus, *obſervando* ſaltim, ſed *inferimus ratiocinando.*

§. 3. *Unionem* non dixi Animæ & Corporis, quoniam ea vox, nimium dives ſenſuum, diſcurſui noſtro aliquam ſubinde ambiguitatem poſſet invehere. Si ſcrupuloſius id factum exiſtimes, lege *Tourneminiana* (d) in Commentariis Trivultinis, & deprehende, magnam ſyſtematis & objectionum ejus partem mage vocis illius poteſtate, quam rei & experientiæ teſtimonio fulciri; mirare etiam, Viros doctiſſimos (e) de vocabulo iſto ſollicitos disquirere.

§. 4.

b) Sequor hic definitionem *Wolfii* Metaph. §. 194. Wir nennen Gedancken die Veränderungen der Seele/ deren ſie ſich bewuſt iſt.

c) Vid. *Wolfii* Metaph. §. 731.

d) Memoires de Trevoux. 1703. May, Art. XCI. p. 869. 870. edit. Trivult.

e) Ipſum Tourneminium & Abbatem Languetum Montinæum (de Montigny) Eleemoſynarium Sereniſſimæ

§. 4. Non repugnabo tamen morosius, si istam vocem postules: Admiseris tantum, hoc *Unionem* dici, cum res duæ vel plures, quantumvis cetera diversæ, ita in suis sibi respondeant modificationibus, ut simul sumtæ possint haberi pro una re composita; vel, si vocem unitatis nauseas, pro toto aliquo composito. Hanc animæ corporisque unionem experimur certissime: Num possessiva illa sit? (vox est Tourneminiana) num relativa saltim? id deinceps docebitur.

§. 5. Harmoniam porro dixi *Animi atque Corporis Humani*; ista enim duo hic supponimus. Absit, ut hic velim disputare vel contra *Idealistas* (f) de corporum extra animas, vel adversus *Materialistas* (g) (veniam vocibus consuetis) de Animæ spiritualis in corpore existentia. Quæstio enim, quam enodandam suscepimus, *Dualismum* (h) jam supponit: Et qui Harmo-

Ducis Burgundiæ, in Mem. de Trevoux 1703. p. 1849. & 1863.

f) Est Philosophorum aliquod genus, quod nonnullis de corpore difficultatibus permotum, corporum extra mentes existentiam negat, & quæ de illa nobis experiri videmur, pro phænomenis tantum habet: cetera neque aliorum extra suam mentem spirituum, neque infiniti Entis existentiam vellicant.

g) Ita illos appellamus, qui & corporibus cogitationes & cognitionem & conscientiam, & quicquid est spiritualium ceteroquin operationum, transscribunt; spirituum adeo in corporibus existentiam vel negligunt, vel negant.

h) Dualistas Philosophi eos vocant, qui & spirituum à cor-

niæ modum indagat, non Harmoniam esse probat, sed sumit; respondet enim quæstioni, qui fiat, ut hæc duo sibi respondeant? Itaque is, quicum disputat, ipsa quæstione Dualismum profitetur. Si alterutrum neges, cessat Harmonia, cessat quæstio, cessat & responsio.

§. 6. Quando Harmoniam *maxime præstabilitam ex mente Leibnitii* appellavi, illud ideo factum intelligas, ut ex inscriptione possis conjicere, quid maxime systematis nostræ paginæ ferant, cui præcipue fini destinentur? Adducam & reliquas explicandi rationes, & ventilabo etiam, quatenus ea res commentationem nostram pleniorem, atq; ad memoratam hypothesin explicandum viam facit planiorem. Neque enim id mihi onus imposui, ut quicquid de illis vel edictum est, vel in eas dici potest, operosus colligam. Sed præmittam istas, ut quibus viis ad Harmoniam Præstabilitam devenerit *Leibnitius* (i), pervideas, & simul ipse manum quasi ducentem secutus, in eandem sic incidas. Quare *Præstabilitam* dicamus, rectius dicetur, quando ipsum Systema explanabitur.

§. 7. Illud saltim hic monendus es, *me non de*

poribus distinctorum, & corporum quoque in universo existentiam, & in hominibus Unionem sive harmoniam concedunt: Quæ solennis est hodieque philosophandi ratio.

i) v. Essais de Theodicée sur la bonté de Dieu, la Liberté de l' homme & l' origine du mal. §. 59. - -

de omni (k) *Harmonia Præstabilita*, qualem *Leibnitius* asseruit, in hisce paginis *acturum esse*: Sed de Harmonia solum Animi atque Corporis præstabilita. Scilicet ille universalem rerum creatarum omnium (l) inter se harmoniam, corporum inter se omnium, spirituum inter se omnium, corporum atque spirituum sibi mutuô respondentium inter se, Naturæ adeo universæ, imo & Naturæ atque Gratiæ (m) divinæ conspirationem ex principiis suis adstruxerat.

§. 8. Quod, ut facilius intelligas, sciendum est: Ex Leibnitii placitis *unicuique substantiæ*

 n)

k) Obiter moneo, nisi sententiarum Leibnitianarum curiosus fueris, posse Te transilire §. 7. - 11, incl. Historica est tantum enarratio: Et fortasse difficilior, quia brevitatem hic imperat rei, tantum incidentis, natura.

l) vid. Essais de Theodicée, §. 62. ubi: „ Ainsi étant d'ailleurs persuadé du Principe de l'Harmonie en general, & par consequent de la préformation, & de l'Harmonie preétablie de toutes choses entre elles, entre la Nature & la Grace, entre les Decrets de Dieu & nos actions prevües, entre toutes les parties de la Matiere, & même entre l'avenir & le passé: Le tout conformement à la souveraine sagesse de Dieu, dont les ouvrages sont les plus harmoniques, qu' il soit possible de concevoir. „

m) Cum Naturam & Gratiam appellamus, cave, illam interpreteris conditionem humanam, qualem à Nativitate experimur, quam divinæ gratiæ & voluntati in singulis hominibus adversam hodie fatemur. Sensum istius parallelismi Leibnitianum vide mox. §. 10. not. q.

(n) creatæ vim quandam, sive principium activum à DEO, Universi Auctore, inditum esse, ex quo sine mutua (o) substantiarum in se invicem actione reali & transitiva, mutationes uniuscujusque tanquam ex domestico fonte se invicem consequantur: Ita quidem, ut mutationes hujus substantiæ caussaliter dependeant ab ejusdem hujus substantiæ vi interna atque statu antecedente interno, consentiant (p) tamen mutationibus substantiarum reliquarum, quæ & ipsæ pendent à statu earundem antecedaneo. Quoniam vero consecutiones istæ non casu contingant aut fortuito eveniant, sed Leges observent atque ordinem: inde fieri, ut substantiis semel à DEO harmonicè constitutis, constanter in posterum conspirent; siquidem ubi antecedentia sunt harmonica, etiam consequentia consentire oporteat, & consentientibus caussis (statu scil. antecedaneo respectu sui consequentis) etiam effectus sibi respondeant. Eum vero parallelismum earundem perpetuum vides esse Harmoniam, & præstabilitam quidem, quatenus à primo statu harmonico pendulam.

§. 9. Ista de substantiis generatim: *In corporibus*

n) vid. Acta Eruditorum, A. 1694. p. 111. - & A. 1695. p. 145. - -

o) vid. Suppl. Act. Erud. T. VII. Sect. XI. p. 500. n. 7. & Monadologia, n. 7. p. 3. 4.

p) vid. Suppl. Act. Erud. l. c. p. 507. n. 53. & Monad. n. 53. p. 26.

bus ſpeciatim id principium activum eſſe vim motricem, cujus perennis ad motum producendum niſus, pro reliquorum corporum ambientium ſtatu atque ad hoc corpus habitu ſive relatione, limitatus, ſecundum leges motuum à DEO ſapientiſſime ſelectas, conſequentes motus producat; ita quidem, ut, quoniam illa limitatio vis primitivæ vel originarii niſus in omnibus corporibus ſit harmonica, iisdemque agatur Legibus, non poſſit non, introducta ſemel, à principio altiori, corporum harmonia perennare, dum idem illud agens ſublimius parallelismum, à ſe conſtitutum, interturbet. *Spiritibus* verò, vel in Univerſum Monadibus, ſimplicibus ſubſtantiis, principium activum eſſe vim mundi perceptivam ſive repræſentativam, cujus perennis ad novas in ſe perceptiones producendas appetitus, pro creatorum ceterorum ſtatu limitatus, ſecundum Leges appetituum à Deo ſapientiſſimè delectas, conſequentes perceptiones evolvat; ita quidem, ut, quoniam illa vis primitivæ, vel appetitus originarii & univerſalis limitatio in omnibus Monadibus ſit harmonica, iisdemque fluat Legibus, non poſſit non introducta ſemel à principio altiori Monadum inter ſe harmonia perennare, donec Deus illam interturbare velit, vel ſufflaminare.

§. 10. Neque id ſolum, ſed & *Monadum perceptiones atque corporum motus inter ſe præſtitutos* eſſe harmonice: Siquidem prima perceptionis

atque appetitus Limitatio non minus pro corporum in universitate statu, quam pro ceterarum Monadum perceptionibus determinata fuerit. Unde nova in Naturam rerum Harmonia introducitur, quam caussarum efficientium & finalium dixit Leibnitius. *Corpora* enim *motu physico feruntur à caussis efficientibus, impetum* corpori imprimentibus: Sed *Monades appetitu seu motu metaphysico & morali reguntur à caussis finalibus, inclinationem* illis largientibus. Ita consentit *regnum caussarum finalium atque efficientium*: Et *Mundus Moralis* conspirat *Naturali*: *Et Deus machinæ Architectus* eidem ut *Monarchæ Civitatis Divinæ spirituum.* Quamvis hæc ultima sensum adhuc (q) ampliorem admittant, à quo in philosophica hac exercitatione abstinemus.

§. 11.

q) Istis quippe vocibus aliquando & Harmoniam Gratiæ atque Naturæ exprimit, quando in Princip. Philos. seu Monadologia n. 90. - 92. ita loquitur: „ Hic nobis alia Harmonia memoranda venit, quæ inter Regnum Physicum Naturæ & Regnum Morale Gratiæ intercedit, hoc est, inter Deum, quatenus consideratur ut Architectus Machinæ, & inter Deum eundem, quatenus ut Monarcha Civitatis Divinæ spirituum spectatur. Ab hac Harmonia pendet, quod res deducant ad gratiam per ipsas vias naturæ, & quod hic globus, ex. gr. destrui & reparari debeat per media naturalia iis momentis, quando regimen spirituum id postulat, ad aliquos puniendos, ceteros remunerandos. Asseverare etiam licet, Deum tanquam Architectum satisfacere Deo tanquam Legislatori ex asse, atque sic peccata consequi debere pœnas per ordinem Naturæ & structuræ rerum Mechanicæ; bonas etiam actiones

§. 11. *Vis Leibnitium ipsum audire?* Faciam ergo eum loquentem: Sic ille (r): „ Ex his (præmissis Philoſophiæ principiis) duplicem, eumque perfectiſſimum parallelismum conſtituo. Unum inter principium Materiale & Formale, ſeu inter corpus & animam: Alterum inter Regnum cauſſarum efficientium & regnum cauſſarum finalium. *Et post nonnulla alia*: Hoc modo fit, ut omnium naturalis ratio reddi poſſit in Anima corporeq;, dum ſtatus præſens corporis ex ſtatu præcedente naſcitur per leges cauſſarum efficientium, & ſtatus præſens animæ ex ſtatu præcedente naſcitur per leges cauſſarum finalium. Illic ſeries motuum: Hic ſeries appetituum. Illic tranſitura cauſſa ad effectum: Hic à fine ad medium. Et revera dici poteſt, repræſentationem finis in anima cauſſam efficientem eſſe repræſentationis mediorum in eadem: Atq; ita à parallelismo inter cauſſam materialem & formalem in viventibus, ſeu in Naturæ Machinis, deducti ſumus ad parallelismum inter Efficientes & Fines. &c. „

§. 12. *Sed quorsum iſta omnia?* Scilicet, ut intelligatur, nos omnem Harmoniam præſtabili-

A 5

ſecum trahere remunerationes per media machinalia reſpectu corporum, quamvis idem nec poſſit, nec debeat conſtanter exemplo accidere „. vid. Suppl. Act Erud. I. c. p. 513. Quæ quidem omnia hic noſtra non facimus.

r) In animadverſionibus circa aſſertiones aliquas Theoriæ Medicæ veræ p. 4. & 5.

bilitam persequi non velle, pro universa, in quam Vir illustris eam diduxit, amplitudine. Verum id agere nos, ut aliquam ejus partem, nobis proximam & domesticam, expendamus fusius; cæteras ex occasione tantum perstringamus. Ita vero jam, remotis, quæ præscindi debebant, ad Harmoniam Corporis atque Animæ explicandam propius accedimus istum maxime ordinem secuturi, quem rebus dijudicandis facillimum arbitramur. Dicamus, quot phænomeno huic exponendo systemata excogitari possint? Et qualia sint singula ista, pensitemus.

SECTIO SECUNDA

De

Numero Systematum sive Hypothesium.

§. 13.

TRia *esse* cognita hactenus *Systemata*, quibus Eruditi Harmoniam Animi & Corporis Humani explicare connisi sunt, id existimo, vix cuiquam ignotum esse eorum, qui rei Litterariæ curiosi sunt. Sed fortasse pauciores in id inquisiverunt, annon excogitari plura possint? Ego sic rationes subduco meas, ut, *simplicia plura* inveniri posse, *negem*: Varie modificata & inter se composita dari plurima, non in-

inficior. Sed, quid ea compositione liceat proficere, deinceps constabit luculentius.

§. 14. Scilicet, si quæ res mutuo conspirare debent, vel absolutè sunt necessariæ, vel contingentes, utraque aut alterutra. *Si utræque* sunt *necessariæ*, conspirationis mutuæ non alia quæri caussa vel potest, vel debet, quam ipsa cujusque natura, quæ rem cogit ita determinatam esse, adeoque, si cum altera contendatur, similem facit & harmonicam. Atqui illa, de quibus in præsentia nobis sermo est, non sunt necessaria; alterum enim contingens (s), alterum præterea & liberum esse novimus. Igitur illa ne quidem in mentem hic venire solent, quasi Harmonia utriusque niteretur necessitate singulorum.

§. 15. *Si utræque res sint contingentes* in mutationibus suis, altera alteri respondebit, si vel â se dependeant mutuo per influxum alterius in alteram, eundemque realem: Vel si non dependeant à se mutuo, pendeant vero à communi caussa dirigente (t). Si à communi caussa diri-

s) Non moramur hic Necessitatem Hobbii, vel Spinozæ, quam nemo felicius profligavit, ac Leibnitius, iis observationibus, quas Theodicæa continet §. 345.-349. Journ. des Sçav. 1691. 18. Juin. p. 390. 391. Recueil Tom. II. p. 133. 134. 135.

t) Cave, hic tertium interseras: Si dependeant à diversis quidem caussis dirigentibus, sed harmonicis. De illis enim eædem recurrunt quæstiones: Quid est, quod illas faciat harmonicas, an mutuus influxus? An tertia caussa constanter dirigens, repetitis actibus? vel

dirigente, illa vel constanter alteram ex altera determinat, vel semel atque simul harmonice constitutas, unamquamque suis permittit legibus, quarum ope mutationes certo se ordine modoque insequantur in utraque, adeoque maneant harmonicæ.

§. 16. *Si alteram velis necessariam esse, contingentem alteram*, præterquam quod id nostro casui applicare non liceat, eædem, quæ modo, caussæ determinationis esse debent, non utrinque sane, sed ex parte contingentis, quæ non potest conspirare cum re necessaria, nisi vel ab ea pendeat per influxum ejus, atque actionem in ipsum contingens, vel per externæ caussæ directionem, eandemque aut perpetuo iterandam, aut semel faciendam atque legibus alligandam generalibus.

§. 17. *Non dari alium Harmoniæ in contingentibus fontem* (v), facile intelligitur. Contingentia enim, cum aliter esse possint, determinationis suæ rationem habere debent: Illam autem nisi in determinante caussa frustra quæsiveris. Ita-

ordine & legibus semel constitutis? Aut fortasse hoc suffugium fore putas, si utramque caussam dirigentem facias intelligentem, ita enim se altera alteri accommodare potest? Verum, si corpus ab intelligente caussa dirigitur, cur non ab ipsa anima? Difficultates enim eædem & ibi persistunt, novis auctæ, & ambages hic evitari possent. Puto intelligi, quid velim?

v) Redeo hic ad hypothesin §. 15. illa enim pertinet ad institutum nostrum: Possis tamen idem facillime & ad casum §. 16. accommodare, si opus foret.

Itaque vel alterum alteri x) est caussa determinans (vides *influxum*) vel ab eadem caussa determinatur utrumque, & id vel repetita & immediata semper actione (vides *Malebranchianismum*) vel mediante aliquo ordine primitus constituto (vides *Harmoniam Præstabilitam*). Si casu id fieri velis, scito, me nulli positivo caussam negativam, nulli determinato rationem indeterminatam affingere: Vel, ut planius dicam, mihi certum esse, quod nulla existente caussa nullus sequatur effectus. Casum autem non esse caussam, sed ejus potius exclusionem, quis non videt? y)

§. 18. Equidem non dubito, quin ista satis clare dicta sint attendentibus: Faxo tamen, ut *exemplo* res fiat quam clarissima. Fac, duo esse horologia z), quæ consonare debeant: Obtineri id potest triplici methodo. *Una* per influxum, si feceris, ut alterum agat in alterum, id-

x) Loquor hic generalius, *alterum alteri*, ut comprehendatur influxus, sive mutuus utriusque, sive non mutuus, qualem nonnulli sectantur.

y) Quando casum hic excludo, id dupliciter intelligendum est: Nolo casui tribuas harmoniam hoc sensu, quod utrumque casu feratur, & sic consentiat; neque etiam hoc, quod alterum casu mutetur, alterum verò Legibus suis convenienter priori accommodatum sit. Ubicunque enim casus est, ibi effectus nulla causa datur, sive de harmonia ipsa loquaris, sive de consecutione mutationum in utroque, sive in alterutro.

z) Comparatio est Leibnitii, Journ. des Sçavans 19. Nov. 1696. edit. Batav. p. 708-709.

idque vel mutuo, vel ex alterutro tantum latere: Hanc viam influxus vocabimus. *Secunda* est, si opificem operi comitem feceris, qui dissonantia ceteroquin vel cessatura in motu horologia singulis momentis sibi mutuo accommodet, alterum dirigens ex altero: Hanc viam vocabimus assistentiæ. *Tertia* est, si satis accuratas feceris eas machinulas, ut singulæ suas leges exactè sequantur, easdemque ab initio sibi respondere curaveris: Ita enim, cum utraque easdem vel similes exsequatur Leges, semel harmonicæ nunquam dissilient; quam viam Præstabiliti Consensus vel Harmoniæ dicimus.

§. 19. *Primam* viam *experimento* cognovit Illustris *Hugenius* a), ipse rei non expectatæ novitate perculsus. Cum enim duo pendula longiora eidem asseri affixisset, continuæ quidem pendulorum oscillationes similes sibi tremores com-

a) Ita Leibnitius rem edisserit in iisdem Ephemer. Gallicis, l. c. „ La premiere façon, qui est celle de l'Influence, a été experimentée par feu Mr. Huygens à son grand étonnement. Il avoit deux grandes pendules attachées à une même piece de bois: Les battements continuels de ces pendules avoient communiqué des tremblemens semblables aux particules du bois: Mais ces tremblemens divers ne pouvant pas bien subsister dans leur ordre, & sans s'entr' empecher, à moins que les pendules ne s'accordassent, il arrivoit par une espece de merveille, que lorsqu'on avoit même troublé leurs battemens tout exprés, elles retournoient bientôt à battre ensemble, à peu pres comme deux cordes, qui sont à l'unisson. „

communicarunt particulis ligni: Qui cum se mutuo impedirent, nisi pendula inter se oscillationibus suis conspirarent, factum est, ut etiamsi data opera illæ turbarentur, sua tamen quasi sponte, & brevi tempore redirent ad concordiam. *Secundam* diligentia efficiat; quantumvis misere confiant machinæ. *Tertiam* arte obtineas & sapientia, quæ & consequentes prioris machinæ motus prænosse queat, & alteteram priori harmonicam, neque minus exactam construere.

§. 20. *Substitue* jam, si placet, horologiis, salvis cetera differentiis, *Animum atque Corpus Tuum*: & collige, quot modis conspirare possint? Habes primo influxum, si mutuo, vel non mutuo in se agant: Habes Systema occasionale, si artifex Deus constanter illam harmoniam efficiat repetitis operationibus: Habes Harmoniam Præstabilitam, si semel concordia fecerit, atque unumquodque convenientibus sibi & alteri legibus regi admiserit. Itaque tria sunt Systemata simplicia, tres potissimum explicandi rationes pro Unione Animæ atque Corporis.

§. 21. Neque tamen negavero; posse *composita plura* hinc enasci systemata, quando volueris vel duo quæcunque, vel & omnia tria sic inter se connectere, ut aliam harmoniæ partem ex illo, aliam ex hoc, ex isto aliam derives: Verum illud consultum esse aut fieri utiliter, id hactenus nego. Non diffiteor, esse hujusmodi nonnulla Philosophiæ capita, ubi diverso-

rum

rum Auctorum Systemata combinando aliquid proficere liceat; qualia sunt illa, ubi constat, quantitatem effectus esse majorem, quam ut ab unius solum allegatæ caussæ viribus proficisci possit. Vel ubi nondum constat, an alterutrius caussæ vires eo sufficiant, ut effectum integrum præstare queant, cujus quidem rei exempla in promtu forent, si nostræ disquisitioni essent necessaria. Atqui in nostro negotio rem secus habere, non, arbitror, negaverint, qui difficultates singulis objectas, atque inferius recensendas pensitaverint. Sunt enim illa argumenta hujusmodi, ut, si bona sint, mixturas quoque Systematum excludant; neque minus Te stringent, ubi aliquam commercii inter Animum & Corpus mutui partem velis ex influxu, aliquam ex assistentia, ex præstabilito consensu aliquam exponere, quam si ex uno fonte omnes scaturire jubeas.

§. 22. Interim neque illud inficior: posse aliqua horum Systematum *in ramos dividi*, & quasi divelli, quod deinceps constabit apertius. Ita scimus, *Tourneminium*, celebrem Jesuitam Gallum, in Commentariis Trivultinis, non concedere velle corpori actionem in animam, concedere autem animæ in corpus: Etsi, quod salvis melioribus hic dictum est, & inferius recurret, mihi videatur, ipsa re admittere, quod verbis impugnavit. Sed utcunque res habeat, Influxus est in Systemate Tourneminiano: Sive mutuus, sive non mutuus; influxus tamen, quem

quem & iisdem argumentis probat, quibus alii suum, & iisdem quoque modis defendit. Itaque habeatur ex illorum numero, eandemque cum illis classem subeat: Salvo tamen discrimine; salvis, quæ ipsi peculiares sunt, & prærogativis & difficultatibus.

§. 23. Velim autem, ut eadem ratione & reliqua examines, si quæ Tibi succurrant Systemata, ut ne nova putes, atque à prioribus longe dissita quæ pressius loquendo sunt priorum species & rami saltim, magis minusve inter se dissidentes. Saltim id suspicari, si me audis, nolito, esse Tibi quartum Systema consonantiæ diversarum cætera & contingentium rerum, donec in §. 15. & 17. nævum detexeris aut fallaciam(b).

b) Ut facilius examen sit, attende: Influxum posse concipi mutuum, corporis in animam & animæ in corpus; vel non mutuum, cumque vel corporis in animam, sine reciproco animæ in corpus, vel vice versa. Assistentiam sive Occasionalismum (venia verbo) posse considerari vel eum, quo dirigitur corpus ad voluntatem animæ, non vicissim ex corpore regendæ; vel eum, quo regatur anima ex occasione corporis, nihil vicissim occasione animæ patientis; vel eum, ubi utrumque pendet à dirigentis voluntate & opera, alterum alteri conformiter agendum; vel eum, ubi alternantibus quasi vicibus, cum anima seipsam determinat, ex ejus occasione corpus à rectore movetur, atque, dum corpus ab ambientibus afficitur, animæ sensus & ideæ ab eodem imprimuntur. Harmoniam denique præstitutam vel ita concipi, ut alterum suis legibus feratur, anima sive corpus, & alterum illi ab extrinseco demum accommodetur; vel ita, ut ex possibilibus infinitis utrinque illa seligantur, at-

Sed age, veniamus ad ſpecificum eorundem Syſtematum Examen, *eo* progreſſuri *ordine*, ut ſenſim ſenſimque explicentur, quæ pro majori in his rebus Phyſico-Metaphyſicis Lumine ſucceſſive exorto, vel falſa eſſe deprehenſa ſunt, vel ſuſpecta evaſerunt. Perveſtigemus initio *Influxum*, quem vocant, Phyſicum.

SECTIO TERTIA

De *Syſtemate Influxus.*

§. 24.

I*Nfluxum Animæ & Corporis communiter mutuum credimus*, eo ſenſu, quod 1. Anima, ſi motum fieri velit in corpore, eundem vi ſua activa producat, & vel immediate, vel mediantibus in corpore fluidis ejusdem organa moveat; quam animæ vim vocamus facultatem loco motivam: Quod 2. ubi à corporibus noſtrum ambientibus impetus fiat in noſtra ſenſuum or-

que in actum deducantur, quorum ipſa in ſe natura atque ordo conſecutionum mutuo conſpirent. Atque iſta de ſimplicibus: Compoſita ex illis non pauca faxis, quæ enumerare omnia non licet. Sed vel omnia tria componis; vel duo ſaltim; & quidem cum primo ſecundum, vel cum primo tertium; vel cum tertio ſecundum; idque vel reſpectu partium ſolum eſſentialium, ut v. gr. in corpus influat anima, ſed animæ corpus ſit occaſionale ſolum, vel reſpectu diverſarum in unaquaque facultatum & actionum, vel reſpectu utriusque generis mutuo commixti, & quæ ſunt ſimilia in infinitum.

organa, id sensum, perceptionem, ideam vel cogitationem in anima caussetur, atque adeo ex corpore transitus in mentem fiat. Priori casu *incipit* in corpore nostro motus, qui causam sui non in præcedaneo corporis motu habet, sed ex animæ appetitu & facultate ejus motiva illam repetit. Posteriori *vel desinit* in corpore motus, postquam animæ ideam impressit & in perceptionem versus est, nullo amplius motu, in Natura rerum corporea, priori respondente aut eum consequente, *vel*, si id fieri malis, novus ex priori motu motus etiam in corporibus *perseverat*.

§. 25. Opinor *hactenus* intelligi, quid sit, quod Systema influxus vulgatum postulat: Sunt enim ista *generica* saltim, quæ utcunque edisseri possunt. Determinatas vero & *specificas* istorum *rationes* intelligibiliter (c) explicatas frustra desideraveris ab iis, qui non difficiles concesserint, eas dari non posse (d). Neque enim hodie

c) Non dico, *imaginabiliter*, quod *Tourneminius* alicubi substituit, atque in suo Systemate superfluum & alienum putat: Etsi fortasse alii in rebus ad corpora relatis, qualia hæc sunt in præsenti negotio, non tam faciles forent in dimittendis explicationibus etiam imaginabilibus, ut loquuntur.

d) Saltim ita communiter censeri notum est. *Si quis* fuerit, qui explicationem dari posse specialem & distinctam contendat, illius dicta pensitabo, ubi rei periculum fecerit. Hactenus certe doctissimi quoque viri in hoc negotio defecerunt. Exemplo inferius erit *Foucherii* discursus ex Journ. des Sçav. 1695. p. 644.

die in illo operam Eruditi suam sive ponunt, sive ludunt, ut transitum ex corpore in animam, ex anima reditum in corpus, ut metamorphosin motus in perceptionem, & ideæ transformationem in motum exponant. & species nescio quas sensibiles aut intelligibiles, activi passivique intellectus opera, sine specie, sine sensu & sine intellectu crepent. Neque illud agunt, ut à priori sententiam suam adstruant, quorsum explicatio ejus distincta pertineret: Sed à posteriori cognitam existimant, experientia probatam dicunt, & sensu communi firmatam credunt. Videamus, id quo jure fiat?

§. 26. Certum est, si quis attenderit actionibus suis atque passionibus, quas vocamus, illum experientia cogniturum, mutationes aliquas corporis consequi ad appetitus animæ diversos, & diversas consequi perceptiones ad diversos corporis & sensoriorum modificationes: Idque constans esse & ordinarium in quibusdam actionum generibus, sic, ut posito animæ appetitu sequatur, sublato tollatur motus corporis & vice versa. Verum quis nescit, id Majoribus nostris non raro accidisse (e), ut *à compræsentia*

e) Equidem id hodie notissimum est. Allegabo tamen ejus rei exempla, ut in promtu sint. Dic, unde sint tempestatum ex adspectibus Planetarum prognostica? Scio *Kepplerum* hic alias allegare caussas: Sed singularis est Keppleri adversus torrentem nitentis sententia. Unde prædictiones futurorum ex Astris adstruimus? Unde lunarem in plantas actionem & influxum arcessi-

tia duorum Phænomenorum *ad caussalitatem* fuerint argumentati? Et quis adeo miretur, ex constanti & perpetua atque adeo & reciproca ista mutationum compræsentia illos mutuam quoque & caussalem dependentiam intulisse? Præcipue, *si memineris*, *antiquis* temporibus pro caussæ & effectus mutuo respectu atque dependentia explicanda suffecisse hoc, ut qualitatem ab effectu denominatam allegaverint, atque caussæ hic in subsidium advocatæ adscripserint, etsi quo modo illa ex definitione essentia vel natura ejus caussæ (hic animæ nostræ) atque primo istius (f) conceptu consequatur, ne suspi-

mus? Unde reliquas *artes*, *curiosas* vulgò, rectius inutiles, & superstitiosas plerumque, defendimus? Experientiam quidem appellamus. Non dico jam, qua fide? Dicam, quo jure? Accidit, ut ea, quæ sæpius in orbem redeunt, quorum multæ sunt & diversæ variationes, semel, bis, iterumque, tertium, quartum, &c. consentire videas! Ex eo caussalitatem eruis, & alterius ab altero dependentiam. Si te illius culpæ immunem scias, saltem ita Veteres non paucos, & *vulgus* ratiocinari, vix abnegaveris. Quam id bene fiat, vid. *Wolfii* **Gedancken von den Kräfften des Verstandes**/ c. 5. §. XI. p. 101.

f) Fuisse istum veteris *Philosophiæ defectum* communem, opinor, nemo contradixerit. In eo omnes consentiunt quod, quicquid in unaquaque re proprietatum est & facultatum, ex essentia ejus vel natura consequi debeat, adeoque in illa sui rationem habere, & ex ea explicari. Interim tamen ante *Wolfianas* de Anima Institutiones non memini, à quoquam in eo elaborari, ut animæ varias agendi aut percipiendi rationes ex uno aliquo essen-

cinationis vi. Cum enim observatio, adeoque experientia judicio contradistincta, absolvatur sola ad rem præsentem attentione adhibita, præter historica nihil continet. Expandi vesicam aliquam flaccidam & superne clausam sub campana antliæ pnevmaticæ aptata, si extrudatur embolus: hoc phænomenon est, hoc experientia docet, hoc observatione detegitur. Sed äerem in vesica residuum id esse, quod eandem expandat, äere ambienti extracto: non observationis est, sed judicii & ratiocinationis. Apparere jam super Horizonte solem, qui prius eo occultatus erat, observationis est; An solis progressione, an terræ vertigine id factum sit? rationis (g).

§. 28. *Intelligitur ex dictis*, quicquid præter nudam & simplicem facti narrationem in quacunque propositione contineatur, id non esse experientiæ, sed ex eadem fuisse illatum: Ubicunque illatio, ibi examen intercedat necesse est, annon ex facto intuleris justo liberalius, quæ non consequuntur legitime & necessario. Jam dicere, quod corpus afficiat animam suis impressionibus & anima moveat corpus, significat

g) Vix temperare mihi possum, quin hic transscribam aliquos *Wolfiana* Metaphysicæ paragraphos. Sed amabo Te, si cum cura legas §§. 326. & seqq. & conjungas Logicæ C.V. supra allegatum. & vid. Experiment. Physic. P. II. c. III. §. 37. p. 84. 85. Facient ista, ut nihil experientiæ tribuas, quod non inde consequatur; quod sane majoris operæ est, & artis & exercitii, quam prima specie videbitur. Experti loquuntur.

ficat sequentia: 1. Quod ad volitionem animæ consequatur motus (id quod compræsentiam, vel si malis, consequentiam indicat, & facti est, adeoque observationis objectum) atque id quidem 2. ex vi animæ in corpus agentis: Et vice versa. Atque hoc judicium est, hoc dogmaticum est, & ex priori illatum. Quo Syllogismo? Compræsentiam experientia testatur: Habes medium terminum! Sed ex illo cave caussalitatem intuleris: Ex indeterminato effectu determinatam caussam. Quid ita? Constanter compræsentia esse possunt, non illa solum, quæ à se mutuo dependent, ut effectus & caussæ: Verum & illa, quæ communem caussam venerantur; illa enim posita non minus uterque effectus simul ponitur, quam caussa in universum posita ejusdem effectus quoque ponitur. Itaque plus est in conclusione, quam in præmissis: Plus est in judicio, quam in observatione: plus in dogmate, quam in facto.

§. 29. *Quid inde concludimus? An, quod sententia* de mutuo animæ & corporis per influxum realem inter sese commercio *falsa sit?* Ita videtur consequi. Duæ enim sunt cognoscendi viæ, quibus ad rerum notitiam pervenire datur hominibus: A priori altera; altera à posteriori. Illa ex distinctis rerum ideis (h) caussarum

h) Suppono hic *definitiones* idearum clararum & distinctarum eas, quas primus determinavit Illustris *Leibnitius*

rum vires, & effectuum quantitates eruit, &, si fieri potest, metitur: Hæc ex phænomenorum experientia cognitorum circumstantiis ad eorundem caussas eruendas deducitur. Si primam velis insistere, oportet, ut & caussæ & effectus claram, distinctamque plus, minus ideam habeas, atque ex altera possis rationem dare alterius, hoc est, explicare ea, quæ in effectu licet distinguere ex illis, quæ cognita sunt de caussis. Atqui illam viam calcare non possumus cum de anima quæritur, & illius in suum corpus organicum actionibus v. §. 25. Neque altera per experientiam methodus rem sufficienter probat, ut modo vidimus §. 27. 28. Quidni igitur *falsam* illam opinionem dicere liceat, & *fictitiam*?

§. 30. *Fictitiam quidem*, non repugnavero: Sed *falsam nondum* dixero. Certum est, ubi nec à priori innotuit, nec à posteriori observatum est, aut legitime illatum, quod asseritur, ibi rationem non esse, quare idem asseverari possit: Itaque, si quid asseritur, id *commentum* est, non semper mali animi, aut indocilis, sed præcipi-

in schediasmate, (quicquid Lockio videatur & Molineusio in epistolis) longe præstantissimo in Actis Erud. 1684. p. 537. & postea repetiit Chr. *Wolfius* in Comment. de Methodo Mathematica, T. I. Elem. Math. p. 6. easdemque plenius diduxit in Logica c. 1. & usui amplissimo applicuit, tum passim in Logica, tum præcipue in Metaphysica c. 3. & 5. sparsim; Repetitas nuper in *Dissertatione nostra* de Triplici rerum cognitione, historica, philosophica & mathematica, §. 19. 36. &c.

tati tamen judicii: culpa est attentionis, non mentis veritati adversantis vitium; gravior sane, quo minor ita judicandi caussa est vel species, sed quo major probabilitas erat, quæ non cautissime circumspicientibus poterat imponere, eo culpa levior est. Quare *nolim, id convitii vocabulum* interpreteris, & hoc nomine insultari putes Viris omnino Doctissimis, quibus hoc Systema per experientiam probari videtur, quod eorum vitæ & studiorum ratio tantam in rebus circa experientias physicas diligentiam aut non requisiverit, aut non admiserit, quantam huic rei necessariam esse, modo vidimus: Sed nolim quoque, ut Maximorum Virorum auctoritate & calculis redarguere figmenti, rationem atque eorum testimonio veritatem Systematis superstruere in animum inducas. *Sic veniam petimusque damusque vicissim.*

§. 31. Non deest itaque (sic dicta hactenus evincunt) argumentum nobis, quare admitti & *asseverari non possit* id Systematis, quod influxum animo corporique mutuum adscribit: Quæ enim neutro fonte deducuntur ex cognitis, neque à priori Synthetice, neque à posteriori Analytice, illa ego asseverate nunquam dixero; saltim non jure dixero, si qua eam mihi culpam obrepere passus fuero. Sed videamus quoque, num suppetant, quibus id *falsi convincere* & refellere liceat, rationum pondera? Id ut perfici possit, notum esse Lectoribus suppono, si quid rejici, ut falsum, debeat, ostendi opor-

oportere, quod id vel cognitæ antehac veritati contradicat, aut Corollario veritatis agnitæ (i): Vel quod ipsius Corollarium repugnet veritati cognitæ, aut ejus Corollario. Si nihil horum demonstravero, ipse ego primus nego, evictam esse Systematis falsitatem (k): Si unum eorum ad liquidum deduxeris, nihil amplius postulaverit morosior quicunque Antagonista.

§. 32. Foret argumentum hujusmodi illud *Cartesii* & sequacium, qui in Systema vulgatum vertunt Canonem, ipsis indubium; modo Recentiores illum ipsum non convicissent falsitatis, atque Cartesianis eum extorsissent e manibus, non sponte illum dimittentibus. Existimavit quippe Cartesius, *Eandem in Universo conservari motus quantitatem*, ex massa mobilis in celeritatem ejus æstimatam: Atque ex eo suppo-

i) *Obiter moneo*, si quis corollarium veritatis cognitæ, sub ipsa illa veritate comprehendi velit, me non adversari: Sed distinctionis hic factæ caussam esse, quod veritas cognita mihi spectetur hic, ut olim cognita, per phantasiam atque memoriam animo denuo repræsentata & agnita: Corollarium ejus intelligatur, ut nunc demum ex ea illatum vel inferendum. Ista enim, si discreveris, aliquando in examine sententiarum faciendo & detegendis, quibus ad sua pervenerunt Eruditi, viis, utilitatem præstare possunt.

k) Inferatur hinc, *falli eos*, qui rem omnem confectam putant, ubi confessionem ab adversariis extorserint, quod intelligi non possit, quomodo vel spiritus agere possit in corpus, vel & corpus in spiritum? Quem errorem & *ubi-fie* notatum videas in Metaphysica c. 5. §. 762.

posito, recte intulit, non posse influxum realem animæ atque corporis habere locum. Quid enim? Si ex voluntate animæ producitur in corpore motus, qui sui caussam non habuit antea in corpore, ejusdemque antecedaneo motu: novus in universo motus oritur; adeoque *augetur* quantitas motus (l) Cartesiana. Sin ex motu corporum ambientium fiunt impressiones & motus fibrarum in nostro corpore, atque ex hisce deinceps dolor aut voluptas oritur, sic ut prior motus jam cesset, & in cogitationem, ut sic loquar, transeat: aliquis in universo motus perit; adeoque *minuitur* quantitas motus Cartesiana.

§. 33. Sed quis est hodie, qui nesciat, *falli hic Cartesium.* Primus id *Leibnitius* (m) demonstravit & contra exceptiones *Catelani* Abbatis & *Dion. Papini* defendit, agnovit *Malebranchius*, qui & ipse prius Cartesianam (n) hic mentem in-

l) Quare *Cartesianam* hic semper motus quantitatem appellaverim, norunt, qui ex *Leibnitianis*, *Wolfianis*, *Hermannianis* &c. norunt, esse hanc quantitatem impetus, vel momenti sollicitationis, non ipsius motus, cujus tanquam entis successivi quantitas æstimanda potius est, ex impetu in tempus. v. Wolf Elem. Math. T. I. El. Mechan. §. 19. p. 542.

m) Vid. Acta Eruditorum 1686. p. 161. 1689. p. 186. 195. 1690. p. 228. 1691. 6. sq. & 439. 1698. p. 429. Nouvelles de la Republ. des Lettres 1686. p. 996. 1687. p. 131. 577. 952. Journ. des Sçavans 1693. p. 651. & passim.

n) v. Recherche de la Verité Libr. 6. cap. ult. & confer. ejus epistolam in Nouvelles de la Rep. des Lettres 1687. p. 449.

induerat, ostendit & *Newtonus* (o): ut omnino probem verba Leibnitii (p), qui jam A. 1696. se mirari dixit, viros doctos adhuc admittere eandem motus quantitatem, sensu Cartesiano; mireris vero etiam, Doctissimum Anglum, *Sam. Clarckium* (q) ita loqui, quasi ipse per Newtoniana Leibnitio eam confessionem extorsisset, qua concesserit, quantitatem motus in universo eandem non conservari. Scilicet id diu ante Newtoni edita Leibnitius demonstraverat, locis supra allegatis.

§. 34.

o) Traité d'Optique L. III. quæst. ult. edit. Gallicæ Amsteldamensis p. 569. edit. Latinæ p. 341.

p) v. Journ. des Sçav. 1696. 19. Nov. p. 712. edit. Amst. ubi: „Je m'étonne, qu'on dit encore, qu'il se conserve toujours une egale quantité de mouvement, au sens Cartesien; car j'ai demontré le contraire, & deja d'excellens Mathematiciens se sont rendus„ conf. & A. E. 1698. p. 429. cum Cel. Sturmii Nat. sibi incassum vindicata. c. 3. §. 2.

q) v. Recueil de diverses Pieces &c. Reponf. V. § 98. T. 1. p. 180. „Enfin, l'Auteur ayant consideré la demonstration de Mr. Nevvton, que j'ai citée ci dessus, est obligé de reconnoitre, que la quantité du movement dans le monde n'est pas toujours la même„ &c. conf. Leibnit. epist. V. §. 99. T. I. p. 135. & Clarke Resp. IV. §. 38. p 77. & resp. III. §. 13. p. 46. vel, si Germanica habeas, vide Merckwürdige Schrifften zwischen Leibnitz und Clarcken locis allegatis. Fontem vero illius Clarckianæ aberrationis hunc habe. *Leibnitius* ab initio statim epistolarum suarum loquitur de viribus, earumq; eandem semper quantitatem conservari asserit: *Clarkius* de quantitate motus ex massa in celeritatem æstimata loquitur. Verum illa differunt ex Philosophia Leibnitiana: de quo videas demon-

§. 34. Ista igitur ratione *Leibnitius* præcipuum totius alicujus sectæ *argumentum* Systemati influxus oppositum *subruit*. Non tamen ea re id salvum præstitit ab objectionibus, ex eodem fonte derivandis, ex quo primam scaturire vidimus. Scilicet ostendit idem ille, loco Cartesiani Canonis, naturæ rerum adversi, alium potius substituendum esse, qui *identitatem quantitatis Virium motricium* (r) ex massa mobilis in Quadratum celeritatis æstimandarum, asserit. Quod ipsum vel ex eo *convenientius* esse deprehenditur, quod motus quidem, res successiva, nunquam possit dici existere; etsi enim partes habeat, nunquam eæ tamen sibi coexistunt, sed fluunt: principium autem motus, vel vires in corporibus (s) motrices revera existere, ex ipso motu successive ab iisdem producto intelligitur.

§. 35.

strationem *Eminentis Viri*, *Jo. Bernoullii*, apud Wolf. Elem. Mech. §. 275. T. I. Elementorum Latin. p. 594. 595. Perfectam adeo, ut renitentibus assensum obtruserit.

r) Imo & actionis motricis. v. Leibnit. Act. Erud. 1698. p. 429.

s) Dico in *Corporibus*, non, in materia. Fateor, materiam esse pure passivam; vel, si malis, *vi inertiæ* præditam, qua fiat, ut nec motum incipiat per se, nec finiat: De qua olim *Kepplerus*, postea *Cartesius*, *Leibnitius* passim, & *Newtonus* in Princip. def. 3. Quomodo autem corpora distingui velim a materia, docebit *Wolfius* in Metaph. c. 4. §. 626. Tria quippe discernimus in corpore, materiam, sive multitudinem, quæ componitur; essen-

§. 35. Videtur adeo *brevis* futura nostra *disceptatio*, si identitatem virium motricium in universo vel demonstrare (t) vellem, vel supponere demonstratam. (u) Nemo enim non videt, si animæ volitiones motum efficiant in corpore nostro, reliquis imprimendum, augeri sic in corporibus, sive universo, corporum complexu, vires motrices (x): & minui, cum ex diversorum corporum motu, atque in sensoria nostra impulsu oriantur perceptiones. Sed malo, quia fieri potest, abstinere manum à calculis, quib' id ex corporum percussione eruitur, magis etiam à demonstrationibus difficilioribus, quibus calculum vitaturus implicarer: Maxime ideo, quod verear, ut adversarii Legem identitatis, quam dixi, ad percussionem corporum mutuam sic restrictam velint, ut diversum obtinere dicant, si corpora moveantur à spiritibus, & vice versa, si spiritus afficiantur à corporibus (y)

tiam compositi qua talis, sive modum compositionis materiæ; & naturam, sive principium mutationum, id est, vires motrices.

(t) vid. Wolfium in Elem. Mechan. §. 425. 426. T. I. Elem. Lat. p. 634.

(u) vid. eundem in Metaph. §. 709 & 762.

(x) Fac enim corpori jam moto, novum à me celeritatis gradum, voluntaria hujusmodi actione imprimi: erunt vires vivæ istius corporis, ex massa in quadratum celeritatis æstimatæ, jam majores, atque antea; neque quicquam tamen ex aliis corporibus in meum transiit, quod inde huc translatum sit.

(y); quemadmodum in simili caussa (z) concedunt, corpora moveri non posse sine contactu physico à corporibus, posse tamen à spiritibus, etiam finitis, contactu quem vocant, morali.

§. 36. Neque ego pro universalitate istius regulæ contra adversarios hosce satis confiderem (a) in *convenientia rei*, quam nemo facile negaverit. Quis enim non videt, illud magis convenire Universitati rerum à sapientissimo simul atque potentissimo artifice conditarum, ut quæ realia sunt (in quorum censu posuimus principia motus sive vires motrices §. 34.) constantia sint, atque illa tantum varient, quæ priorum limitationes fuerint & modificationes. Itemque: ut, quæ in corporibus fiunt mutationes, sui principium habeant in corporibus, non extra eadem in spiritibus, nescio quo vinculo, ipsis

y) Ita vero *conjeceram* ego, dum mense Julio Anni 1721. ista conscriberem: quam id feliciter, ex eo colligas, quod nuperrime Amici literis admonitus fuerim, Celeb. *Gottfr. Polyc. Müllerum* non ita pridem in diss. de Theoria sensuum Generali, Lipsiæ excusa, idem opposuisse *Christiano Wolfio*. Transmitto autem illa, quoniam ab eo argumento hic abstinui: Neque necessarius est Viro Eruditissimo Hyperaspistes.

z) Huc confer. *Joh. Alph. Borellum*, de vi percussionis, c. 2. sub fin. §. Quoad alteram partem, & seq. p. 6. edit. Lugd. Bat. 1686.

a) Hanc mihi cautelam expressit *Sam. Clarckii*, Celeberrimi Theologi & Philosophi Angli, exemplum in responsionibus ad Litteras Leibnitianas. v. Epist. I. §. 4. Resp. I. §. 4. & quæ deinceps in sequentibus ad hosce paragraphos vindicandos pertinent. Addo hic prima saltim,

ipsis adhærentibus vel innexis; & quæ in spiritu limitationes cernuntur, sui rationem inveniant in spiritu, domesticam adeo, non peregrinam, ex comite spiritus corpore repetendam. Verum ista hic non premam, nisi ipsi Tibi pondus trahere videantur.

§. 37. *Argumentum*, quod præsenti instituto conveniat, quod, nisi ego fallor, *facile* sit, & quam fieri potest, minimum scientiæ Physico-Mechanicæ, aliunde repetendæ, supponat, nobis exhibere potest Canon Metaphysicus,

 qui

quæ ceteris occasionem fecerunt, ad *Serenissimam Walliæ Principem* à Leibnitio perscripta. Ita ille: "Mr. Nevvton & ses sectateurs ont encore une fort plaisante opinion del'Ouvrage de Dieu, Selon eux, Dieu à besoin de remonter de tems en tems sa montre: autrement elle cesseroit d'agir. Il n'a pas eu assés de vüe, pour en faire un mouvement perpetuel. Cette machine de Dieu est même si imparfaite selon eux, qu'il est obligé de la decrasser de tems en tems par un concours extraordinaire, & même de la raccommoder, comme un horloger son ouvrage: qui sera d'autant plus mauvais maitre, qu'il sera plus souvent obligé d'y retoucher, & d'y corriger. Selon mon sentiment, la même force & vigueur y subsiste toujours, & passe seulement de matiere en matiere, suivant les Loix de la Nature, & le bel ordre preétabli. Et je tiens, quand Dieu fait des miracles, que ce n'est pas pour soutenir les besoins de la Nature, mais pour ceux de la Grace. En juger autrement; ce seroit avoir une idée fort basse de la sagesse, & de la puissance de Dieu". Quæ deinceps disputata sunt, brevitatis studio hic transsiliam: Est enim Libellus, saltim ex Germanica editione, in omnium fere manibus.

qui præcipuum Legibus motus principium (b) præbet, Leibnitio mirifice (c) semper commendatus. Illud autem vult Canon noster, *effectum integrum æquipollere caussæ plenæ*, atque adeo inter effectum & caussam, perfectam semper æquationem obtinere. Voco autem *effectum integrum*, quidquid ab actione caussæ proficiscitur aut pendet, sive illa resistentiæ corporum superandæ impendatur, sive alium adhuc extra se effectum producat. Et *caussam plenam* dico istas vires, quæ integro huic effectui producendo applicantur atque impenduntur, omnes & solas. Non dubitem, si hoc perpendas, facilem Te canoni nostro assensurum esse. Sed conjungamus eum, cum *subsidiariis quibusdam*! Notum est communiter, materiam omnem sive quiescentem, sive motam, perseverare in statu suo quiescendi, vel movendi (veniam voci Newtonianæ) uniformiter in directum, nisi quatenus à viribus impressis cogitur statum illum

b) v. Theodic. §. 346. Nouvell. de la Republ. des Lett. 1687. m. Fev. p. 137.

c) Existimo enim, recte *Collectores* Actorum Erud. A. 1700. m. Majo p. 196. verba *Leibnitii* de hoc Axiomate interpretari, quando is ad *Oldenburgium* scribit : - - - „ ex quo circa regulas motuum mihi penitus perfectis demonstrationibus satisfeci, neque quicquam amplius in eo genere desidero. Tota autem res, quod mireris, pendet ex *Axiomate Metaphysico* pulcerrimo, quod non minoris est momenti circa motum, quam hoc, totum esse majus sua parte, circa magnitudinem „

lum mutare (d): In pleno eam moveri non posse, nisi tantundem materiæ loco pellat, idque eadem celeritate, & secundum eandem directionem: In vacuo eam continuare motum, quia nihil est, quod motui resistat: Denique autem, sisti motum resistentia, sive reactione præcise æquali, neque majori neque minori, quam fuit ipse impetus corporis moti; majori enim reactione reflectitur corpus, ut moveatur porro, sed in plagam priori contrariam, minori autem imminuitur celeritas quidem, sed manet motus tamen in eandem plagam (e). Jam si placet componamus ista, atque in nervum compingamus.

§. 38. *Sint primo omnia plena, &,* si Cartesiana Tibi dogmata placeant, *corpus* per se *indifferens* (f) *ad motum*, adeoque nullo ex se nisu præ-

d) v. *Newton,* in Princip. Lege I. p. 12. Wolf. Metaph. §. 610.

e) Sunt facilia omnia, alioquin hic ulterius deducenda. *Primum* ex inertia & passivitate materiæ: *Secundum* ex natura pleni & motus; *Tertium* ex primo: *Quartum* constat ex ratione in textu exposita. Confer tamen, si placet, scriptores mechanicos passim, & *Wolfium* in Metaph. c. 4. §. 669.

f) *Scio* sane per demonstrationes Leibnitianas in Journ. des Sçav. 1691. 18. Juin. p. 385. Nouvell. de la Rep. de Lettr. 1687. p. 142. & passim, Legibus Naturæ adversam esse istam hypothesin: Sed, quoniam id fortasse non omnibus videtur, operæ pretium fuerit, etiam hoc dixisse.

ditum, quo possit resistere motui sibi imprimendo: Dicam, facto per corpus motum impetu in meum corpus, ita ut motus in sensoriis organis consequatur, motum iri amplius in universo, præcipue meo corpore, *tantundem* massæ, celeritate eadem & secundum eandem directionem per §. 37. Itaque habes effectum integrum caussæ plenæ æquivalentem: Itaque, si &, ultra motum istum, perceptionem mentis (g) ex eadem hac caussa derivare sustineas, effectus potior erit sua caussa: Itaque necesse est, illa perceptio aliam ab hoc motu caussam sui agnoscat: Itaque in hac hypothesi neque corpus est neque corporis motus, qui perceptionem & mutationes perceptionum in mente efficiat.

§. 39. *Sint secundo* loco iterum *plena corporibus omnia, habeant illa vim inertiæ*, qua non cedant im-

Intelligitur vero, me in *hoc* paragrapho considerare alterum corpus præcise ut motum & alterum ut adhuc indifferens. Si enim, etiam in Cartesiana hypothesi, illic impetum potius consideras, & hic corpora contrariis directionibus mota supponas; aliter inflectenda ratio erit, atque omnino ita, ut in §. seq. 39. coincidunt enim in eo casu uterque.

g) Si non caute attenderis, posset in mentem venire, pro salvando canone id sufficere, quod in eodem genere, motus scil. effectus sit caussæ æqualis, perceptionem esse in diverso genere. Sed *cave*, locum isti opinioni concedas: Canon est metaphysicus, qui vetat plus esse in effectu, quam in caussa; neque adeo corpori alligatus, sed universalis.

impulsui cuicunque indifferenter, habeant etiam si ita velis, nisus alia aliis contrarios: Dicam, facto per corpus extrinsecum in organa sensuum mea impetu, tantum inde motus consequi, quantum respondet excessui impulsus supra resistentiam, iis Legibus, quas hic longum foret, enarrare; Quas magno consensu hodie, post Wallisium, Hugenium, Wrennum, Mariottum &c. docent scriptores Mechanici; & quæ omnes effectum integrum caussæ plenæ æquivalentem, supponunt, vel arguunt. (h) Itaque eædem hic consequentiæ recurrunt, quas modo exhibuimus §. 38. Idem medius terminus eandem fundet conclusionem necesse est: Habemus enim & hic in corpore effectum vires caussæ exhaurientem, quia æquantem; quæ igitur vis aget in mentem?

§. 40. *Sint jam vacua* materiæ *spatia* sparsim vel continuo interposita: manebit sane motus, qui corporis particulis impressus est, quamdiu illæ per vacuum movebuntur §. 37. (si quidem in vacuo concipi motus possit) atque adeo, donec corpus motum novis impingatur corporibus, de quibus eadem deinceps valent, quæ modo diximus §. 38. & 39. Neque adeo subsi-

h) *Supponunt*, si demonstrari debeant. v. locum Leibnitii allegatum superius §. 37. nota c. & Wolfium in Elem. Mech. §. 24. sq. T. I. El. Lat. p. 543. Sed *arguunt*, si experimentis cognitas, examinare, atque ad principium generale velis reducere. v. Theod. §. 346.

dium in vacuo quis invenerit, quo difformem illam caussæ & effectus proportionem liceat ad æqualitatem revocare, & Metaphysico Canoni nostro accommodare.

§. 41. Et persuadeo mihi sane, neminem facile contradicturum esse paragraphis 38. & 39. si perpenderit, quæ de corporum percussionibus hodie pervulgata sunt, indice saltim digito hic commonstrata. *Sed* (i) qui vacuum tenent, illi, *vereor*, ut Clarkianæ disciplinæ accedant, qui substantias quasdam immateriales in eo operosas collocare videtur (k), atque adeo, velut iste attrahentes mutuo corpora, ita hi forte motui resistentes eidem incolas concedant, dicam, an obtrudant? *Fortassis* etiam *alii*, (sive vacuum teneant, sive plenum admittant) in ipsis materiæ partibus animam motui resistentem facient sua virtute; quo facto ipsis videri posset, non omnem impetum moti corporis impendi vel resistentiæ corporis vincendæ, vel motui in corpus intrudendo. Sci-

i) Potes utramque hanc objectionem transsilire, nisi simile aut cognatum quid menti obversetur Tuæ; Mihi id non licebat.

k) Dico, *videtur*, quia non totidem verbis id enunciat: facit tamen id spatium, per quod attractio fit, a materia vacuum, & negat fieri attractionem sine medio: Concedit caussam ejus aliquam esse, sed an mechanica sit, nec ne? id inquirendum putat: aliquando id medium vocat invisibile & intangibile. v. Epist. Clark. IV. §. 45. T. I. du Rec. p. 78. & Epist. Leibnit. V. §. 118. p. 144. & Clark. V. p. 156.

Scilicet, si alterutra ratione anima posset motus aliquam partem sufflaminare, ut illa in corpore effectum amplius nullum haberet, videri posset, id perceptioni producendæ in animo superesse, sic ut causæ & effectus æquipollentia nondum tolleretur. *Sed neque hoc pharmaco videtur malum curari posse.* Quodsi animæ virtute tolli motus in corpore debeat, id reactione fieri necesse est; neque enim, nisi reagendo, impediri potest actio, vel ejusdem effectus sufflaminari: reactionem vero actioni æqualem esse oportet §. 37. Itaque oportet etiam esse proportionem inter easdem. Atqui inter res toto genere diversas (animam & corpus) atque modificationes rerum toto genere diversarum nulla est proportio, si Euclidem audias: (comparat enim hæc tantum homogenea) Ergo nec æqualitas (l). Verum fac esse, quod fieri non potest, ut reliquum impetus in corpore moto insumatur vincendæ illi resistentiæ, quam ponit motui corporis anima inhabitans: Habes ita sane effectum integrum caussæ suæ æqualem, §. 37. neque tamen habes

l) Nimirum illa sunt homogenea, & æqualia esse possunt, vel proportionalia dici, quorum unum aliquoties repetitum potest fieri id, quod est alterum, æquare illud vel superare. Sed verò motum repetas licet, quoties tibi cunque placuerit: non erit ille perceptio, aut perceptioni æquipollens aut similis, aut comparabilis. Quis ex motu syllogismum fecerit, vel demonstrationem condiderit, etsi repetito, promoto, impedito &c?

perceptionem aut ideam mentis, quam, non puto, quod transmutare velis in resistentiam motui oppositam, aut illius filiam atque effectum facere.

§. 42. *Sequitur ex dictis*, nisi falsum fuerit illud metaphysicum, quod effectus caussæ æquipollens sit, *nullam* impressionem fieri posse *à corpore in animam*, neque perceptionem mentis oriri ex motu, nisi, ultra id & Euclides fallat, & recepta judicandi ratio, quæ proportionem & comparationem negat fieri vel posse, vel debere inter res vel proprietates heterogeneas. Restat, *ut videamus*, quid anima valeat in motibus corpori imprimendis. Sunt enim Philosophi, qui vel sponte largiuntur, non posse corpus agere in animam, sed alterum penitus tenent, posse animam in corpus agere. Est ex eorum numero *R. P. Tourneminius*, Jesuita Gallus, vir omnino doctissimus, qui distinctam unionis animæ & corporis explicationem se pandere arbitratus est in Commentariis criticis Trivultinis(m). Abit ille nonnihil à consueto tramite: sed quando tamen & ipse influxum tuetur, animæ saltim in corpus suum, etsi non vice versa; vulgati Systematis modificationem esse concedo, sed iis-

m) A. 1703. M. Majo, artic. XCI. p. 864. seqq M Junio, art. CVI. p. 1063. quibus adde M. Sept. artic. CLIX. p. 1661. seqq. M. Oct. art. CLXXVI. p. 1840 seqq. & art. CLXXVII. p. 1857. seqq. Ita autem ille p. 868. Sans que le corps agisse sur l'ame, ce qui est impossible.

ijsdem argumentis tentandam, quibus alteram Systematis hujus partem adhuc sollicitare constituimus.

§. 43. In illo autem cardo vertitur *Systematis Tourneminiani* (n). Existimat ulterius quam à Cartesianis, Leibnitio, ceterisque factum sit, progrediendum esse, ut principium invenias, quod *distincte* explicet unionem animæ & corporis. " Oportere inveniri ejusmodi aliquod, quod demonstret inter has duas substantias non harmoniam modo & conspirationem obtinere, sed nexum & dependentiam essentialem: Unionem non tantum moralem & intentionalem, arbitraria lege nixam, sed realem & effectivam: Unionem non externam, sed intimam: Unionem possessionis & proprietatis, non inhabitationis tantum & usus. Acturum se id per *sup-*

n) Prolixior locus est, sed dabo verba Auctoris, tam honoris causâ, quam ut tutius Lectorum de illa re judicium esse possit. Sic ille l. c. p. 870. „Il faut donc aller plus loin, pour trouver un principe, qui explique nettement l'union de l'ame avec le corps. Il en faut trouver un, qui demontre, qu'il y a entre ces deux substances non seulement de l'Harmonie, & de la correspondance; mais encore une liaison & une dependance essentielle: Une union non seulement morale, & en idée, dependante d'une Loy arbitraire, mais reelle & effective: Une union non pas exterieure, mais intime: Une union de possession & de proprieté, & non pas seulement d'habitation ou d'usage. Il faut un principe, qui fasse voir, que l'ame & le corps sont autrement unis, que les citoyens d'une même ville, que l'ouvrier & l'in-

positiones quasdam, &c, si quæ occurrant difficultates, satisfacturum *objectionibus*. Itaque supponere se 1. Corpora inter se non differre, nisi partium structura: 2. Alium corporis statum alio magis minusve accommodum esse functionibus animæ. 3. Animas à DEO crea-

strument, dont il se sert, que l'espace & le corps, qui le remplit. En un mot, il faut un principe, qui fasse voir, qu'il y a entre tel corps, & telle ame, un rapport si naturel, si essentiel & si necessaire, que nulle autre ame, hors la mienne ne puisse animer mon corps; & que nul autre corps, si non le mien ne puisse être animé par mon ame. C'est sur ce principe, que je vais vous proposer mes Conjectures. Si je me trompe, j'aurai d'illustres compagnons dans ce malheur. Il est toujours beau de tenter une découverte, où tant de grands genies ont echoué. Du moins ne me suis je pas laissé prévenir par aucun préjugé. J'ay quitté ceux de l'école, comme les Cartesiens le recommendent si expressement; Et j'ay crû, devoir encore quitter tous les préjugés, dont la philosophie de Des Cartes a rempli plusieurs esprits. Souffrés, que j'explique mes conjectures par diverses suppositions, dont je tirerai des consequences. Si quelqu'une de mes suppositions vous fait de la peine, je satisferai à vos objections, quand vous me les aurés fait connoitre. J'aurai meme soin de prévenir celles, que je crois qu'on peut opposer à mon systeme. 1. Je suppose, que *les corps ne sont differens, que par la differente structure*, qui les rend propres à differens usages, c'est à dire. à recevoir divers mouvemens & diverses impressions, ou des objets, qui les environnent, ou des esprits, qui peuvent agir sur eux. 2. Je suppose, qu'entre les differens états, ou peut se trouver le corps humain, *il y a une situation* de toutes ces parties, des

creatas cum vi continendi machinam corporis in statu functionibus humanis apposito; easdemque diversas esse pro diversitate suorum corporum, quibus destinantur. 4. Animam exercere vim illam naturaliter, necessario & essentialiter: 5. In hujus virtutis motricis vel continentis determinatione atque actione consistere *Unionem animæ & corporis &c.*

§. 44.

humeurs, des esprits animaux, qui le rend *plus propre aux fonctions de l'ame* humaine. 3. Je suppose, que *l'ame humaine* est creée de Dieu, *avec une force naturelle de contenir* les parties du corps, auquel elle est destinée, dans cette situation convenable aux fonctions humaines, que cette force dans chaque ame est relative au corps, qu'elle doit animer; que cette force étant identifiée, c'est à dire, étant une meme chose avec la nature de l'ame, fait la difference propre de l'ame, & qu'ainsi les ames destinées à differens corps sont differentes autant, que les corps, aux quels elles sont destinées, sont differens. 4. Je suppose, que *l'ame agit sur le corps par cette force* naturelle, qu'elle a d'en contenir les parties dans une situation favorable aux fonctions humaines; & quelle est determinée naturellement à cette action sur le corps. 5. C'est *dans ce rapport* de force mouvante, ou plûtot, si je puis ainsi m'exprimer, contenante; dans cette determination & dans cette action sur le corps, que *je fais consister l'union de l'ame avec le corps.* Cette union est une union de proprieté, de possession, l'ame s'appropriant le corps par cette action.

Disons la chose plus clairement. Tel corps est uni à telle ame; ou pour parler plus juste encore, il est le corps de telle ame, parcequ'il a un besoin essentiel de telle ame, pour être contenu dans une situation avantageuse aux fonctions humaines. Ce n'est donc pas seu-

§. 44. Audivimus, quæ sit mens Viri Eruditissimi, quæ sententia? Nunc *salvis*, quos ipsi-

lement, parceque l'ame agit sur le corps, qu'elle est unie avec luy? C'est, parceque son action sur le corps est d'un coté si essentielle au corps, que sans cela il ne seroit corps humain, & d'un autre coté elle est si propre à l'ame, que nulle autre creature ne peut la produire par ses forces naturelles. Voila tout ce, qu'on peut desirer pour une union de proprieté & de possession; & pour qu'on puisse dire veritablement, que l'ame a le corps, & que le corps appartient à l'ame. Ainsi la celebre definition de l'home, qu'a donnée S. Augustin, l'home est une Ame, qui a un corps; s'entend aisement, & paroit fort juste dans mon opinion. Dans toute autre opinion elle ne paroit pas exacte. Le seul avantage, que l'on tire de ces suppositions, suffiroit pour en montrer la verité. Il est certain, que l'union de l'ame & du corps, est une union de proprieté & de possession. Ce n'est, que dans mon systeme, que cette verité subsiste. C'est donc le seul systeme veritable &c. &c.

Ista quidem à pagina 870.-- 875. Unicum addam, quia semel cœpi exscribere verba Viri Celeberrimi, ut ne deinceps illa demum interserere necessum sit; Sic ille pag. 1066. 1067. Le corps humain est environné d'une infinité d'autres corps, qui agissent continuellement sur luy, & dont quelques uns s'insinuent dans ses parties les plus intimes. Quelques unes de leurs impressions contribuent à entretenir la situation la plus parfaite des parties du corps, & facilitent ainsi l'action de l'ame: d'autres troublent cette situation, & resistent à l'action de l'ame. L'ame ne peut pas s'empecher de sentir sa propre action, ni d'en sentir les variations, c'est à dire, les facilités & les empéchemens. Le sentiment de la facilité de son action fait le plaisir: Le sentiment de la difficulté de son action fait la douleur, &c. &c.

ipsius virtuti & doctrinæ debemus, *honoribus*, placet examinare, non omnia sanè, quæ dici possent, tum circa prima ejus schediasmata, tum circa objectiones doctissimorum *Anonymi, Langueti*, & *P. Angierii*: tum & circa responsiones his oppositas, in quibus singulis non pauca negotium facessere possent lectoribus aliquantum difficilioribus. Excutiamus præcipua, & quæ ad negotium nostrum illustrandum propius attinent. Ignoverit vero mihi, quicunque putat, Virum magnum, quod initio commentationis sibi proposuit, pluribusque verbis p. 864. promisit, præstitisse plenius, ut scilicet *distinctam unionis explicationem* hic protulerit. *Determinavit* profecto ea omnia, quæ phænomenis explicandis necessaria visa sunt; atque in eo gloriam habet: Sed *non explicuit* ista. Determinavit autem pro arbitrio, ut commodum videbatur phænomenis inde deducendis. Atque etiam hic non male egisset, si illa, quæ sumit, simul evolvere aut demonstrare connisus esset. Verum ipse videtur, noluisse id agere: Inde *suppositiones* vocat. *Mihi* autem, salvis melioribus, sic *videtur*: Si quid explicari debeat, evolvendas esse ideas rerum eo pertinentium, earumque realitatem esse ostendendam, vel à priori demonstrando possibilitatem rei, id est, exhibendo modum, quo fieri possit; vel à posteriori evincendo, aliter solvi non posse phænomena, id autem, quod asserimus, in phænomeno contineri omnino.

§. 45.

§. 45. Ita nescio ego quidem, quibus ille legibus obtinere possit, aut quibus id argumentis conficere liceat, ut *unionem*, quam vocat, *possessivam* & proprietatis, teneamur admittere. Ut enim hoc non dicam, nescire me, quid id rei sit? neque me crediturum esse, quod id alii intelligant, donec terminis nullam ambiguitatem, sed determinatos planosque sensus fundentibus, id explicuerint; neque id ipsum à Viro magno factum, me existimare, etsi de unione illa, tanquam magnifico, sed nihil significante termino monitus esset ab Abbate *Langueto* (o) *Montinæo*: certe experientiam, quam alibi (p) subambigue, alibi confidenter allegat, id non perficere constat ex superioribus.

§. 46. De *Suppositionibus* ipsis ita censeo. *Primam* probo, quatenus corpora hic sensu Cartesiano dicuntur, non Leibnitiano vel Wolfiano,

o) vid. Memoir. de Trev. l. c, p. 1850. & responsionem Tourneminii p. 1863.

p) l. c. o. 1862. Ibi: " L'experience vous convainc, que vous pensés, que vous aimés. Pourquoy la même experience ne vous convaincra-t-elle de l'empire de votre ame sur votre corps. La sentés vous moins? „ Ita est vero! Imperium proprie sic dictum & exquisite, locum non habet inter animam & corpus; Neque igitur sentiri potest, actionem animæ in corpus veram realem physicam, me judice, non docet experientia; docet id, quod Imperio alias intenditur & producitur, consecutionem scilicet actionis volitæ, sed alienis viribus præstitæ. Verum id nihil juvet Tourneminium!

no, de quo antea diximus §. 34. not. *f*. Ultima tamen ipsius nolim intelligi de aptitudine recipiendis ab anima motibus plus minusve proportionata: quam cum *secunda* suppositio exhibeat, non apparet, quomodo id sine petitione ejus, quod in principio est, asseri possit; hoc enim est, quod quærimus, an & quomodo corporis ad motum recipiendum capacitas, atque animæ actiones aliquam inter se proportionem habere queant. Subscribo hic Anonymo, qui Tourneminianas meditationes ventilavit, in iisdem commentariis Trivultinis. p. 1663. Et sentio idem de *Tertia*: Deum concreare posse animæ virtutem agendi in corpus, tum licet supponere, cum constiterit, id esse in se possibile; Voluntas enim divina & creatio supponunt rerum essentias, non faciunt: sed quomodo demonstrabis possibilitatem, si nescias, quid sit ea actio? quî fiat? quomodo proportionari ad corpus possit? In quo ipso & *quarta* deficit, nisi ego fallor, suppositio. Animam in spiritus animales agere, & hisce mediantibus in cætera corporis, lego quidem: sed, ut verum fatear, quomodo id fieri possit, non intelligo; neque adeo illius actionis atque inde pendentis unionis distinctam per hasce suppositiones ideam nactus fui. Circa *quintam* alii disputent, an unio consistat in illa actione? an ejus caussa sit? an effectus? an in statu consideranda sit? an in actu? an, ut mutuum

quid

quid esse possit, animæ actio sufficiat, vel sola? vel conjuncta cum indigentia illa corporis respectu hujus actionis? & quæ sunt alia: de quibus ego facile transegero cum Auctore ingeniosissimo.

§. 47. Fortassis id in *Tourneminium* verterent, qui vocibus inhiare solent, quod p. 874. verbis antea relatis dicat: „ Tel corps est uni à telle ame, ou pour parler plus juste encore, il est le corps de telle ame „. Ita enim videtur innuere, non dici accuratissime, quod corpus sit unitum animæ: Atqui omnis Tourneminiana explicatio tanquam fulcro nititur potestate & proprietate unionis. Sed suspicor, alium forte his vocibus sensum esse ex Auctoris mente (p).

§. 48. Cæterum illa quidem tanto Viro digna est humanitas, quando *difficultatem* circa suas suppositiones obviarum *solutionem* spondet & occupationem quoque, si quas moveri posse prævideat: Existimem tamen, id *non omnino sufficere* ipsius instituto. Quemadmodum enim, ex superioribus, non sufficit ad unionem distinctius, quam in alio systemate factum est, explicandam, ut ea omnia determinatè edisseras, quæ illuc requiri possint? sed ut ista satis expli-

q) Dicerem ex Tourneminiano systemate fortassis Animam corpori unitam esse, ut loquitur, possessive ac appropriative: Sed corpus animæ, si loquaris accuratissime, ex hoc loco, non dici unitum. Verum generaliter unionem enunciavit inter duas illas substantias. Vid. Notam §. 43. ab initio.

plicate tradas, requiritur: Ita neque hanc novam pollicitationem, quantumvis rei convenientem, arbitror absolvere rem omnem. Si distinctam Lectoribus explicationem promisero, credo illis jus esse, ut paratam postulent & præsentem: non extorquendam demum hinc & inde per objectiones, ex variis & diversis inter se systematis oriundas; quibus sæpe omnibus satisfieri potest, etsi, quod ad rem ipsam, ejusdemque modum attinet, nihil novæ explicationis accesserit.

§. 49. Faciamus huic *dicto fiedm* exemplo ipsius *Tourneminii. Objectum* est, animam non magis agere posse in corpus, quam corpus in animam: Esse enim hæc duo diversa toto genere, Impossibilitatem, quod corpus in animam agere non possit, admissam Viro Magno, oriri ex illa differentia & disproportione Naturarum. Sed non plus proportionis esse à spiritu ad corpus, quam à corpore ad spiritum (r). Non du-

r) Vide Objectiones M. Sept. p. 1662. & M. Oct. p. 1841. atque responsiones Tourneminii. p. 1860. 1861. quibus tria urget 1. argumentum, (quoniam natura inferior in superiorem agere non possit, ideoque nec superiorem & perfectiorem posse in inferiorem:) comparat illi, si dixeris: Corpus non cognoscit animam, ergo nec anima corpus. 2. Negat, differentiam substantiarum impedire facultatem agendi; agere enim in corpora DEum. 3. Corpori facultatem negat in animam, quod corpus unico saltim modo (impulsum dicimus) agere possit; animam autem non moveri constet.

dubito, Lectorum plerosque existimaturos, quod omnino eam difficultatem sustulerint responsiones Tourneminianæ: de quibus ego fateor, me hærere in quibusdam, sed arbitrari tamen, quod soluta sit objectio, quatenus in hisce generalibus consistit, atque intra istos saltem terminos continetur; non item, si novi accedant medii termini vel scheses.

§. 50. Sic *non capio nervum* ejus responsionis, qua urget *distinctionem* inter substantias *perfectiores atque imperfectiores*; ratus, animam corpore nobiliorem posse agere in corpus, non vice versa ignobilius illud in animam se superiorem. *Neque enim hactenus* in philosophia determinatum est, quid sit, esse substantiam superiorem vel nobiliorem, adeo, ut de quibusdam interdum ambigant nonnulli: *Multo minus* ostensum est, quomodo ex superioritate ista, si quæ sit, substantiarum consequatur potentia agendi vel non agendi in se mutuo: *Imo vero*, quæ communiter ignobiliora habentur v. g. inanimata, creduntur agere in nobiliora, ipsumque hominem: *adeoque* omnium minime determinatum est, quisnam nobilitatis gradus eo pertineat, ut aliquid in alterum agere possit vel non possit. Atque ista omnia, si expedita forent, *demum* id de anima & corpore evincendum foret, gradum eum nobilitatis diversum hic plane obtinere. Nisi *ista omnia* feceris quàm planissima, difficilior ero, vel, si mavis, mo-

morosior, quam ut concedam, hac distinctione lucem negotio inferri, atque pedem ad distinctam unionis aut actionis memoratæ explicationem illa prævia vel juvante promoveri posse.

§. 51. *Neque in illo* acquiescere mihi licet: quando diversitatis eam advocat caussam (s): Corpus uno tantum modo agere, impellendo: non autem posse movere animam, itaque in animam non agere: Animam esse ex se activam; cogitare, velle; qui duo (t) agendi modi sint animæ convenientes. Non igitur determinatam esse ad unum agendi modum. " Tertium illi modum convenire posse (u); convenire etiam, quia motus corporum non possit incipere per corpus; moveret enim, etsi non motum, quod implicat. Itaque spiritum esse, qui agat in corpora (v). Agere ergo in corpus esse affectionem spiritus, & corpus suscipere actionem à spiritu posse: Ergo actionem ani-

s) Sunt verba responsionis tertiæ p. 1861.

t) Hic velim conferas loca Wolfii superius citata, in Metaphys. §. 878.

u) Etsi per loca Wolfii citata mihi non admittatur, volitiones distinctum à cogitationibus agendi modum requirere: Transeat id tamen. Sed quomodo ex duobus tertium liceat inferre, fateor mihi non patere. Quod non determinatum est ad unum agendi modum, potest esse determinatum ad duos, tres, quatuor & quot volueris.

v) Qui primum universo motum largiatur: Concedo; id enim rectissime infertur ex corporum, secundum hasce, quas sequuntur, leges, motu: Atqui de eo non quæritur; quæritur de anima.

mæ in corpus non repugnare, neque ex parte animæ, neque corporis „. Atqui *in ultimo hoc saltus* esse videtur, cum transitus fit à spiritu ad animam, hoc est, à genere ad speciem, eo sensu: Non repugnat generi, ergo nec speciei. Sed potest in specie alterutra nova esse accessio per differentiam, quam dicimus specificam, ut deinceps huic repugnare possit, quod generi nondum contradixit. Obtinere nostro casu aliquid ejusmodi, dicam inferius.

§. 52. Utcunque vero ista se habeant, dico tamen, *solide* id argumentum, quatenus ita generaliter enunciatum atque ex natura spiritus §. 49. deductum est, ab eodem Rev. Patre *solutum esse* numero secundo p. 1860. quando negat, diversitatem substantiarum impedire actionem unius in alterum, idque exemplo DEI, spiritus infiniti, probat. Quod enim spiritui repugnaret in universum, id infinito non minus contradiceret, quàm finito (x). Ostensum

sum

x) Discrimen spiritus finiti atque infiniti generaliter, tum demum urgeri potest: Si quis pro Systemate influxus ita argumentari velit: Potest DEUS agere in corpus, etsi spiritus: Ergo & anima potest. Hic enim facile intelligitur, dissolvi connexionem, si naturam utriusque distinguas, & ab infinitudine vim agendi derives, non à spiritualitate. Sed mutatur rei facies, si ipse spiritualitatem potentiæ movendi opponas, negaturus animæ movendi corpora potentiam, quia spiritualis sit: Parata enim responsio est, quam in textu approbavimus. Quodnam diversitatis fundamentum sit, id Logici tyrones divinaverint.

sum ergo est, supponi falsum in argumento, prout jacet: adeóque soluta est objectio. Neque tamen est explicata difficultas, neque distincta actionis animæ in corpus notio exhibita. Constat igitur vel Tourneminiano exemplo, non fuisse eam nimiam scrupulositatem, quæ paragraphum 48 nobis expressit.

§. 53. Neque vero hactenus exposita impediunt, quo minus liceat eandem *objectionem sic inflectere*, ut responsiones, quas mihi hactenus nosse datum est, omnes præscindat (y). Nemo dubitat,

y) Nihil est magis commune illo, quod ad diversitatem naturarum, spiritualis atque corporeæ, objectam, excipi solet de actione divina in universum corporeum. Neque memini tamen, me eam responsionem specifice refutatam invenire, atque ita dilutam; ut caussa elucescat, quare, licet DEus agere queat in corpora, spiritus finitus tamen id non possit? Quod divinum velle sit agere, id rectissime dicitur hoc sensu, quicquid voluntas eligit, id ejus potentia perficit. Verum, licet id secus sit in homine; inde nondum intelligo, cur volitioni animæ non etiam conjuncta esse possit potentia agendi & movendi, non illimitata quidem, sed finita tamen. Videbimus, quid in ea re liceat proficere: Sed memineris, me non hoc moliri, ut ostendam, quomodo DEus agat in corpora; sufficit me scire, quod agat; verum hoc agere, ut allegem caussam, quare, etsi DEus id possit & faciat, non faciat tamen anima humana? Memineris etiam secundo, consulto illa omitti, quæ sua fortassis ambiguitate possent sensus commodos æque & incommodos aut fundere aut admittere. Tertio autem, si obscuri fortasse videantur paragraphi proxime sequentes, quæso te, ut bis, & nisi grave sit, ter legas; Sunt difficiles forte, sed obscuri esse non viden-

bitat, determinatos esse & limitatos illos effectus, quos anima dicitur perficere in corpore: Quodcunque autem agens determinatum & limitatum in altero effectum præstat, id caussam determinationis habeat necesse est; Mea enim sententia, determinatum ut tale non oritur ex indeterminato, quia neque quidlibet oriri potest ex quolibet, neque plus esse potest in effectu, quàm fuit in caussa. Illa igitur caussa determinationis in effectu obviæ, vel est in re agente, vel extra eam, in objecto actionis, quatenus id aut solum consideratur, aut circumstantiis suis, v. g. corporibus ambientibus in nostro casu, conjunctum.

§. 54 Si determinationis *caussa est extra rem agentem*, in ipso objecto quod actionem recipit, quatenus aut solum consideratur, aut circumstantiis concurrentibus temperatum: oportebit proportionem esse inter actionem caussæ & reactionem patientis; limitatur enim & determinatur vis agentis ab objecto, quatenus ejusdem dispositio majori minorive resistentia aut reactione aliquam virtutis partem aut impedit, aut aliò inflectit. Non potest itaque ratio, determinans atque limitans actionem animæ, peti à corporis dispositione: Diximus enim §. 41. nullam hic proportionem obtinere, nul-

tur, quoniam nonnisi determinati sensus vocibus respondent, iidemque ex illis sufficienter erui attendentibus possunt.

nullamque reactionem in corpore, quæ respondeat actioni animæ in eodem genere. Consequitur autem hinc illud quoque, non posse à nobis admitti verba *Tourneminii* (z), quod actio corporum externorum in corpus nostrum faciliores vel difficiliores reddant operationes animæ: Difficultas agendi in objecto resistentiam ponit vel reactionem; atque non concedit actionem corporis in animam, ergo nec reactionem aut resistentiam. Hoc est, quod jam ante monui §. 22.

§. 55. Sin porro determinationis *caussa est in ipsa re agente*, vel dependet ab ejus voluntate libera, vel ab ejus statu antecedaneo consequentem determinante. *Si à libertate voluntatis consequitur*, eam in actione & effectu determinationem obtinebimus, quam volumus. Atque contrarium experimur quot momentis? Certum est, divinam actionem tantum producere effectus, quantum divinæ voluntati placet, nulla in creatis reactione, nulla existente resistentia, quæ divinæ potentiæ vel actionis effectum possit limitare aut determinare; namque & inertia materiæ, & quicunque in corporibus concipi possunt, impetus ad infinitam collati virtutem amittunt proportionem omnino omnem. Verum alia res est, si de anima quæsieris, quæ nulla sua voluntate vim suam agentem, si quam habere supponitur, eo vertere

z) Conf. verba, qua dedimus §. 43. sub finem notæ.

potest, quo non vergit mechanismus corporis, v. g. ad erigendos in directum capillos è capite pendulos, ad motum sanguinis in febribus æstuantem reprimendum, ad elevandos sine machina decem centenarios, & quæ sunt similia. Aut, si quæstionem pro argumento feras, quodnam in hac suppositione fundamentum est discriminis inter actiones hominis voluntarias & naturales? Fundamentum, inquio, ex parte voluntatis, non conscientiæ.

§. 56. Si denique determinationem illam virtutis activæ in anima, pendere velis *ab animæ statu præcedaneo*, atque ita consequenter hunc à suo antecedente; nulla corporis resistentia, vel reactionis proportione quicquam effective conferente: Habes id, quod in harmonia præstabilita est difficillimum; eo cum discrimine, quod supplementum addas & inexplicabile, & nullâ, sive à priori sive posteriori, via cognitum, de quo superius. Faxo, ut id *clarius* appareat: Si novæ actionis, qua corpus ab anima moveri dicitur, quantitas determinata pendet à statu animæ antecedente, atque illa tamen consentit dispositioni corporis ratione & organorum ejus & corporum ambientium; sequitur naturam animæ esse hujusmodi, ut semper illa ex se & suo fundo, principioque domestico producat actiones statui corporis atque rebus externis accommodatas, sive harmonicas. Habes adeo & inexplicabiles il-

las animæ *actiones* in corpus, & *pro illis* obtinendis harmoniam inter dispositiones corporis & animæ determinatas, ex prioribus in anima determinationibus, consequentes, præstabilitam: *Pro passionibus* animæ, quas communiter vocamus,& pro sensationib' rerum nihil habes; siquidem omnis in animam corporis actio vel reactio hic cessat, per §. 42. & 54. Verum illa non diducam operosius: neque enim facile devenient eo Viri eruditi, qui in primo hactenus, (§. 54.) quantum scio, substiterunt, vel etiam secundum (§. 55.) illi conjunxerunt. Si & ad ultimum se reciperent, propius ita abfuturi forent à Systemate Leibnitiano.

§. 57. Ista vero, occasione explicationis Tourneminianæ, non novæ (a) quidem, sed noviter tamen productæ: Nunc alia nobis aurem vellicant, quæ lucem mutuantur ex præmissis. Scripsit *Leibnitius* (b) ad *Virum quendam celeberrimum*, atque magnis in *Medicam* artem meritis insignem: " Si anima vi & non potius potestate fluidi explosionem exercentis, saltamus, cur non saltamus ad altitudinem quamcunq; ? "

 Ri-

a) Dico id fide Auctoris, l. c. p. 1870 ". Mon opinion au reste, n'est ni nouvelle, ni singuliere. Il me feroit aisé de l'établir par de passages d'Aristote & de S. Thomas ".

b) Vid. Georgii Ernesti *Stahli* Negotium otiosum, sive Sciamachiam adversus positiones Theoriæ Medicæ veræ, à Viro quodam celeberrimo intentatam. p. 16. §. 21. Cui confer. p. 80. 82. 85. 179. 200. -- 204.

Ridiculam verò illam quæstionem existimavit *Vir doctissimus*, probe gnarus, animam esse ens finitum, nec posse effectum quemcunque præstare; corpus etiam cingi aliis corporibus, quæ saltui resistant: Saltum concedit utique ad quamcunque altitudinem futurum in vacuo, non item nostro casu, quo anima possideat corpus innumerabilibus aliis motibus & corporibus motis circumscriptum atque obstipatum; ait, paralogismum illi similem esse, si dicas: " Principium corporis humani motorium (quodcunque tandem fingatur) potest corpus hoc per liberum aërem sine multo aut quantocunque tandem labore aut impedimento, cursu per aliquot centenos passus, quasi raptim propellere; ergo debet illud etiam eadem ratione per profundum aquarum, imo per transversum murum propellere & transpellere."

§. 58. Sunt illa hujusmodi, ut nisi caveas, possint initio videri tollere difficultatem: Examen accuratius, ita arbitror, non sustinebunt. *Anima est ens finitum:* Quis negaverit? *finitum esse, dicit limitationem:* Recte! *Ergo illius agendi vis non est illimitata, sed limitata:* Concedam! *& determinata:* Distinguo, determinata hactenus, ut non possit omnia, sed quædam, ita opinor; sed quærimus, unde sit determinatio, non generaliter sumta, sed *specialiter*, imo singulariter, cur hîc hoc, tantum, tale agit anima? Cur saltat ad dimidii pedis altitudinem, cum

cum antea ad pedem integrum? Cur non saltat quoque ad tres? Septem? Decem? *Anima non potest imprimere gradum motus, nisi qui dispositioni corporis quadret:* Atqui omni corpori quadrat omnis motus, omnis celeritas, omnis directio; hoc mechanici norunt, & qui physicam discunt. *Corpori per se, & absolute, vel in vacuo, si spectetur: at non ubi circumscriptum & obstipatum corporibus ambientibus, elastica & incumbente sua virtute magnum illud oportet corpori nostro imponentibus.* Atqui etiam stipato corpori, saltim cohærenti & firmo, omnis quadrat, variato tantum impulsu moventis. Sin certus est motoris impetus; dicis vera sane: Sed fateris, determinationem motus esse ex corporis dispositione, impetum illum limitante, dirigente, consumente, pro legibus mechanicis, quibus ipsum æque ac reliqua corpora, subjectum est. Perinde, ac si diceres: motus corporis reguntur, limitantur, determinantur, impediuntur, promoventur, finiuntur legibus mechanicis, sed incipiunt tamen & perficiuntur ab anima. *Non omnino: Proportio illa, secundum quam determinatur, relata est ad gubernationem motus, fini convenientem, & justæ proportioni corporis, quod motu affici debet, respondentem. Considerandæ sunt non solum Leges mechanicæ, sed & quam maxime ad finem reflexæ.* Quasi scilicet hæc quæstio sit, an proportio esse debeat in actionibus animæ, si motus pendeant ab iisdem, & cui fini? non

po,

potius, à quo principio? quo medio? quo modo fiant illæ determinationes? Itaque hoc primum, atque integer discursus p. 84. aliena videntur ab instituto. Quoad alterum, cedo, quæ sit proportio corporis nostri atque ambientium, dispositionisque nostri corporis ad actionem animæ.

§. 59. Essentialis conditio animæ est, esse finitam. Negatur ergo ab hac ratione, quod nulla proportio sit inter animam & corpus: sed potius omnino anima habeat proportionem cum corpore communem. An à finitudine rerum sequatur earum proportio, & quidem duarum præcise rerum proportio communis, judicium esto illorum, qui finitum auri pondus cum finita hominis duratione, finitum intellectum cum finita viæ, Berolino Lipsiam ducentis, longitudine possunt contendere. *Essentialis conditio animæ humanæ (nedum aliarum) est, ut (ad minimum aliquando & aliquamdiu) sit in corpore. Negatur itaque & ab hac ratione, quod nulla sit proportio inter corpus & animam: cum societas supponat proportionem.* Novum est, à societate proportionem consequi, aut præsupponi, saltim inferri posse: Motus & Extensio, Locus atque Tempus, Superficies & Linea, quoties sociata sunt: An igitur eorum est inter se proportio? *Illud autem de linea & superficie, ad proportionem inter motum & extensionem; locum & tempus, & multa hujusmodi, cum societate absoluta Agentis & Patientis, formaliter*

ad

ad unum idemque reducere, ad Triarias, imo subsidiarias cohortes transmittendum est. Dic sodes, quis ad unum reduxit formaliter? A societate argumentum erat: A societate est instantia. Sed argumentum erat à societate absoluta: An ab omni? Societas est, nisi fallor (c), absoluta inter extensionem & divisibilitatem materiæ, in motu inter spatium & tempus. Fortassis tantum à societate absoluta agentis & patientis? An omnis agentis & patientis? D E U S agit in mundum, etsi nulla hic proportio intercedat. Sed hic non est mundo sociatus, ut anima corpori: Recte id quidem; sed vide, quid fecerim? Dixisti primo: *Societatem*, sine addito: Extorsit illam *Leibnitius* Tibi. Jam dicis: Societatem *absolutam*: sed eadem exempla eandem, si quæ est, excutiunt tibi. Rationem *agentis* & *patientis* alia extorquet Tibi instantia. Jam quid superest: Societas absoluta agentis & patientis conjunctim, talis enim est animæ & corporis. Proba, si placet, ex hoc medio termino *sequi*, vel si tua malis verba p. 84. obvia, societatem supponere proportionem: sed proba, ut intelligant etiam illi, qui Euclidem amant, atque adeo *proportionem* inter *rationem* & *motum* assequi se posse hactenus negant. §. 60.

c) Dixi, *nisi fallar*. Quid enim societas absoluta sit, non satis assequor. Mihi societas relationem dicit inter membra unam, aliam ad finem, actiones, officia, normam, originem, &c. Transeant autem hæc leviora cum ceteris.

§. 60. *Rationem simpliciter esse motum, imo formaliter, aut vicissim, ego non crediderim, ullum hominem esse, qui dixerit, nedum ut ego ille sim. At verò, quod proportio nulla esse possit aut debeat inter rationem & motum in substrata materia, ego ingenuè fateor, à nullo homine audire speravissem.* Atqui omnes *Euclidei* tirones (d) dicunt, inter heterogenea non esse proportionem. Substitue voci *rationis* lineam, *motus* vocabulo numerum, & pro substrata materia sume agrimensoriam artem: *Instantia* erit soror discursus, sed fratricida. Neque enim hoc metuo, ut quisquam sit, qui majorem inter illa similitudinem, aut homogeneitatem demonstret, quam inter hæc obtinet: neque diffido tenacitati *Geometrarum*, quibus nunquam hoc extorseris, ut heterogeneis rationem sive proportionem adscribant. De Philosophis autem hoc credo, terreri istos, cum dixeris: *Ratiocinationem, cogitationem*

(e)

d) Sunt vero & hi ipsi, qui mirantur dictum Viri celeberrimi, cum p. 204. ait: " Posse easdem sine cavillatione proportiones manere, auctis *quantumvis* magnitudinibus: (quæ verba erant Leibnitii p. 180. objicientis) *novum* est edictum„! Edictum enim hoc illi norunt ex quinto Magistri sui elemento, quo statutum est, æque multiplices *servare* proportionem simplicium; magnitudines autem ea multiplicatione augeri *quantumvis* posse nemo dubitat. Neque est profecto quisquam Arithmeticæ vel Geometriæ initiatus, qui Leibnitianam vocem alio sensu acceperit.

(e) *&c. in motu consistere; omnemque actionem, tam* (f) *moralem & intentionalem, quam physicam, certissime & verissime esse motum; motum quomodocunque consideretur esse ens incorporeum; rem incorpoream* (g), *imo imma-*

e) Verba sunt p. 99. „ Si ratiocinationem, cogitationem, contemplationem, intellectum, dijudicationem, collectionem, æstimationem, electionem, amorem, odium, metum, desiderium, &c. &c. quocunque modo & intuitu perpendamus: Quo alio modo & medio hæc peraguntur, imo in quonam proprie consistunt (generaliter), nisi in motu „?

f) Verba hæc sunt ead. pag. „ Adeo, ut omnis actio, tam moralis atque intentionalis, quam physica, quatenus actio est, & ab uno numero ad alterum, ab uno modo essendi ad diversum (ut objecta) procedit, certissime & verissime fit (generice) motus „.

g) *Vid.* p. 191. ubi: „ Quod autem anima habeat facultatem motus exercendi, ego quidem semper existimo, planum esse posse intellectui ex eo, quod motus, quomodocunque (etiam in materia, sed tamen non ipsa materia) consideretur, sit ens incorporeum; eo ipso, quia nemo contradicit, quod, licet etiam reputetur alligatus materiæ, tamen non ipse sit materia. Quo intuito, cùm in toto universo valeat, quòd, qualis est effectus, talis etiam sit caussa, motum, tanquam rem incorpoream, non possum ab alia caussa efficiente expectare, quam ab anima, tanquam ipsa quoque incorporea „. & p. 98. idem: " Interim motus ita (quasi materialiter considerando) incorporeum ens, & (tanquam formaliter) perpetuo transitu agens, habet utique exquisitissimam potestatem in corporeas res. Habet, inquam, activitatem in corpora, ut patientia: Ipse ut res incorporea, imo immaterialis: Siquidem tam à corporis materiati, quàm ipsius materiæ, affectionibus intrinsecis seu essentialibus, in solidum distat atque differt „. Et quæ sunt sequentia.

materialem, *non accidens purum* (h): Credo etiam, illos impense miraturos esse, si dixero, disputare Magnum Virum contra hæc Leibnitii verba (i): „ Omnem actum esse motum, (localem scil.) non dixerim: Actiones internæ animarum sunt in substantiâ partibus carente. Ne quid jam de actionibus DEI immanentibus dicam „.

§. 61. Provexerunt nos ista longius, quàm postulare videbantur objecta §. 57. Sed redeamus *ad instantiam* ibi allegatam, tantoque minus hic negligendam, quod priora jam inter Virum doctum & Leibnitium maximam partem ventilata sunt; hanc ultimæ demum exceptiones protulerunt, Leibnitio dudum vivis erepto (k). Nimirum *consequens* est *absurdum*: sed con-

---

h) V. p. 139. sub fin. ibi: "Unde absona illa commentatio ortum duxit, (à qua etiam noster Auctor sibi temperare non potuit,) quod motus sit purum accidens; nempe, ut apertius noster infra eloquitur, plane nihil „. Conf. si placet §. nostr. 34.

i) Verba sunt p. 16. & oppositiones p. 111. 112. Fateor autem, me nihil earum intelligere, neque pervidere, quo collineent. Locus est prolixior, quàm ut & hunc transscribere & Lectoris per seipsum judicaturi oculis subjicere hic liceat.

k) Nimirum *Animadversionibus* Leibnitii *Enodationes* opposuit Vir celeberrimus, communicatas Leibnitio, qui ex intervallo deinceps brevibus illas *exceptionibus* denuo ventilavit, interquiescente negotio, dum ab amicis moneretur Stahlius, & typis vulgari acta permitteret; *Replicationem* eo casu additurus ad exceptiones memoratas. Prodiit libellus Halæ Magd. 1720. De pretio illius nihil

consequentia non est Leibnitianæ similis. Audi primo *Leibnitium*: Si determinatio saltus atque adeo & altitudinis, ad quam corpus nostrum saltando attollitur, non dependet à potestate fluidi exercentis explosionem determinatæ virtutis & præcise tantæ, quanta impenditur ad elevandam corporis, ad hanc præcise altitudinem attollendi, gravitatem; sed potius ab actione & vi animæ, cui nulla gravitatis aut corporeæ reactionis vis esse potest proportionalis, minus æqualis: Caussa non est, cur, volente & nitente anima, corpus non attollatur ad altitudinem quamcunque, decem potius, quàm unius, pedum: In Universo saltim corporeo, atque omni ejus resistentia nihil est, quod in illam animæ vim possit reagere, atque adeo eandem limitare. Itaque perinde est hoc casu, num in vacuo corpus moveatur, ubi resistentia non est, an à vi animæ, cui nulla corporum resistentia proportionari, & quæ adeo per nullam ambientium corporum actionem limitari, circumscribi, aut determinari potest; quantumvis enim magna corpori movendo resistentia fiat ab ambientib', non

 aget

statuo: *Stahlianam* mentem, ex titulo Negotii otiosi, satis inferas; si minus, ex verbis p. 135. "Ego certe primus agnosco, nedum consentio, quod tam tota hæc disceptatio, quam methodus in ipsa observata, nihil eximii momenti ad totam solidarum scientiarum illustrationem afferre, censeri possit". Si qui tamen Philosophiæ Leibnitianæ *initiati* ejus Viri monita p. 1. -- 19. 175. -- 183. attente legant, facturos operæ pretium existimo.

aget illa in animam, adeoque nihil illa detrahet effectui nitentis animæ, si quem habere fingitur. *Intelligis*, nisi fallor, *quo nervo* Leibnitius à minori saltu ad majorem, imo quantumcunque, potuerit concludere? Nunc *vide* & *instantiam* §. 57. Illa unicum hoc habet, non licere à minori progredi ad affirmandum majus. Atque ita est profecto, ut non dubitem asserere, illam hypothesin esse rerum naturæ adversam, ex qua hoc sequitur: "Principium corporis motivum potest corpus promovere in fluido parum resistente, ergo & transpellere id potest per solida difficillime locum concedentia ". *Consequitur* autem id non *in* Leibnitiana, sed *adversa* potius *hypothesi*. De priori post enarrata nemo quisquam dubitet: Posterius sic habe. Si principium corporis motorium non est mechanicum, quod corporum resistentiis proportionale, adeoque majus, minus aut æquale est; sed est vis & facultas inhabitantis animæ, cui nulla corporum resistentia potest conferri, ut proportionem sive æqualitatis habeat, sive inæqualitatis: sequitur, eam non minus superare posse resistentiam muri, quàm äeris, atque adeo ceteris (l) paribus corpus suum per transver-

l) Dico, ceteris paribus, ne texturam corporis, muro molliorem, oppones: Abstrahimus enim hic ab eo, quid in corpore futurum esset, & hoc unum quærimus, num isti effectui præstando, hoc est, muri resistentiæ superandæ sufficeret vis animæ? Quapropter si Te id male habeat, quod texturam corporis huc non attendendam dico, sub-

versum murum propellere. Universa itaque res denuo huc devolvitur, ut reactionem corporis contra actionem animæ, adeoque & resistentiam virtuti hujus motrici proportionalem, si fieri posset, ostenderes. Sed finiamus ista tandem atque otiosioribus relinquamus.

§. 62. Existimo per hactenus disputata intelligi, quare actionem corporis in animam, atque animæ in corpus repugnare censeam veritatibus, aliunde cognitis, communiterque approbatis, scilicet his: Quòd effectus non possit esse potior sua caussa; quod nihil sit sine caussa sui; quod in effectibus determinatis debeat esse ratio determinationis; quod proportio non sit inter heterogenea; & quæ sunt plura hujusmodi. *Neque* adeo id vel *temerarium* dici posse confido, *neque* inepte *novaturiens*, si, salvo meliori judicio, ab ista, quantumvis recepta & populari sententia recedam, maxime post tot exempla virorum undique doctissimorum, quos si nominare omnes (m) oporteret, numerum, credo, extimesceres.

stituas pro transitu per muros, saltum in aëre tantum, quantus eandem vim requireret, quæ disrumpendo isti transverso muro sufficeret: Ex eo enim intelliges, ut hæc instantia proposita quadret, solam muri firmitatem, non corporis texturam delicatiorem, hic respiciendam esse.

m) Nimirum *Cartesianos* ex hac parte omnes stare quis nescit? Magnos Viros, Theologos æque ac Philosophos, ex omni genere Cultuum & Regionum. Stare Cartesianizantes *Eclecticos, Sturmio* similes; Stare *Leibnitium, Wolfiumque*, cum sequacibus; Accedere *etiam illos*,

§ 63. Erat hoc *primum*, quod in mentem venire poterat hominibus, *Systema Influxus* dictum, vulgato quidem vocabulo, etsi minus accurato (n). *Alterum* Systema est *Cartesii*, ex *amphibiorum* genere; potest enim aliquo sensu ad influxum reduci, aliquo ad assistentiam. Ad hanc, quatenus negavit, corpori ab anima vim aut gradum motus imprimi: Ad influxum, quatenus animæ tribuit vim mutandæ directionis motuum. Sed examinemus ista sub sequenti titulo, quoniam tanto facilior nobis à Cartesio ad Cartesianos transitus erit. *Vides* autem, quomodo nonnisi *sensim* sensimque aliam atque aliam animæ in corpus vim coacti tandem dimiserint Philosophi, non volentes projecerint. SE-

qui in explicabilem nodum caussati, nullam apprehendunt partem, omnes æque impetunt objectionibus. Et quis dubitet, esse etiam, de quibus repetere illa *Mottæi* liceat, approbata *Crosæ* in Log. P. I. S. I. c. VI. T. I. p. 130. "Je pourrois deceler ici plusieurs *complices* de mes sentimens, qui faute de courage, en deviendront peutétre les Censeurs „.

n) Absoluta quidem illa tractatione facile id intelligas. Influxum dicimus proprie, ubi ex una substantia aliquid in alteram transfunditur, hoc est, à priori secernitur, & in alteram ingreditur. Si proprie id de anima & corpore dicas: Necesse est motum ex corpore in animam ire, esse aliquid substantiale, vel ut accidens migrare e subjecto in subjectum; idemque de appetitu ex animo in corpus translato tenendum est. Quæ sane lepidam objectionibus materiam præberent, nisi ex vocibus pendere viderentur, quibus inhiare non velim. Cogitet vero hic de specierum sensibilium transmissionibus in animam, & in intelligibiles transcreationibus, qui volet.

SECTIO QUARTA,

De

Systemate Assistentiæ.

§. 64.

IN omni motu notissimum est, posse illa *duo* à se invicem discerni: Impetum, gradum, momentum aut *quantitatem* motus, quæ Cartesiana æstimatione producto ex massa in celeritatem mensuratur; & secundo *directionem* mobilis, sive lineam, secundum quam progreditur. *Cartesio* debemus *applicationem* hujus distinctionis ad rem præsentem: *Noluit* ille motus quantitatem subjicere arbitrio mentis humanæ, ne qua ipsi pereat lex ante asserta, de eadem quantitate motus in universo conservanda: *Sed* directionem tamen liberam *concessit*, sic, ut motus, qui in fluidis nostri corporis est, suam ab anima directionem nanciscatur, atque ita in hanc magis partem deflectat, quam in aliam.

§. 65. Audiamus *Leibnitium* (α): " *Cartesius* negotium hoc velut transactione dirimere voluit, aliquo dato, aliquo retento, dum actionis corporeæ partem ab anima dependentem facit.

α) Theodic. §. 59, p. 110. edit. Latinæ, cujus verba hic exprimimus.

Ratus enim, esse naturæ legem, ut eadem motus quantitas semper in corporibus conservetur, fieri non posse judicavit, ut legem hanc influxus animæ violaret, novumque motus gradum, novam vim corpori imprimeret. Cum tamen animadverteret, in actione motrice distingui posse, ipsam motus quantitatem à directione: Existimavit animam nihilominus posse habere vim mutandæ directionis motuum, qui fiunt in corpore, ad eum ferè modum, quo eques, quamvis equo, quem insidet, vim nullam largiatur, ejus tamen gressum, vires quo libuerit, dirigendo, moderatur: Sed quia hoc fit ope habenæ, freni, aliorumque instrumentorum materialium, quo pacto fieri possit, concipimus, quæ vero hunc in finem adhibere anima possit, nulla sunt instrumenta. Denique nihil est, nec in anima, nec in corpore, id est, neque in cogitatione, neque in massa, quod ad explicandam hanc unius per alterum immutationem servire possit. Verbo: Sive anima quantitatem virtutis, sive lineam directionis in corpore mutare dicatur, utrumque æque inexplicabile est „.

§. 66. „ Adde, post Cartesii tempora repertas esse duas hoc in negotio magni momenti veritates. Quarum prima est, quod quantitas virtutis absolutæ, quæ conservatur, diversa sit à quantitate motus, uti alibi (p) ostendi. Altera, quod conservetur etiam eadem directio in omni-

p) Citavimus loca Leibnitii ad §. 33. not. m) p. 28.

omnibus simul corporibus, quæ inter se agere supponuntur, quomodocunque demum sibi mutuo occurrant, dum scilicet servatur directio centri gravitatis communis. Si lex ista Cartesio nota fuisset, corporum directionem æque ac virtutem imperio animæ subtraxisset, & hoc, opinor, eum ad Harmoniæ Præstitutæ hypothesin recta perduxisset, quo istæ me regulæ duxerunt. Nam præterquam, quod alterius ex his substantiis physicus in alteram influxus nulla ratione explicari potest, observavi, absque omnimoda legum naturæ perturbatione in corpus animam physicè agere non posse „.

§. 67. Sunt ista hujusmodi, ut pro refutatione dicti systematis nihil addi necesse sit. *Quicquid* enim influxui animæ in corpus oppositum est in antecedentibus, ubi motum ipsum dicebatur producere, id repeti potest contra directionis variationem ab anima derivandam. *Experientia* non magis directionem animæ subjectam demonstrat, quàm motus ipsam vim & quantitatem. *Neque* magis *intelligi* potest, quî mutatio directionis fiat ab anima, quàm qua ratione motus producatur? Neque directio in corpore moto potest immutari nisi *resistentia*, reactione, aut impulsu contrario, saltim in diversam plagam tendente. Itaque si impulsus non pendet ab anima, si reactio animæ nulla est, de quo supra disputavimus, etiam directionis mutatio nulla est.

§. 68. *Legem*, quam Leibnitius allegat, primus, quod sciam, *Hugenius* (q) in sphæricis corporibus deprehendit; universalem enuntiavit *Leibnitius* (r). Quodsi enim plura sint corpora, mo-

q) Vid. Extrait d'une Lettre de Mr. *Huygens* à l'Auteur du Journal des Sçavans 1669. 18. Mars. p. 534. Ibi: " Au reste, j'ay remarqué une loy admirable de la Nature, laquelle je puis demontrer en ce, qui est des spheriques, & qui semble étre generale en tous les autres, tant durs que mols, soit que la rencontre soit directe ou oblique. C'est, que le centre commun de gravité de deux ou trois ou de tant, qu'on voudra de corps, avance toujours egalement vers la même coté en ligne droite devant & aprés leur recontre,,.

r) Journ. des Sçav. 1696. 9. Avr. p. 262. " Il faut savoir, qu'il y a une autre loy de la Nature, que j'ay decouverte & demontrée, & que Mr. des Cartes ne savoit pas, c'est, qu'il se conserve non seulement la même quantité de la force mouvante, mais encore la même quantité de direction, vers quel coté, qu'on la prenne dans le monde. C'est à dire, menant une ligne droite, telle qu'il vous plaira, & prenant encore des corps tels, & tant, qu'il vous plaira: Vous trouverés en considerant tous ces corps ensemble, sans ometre aucun de ceux, qui agissent sur quelcun de ceux, que vous avés pris, qu'il y aura toûjours la même quantité de progrés du même coté, dans toutes les paralleles à la droite, que vous aves prise. Prenant garde, qu'il faut estimer la somme du progres en ôtant celuy des corps, qui vont en sens contraire de celuy de ceux, qui vont dans le sens qu'on à pris,,. Conf. & Journ. 1693. p. 651. Adde etiam Loy universelle pour quelque multitude de corps, que ce soit, dans quelque proportion de masse, de vitesse, de ressort, de dureté & de molesse, que ce puisse être, par Mons ** Journ. des Sçav. 1699. 4. May. p. 315. -- 320.

motu in se invicem impingentia, primum inquiritur, notis inter Mechanicos artificiis, eorundem commune centrum gravitatis, pro diversis ante conflictum statibus, ut inde constet, num id quiescat aut moveatur, & si movetur, qua linea, qua velocitate id fiat: Deinde post factum conflictum ex legibus percussionum, pro singulis, ad quæ attendere lubet, momentis, inquiritur eorundem situs versus se invicem, atque ex eo eruitur denuo locus centri gravitatis comunis, ut determinatis denuo istis punctis de linea constet, in qua id ipsum moveatur post conflictum, aut de puncto, in quo quiescat. Id ubi feceris, deprehendes *veritatem regulæ* de eadem manente directione centri gravitatis communis in quacunque corporum in se mutuo actione (s).

§. 69. Quemadmodum igitur *Cartesius* ex eo, quod eandem in Universo motus quantitatem conservari voluit, motus spirituum in corpore animalium subduxit animæ imperio, atq; volitio-

s) Conf. Memoires de l'Academie Royale des Sciences, A. 1706. p. 584. seqq. edit. Batav. Ubi Dn. *Quadratus* (*Carré*) deducta ex generali formula, lege eadem de centro gravitatis duorum corporum sese percutientium, ex mente & verbis R.P. *Malebranchii*, Magistri sui, communem *Cartesianorum* regulam, de identitate motus in universo perpetua, explicat non de *absoluta* motus quantitate, sed de quantitate motus, *respectiva* versus eandem universi partem, sive de *directione* & motu communis *centri gravitatis* ante & post ictum; cujus quidem regulæ metaphysicam quoque rationem reddere allaborat.

tioni prævios voluit: Ita dubium non est, quin, si vivendo attigisset Hugenii Leibnitiique de motu inventa, ex regula de eadem manente directione, istam quoque ab anima independentem, atque à priorum motuum directionibus determinandam dixisset. Ita *incidisset in id*, quod *Harmonia præstabilita dicit* ratione corporis: Quod solum teneri non potest, nisi & alterum addas de anima, ejusdemque mutationibus & perceptionibus corpori harmonicis. Optime adeo Leibnitius: Cartesium (t), si hodieque superesset, necessario in suam sententiam transiturum esse, Cartesianamque Philosophiam (saltim in hoc capite) esse vestibulum veritatis (u).

§. 70. Erunt fortassis, quibus *hæc de Cartesii mente suspicio minus verosimilis videtur*, quia vident, Cartesianos, *Malebranchium* maxime, & qui illum sequuntur, *Cordemæum* cæterosque aliam inivisse viam, & Systema potius occasionale, à nostro diversum exstruxisse. Sed nihil moveor ea ratione, quamdiu diversæ conclusionis caussæ & concludendi modi in Cartesio

t) v. Princip. Philos. Leibnit. in Suppl. A. E. l. c. p. 512. Monadolog. §. 83. Epistol. ad Remon. Tom. II. du Recueil de diverses pieçes, p. 135. quam epistolam historiæ caussa evolvendam puto.

u) Recueil T. II. p. 135. citata: " L'on peut dire, que sa philosophie est à l'antichambre de la verité, & p. 138. Je vous ai peut être deja dit, que je considere la *philosophie de Des Cartes* comme *l'Antichambre* de la veritable, ou l'on n'arrivera que peu à peu.

sio & Cartesianis, quoad præsens negotium allegari possunt. In eo *melior* est *Cartesius*, quod ex eadem motus quantitate in universo permanente, *non immediate* ad primam ejus caussam progressus est, sed præexistentiam saltim motus in corpore concluserit; idem facturus de directione, ut §. antec. diximus. Ex adverso *Malebranchius* cum ceteris ex negata animæ virtute activa *immediate* ad primam motus caussam se convertit, ejusdemque activam vim vocavit in subsidium. Caussæ concludendi diversæ hæ videntur, quod alter de *ordine* motus magis; alter de *caussa* vere efficiente fuerit magis sollicitus: Alter magis *ex regula* motus generali, sancta & inviolabili, alter *ex virtute* infinita ad motum producendum necessaria fuerit ratiocinatus. Inde est, quod *intermedias* caussas efficientes motus particulares hic *negaverit*, ille admiserit (v).

§. 71. *Cartesianos* itaque si audias, *Malebranchium* & reliquos: Ab anima nihil proficiscitur aut pendet effective, quod in corpore fit; nihil à corpore, quod fit in anima. Verum motus corporis omnes immediate & unice pendent à divina virtute & actione, quæ *pro occasione* volitionum mentis atque ad earundem præsentiam, motus illos ipsa & sola efficit; & ad

v) Conf. *Cartesii* Princ. P. II. n. 36. seqq. *Malebranche* Eclaircissemens. T. III. p. 178. *Cordemoi* de distinctione corporis & mentis Diss. 4. p. 83. seqq. apud *Sturmium* in Phys. Elect. T. I. p. 135. 137. 138.

ad præsentiam atque occasione motuum in corpore nostro factorum (quos & ipsos ad aliorum corporum præsentiam, horumque occasione DEUS fecit,) perceptiones animæ producit & mutat: Utrumque vero exequitur secundum certas à se ipso semel arbitrarie latas leges, quarum vigore ad hunc motum hæc perceptio, & vice versa ad alium producitur alia, & vicissim.

§. 72. Dicitur hoc *Systema occasionale*, quoniam secundis agentibus sive caussis virtus omnis activa, sive ex se illam, sive ex divina communicatione habeant, penitus denegatur, iisdemque præter occasionem, ex qua divinæ actionis effectus pro semel latis legibus generalibus, in quocunque casu determinatur, nihil quicquam relinquitur. Estque id hodie communissimum, non inter Cartesianos modo, sed & eos, qui videri volunt, nulla sectæ placita sequi, quorsum omnino referimus præ cæteris *Jo. Chr. Sturmium* (x), Virum de saniori physica meritissimum.

§. 73. Dici autem non potest, quam *variis studiis* de eo Systemate in utramque partem disputatum sit. Verum illa plane silentio involvemus, quæ de motu corporum inter se atque illius communicatione huic systemati intertexta sunt

x) v. Physicæ hypotheticæ Usum Metaphysicum. c. 2. §. 7 p. 837. de Naturæ Agentis idolo c. 4. §. 2. de Natura in casum sibi vindicata contra Schelhammerum. c. 4. & Act. Erud. 1698. p. 208. & seqq.

sunt ab illius Auctoribus: Neque illa omnia aut diffuse persequemur, quæ ad ipsam animæ & corporis unionem ex eo derivandam vel explicandam pertinent. Unum tamen alterumve libabimus. Nescio vero sane, quo fonte id *Tourneminius* (y) hauserit, quando *Leibnitium* Cartesianis ita objicientem facit: " Neque legem à Deo sibi impositam, agendi conformiter in animam atque corpus, neque conspirationem mutationum in utrisque facere veram quamcunque animæ & corporis unionem ,,. Fateor enim,

(y) V. p. 869. l. c. ubi: " Il fait aux Cartesiens une Objection, qui detruit entierement leur systeme sur l'union de l'ame & du corps. Ni la loy, que Dieu s'est imposée d'agir conformement sur l'ame & sur le corps, ni le rapport de changemens de l'un à ceux de l'autre, ne font entre l'ame & le corps aucune veritable union. Il y a, si vous voulés, un parfait rapport: Mais il n'y a point de liaison reélle, pas plus qu'il y auroit entre les deux horloges, dont nous parlions tout à l'heure. Il n'y a pas de replique à cette objection: Mais par malheur elle detruit le Systeme de Mr. de Leibniz aussi bien, que celuy de Cartesiens ,,. De re ipsa dixi in textu; De comparatione hic dicam. Non sequitur sane, si arguas: " Ea non est realis & vera unio, ubi ratio convenientiæ duarum rerum non est in ipsis rebus, sed extra eas in DEO, eademque penitus arbitraria, ut inter duo horologia externi motoris directione concordantia; Ergo nec illa dici unio potest; ubi ratio convenientiæ est in ipsis rebus, antecedente sc. utriusque statu, eademque regulis naturæ rerum conformibus inædificata ,,. Non enim dubito, quin concedas, posteriori sensu propius atque amplius ad se invicem referri, ut unum aliquod constituere valeant, quam priori.

enim, etsi plurimis locis Leibnitianam de eo Systemate sententiam legerim, non me meminisse tamen, ullibi hanc objectionem fieri, neque illam Leibnitio dignam existimavero, prout hic proponitur, atque in ipsum vertitur à Tourneminio.

§. 74. Potius *hæc sunt argumenta Leibnitii* (z): " Systema caussarum occasionalium (legis verba Viri Illustris latine reddita ab interprete Jesuita:) præterquam, quod ad conciliandum hujus utriusque substantiæ commercium, *miracula perpetua* introducit, *non cavet perturbationi* legum naturalium in utraque substantia constitutarum, quæ æque violabuntur, sive DEI interpositio ex sententia illa nova, sive mutuus influxus juxta opinionem communem interveniat. Atque alibi (a) de *Bælio*: " Id autem " (quod leges naturæ arbitrariæ ac indifferentes sint,) maxime verum esse censebat, de lege unionis animæ cum corpore; opinatur enim cum Cartesianis recentibus qualitatum sensilium ideas, quas DEUM, occasione motuum corporis, animæ impertiri putant, nihil habere, quod motus corporis repræsentet, aut illis simi-

z) Leibnit. Theodic. §. 60. edit. Lat. §. 61. edit. Gall.

a) Theodic. §. 340. p. 335. quibus confer. §. 353. p. 345. Non ei (Bælio) necesse fuerat ad Systema caussarum occasionalium confugere, plenum miraculis & hypothesibus, quas nulla ratione fulciri fatentur ipsi ejus architecti. Utrumque hoc vitium Systema à genuinæ philosophiæ indole quam maxime alienum facit.

simile sit. Ita in mero DEI arbitrio erat, caloris, frigoris, luminis, ceterarúmque qualitatum eas, quas nunc experimur ideas, aut prorsus alias nobis largiri. Miratus sum frequenter, hominibus tam eruditis sententias tam parum philosophicas, tamque primis rationis effatis contrarias probari potuisse. Nihil enim philosophiæ alicujus imperfectionem luculentius indicat, quam si philosophus fateri cogatur, *aliquid* in Systemate suo reperiri, *cujus ratio nulla* existat. Id sane tandundem est, ac atomorum Epicuri declinatio. Sive DEus sive natura operetur, suæ nunquam rationes operationi deerunt „. Similia prioribus sunt illa (b) ejusdem: " Pour resoudre des problemes, ce n'est pas asses d'employer la cause generale, & de faire venir ce qu'on appelle, *DEum ex machina.* Car lors que cela se fait sans qu'il y ait autre explication, qui se puisse tirer de l'ordre des causes secondes, c'est proprement recourir au miracle. En philosophie il faut tacher de rendre raison en faisant connoitre de quelle façon les choses s'executent par la sagesse divine, conformement à la notion du sujet, dont il s'agit „. Denique & eo ipso loco, (c) quo cum horologiis hæc systemata contendit, & quem fortasse innuunt verba Tourneminii, sic loquitur: " La voye de l'Assistance est celle du Systeme des causes

b) Journ. des Sçav. 1695. 4. Juill. p. 456.
c) Journ. des Sçav, 1696. 19. Nov, p. 709.

ses occasionelles: Mais je tiens, que c'est faire venir Deum ex machina, dans une chose naturelle, & ordinaire, où selon la raison il ne doit entrevenir, que de la maniere, qu'il concourt à toutes les autres choses de la nature.,,

§. 75. *Tria* igitur sunt potissimum, quæ desiderat Vir sagacissimus. *Primum*, quod neque sic in salvo sint leges naturæ & motus. Perinde hic est, sive anima humana suis volitionibus efficiat in corporibus motum, sive occasione & pro ratione volitionum istarum DEus producat illos in corpore motus. Neutro casu servantur leges utrique substantiæ latæ: Neque Ethico-Logicæ (d), quibus anima subjicitur, & quæ faciunt, ut affectuum in anima prodeuntium caussæ sint in anima; neque physico-mechanicæ, quæ motum motui caussam postulant in corpore. Nullum enim hic est principium naturale, ut mox dicemus, adeóque nullum legibus naturæ alligatum. Neque id fieri potest: Si actiones immanentes consentientibus Cartesianis ita liberæ sunt, ut quorsumcunque velis determinare appetitus animæ possis, quidni & illa velle possis, aut eo tempore, ut, si convenienter hisce volitionibus Deus in corpore motum excitet, leges naturæ & motuum inde patiantur.

§. 76. *Secundum*, quod male habet Leibnitium, id est, Cartesianos plane liberas atque omni-

d.) v. Recueil de diverses Pieces T. II. p. 330. ubi dictas legum appellationes deprehendes.

omnino arbitrarias facere istas Leges generales, quarum vigore DEUS occasione motuum perceptiones operatur, & vice versa. Scilicet id *nunquam ferre* potuit Vir *philosophus*: Dari, existere, aut fieri aliquid sine ratione, sive id de spiritibus dicatur, sive de corporibus. De corporibus facile omnes consentiunt, sine caussa efficiente nihil fieri: In spiritibus aliquando hæsitari videas, ubi sine caussis finalibus nihil fieri posse contenderis. Sed qui modum cogitaverit, quo spirituum atque agentium liberorum indeterminata voluntas ad determinatum quid promoveatur, ille, opinor, nullum temere casum concedet existere, quo sapiens se ad quicquam sine caussa determinet. Itaque id DEO tribui non potest, leges, quas ille inter plures possibiles suo operi applicandas selegit, esse plane arbitrarias, neque ullo se argumento præ cæteris commendare. Potius arbitror, omnibus rei attendentibus probatum iri, quod Leibnitius (e) porro addit: " In naturæ quidem operationibus rationes vel à veritatibus necessariis, vel à legibus, quas DEUS rationi conformiores judicavit, pe-

(e) v. la Theodic. §. 340. p. 135. edit. lat. fin. Videntur Gallica clarius dicta: " Dans les operations de la nature, ces raisons dependront ou des verités necessaires, ou des loix, que Dieu à trouvé les plus raisonnables; & dans les operations de Dieu, elles dependront du choix de la supreme raison, qui le fait agir ".

tendas: In operationibus autem DEI ab electione suprema rationis, qua DEUS ad agendum movetur, dependebunt „.

§. 77. *Tertium*, cui nos inhærebimus, hoc est, quod ista sententia pepetua faciat aut supponat miracula. *Miraculum* proprie dictum, definio, Leibnitium (f) secutus atque Wolffium, (g) consentientibus, nisi me omnia fallant, Theologis & Philosophis extra Angliam (h) plerisque, per effectum ejusmodi, qui sui caussam non habet in natura rerum, sed extra eam, in Auctore rerum, DEO, unice quærendum: Qui vires creatorum transcendit: Vel &, qui per naturales creatorum vires, per conceptus, affectiones, naturam aut essentiam rerum explicari non potest; sive cujus ratio reddi non potest ex ijs, quæ in rebus observari possunt; ubi tamen *memineris*, in duabus ultimis phrasibus non de eo sermonem esse tan-

f) v. Theodic. §. 207. Le caractere des miracles, (pris dans le sens le plus rigoureux) est, qu'on ne les sauroit expliquer par les natures des choses creés. Conf. Epist. V. ad Clarck T. I. p. 144. §. 117. & adde Theodic. §. 249.

g) Metaphys. §. 633. - 638. Ubi & conceptum nostrorum Theologorum allegat, & contra Spinozæ, Lockii & Clarckii definitiones approbat.

h) Modo diximus, hic falli Lockium, & Clarckium quoque ipsum hic in transversum agi à suis. v. Resp. II. ad Leibn. §. 12. T. I. p. 27. Epist. Leibnit. III. §. 17. p. 37. Clarckii resp. III. §. 17. p. 47. &c. de Lockio vid. Posthumous Works, p. 217.

tantum, quod nos non possumus, sed quod nec ille posset, qui rerum naturas pervideret (i).

§. 78. Hoc præmisso *manifestum est*, si perceptionis meæ, cum ego nunc dolorem ex muscæ manui insidentis punctione sentio, neque in animæ præcedenti statu, neque in corporis cum anima commercio, vera & realis caussa est, sed à DEO illa unice excitatur ad alterius præsentiam, id *miraculum* fore; & si sæpius id contingat, miraculum fore *repetitum*; si semper accidat, *perpetuum*. *Neque id moror*, quod dici possit, esse aliquam in corpore illius effectus caussam, occasionalem scilicet. Occasio enim, non vere influens, hoc est, occasio omnis, consistere potest cum miraculo; quis nescit, occasionem à miraculis non abfuisse? Et quis putet, nostra definitione admissa, id desinere esse miraculum, si ad quamcunque baculi exporrectionem aquæ scinderentur divina virtute? Quis non potius id constans,

F 2 repe-

i) Nimirum, id non est miraculum statim, cujus rationem philosophi hactenus assecuti non sunt. Quis caussam gravitatis tenet? An ideo est miraculum, gravem esse lapidem, & cadere non suffultum? Potius hanc ejus naturam esse constanti rerum observatione novimus; & innatare ferrum aquæ, solidum ignem non lædere, corpus humanum in sublime latum secare aërem &c. ultra naturales rerum, & observatione cognitas vires ascendere legitimo intelligimus argumento. Verum ista diffusius, ubi ex instituto.

repetitum, imo perpetuum esse miraculum, admiserit?

§. 79. Ut tamen id clarius patescat, removendum est id, quod *Malebranchio* (k), *Belioque* (l) & ceteris fuit offendiculo. Existimatum est non paucis, id non amplius esse miraculum, quicquid fiat per leges naturales, saltim nobis cognitas. Verum hic, si placet, *distingue* leges (m) generales, (sive nobis cognitas sive incognitas,) & leges naturæ. Quicquid fit legibus naturæ, hoc est illis, quæ ex natura rerum consequuntur, quæ per naturam rerum agunt, & quorum effectus ex natura rerum potest explicari: *id omne* est naturale & miraculo vacuum, eidemque contradistinctum. Sin leges fuerint generales quidem, etiam cognitæ nobis, sed non possint executioni mandari

k) *Malebranche* Entret. sur la Metaphys. XII. p. 490. " Par miracles j'entens des effets, qui dependent des loix generales, qui ne nous sont point connues naturellement ". Igitur si legibus aliquid generalibus accidit, iisque naturaliter cognitis, miraculum non est, sensu Malebranchiano. Non disputo de voce, manet hoc tamen, quod effectus ille viribus naturalibus non præstetur. Atque id puto satis esse eo, ut Systema id exosum fieri possit Philosophis.

l) Ita Bælius apud Leibn. Theodic. §. 354. " Hæc omnia citra miraculum peracta fuissent, de his enim omnibus *leges generales* exstituræ fuisse ponuntur ". In quo is longius à vero recedit, atque Malebranchius fecerat.

m) Distinctio est Leibnitii Journ. des Sçav. 1709, T. II. Suppl. Juin p. 602.

dari per naturam rerum intermediam, atque à DEO semel efficacem redditam: *omne id*, quod secundum hasce leges à divina virtute perficitur, miraculum est. Accipe exemplum Leibnitio (n) familiare: Si vel maxime DEUS legem corporibus ferret, ut se mutuo attraherent sine medio, ut libere moverentur in circulo, etsi nihil esset aliud, quod ipsa retraheret à motibus in tangente rectilineis; id per naturam rerum obtineri non posset; itaque, si fieret, miraculum foret, cum divina vis eum naturæ & virium centripetarum, quas vocant, defectum una, sola atque immediate supplere necessum haberet. Motus enim ille, cum sit minime simplex, ab uno in corpus facto impetu, quo rectilineam directionem sequeretur, derivari non potest: Sed nova in omnibus punctis actione & versus centrum pressione opus habet.

§. 80. Vides igitur, quicquid sit de legibus generalibus, quicquid de voce miraculi, quam facile tibi liberam relinquo, atque ex hoc discursu, si velis, elimino, *saltim hoc consequi*: Effectus in natura rerum ordinarios nullam in natura caussam agnoscere: Naturam non esse Systema, in quo posteriores rerum status aliqua rerum ipsarum convenientia consequantur ex prioribus, aut naturalem ad eos respe-

 ctum

n) v. Theod. §. 207. 355. Epistol. III. ad Clarck §. 17. Journ. des Sçav. l. c. & passim.

ctum habeant: Sed esse aggregatum entium, quorum mutationes Auctor eorundem plane liberrimo & simplici arbitrio alicui placito generali sic alligaverit, ut ipse omnia solus atque unicus facere velit isti regulæ conformiter. Quale id foret, si quis liberrimo decreto ordinem sibi penitus arbitrarium præstitueret, eundemque deinceps ita ipse exequeretur; ubi rerum quidem successio & successionum similitudo obtineri posset, quoniam vero nulla rerum inter se connexio esset, sed mera occasionalitas indifferenter determinata, in ea quidem coordinatione nemo Auctoris sapientiam (o) quæsiverit. Verum illud *eo saltim* dictum est, si omnino arbitrarias eas leges feceris: Sin convenientiam aliquam eorum adeoque non omnimodam indifferentiam, admiseris, cessabit id, quod hic est difficillimum. Non evitabis tamen *hoc inconveniens*, quod DEUM animæ atque corpori perpetuum quasi interpretem alliges, qui & pro corpore ad animam loquatur, & animæ vo-

o) Sapientia nimirum supponit rerum ad se invicem habitudines, mediorum atque finium connexiones: Constantiam igitur in executione observes & dilaudes profecto; in coordinatione sapientiam difficulter ostenderis. Neque sufficit mihi viarum simplicitas, & effectuum admirabilis varietas, si nullus præ altero effectus naturalem cum hoc vel alio obtinendi modo cohæsionem habet. Cedam tamen lubentissime ea objectione, si luculenta sapientiæ specimina in ista suppositione demonstraveris.

voluntatem corpori insinuet, hoc est, quod effectuum naturalium supernaturalem tantum caussam alleges.

§. 81. Quodsi autem eo Te recipies, ut in illo ipso velis naturam rerum collocare, aut *naturales vocare* eos effectus, qui sequantur legem à DEO latam, sive jussum illud divinum, cujus efficacia nunc omnia peraguntur: Tum distingui velim cum Leibnitio (p). Scilicet divinum illud beneplacitum, cujus virtute nunc in tuo Systemate animantur corpora & afficiuntur animæ, vel *extrinsecam* rebus *denominationem* tribuit, nullam veram & in illis perdurantem vim vel efficaciam iisdem imprimit: *Vel expressum* aliquod *sui vestigium* in rebus relinquit, inditam aliquam efficaciam, vim vel formam, à qua deinceps pendent & producuntur effectus legem istam secuti. *Si prius*: In eo naturam collocare non licet, quæ rebus est intrinseca; neque effectus ratione naturali ab ea consequuntur (q), sed unice atque immediate pen-

 dent

p) Disjunctio est Leibnitii in Act. Erud. 1698. m. Sept. p. 430. cui conf. responsa Sturmii in iisdem Actis 1699. m. Majo p. 216.

q) Dico, operationibus, non, decretis. Ut enim hoc facile concedam, imo urgeam, non posse decreta DEI effectu vacua esse, & sufficere effectibus perennantibus Decretum ejus unicum, perpetuo efficax: Nego tamen, id Decretum posse veros extra Deum effectus præstare in rebus naturalibus, nisi vel initio perdurantem in illis potentiam producat, vel actionibus continuo re-

dent à divina, & repetitis actionibus operosa virtute, nihil conferentibus rebus naturalibus, adeoque manent miracula; actionis autem divinæ, sive jussi illius nullus est in corporibus effectus verus, realis, perdurans, nullum apotelesma. *Si posterius:* Concedis in rebus principium, à quo pendent earundem mutationes, saltim in corporibus principium motus, & in spiritibus perceptionum. *Non* enim puto, hic *sufficere*, si dicas, id vestigium esse *pure passivum*, uti videtur voluisse Sturmius, Vir Doctissimus, qui habilitatem interpretatur ad ulteriores multivarias & specificas impressiones recipiendas: Præterquam enim, quod passivum ejusmodi vestigium sive habilitas, producendis actu motibus non sufficiat, existimo etiam id sequi ex corporum, quatenus compositorum, essentia, non vero esse effectum divinæ voluntatis beneplacito compositis rebus superinductum; quod tamen dici potest de principio activo in corporibus, utpote quod ex com-

petitis efficaciam suam obtineat. Non igitur imputo Cartesianis, quod repetita DEO Decreta tribuant, sed repetitas semel lati ejus decreti generalis executiones effectivas: Neque igitur divinæ voluntatis sive constantia sive efficacia salvam ab hac objectione thesin præstant. Si dubites: Responde ad dilemma, & vel alteram ejus partem assume, vel ostende tertiam, à prioribus distinctam: Loquere autem, si placet, perspicue, & determinate.

compositionis ratione, modove, atque adeo ex compositi essentia derivari non potest.

§. 82. Et fateor profecto, nisi hoc concesseris, divino illo & primævo jussu, efficaciam rebus & principium activum inditum, *me non intelligere*, *quid* sit id, quod *DEUS eo decreto effecerit?* Neque omnino capere possum, quomodo sine ea in perpetuum efficax sit istud decretum, etsi nulla nova volitio aut novus conatus accedat, quo DEUS nunc istos motus producat? Si stuporem hunc putes, explica, si potes, ista *Sturmii* (r), sed distincte. " Uti caussam motus, inquit, de novo producendi aliam, quam DEUM ipsum agnoscere non possumus: Ita necessum haud erit in quibuslibet communicationibus aut determinationibus motuum & actionibus peculiaribus, DEUM ipsum, tanquam immediate motum quemvis in individuo de novo (nunc demum & sine omni medio corporeo) producentem allegare &c „ sed videor mihi tutus esse, si me *Leibnitii* exemplo tuear, qui & ipse hic suam ignorantiam non semel (s) confessus est. Manet itaque ex dictis, nisi divino jussu

 effe-

r) v. Diss. de natura sibi in cassum vindicata c. 3. n. §. 3. 6. p. 717. & loca ibi allegata ex Physica concil. & Hypothes. præcipue §. 6. 7. p. 723. 724.

s) v. Journ. des Sçav. 1709. T. II. Suppl. Juin. p. 600. Et pour dire la verité, je ne comprens rien dans le sentiment contraire, Conf. Act. Erud. m. Sept. Ann. 1698. p. 432. §. 9.

effectum perdurantem, activumque aliquod principium in rebus productum concedas: effectuum & mutationum omnium nullum esse principium internum, naturale nullum. Quid ergo! Supernaturale & miraculosum. Atqui id vitium est in physicis, si effectibus naturæ specificis, (iisdemque omnibus) caussa quæratur extra naturam.

§. 83. R. P. *Tourneminius* (t) Cartesianam in nostro negotio *responsionem piam* putat, sed, an *philosophicam* esse concedas, ambigit. De priori nihil dicam: Saltim de celeberrimo *Sturmio* satis patet, eum optima mente & voluntate istam defendere, ut passim obtestationes docent. Philosophicam hactenus non concedo, quatenus id philosophicum dicitur, cum naturalia explicantur ex natura. Consentio itaque hac parte cum Doct. quem dixi, Viro Jesuita. Sed in eo non possum adstipulari, quando idem (u) contendit: Id Cartesio & discipulis ingratum fore, si legitime caussam suam egisset eorum defensor Anonymus, à divina voluntate derivans id commercium, quod

t) Mem. de Trev. 1703. p. 866. La reponse est fort devote: Je ne say, si vous la troves asses philosophique.

u) v. l. c. p. 1858. ubi. Si le defenseur des Cartesiens avoit bien prouvé, ce qu'il pretend, il auroit rendu aux Cartesiens & à Monsieur des Cartes un fort mauvais office. Tous leurs ouvrages deviendroient inutiles: La Physique seroit reduite à des meditations sur la volonté de Dieu.

quod hactenus inter animam & corpus ex eorum mente obtinere diximus: Ita enim opera eorum *inutilia fieri* putat, & physicam converti in *meditationes de voluntate divina.* Verum ista *nec quicquam sequi* video. Fac, omnia fieri secundum Systema occasionale, omnia DEO unice operoso, creaturis nude patientibus: *Non* tamen ea propter *Physicam abolere* diceris; quamdiu eam divinam operationem concesseris sequi leges, arbitraire quidem à DEO stabilitas, & secundum quas ipse solus operatur, etiam repetitis, si tibi placeat, molitionibus, sed generales tamen, quæ ex naturæ observatione atque experimentis possint erui, sic ut intelligas; quænam sint ea, quæ DEUS mutuò velit & faciat se invicem consequi. Neque minus laudabile erit, inquirere, quas DEUS suæ in naturam actioni leges fecerit, quam investigare, quibus legibus prodeant naturæ phænomena ex primæva rebus à DEO impressa vi & efficacia. *Meditationes de voluntate* divina, si volitionum caussas investigare velis, sunt metaphysicæ quidem, ex divinæ sapientiæ consideratione eruendæ: Sed physicæ sunt, quatenus ex rerum naturalium (x) ordine eruitur, quid velit, aut quibus legibus machinam suam subjecerit divinissimi Artificis consilium.

§. 84.

x) Quomodo id fieri possit & debeat vid. Wolfii Metaphys. §. 1007. & seqq.

§. 84. Uti vero hic nimis largam ex Cartesianismo consequentiam intra suos limites constrinximus: Ita probare institutum non possumus, si *communes loquendi formulæ* in Cartesianos vertantur, quasi res penderent ex formulis, iisque popularibus, quibus phænomena solent exprimi; non contrà formulæ sequi deberent rerum veritatem, qualis ratiocinando detegitur. Itaque id nihil officere puto Cartesianis (y), quod solem lucere, globum ferire, animam movere, hominem loqui, scribere &c. dicimus. Quodsi enim ea vera esset sententia, quam Viri Doctissimi defendunt; quid in eo foret incommodi, si consequeretur, vulgi voces ex philosophorum placitis (z) emendandas esse?

§. 85.

y) Malo id *jocum* interpretari, quam argumentum, quando *Tourneminius* p. 867. ait: Vous êtes instruit sur ce que pensent les Cartesiens, de ce, qu'ils appellent les causes occasionelles. Vous souvenés, que ce n'est pas le boulet, qui abbat une muraille, mais Dieu, qui l'abbat à l'occasion du boulet.

z) Ita neminem opinor contradicturum *Dodardo*, qui sonum, aëre per contractam plus minus glottidem erumpente genitum, fieri gratum asserit, cum in cavitate oris & narium resonare illum contingit; eo forte argumento motum quod ingratam vocem *per nares* editam vulgus pronuntiet. Loquatur enim vero vulgus, ut consuevit! Philosophi sentiant, ut debent; secuturi naturam rei, & fultam experientia rationem! sunt plura hujusmodi exempla in sermone hominum quotidiano: Sufficiat vero id unum, quia vehementer ob-

§. 85. *Esse* autem & *alia*, quæ urgeantur adversus hoc, quod præ manibus est, Systema, facile videas *apud Cel. Wolfium* (a). Verum illa supponunt, præmissam esse de Mundo tractationem: Itaque ab illis in præsentia rerum abstinendum esse remur, ne in immensum excrescat oratio. Quemadmodum & ab illis temperamus nobis, quæ, quantumvis lenita, *durius sonant*. Cujusmodi est illud *Leibnitii* (b), posse sententiam *Cartesianam*, sed *nimium extensam*, etiam non cogitantes *ad Spinosismum* deducere: Quo tamen ipse noluit optimis viris istam maculam inurere, quemadmodum & alibi, cum id de sententia quadam alia *Cartesii* (c) evicerat, *ipsum* tamen, at-

vium. Histoire de l'Acad. des Sciences 1700. p. 26. & Memoires p. 224. Hist. 1706. p. 24. & Memoires p. 172.

a) In Instit. Metaphys. §. 764.

b) v. Journ. des Sçav. l. c. 1709. p. 600. Si le sentiment contraire étoit outré, il pourroit nous mener sans y penser à une doctrine dangereuse. Celui qui soutient, que Dieu est le seul acteur, pourra aisement se laisser aller jusqu'a dire avec un Auteur moderne fort decrié, que Dieu est l'unique substance, & que les creatures ne sont que de modifications passageres, car jusqu'ici rien n'a mieux marqué la substance d'agir. Saltim Leibnitius eum canonem, quod actiones sint suppositorum, de omni substantia singulari reciprocum esse existimat in Act. Erud. 1694. 1695. & 1698.

c) Locus est in Journ. des Sçav 1697. 17. Juin p. 441. & prolixe 20. Aoust p. 624. 625. Geminus vero prioribus est §. 15. in Act. Erud. 1698. In Sept. p. 438.

atque ejus bonam mentem disertis verbis *defendit.* Verum ista huc usque de *secundo* Systemate, quod vocavimus Assistentiæ. Sequitur

SECTIO QUINTA,

De

Systemate Harmoniæ Præstabilitæ.

§. 86.

PRimum *generale* argumentum esto. *Vidimus*, harmoniam esse inter animam & corpus, atque mutationes utriusque. *Vidimus*, præsuppositâ utriusque existentiâ contingenti, tres solum diversos esse modos, quibus eam explicare liceat. *Vidimus*, non admitti posse primum, quod scilicet altera pars hominis agat in alteram. *Vidimus*, non concedi posse secundum, quod DEUS harmoniam illam suis semper operationibus efficiat. Itaque *consequitur*, obtinere tertium, quo substantia utraque sibi habet res suas, suarumque mutationum principium & rationes in se continet, verum ita, ut: Quia primum utriusque statum DEUS concordem vidit & fecit, illæ mutationes secutæ leges suas, mutuum ad se

Ubi & eadem consequentia de Spinozismo ex occasionalitate non limitata occurrit, & Clar. quoque *Sturmii* innocentia simul asseritur.

se invicem respectum habeant atque servent.

§. 87. Intelligitur, quæ hucusque diximus, *non præliminaria tantum* nostro Systemati, neque omnino aliena fuisse, aut vagæ compilationis affectatione prodiisse: Sed potius *primum* nostræ sententiæ *argumentum* esse, idemque in nostra complicatione satis firmum. Dico *in nostra complicatione*, qua & existentiam utriusque substantiæ involvimus, & contingentiam utriusque, atque adeo & omnis diversæ explicationis aut refutationem aut exclusionem: Ex hisce enim omnibus simul sumptis *ipsa* ejus *actualitas*, adeoque & possibilitas à posteriori concluditur, adeo, ut nisi hoc Systema sit, nullum sit aut esse possit (d): Unde consequeretur in datis errorem esse; nullo itaque explicationis modo salvandum.

§. 88. Moneo autem ista in hunc finem, ut, si videas, magnum Virum, Clar. *Wolfium*

d) Vides hic nobis etiam adhuc caussam esse, quare doctissimo, elegantissimoque scriptori, *Fontenellio* adstipulemur, cujus in Historia Academiæ Scientiarum 1716. p. 143. hæc verba legimus: Si tous les deux (Systemes, l'un de Mr. des Cartes, & l'autre de Mr. Leibniz) succomboient aux objections, id faudroit, ce qui feroit bien penible pour les philosophes, qu'ils renonçassent à se tourmenter davantage sur l'Union de l'Ame & du Corps. M. Descartes & M. Leibniz les justifieroient & n'en plus chercher le secret.

sium (e), ipsumq; aliquando *Leibnitium in possibilitate Systematis* eruenda aut asserenda *occupari*, ejus rei necessitatem ad præsentem §. 86. trahere nolis, neque Leibnitianas mihi voces obvertere, quando ille & hoc desiderat alicubi (f) in Cartesianis, quod nonnunquam neglexerint possibilitatem suæ definitionis, ita hic ego Systematis ostendere. Illud enim eo pertinet, si quid ex rei natura vel definitione à priori debeat concludi: Adeoque hactenus à me potuit omitti, inferius solicite observandum §. 105. & seqq.

§. 89. Cætera, *cur* initio maluerim *hanc viam sequi*, si caussam quæsiveris, hanc habe inter alias, quod & magis naturalem esse crediderim per §. 23. & quod viderim, Leibnitium (g) hanc calcasse in inveniendo suo Systemate. Existimo enim, quod intersit rei literariæ, attendere ad modus atque ordinem, quo magni Viri ad sua pervenerint, eosdemque

e) v. Ejus Metaphys. §. 767. & Leibnitii responsiones Baelio & Lamio factas, & passim.

f) v. Schediasma de cogitatione, veritate & ideis in Act. Erud. 1684. m. Nov. & conf. Reflex. sur l'Essai de l'entendement de Mr. Looke. T. II. du Recueil des diverses Pieces de Leibniz. p. 146.

(g) v. Jour. des Sçav. 1695. 27. Juin. 4. Juil. qui locus est, ubi *primum* Leibnitius in publicum hoc Systema *edidit*, postquam *ultra decem annos* jam presserat. v. p. 639. Ibi autem 456. refutato prius Systemate Cartesiano, inquit: Etant donc obligé d'accorder, qu'il

que vel in inveniendo, vel & in proponendo imitari. Verum ista transeamus, ne videamur filum orationis perdidisse, atque ad logicas observationes deflectere.

§. 90. Specialius & magis pro Systemate, si res expediri debeat, sciendum est ex Leibnitianæ, &, quæ huic consentit, Wolfianæ philosophiæ placitis (h): *Substantias* omnes esse vel *simplices* vel *compositas* (i); illas ob simpli-

n'est pas possible, que l'ame ou quelque autre veritable substance puisse recevoir quelque chose par dehors, si ce n'est pas la toute-puissance divine, je fus conduit insensiblement à un sentiment, qui me surprit, mais qui paroit inévitable, & qui en effet a des avantages tres grans & des beautés tres considerables. C'est, qu'il faut donc dire &c.

h) *Breviter* ista quidem, hoc loco: Neque enim id ago, ut rigidis omnia Demonstrationibus fulciantur, sed ut ordinem rerum & coagmentationes thesium intelligas. Cetera, si tempus ferat & occasio, & circumstantiarum, quibus cingimur, externarum ratio suadeat; dabimus id amicorum monitis & utilitati, saltim commoditati, discentium, (inglorius enim ille labor est, & præsenti similis,) ut sive *Commentarium*, sive Divinationes *in principia philosophiæ Leibnitianæ*, qualia in Act. Erud. edita conspicimus, Suppl. Tom. VII. Sect. XI. p. 500. seqq. publicæ Eruditorum censuræ aliquando exponamus. Interim, si placet, adi Metaphysicas Cel. Wolfii Institutiones, adhibita in subsidium Præfatione illius ad Germanicam Commercii Leibnitio-Clarckiani translationem, Lipsiæ 1720. editam ab Interprete Henrico Köhlero.

i) Memini eorum, quæ de compositis admonuit Leibnitius, tum passim in Actis, tum & in Collectione sæpius ci-

plicitatem ſuam *unitates* dici aut *Monades*. Earum *exiſtentiam* neminem negare, niſi qui numerum & multitudinem ſine unitatibus poſſit concipere. Eſſe autem illas *non perfecte ſimiles*: Si enim id foret, nullam hinc in compoſitis varietatem oriri poſſe, ſaltim ubi omnia plena credideris: Differre autem non figura, mole &c. quibus careant ſimplicia (k); *differre* non *ſtatu* externo, quorſum figura &c. pertineret: Igitur *interno*, qualis in ſimplicibus attendi poſſit. *Statum* illum *internum* poſſe variari ob naturam finitudinis; finita enim dicuntur, quæ non omnia ſimul habent, quæ habere poſſunt, eoque ſucceſſive illa poſſunt obtinere. In mutatione ſucceſſiva omni contineri varietatem & multitudinem; manere enim aliquid, ubi mutatio contingat, & variari aliquid. Multitudinem igitur eſſe in ſimplici, non realem ſane & partium proprie dicta-

tata, T. II. p. 7. 133. 189. 227. Journ. des Sçav. 1695. p. 461. Non poſtulat autem hic locus eam ſubtilitatem; neque ab iſta appellatione, qua utimur, Leibnitius abhorret. v. Supplem. Actor. T. VII. p. 502. n. 17.

k) Carent enim partibus, ex definitione ſimplicium: Carent igitur extenſione, quæ partes extra partes poſtulat: Carent adeo etiam terminis extenſionis, i. e. figura. Ut enim finita ſint, eoque limitata in eſſentia, affectionibus, virtute, effectibus ſuis: Non ſunt eapropter extenſa, eoque nec figurata. Quis figuram ſpiritibus determinat, etſi finitis?

ctarum: Repræſentatam igitur, & graduum (l), *Repræſentationem* illam multitudinis tanquam extra Monadem exiſtentis, factam in ſimplici, *generali* quidem vocabulo vocari *perceptionem* (m) poſſe. Perceptionem eſſe diverſi *gradus ſpecifici* (n): In *ſimplicibus Monadibus* eſſe debilem, ſine ſenſu, ſine conſcientia, confuſam, obſcuram, qualis eſt v. g. ſoni debilioris perceptio in homine dormiente, non ſomniante, neque per ſonum evigilante, qualis eſt luminis manui meæ allabentis, cujus aliquam impreſſionem,

 ſed

l) Quid à proprie dictis partibus, totum componentibus, differant gradus: Id exemplis vulgo cognitum eſt. Major eſt attentionis gradus, qui duobus, aut pluribus objectis conſiderandis ſufficit, quam ille, qui vix uni eorum ſufficiat. Neque tamen attentioni partes proprie ſic dictas communiter adſcribimus, etſi gradus quoque ad illarum analogiam conſideremus utiliter.

m) Suſpendit de perceptione ſententiam Eruditiſſimus Chr. Wolfius in Inſtitutionibus Metaphyſicis: Neque minus tamen e ſuis quoque principiis intulit, ſtatum ſimplicium internum reſpicere Univerſum, & pro vario ad Univerſitatem habitu differre. In ſecunda etiam Editione poſſibilitatem Monadum Leibnitiano ſenſu perceptivarum adjunxit. v. §. 595-599.

n) Ne mireris vocem: Quod gradus aliquando ſufficiant differentiis ſpecificis, non eſt novum in Metaphyſicis. Dabo cum exemplis teſtimonia, cum neceſſe fuerit. Specificos vero gradus hic voco, cum novus cogitandi modus accedit priori, obſcuro clarus, confuſo diſtinctus: Et aliam illam ſubſtantiæ ſpeciem puto, quæ *tantum* obſcure percipit; aliam, quæ nonnulla clare; aliam, quæ confuſe tantum; &, quæ diſtincte nonnulla, aliam; aliam, quæ diſtincte omnia.

ſed valde perquam infirmam eſſe, nemo hodie dubitat, etſi neque ſenſu perceptam, neque conſcientia. In *Monadibus corpori organico* junctis, atque in eo *prædominantibus*, h. e. *Animabus*, perceptiones eſſe prioribus fortiores & aliquando claras, quales ſunt perceptiones ſenſuum, ut Luminis perceptio, cum oculo incidit, atque in ſubtilioribus nervi optici fibris, illi rei convenienter diſpoſitis, extantiorem ſuo niſu impreſſionem facit: Plurimas tamen & obſcuras eſſe. In *Spiritibus* denique finitis, tertia Monadum claſſe, qualis eſt anima humana, perceptiones dari & obſcuras plurimas, & claras multas, ſed confuſas, & diſtinctas etiam: Inde eſſe & conſcientiam ſui & intellectum, & quæ inde conſequantur (o).

§. 91.

o) Exiſtimaſſem, ſatis illa perſpicue dici, ut intelligeretur, an monades Leibnitianæ ſint ſpiritus, an corpora? Quia tamen id *ſæpenumero* ex me quæſitum eſt: Diſertam quæſtioni reſponſionem applicabo. Corpora ſunt aggregata ſimplicium: Ergo monades non ſunt corpora. Sed neque omnes ſunt Spiritus; quam vocem tertiæ demum claſſi propriam ſervamus. Nimirum hallucinamur in diſtinctione *ſubſtantiarum*: Quando illas *immediate* in corpora & ſpiritus diſpeſcere conſuevimus. Sunt omnes ſane ſubſtantiæ aut materiales aut immateriales. Ita Monades neceſſario erunt aut materiales, aut immateriales: Tertium enim nullum datur. Verum id vitium eſt, ſi pro ſubſtantiis immaterialibus, hoc eſt, iis quæ non ſunt materia, aut corpus, tanquam perfecte æquipollentes ſpiritus velis ſubſtituere. Vide, quæ in eum errorem, & circa hoc ipſum exemplum, dixit Lau-

§. 91. Ejusmodi Monades nec *incipere* posse, nisi per *creationem*; nec *interire*, nisi per *annihilationem*: Ceteros enim ortus & interitus modos successivos requirere partes in subjecto: Simplici igitur momentaneum competere; hujusmodi esse illos, quos diximus. *Nihil* quoque *rerum creatarum & externarum* posse *agere in interiora Monadum*, quia nihil hic transponi possit, nullus concipi motus internus, ut in compositis; neque quicquam in haec simplicia possit ingredi, nihil egredi (p). *Mutari* tamen ipso quoque facto Monades, uti creata omnia. Mutari ergo oportere non ipsam essentiam, aut id quod perdurans est in substantia, sed *limitationes* ejus, gradum intellige illius perceptionis, quam diximus: Mutari autem à *principio interno*. Principium mutationis hujusmodi omnis generale *vim* vocari posse, & per conatum explicari, qui quasi *medius* sit inter nudam potentiam, quae adhuc sui excitationem requirat ad actionem, & ipsam actionem, & cujus haec natura sit, ut nitatur exserere actionem, atque adeo exserat, cum impedimenta tolluntur, cujusmodi sit gravitas in lapide suspenso, elaterium in elatere

G 3 tere

sannensis Philosophus Celeberrimus, *J. P. de Crousaz* Logique P. I. S. II. c. IV. §. v. Tom. II. p. 639. 640.

(p) Non *Substantiam* primo, ne vel duas in simplici substantias nanciscare, vel nihil retineas: Sed neque *accidens*, quod transitum illis, e subjecto in subjectum migraturis, Philosophi negent communiter.

tere tenso &c. *Actionem* illius principii in monadibus interni, qua fiat mutatio sive transitus ab una perceptione ad alteram, dici *Appetitum*, generali iterum vocabulo.

§. 92. Ex ista igitur vi & actione pendere *mutationes* in substantia simplici *naturaliter omnes*. Cur autem nunc hoc præcise, nunc alio modo composita sive Universum à Monadibus repræsentetur, sive cur ita nunc *determinentur* illius *perceptiones*, id oriri ex determinationibus status antecedanei, pro Legibus naturæ rerum convenientibus. *Primam* vero perceptionem sive repræsentationem *quoad existentiam* suam pendere à divina voluntate & potentia, quæ res possibiles in actum deduxerit: *Determinationem* ejus hanc vel istam, *in mundi possibilis idea* jam tum obviam, nasci ex eo respectu, quem res illa habeat ad ceteras omnes in universo coexistentes, aut successione connexas, hoc est, ex spatio & tempore, quæ occupet in universo, idealiter in possibili, realiter in existente. Ita *determinationem* ejus Monadis, quam dicimus *animam humanam*, pendere à *situ corporis* cujusdam organici in universo, ut videlicet anima universum repræsentet eo præcise & tantum modo, qui respondeat positioni corporis nostri in mundo. *Consecutiones* autem ipsas diversorum successive *statuum sequi Leges Ethico-Logicas*, ex consideratione caussarum finalium atque appetituum eruendas; qualis v, g, *illa* est re-

respectu *spirituum*, quod voluntas non appetat nisi bonum, & ceteris paribus majus bonum minori præferat.

§.93 Ita singulas *monades esse specula universi* (q), in quibus diversæ & mutuo sibi succedentes, diversorum & mutuo sibi in universo succedentium rerum & motuum, repræsentationes ex suis antecedentibus consequantur, secundum leges appetituum, uti in compositis id accidat ex regulis motuum. *Quapropter fiat*, ut, si quis omnem alicujus monadis perceptionem distincte pernosset (r), ille universos

 mun-

q) Figurata nimirum locutione, cujus nequaquam ille sensus est, icones objectorum illabi in interiora Monadum, atque ibi demum repræsentari tanquam à speculis; cum ex adverso principium repræsentationis sit unicuique substantiæ internum. Differunt nimirum à speculo Monades, quod ibi repræsentatio sit in extenso, hic in simplici; quod ibi pendeat ab actione externorum, hic ab interno fiat principio; & quæ sunt plura ejus generis. Cui bono ista? Ne appellatione abutaris figurata. Cetera enim vulgaris de influxu sententia Animam Tuam proprie speculum constituit, cui externa rerum objecta icones suas aut vestigia, vel species imprimant.

r) Intelligis hinc, quomodo *DEUS videat omnia in omnibus*, & quàm infinite variis modis eundem mundum cognoscat. Cognoscit enim totum in quacunque Monade, totum quidem & ratione spatii & durationis. Præsens enim status sequitur ex antecedente, & ex præsenti consequens: Ergo ut nos concludendo unum ex altero possumus inferre, ita is intuendo potest unum in altero intelligere. Cognoscit autem hoc universum

mundi præsentem & præteritum & futurum quoque, ſtatus in ea poſſet internoſcere, *quatenus* aliquem ad hanc monadem reſpectum habent.

§. 94. Quoniam vero ſpeciatim *animæ noſtræ* hæc natura ſit §. 92. ut res omnes ſive Univerſum repræſentet pro ſtatu & ſitu noſtri corporis organici in univerſo: Inde fieri, ut *aliqua obſcure* ſaltim, alia *clare* quidem, ſed confuſe tamen, alia *diſtincte*, ſed inadæquate, percipiat, prout illa plus minuſve connexionis habeant ad noſtri corporis organa & ſitum. Sic *infinitam* eſſe *multitudinem appetituum* atque *perceptionum obſcurarum*, quarum tamen non magis conſcii ſimus, quàm perceptionum in ſomno inſenſibilium: *Illas* tamen omnes non minus *concurrere ad determinationem* perceptionum *conſequentium*, quam res in univerſo illis reſpondentes concurrant ad motus in illo conſequentes.

§. 95. Intelligi & pendere hinc *idearum* inter ſe conſecutionem atque *evolutionem*, quia repræſentationem aliis plurimis commixtam, atque adeo obſcuram, cum vel clara ſit vel etiam diſtincta, quaſi evolutam dicere liceat. Sic

toties ſub alia ratione, quot ſunt hujusmodi Monades, ſive naturæ elementa, mundi pro ſuo ſitu repræſentativa. De quo plura in Metaphyſ. Wolfian. c. ult. §. 972. - - 974. Adde inferius notam § 109. ex Theodic. Leibnitii §. 360.

Sic *in corpore* quidem luminis vel soni impressiones in faciem meam pluribus aliis aëris commotionibus & impressionibus commixtam non distingui posse ab iisdem, nisi vel oculi vel auris, tanquam organi magis minusve huic vel illi motui recipiendo accommodati, ope fortius hæc, quam alia, impressio in istam corporis partem, agat, adeoque ab ea possit discerni. Ejusdemque generis esse *in anima* perceptiones istarum impressionum, quæ discerni non possint, dum adhuc pluribus aliis permixtæ sint; sin fortiores fiant, ut dignosci præ aliis atque ab iis secerni possint, inde sensum generari, & ideas clariores, aliquando & distinctas.

§. 96. Ista vero ratione *mutationes in anima omnes sui principium habere in anima*, è cujus fundo, summa prorsus spontaneitate, nulla alia re creata quicquam effective conferente, istæ omnes scaturiant, convenienter tamen legibus Metaphysicis generalibus; atque, ut ante diximus, appetituum Ethico Logicis. Unde conficitur id, quod *Leibnitius figurata locutione* non male edisseruit; *Præsens gravidum est futuro* (s).

s) Nimirum hoc est, quod *communiter* supponimus, etiam non attendentes, cum rationem reddere de præsenti rerum conditione jubemur; quis enim nescit, ex antecedaneo illam statu peti communiter. Et possumus id sane, quotiescunque rerum aut appetituum in præsentem statum influentium curiosi fuimus, aut esse po-

§. 97. Eadem & ſimilia *de corporibus* dici audies: Compoſita nimirum *eſſe aggregata ex ſimplicibus*, tanquam elementis naturæ, non ſimilaribus tamen aut uniformibus, ſed *inter ſeſe differentibus*; Id niſi foret, nullam in compoſito differentiam obtineri poſſe, ſaltim in hypotheſi, quæ vacuum neget; utcunque enim partes moveantur vel transponantur, ſuccedere ſimilaria; ſubſtitutis autem æquivalentibus non obtineri diverſitatem. *Iisdem* ſubſtantiis, quia res creatæ ſint, *mutationes competere*: Mutationem compoſitorum, quâ talium, *fieri motu*; ſcilicet partium vel additione, vel detractione, vel transpoſitione. Itaque requiri *principium motus*, ſive vim motricem.

§. 98. *Vim* illam *motricem non conſequi* ex eo, quod Geometricum ſit in materia, non ex illius extenſione vel impenetrabilitate, vel modo compoſitionis partium: Ex quibus paſſiva mater-

tuimus; potuimus vero, quoties ideæ ſatis claræ aut diſtinctæ ſunt, ut earum conſcii eſſe poſſimus & meminiſſe. Sin obſcuræ fuerint, rationem in antecedaneo quærimus ſane, neque invenimus tamen ſpecificam; etſi, dari illam, negari ex ea cauſſa non poſſit. Illud ſolum hoc loco, ſi placet, attende: *Nihil adverſus libertatem* moliri eam regulam. Pariunt gravidæ *naturaliter*: *Neceſſario* non item. Sequitur adeo præſens ex antecedaneo ſtatus naturaliter: Neceſſario non ſequitur ex iſta comparatione. Verum iſta prolixius, cum ex inſtituto. Conf. dicenda inferius, inter objectiones Lamianas, §. 173. - 187.

teriæ attributa pendeant, menſurabilitas, diviſibilitas, mobilitas &c. Itaque *altius* hic *Principium* requiri, & *metaphyſicum*, vim à Deo corporibus inditam, quam Naturam dicas: *In corpore* enim *tria* conſiderari poſſe, id quod aggregetur, *materiam* ſive multitudinem, modum aggregationis ſive *eſſentiam* compoſiti ut talis, & principium mutationum, ſive *Naturam*, quatenus ab ea corporum motus pendeant.

§. 99. Eam *vim originalem*, ſive primitivam, *eſſe* in ſingulis corporibus varie *determinatam*: Determinationem illam pendere *à ſitu reliquorum* in univerſo corporum, quorum reſpectu DEus vim primitivam in quolibet corpore limitaverit, ut habeant in ſeſe vires derivativas, mirifice quidem inter ſe diverſas, ſed harmonicas. Illam vero *vim derivativam exſerere ſe* producendo motus corporum non utcunque, ſed *pro legibus* motus à DEO *conſtitutis*; *libere* quidem, quatenus eas non eſſe Geometrice neceſſarias, per Leibnitiana inventa (t) conſtet, ſed *non* tamen *omnino* ar-

t) Paragrapho demum 98. indicata obiter, peculiaris, quam de *Dynamica* Vir Ingenioſiſſimus meditabatur, ſcientiæ fundamenta. De qua, ſi placet, conferas Recueil de diverſes Pieces T. II. p. 7. 200. 133. 134. 231. 232. 233. Theodicée §. 345. ſeqq. Journal des Sçavans 1695. p. 445. 1697. p. 261. 1692. p. 308. & 368. Itemque in Actis Erud. ad A. 1695.

arbitrariè & indifferenter, ut aliis visum fuerit, verùm pro ratione sapientiæ suæ, quæ convenientiam sectetur & ordinem, atque inter plura possibilia seligat optimum.

§. 100. *Eas leges* observatione & experimentis detectas, ipso facto *ostendere, quod* corporum motus & *mutationes cohæreant*, quoniam secundum illas & explicari & prædici possint. Hujusmodi esse illas, *quod caussa & effectus æquipolleant, quod in universo eadem & virium motricium & actionis motricis quantitas & directionis totalis ratio persistat, quod reactio sit æqualis & contraria actioni &c.* Regi autem corpora legibus suis Physico-Mechanicis ita, ut alter ex altero motus secundum illas prodeat: Unde fiat, ut Machina sit hic mundus (u): Machinam enim dici corpus aliquod, quando varii ejusdem motus pro diversa partium connexione secundum leges motus ex statu & motu ejus antecedaneo determinantur & consequuntur.

§. 101. *Sic rationes mutationum* contineri *in corporibus*, eorumque essentia & natura: Neque *ordinarie* (x) quicquam fieri in universo corpo-

u) Conf. Chr. Wolf. in Metaphys. §. 557. & quæ inde consectaria fluant, vide omnino §. 1037. & 1038. Similia dabimus ipsi quoque in Dissertatione de Origine & Permissione Mali; namque & ibi usus est horum observationum non contemnendus.

x) Dico ordinarie: Ne existimes, adeo sanctas nobis esse Leges §. 100. memoratas, ut neque Deo integrum sit, suadente sapientia aliquid extraordinarium & miraculosum perficere. Neque enim identitas virium

poreo, quod sui caussam non agnoscat in corpore. Verbo: *Statum consequentem* vi Legum, quibus aguntur corpora, *determinari ex statu antecedenti*: Caussamque adeo motuum neque externam esse corporibus, neque supernaturalem tantum; esse internam & naturalem (y).

§. 102. Eandemque hic rationem esse *corporum animatorum*, etiam *humani*, quorum tanto extantior cum reliquis universi corporibus connexio sit, quanto subtilioribus partibus artificiosius sint contexta. Ita *sensuum ope* perfici, ut, quæ cæteroquin debiles forent corporum impressiones, fortius deinde feriant; ut v. g. radii luminis *dioptrico oculi artificio* collecti notabiliorem in nervos impressionem faciant, quam sine eo facturi essent, aut hodieque in alia corporis organa faciant.

§. 103. *Omne* tamen *illud*, & quicquid hinc consequitur, *mechanicis subesse legibus*, atque motu mediante confieri; quod etiam satis obvium & palpabile fit hisce casibus, ubi nulla

motricium aut directionis totalis, Deo opponitur, sed Scholasticis illa, ista etiam Cartesio, utrisque pro tuenda incognita illa, & incomperta & inexplicabili actione animæ in corpus suum, turbaturis Leges corporum, divinitus impressas, & experimentis æque ac fundato illis calculo cognitas.

y) Vides, me loqui non de prima motuum origine, quam DEO transscribimus §. 98. sed de proximo motuum, quos in corporibus naturalibus observamus, principio.

la interveniente animæ opera ſenſibili, v. g. in terrore ſubito, motus in nervo auditorio excitatus, mediante cerebro in exteriora corporis membra tranſeat (z); itemque cum turbato corporis, maxime nervorum & fluidorum, ſtatu, nihil motus ex animæ imperio conſequatur, quia ſcilicet leges hic ceſſent mechanicæ, & quæ ſint plura hujus generis.

§. 104. Quibus omnibus hoc obtineatur, ut & *in noſtro corpore* agnoſcendum ſit, conſequentia pendere ex antecedentibus, atque adeo & horum reſpectu *verum* eſſe illud *Leibnitii*: *Præſens gravidum eſt futuro.*

§. 105. Quemadmodum autem iſta declarant, quid *in ſingulis* fiat, anima & corpore noſtro: Ita jam videamus, unde *harmonia* (a) pendeat

z) Conf. Cel. Chr. Wolf. Metaphyſ. §. 778. & expende, *utrum* eo caſu *convenientius ſit*, ex motu organi unius ad cerebrum communicato mediantibus nervis immediate conſequi motum organi alterius: An mediante demum perceptione animæ & appetitu, ita ut motus prior corporis faciat in anima perceptionem, perceptio animæ faciat appetitum animæ, appetitus animæ demum faciat in corpore motum, reducendo quaſi poſtliminio in corpus, quod ex eo diffugerat in animam.

a) Obiter moneo, *quam* ego *harmoniam* dicam, ex paragrapho ſtatim primo intelligi. Neque eſt negotio præſenti ſimile accommodum, quod *à chordis* ad uniſonum reductis ſumitur. Ut enim tactæ alteri altera conſonet, aliquo ſenſu ex influxu eſt, dum motus, vibrationum impulſu, aër chordæ tactæ conterminus, tremorem ſuum transfert ad alteram quoque ſi-

deat? Scilicet id experientiæ testimonio novimus, concordare hasce duas hominis partes; atque eatenus id assumimus & ab initio & modo etiam §. 87. 88. Nunc verò, cum *à priori* instituitur nostra disceptatio, ejus rei possibilitas ex nostro systemate ostendenda est: Id §. 88. promisimus.

§. 106. Videas autem, hic eo provocari, ut dicatur: *DEum* utriusque consecutionis scientem, ita *præparasse corpus* atque animo aptasse, ut mutationes motuum in illo consequantur eo ordine, quo perceptiones animæ: *Animam* eo *instruxisse* modo, ut repræsentet mutationes sui corporis, atque aliorum, quatenus cum isto connectuntur. Factumque id esse *semel atque simul*, non quasi necessum fuisset, singulis universi mutationibus sigillatim accommodare perceptiones singulas, & singulis animæ appetitibus singulos corporis motus: Sed quod *sufficiat*, utrumque semel conspirare, & postea suas leges sequi; ita enim fieri, ut nisi à legibus desciscant suis, nunquam amplius discordare possint.

§. 107.

militer aut proportionaliter tensam, eoque vibrationibus etiam similibus & oscillationibus sui æque velocibus idoneam. Dixi tamen, *aliquo sensu*: Neque enim ab impulsu illo harmonia est, est a tensionis ratione; nimirum hæc efficit similitudinem & excitabilitatem soni, excitat impulsus. Verum de illo nolim ego laborare anxius: Tu, si placet, noli id simile (rectius, illud dissimile) ad rem præsentem transferre, aut ex illo arguere.

§. 107. Nempe *quales Leges* Universi structura sequatur, ejusmodi regulas sequi ejus repræsentationem quoque, esse convenientissimum. Quod si enim in universo *plus caussæ* sit, *ut* effectus hac vel illa ratione consequatur, dubitari non posse, quin in repræsentatione *plus caussæ* sit, *cur* effectus hoc vel illo modo consequi intelligatur. In *utroque* nihil fieri sine ratione sufficienti, quod si igitur *res rei caussam* contineat sufficientem, etiam *repræsentationem repræsentationis* sufficientem continere.

§. 108. Hoc nisi fuerit, *de primo* repræsentationis statu *dici non posse*, quod Universi naturam satis exprimat aut repræsentet; non enim omnia exhiberi, quæ in eo distingui possunt. Sin primus animæ status ita Universum exprimat, ut ex ejus facta repræsentatione consequatur, secundum quoque eadem ratione exprimere statum Universi secundum: Sequi jam, omnia sic exprimi in repræsentationibus consequentibus, uti revera sese habeant in Universo.

§. 109. Atque adeo & hic *harmoniam priorem continere in se caussam* harmoniæ consequentis, & sic omnium *subsequentium*: Esse igitur & in hoc capite verum illud generale: *Præsens gravidum est futuro* (b). §. 110.

b) Verba *Leibnitii* in Theodic. §. 360. C'est une des regles de mon Systeme de l'harmonie generale, que *le present est gros de l'avenir*, & que celuy qui

§. 110. *Iſta* quidem *hactenus* ex Philoſophia *Leibnitii* atque *Wolfii*, celeberrimorum in reſtaurandis Metaphyſicis Duum-Virorum, ſalvis tamen, ſi qui de meo acceſſerunt, erroribus. Unum hic addidero, prioribus ſive ſupplementum ſive explicationem, in eorum gratiam, ſi qui ſunt, qui mutuam utriusque harmoniam ſecundum diverſas in utroque leges obtentam fortaſſe ſpecialius paulo (c) expoſitam vellent. Scilicet id non ſufficit, *diverſi generis res* ab initio conſpirare, & tum ſuis quamque *legibus regi*, ut poſtea quoque conſpirare credantur, *niſi* ſimul aut ſuppoſueris aut *oſtenderis*, eas leges inter ſe *eſſe harmonicas*.

§. 111. Non dubito, id in genere ſequi ex iis, quæ §. 106 -- 110. dicta ſunt: Sed tentabo tamen, num aliquid in eam rem dici poſſit magis ſpecialiter. Equidem ſi *diſciplinam*, quam hodie deſideramus, *Coſmologicam* Viri docti excolerent, non dubito, quin hoc negotium felicius procederet. Ea enim doctrina, ſi, H quod

voit tout, voit dans ce, qui eſt, ce qui ſera. Qui plus eſt, j'ay établi *d'une maniere demonſtrative*, que *Dieu* voit dans chaque partie l'univers tout entier, à cauſe de la parfaite connexion des choſes. Il eſt infiniment plus penetrant, que *Pythagore*, qui jugea de la taille *d'Hercule* par la meſure du veſtige de ſon pied.

c) Quid promittam, videas? non ſane plenam & valde ſpecificam rerum expoſitionem: Sed ſpecialiorem *paullo*, quam ſit iſta altera §. 106. - 110. expoſita.

quod titulus (d) promittit, legitime præstaret, *generales* nobis *leges* exhiberet, quibus & corpora regantur, & ſpiritus, ſive univerſim Monades. Exhiberet porro leges *cuique generi proprias*, ut quemadmodum de legibus motus plurima hodiè *Wallisii*, *Hugenii*, *Wrenni*, *Leibnitii*, *Newtonii*, *Mariotti*, *la Hirii* & *aliorum* opera innotuerunt, ita & de legibus (e) appetituum conſtaret, quas ſequuntur Monades.

§. 112. Meminit ejus negotii de Mundo in Univerſum Cl. *Wolfius* (f), atque aliquas ſimul

d) Non enim deſunt libelli *eo titulo* inſignes, qui, ut cetera boni ſint, & omnino egregii, non tamen id inſtitutum habent, aut perficiunt, cujus hoc paragrapho mentionem feci. Nolim igitur, exiſtimes, inſultari hoc loco Viro longe præſtantiſſimo, *Nebem. Grew*, Anglo, cujus inter cetera, quæ ætatem ferunt, ſcripta *Coſmologiam* quoque prædicant eruditi, a noſtro tamen inſtituto abludentem.

e) Quod id huc usque factum non ſit, inde ortum puto, quoniam libertati noxium id eſſe exiſtimatum fuerit, ſi & ſpiritus in ſuis volitionibus alicui ordini aut regulæ generali adſtringantur, quod utique *verum eſſet*, ſi leges iſtæ forent abſolute neceſſariæ, & pellendo agentes, quales olim creditæ ſunt leges mechanicæ, & obtruſæ ſpiritibus ab extrinſeco. Sed contrarium obtinere, in noſtro caſu, inferius docebimus. Cetera quis neſcit, *receptam* undique *regulam* animarum, ut non appetant niſi bonum, aut ſub ſpecie boni: Quæ, ut conſtans ſit, libertati tamen electionis inter plura non officit.

f) Metaphyſ. §. 709. habentur generales: De corporibus vide §. 665. & ſeqq. de anima §. 847.

mul regulas generales, alibi & de corpore & de spiritibus, v. g. anima humana, nonnullas exhibet. Duas alias generales vide apud *Leibnitium* (g), cui plerasque debemus. Speciminis loco hæ sunto: *Naturam* dicimus *non facere saltum*, valetque id dictum & de corporibus & de spiritibus, quorum mutationes nunquam naturaliter transeunt ab extremis ad extrema nisi per intermedia. Dicimus, *effectus æquipollere caussis suis*: Id *in motu* vulgatum est, & communiter pro principio assumitur, non à *Leibnitio* tantum, sed & aliis, *Papino*, *Nanu* (h), &c. utroq; contra Leibnitium de motu disputante. Obtinet vero *& in spiritibus*, ut, *quo plus caussæ sit moventis*, sive distincte cognitum, sive confuse, sive & obscure perceptum, caussæ adeo finalis, ut in corpore & motu efficientis, *eo major effectus fit*: Unde & affectuum vehementia pendet (i). Dicimus cum Leibnitio, *Ordinatis datis, ordinata esse quæsita*. In mechanicis id probant problemata de motu, in metaphysicis testantur idearum & ratiocinationum consecutiones. Dicimus per *legem*

g) Novell. de la Republ. des lettres 1687. Juill. p. 745. seqq.

h) *Papinus* in Actis Eruditorum, locis ad §. 33. citatis. *Nanu* in Journal des Sçavans 1691. 16. Juillet. p. 457.

i) Conf. Metaph. Chr. *Wolfii* §. 881.

continuitatis (k), cum differentia duorum caſuum in datis minuitur ultra datam quamlibet differentiam, etiam ſic minui differentiam in quæſitis. *De motu* videas, quæ à Leibnitio contra Carteſium & Malebranchium detecta ſunt: *De mente* id, ſi placet, experiare exemplis, v. g. amoris atque odii tui in diverſas perſonas, vel electionis atque averſationis duorum voluntatis objectorum: Videbis enim tantundem minui affectus differentiam, quantum vel alteri addendo, vel detrahendo alteri, voluntatis tuæ motiva reduxeris ad æqualitatem.

113. Ex iſto vero, quem hic vidimus, Legum Ethico-Logicarum atque Phyſico-Mechanicarum conſenſu, *quid* aliud *conſequitur*, quàm hoc: *Leges corporum* (plurimas hodie cognitas) & Leges *Monadum* (plurimas adhuc incognitas) quantumvis diverſas, tantum tamen inter ſe, ſub generalibus ſcilicet legibus metaphyſicis, *convenire*, ut harmonicas dicere, iisdemque mediantibus effectus harmonicos ex cauſis harmonicis derivare liceat: *Hoc eſt*, leges illas eſſe hujusmodi, ut, ſi ſemel corpora monadibus, & corporibus monades conſpirent, utraque autem ſuas leges ſequantur, illa nunquam non conſpirare poſſint; atque adeo harmoniam *præſtabilitam* inter illa *eſſe poſſibilem*.

§. 114.

k) Quam primus ſe inveniſſe ait *Leibnitius* Theod. §.348. Recueil de div. pieces. T. II. p. 417.

§. 114. Atque ita, nisi fallor, præstitum est, quod 88. ad hanc deductionem requisivit. *Colligamus rem denuo in nervum.* Possibile est, ut corpus atque anima conspirent, etiamsi principium mutationis sit unicuique intrinsecum saltim. Id quidem ex dictis §. 105.-113. consequitur: Neque desunt argumenta, quibus id reipsa obtinere persuadeas. Nimirum experientiæ testimonio conspirant mutationes corporis & animæ §. 1. & §. 26. sed utrumque sibi habet res suas & suas sequitur leges, Anima per §. 90.-96. corpus per §. 97.-104. Ergo necesse est, ut à DEO semel sint harmonice constituta ab initio, sic ut ex priori eorum harmonia consequantur cæteræ, eo fere modo, quem diximus §. 105.-113.

§. 115. Quodsi *nolis integram* hanc sententiarum *catenam* recipere, relinquam & id arbitrio tuo, num velis ita rationes tuas subducere: Ut *pro actione animæ in corpus* explicanda, dicas, DEUM, qui omnia animæ cogitata olim novit, excogitasse deinceps & accommodasse animo aliquod corpus in eum modum, ut sui mechanismi virtute hæc peragat, quæ mens ipsi vel imperitaret, vel imprimeret, si reale utriusque & physicum foret commercium: *Pro actione* autem *corporis in animam*, dicas, eundem, qui & corporum nos ambientium collisiones & motus noverit, ita illis animæ naturam attemperasse talem, ut ipsius repræsentationes justo tem-

pore externis illis in corpus nostrum agentibus respondeant (1). De cetero de impressione

1) *Scio* fuisse, qui Leibnitianum hoc sensu Systema intellexerint, accommodata esse sibi mutuo animam & corpus, vel corpori animam vel animæ corpus; *aliquos* etiam *præoptasse*, ut harmoniam ex præscientia divina derivando, animam quidem sibi relinqueremus, corpus autem ex animæ nutu, aut ad ejus mutationes accommodari à Deo decerneremus. Quos si recte intelligo, hoc volunt, ut alterum sibi relinquamus, alterius vero naturam ad alterum tanquam ad aliquod præsuppositum a Deo attemperatam, & quasi in illius gratiam inventum esse & excogitatum concipiamus. *Esto* sane *id liberum* unicuique: Illud Systemati est convenientissimum, ut neutrius naturam demum alteri, *quasi de alieno* & ab extra attemperatam dicas, sed ut inter infinitas animas, sibi relictas & suis domesticis legibus à se ipsis directas, aut sese determinantes, itemque inter infinita corpora diversis motuum determinationibus ab intrinseco principio limitata, observata esse plurima à divina omniscientia existimes, quorum successiones mutuo consentiant, adeoque pro obtinenda rerum creatarum harmonia præ ceteris in actum existentiæ divinâ operante omnipotentia sapienter deduci mereantur. Quo sane in casu nulla major animæ vis infertur, quam in sententia modo memorata; utrinque enim sibi relicta suorum est ipsa mutationum fons & principium, cui vehementer extrinsecum est, num illi demum ab Ente aliquo intelligente quæratur & excogitetur & accommodetur corpus harmonicum; (quo modo Inventiones hominum cognito fine de mediis circumspiciunt, eademque illi conformiter coordinant:) num dicas, inter possibilia infinita, divino intellectui simul præsentia, existere etiam, quod ipsi conspiret in toto; non accommodandum demum per partes. Ne-

sione corporum ambientium in nostra, & de origine volitionum animæ in actionibus liberis, dic pace mea, quod lubet.

§. 116. Foret autem ejusmodi Systema illud, quod *exemplo* expressit *Jaquelotius*, (m) si strictè rebus inhæreas: Libellus enim ipse cum ad manus non sit, de mente Viri doctissimi nihil asseverate definivero. Simile *exemplum hoc est*: Admisso vel animi gratia supposito, te esse artificem primi ordinis, qui facile possis construere machinas humano corpori externè similes, & quæ motus aliquos præstare possint humanis corporibus familiares; posito amplius, te pernosse quid ego per aliquot dies hac hora, modo & fine, famulo imperare velim meo: Consequetur, te machinam construere posse, quæ destinato tempore me accedat, & dum omnia prolocutus fuero, coram me consistat; tum verò, quasi jussa ex obsequio factura, eadem omnia perficiat, quæ fieri voluero. Ita vero me, artificii simul & consilii tui ignarum, dubitare non posse vides, quin ex mandato atque illius vi facta fuerint omnia, quæ tamen mechani-

 smus

que est utriusque sententiæ alia diversitas, quam in modo considerandi originem possibilium, de quo plura hoc loco edisserere, nihil attinet. Necessaria videas in Institutionibus Metaphysicæ Wolfianis, §. maxime 995.

m) Libro de conformitate rationis & fidei allegato à Leibnitio in Theod. §. 62.

ſmus non ex meo ſane influxu, ſed ex harmonia ab artifice ante ſtabilita, præſtitit.

§. 117. *Suppone* nunc famulo huic mechanico *corpus* humanum, quod & ipſum eſſe machinam in confeſſo eſt, Hydraulico-Pnevmaticam vulgo dictam, vel cum Leibnitio Pyrotechnico-Hydraulico-Pnevmaticam; ſubſtitue *Hero animam*, quæ, quid fieri velit, intelligat, eademque fieri præoptet vel jubeat. Videbis eadem in utroque negotio phænomena fore, atque adeo vel hoc ſimili intelliges, quomodo corporis motus conſentire poſſint appetitibus animæ ex præordinato corporis Mechaniſmo, ſine vero, reali, effectivo, phyſicove animæ in corpus influxu (n).

§. 118. Diximus autem iſta *in eorum gratiam*, quibus forte id grave eſt, approbare univerſum Syſtema, prout §. 90. ſeqq. expoſitum eſt, ut ſi qua ſibi videantur minores hic difficultates experiri, atque ea, quæ ſub finem §. 115. conceditur, libertate utiliter frui poſſe, hæc poſtrema ſeligant, dum alii univerſa teneant. Scio enim, *Leibnitianam de monadibus doctrinam*, quod nova eſt, difficilemque habet aditum, non proxime futuram eſſe communem: Quamvis ultra *Wolfianam* (o) *cautionem* vix quicquam ad-

n) Intelligas etiam, an illa actionum harmonicarum vel imperatarum conſecutio ſufficiat eo, ut per experientiam cognoſci influxum evincas. Eadem enim hoc caſu phænomena, nullum tamen influxum probant.

o) Metaphyſ. §. 599. & 900. conf. ſuper. ad §. 90. not. h. & m.

addi possit, ipsaque de monadibus theoremata ab eodem satis demonstrata sint ex natura simplicitatis.

§. 119. *Hactenus* pro adstruenda atque *explicanda* Harmonia diximus: Nunc ad eandem *contra objectiones* vindicandam, resolvendasque difficultates progredi juvat. *Mihi* quidem, si quid hic dubii movendum esset, omnis *res triplici* capite comprehendi posse videretur: *Aliæ* difficultates pertinent ad ea, quæ per Harmoniam nostram fieri debent *in corpore*; aliæ *animam* tangunt; aliæ *unionem utriusque* concernunt. Sed aliter visum est viris doctissimis, quibus suam de hoc argumento sententiam exponere placuit; aliter itaque & hic nobis agendum erit, quibus eorum vestigia legere constitutum est (p).

§. 120. Ad meam quidem notitiam illa pervenerunt: *Opposuisse* huic Systemati *aliqua Foucherium, Bælium, Lamium, Arnaldum, Parentium, Tourneminium, Newtonum, Clarckium*, atque *Stahlium*. *Arnaldina* quidem nulla vidi, neque aliunde novi, ipsum hic dubia movisse, ni-

p) Potuissem utique sine multa difficultate ad ea capita objectiones revocare: Nec feci tamen; namque & tu potes, quod ego poteram, si reductas velis. Cetera malo longior discursus fiat, quam ut parata tibi exceptio sit, enervatas primo objectiones Virorum Eruditissimorum, & truncatas esse; tum solutas facilius, formidabiliores utique futuras, si integræ forent.

niſi ex Leibnitii (q) teſtimonio: Quo etiam intellexi, *Bourquetum* (r) quendam objectiones, & Dn. Abbatem *Contium* obſervationes feciſſe in ſententias Leibnitianas; neſcio tamen, an & hæ pertineant ad harmoniam noſtram, an ad alia potius philoſophiæ capita; neque memini earum aliquid in publicum prodiiſſe. Quæ in epiſtola ad Dn. Contium oppoſuit Dn. *des Maiſeaux*, illa titulum magis communem ha-

q) Ille in diſcurſu de conf. fid. & rat. §. 26. ita: Les paralogiſmes ſpecieux renferment ſouvent quelque ouverture utile, & donnent lieu à reſoudre quelques difficultés conſiderables. C'eſt pourquoy j'ay toujours aimé des objections ingenieuſes contre mes propres ſentimens, & je ne les ay jamais examinées, ſans fruit: Temoin celles que Mr. *Bayle* a faites autre fois contre mon Syſteme de l'Harmonie preétablie, ſans parler icy de celles, que Mr. *Arnaud*, M. L'Abbé *Foucher*, & le P. *Lami* Benedictin m'ont faites ſur le meme ſujet.

r) Idem in Epiſtola ad Remundum Tomo II. du Recueil p. 61. " Il y a à Veniſe un Savant François nommé Mr. *Bourques*, qui m'a fait des objections, je crois qu'il eſt amy de Mr. l'Abbé *Conti* - - - Monſieur *Hermann* & *Wolfius* ont recû les remarques de Mr. l'Abbé *Conti* ſur mon Syſteme, j'eſpere qu'il m'en feront part, & je tacherai d'en profiter ". Ceterum aliunde conſtat, non alienum ab hoc Syſtemate fuiſſe Contium, ita enim Leibnitius in Epl. ad ipſum, l. c. p. 561. L'Idée, que Mr. *Newton* donne ici de mon harmonie preétablie n'eſt pas celle, qu'en ont quantité d'habiles gens hors de l'Angleterre, & quelques uns en Angleterre: Et je ne crois pas, que *vous même, Monſieur*, en ayes eu une ſemblable, ou l'ayes maintenant, à moins que d'etre bien changé.

habent cum negotio nostro, quàm rem ipsam. Disputat enim historice de sententia *Hippocratis*, *Parmenidis* & *Melissi* circa substantiarum durationem atque indestructibilitatem animalium. Num ceteræ, quæ perierunt, illius annotationes propius ad nostrum negotium pertinuerint, dicere non possum, quoniam ipse earum Auctor illius rei non meminit.

§. 121. Age autem, percurramus illa *omnia*, quæ Maximi Viri de hoc negotio dixerunt. *Sequamur ordinem* unius cujusque, ut, quo illi modo, quibus regulis consueti fuerint rem cogitare, simul elucescat. *Exscribamus* verò, ubi fieri potest, *verba* eorum, ut nihil virtuti argumentorum ab ipsis propositorum decedat: Sed demus illa latine tantum, ne nimii simus, vel multum alienâ linguâ in textu loquamur, qui omnibus destinatur nostra Lecturis. Ubi autem *nonnulla alia* nobis succurrent, quæ scrupulum movere possent, etsi nondum opposita per eos, quos ante nominavimus, illa sub nomine adoptivorum ceteris subjungamus, ut quantum fieri potest, omnibus occurratur difficultatibus.

SE-

SECTIO SEXTA,

Objectiones Virorum Doctissimorum expensa.

§. 122.

PRimus, qui suam de hoc Systemate Sententiam publice, quantum scio, exposuit, est idem ille, cui primùm id Leibnitius (s) inscripsit A. 1695. M. S. F. *(oucherius)* (t) Canonicus tum Divinionensis. Extant ejus *observata* in Diario Eruditorum gallico, eodem anno (u); quibus *respondit* sequenti anno (x) Leibnitius. Conferamus huc, quæ pertinent ad harmoniam præstabilitam: Et singulis objectionum momentis responsa interseramus.

§. 123. " Concedetur tibi, inquit *Foucherius ad Leibnitium*, quod magnus universi artifex *DEUS* corporis organa *possit* adeo apte disponere, ut omnes illos motus producere queant

s) Journ. des Sçav. 1695. Juin. p. 444. & Juill. p. 455. seqq.

t) Sic intelligas ex coll. Journ. 1695. p. 644. 1696. p. 261. 1692. p. 365. 1693. p. 182. 527. atque Theod. disc. præl. §. 26.

u) Journ. des Sçav. 1695. 12. Sept. p. 639. seqq.

x) Journ. des Sçav. 1696. 2. Avril p. 255. & 9. Avril. p. 259. seqq.

ant, quos anima, isti conjuncta corpori, per omnem suam vitam produci volet, etiamsi ipsa nullas motuum mutationes aut modificationes efficiendi facultatem habeat; & *vice versa*, quod *DEUS possit* eam animæ constructionem largiri (sive illa sit *novi generis machina*, sive non sit,) cujus ope omnes cogitationes earumque modificationes motibus corporis respondentes successive enasci possint, eo præcise tempore, quo corpus suas functiones exserit: quodque id non mage repugnet fieri, quàm ut duo sibi mutuo horologia sic accommodentur, ut quo momento horologium A. meridiem indicat, eodem id & alterum B. præstet, ita ut eodem pondere aut elatere mota videantur„.

§. 124. *Accipimus* verò ista liberaliter *concessa*, & grata mente: *Machinam novi generis* per nos dicas, si machinam voces omne id, ubi ordine sibi mutationes succedunt, singulæ ex antecedentibus determinatæ: Quo sensu & *Leibnitius* (y) eam vocavit *avtomatum* spirituale vel formale, &, quoniam rationale est, liberum. Memineris saltim, *partes* hoc sensu *nullas* requiri in ipsa re, ut est in machinis corporeis: Hîc enim, quia res expediri debet per

y) Journ. des Sçav. 1695. 4. Juill. p. 450. & confer infer. §. 144. & memento, Animam sensu *propriissimo* esse Automaton; machinas eo nomine appellari solitas, sensu minus proprio: Norunt id, quicunque Græca callent, & Mechanicam.

per caussas efficientes veras & reales, & à se invicem distinctas, partes esse oportet, quarum altera agat in alteram; ibi autem, quia per caussas finales omnia consequuntur, sufficit ut diversitas adsit repræsentationum, sive rerum a simplici repræsentatarum, ut altera alterius ratione fieri possit & finis & medium, atque sic repræsentatio medii sit ob repræsentationem finis intentam: Quæ, ut facile videtur, spiritui nec quicquam contradicunt; cum multitudo non sit in ipsa re, sed limitationibus ejus, vel in termino, ad quem ejus repræsentatio refertur, externo.

§. 125. "Verum, *cui* tandem *rei*, ita pergit Foucherius, *inservire* potest magnum id substantiarum artificium, nisi huic scopo, ut videantur in se mutuo agere, etsi id non faciant? Certe *non* videtur hoc Systema *præstare Cartesiano*, & si satis caussæ est, ut hoc eapropter rejiciamus, quia inutiliter supponit, DEUM, considerando motus, quos ipse in corporibus efficit, producere etiam ideas animæ motibus respondentes, quasi id non esset DEO dignius, ipsas statim ideas & animæ modificationes producere, sine corporibus, quæ sint ipsi regulæ loco, atque ut sic loquar, quid agendum sit, commonefaciant: Annon & *merito ex te quærere* licet, quare DEO non sufficiat, ut omnes animæ ideas atque modificationes efficiat, sive id immediate malit, sive, quod tu probas, per artificium, sine cor-

po-

porum illorum *inutilium* existentia, quæ spiritus neque movere possit, neque *cognoscere*? Usque adeo quidem, ut si nullus in corporibus motus esset, anima nihilominus eum esse judicaret; eodem modo, quo *dormientes* credunt, se movere membra, & ambulare, etsi illa quiescant & omnino nihil moveatur. Sic & *dum vigilamus*, animæ constanter sibi persuaderent, moveri corpus ex voluntate sua, etsi vanæ & inutiles illæ machinæ in ipsa *inactione* essent, & *perenni lethargo* oppressæ persisterent „.

§.126. Fateor me non intelligere hic omnia: itaque in nonnullis *disjunctive respondebimus*, in aliis per modum *provisionis*. Si quæras, *cui bono* istud artificium? *Duplex* sensus est: Vel de sententia quæris, vel de re ipsa. *Si primum*: Cui bono ista *hypothesis* excogitata sit à Leibnitio? Accipe sequentia: Ubi arbitrariæ sunt hypotheses, quæri jure potest, cui bono excogitentur vel supponantur? Si non sint arbitrariæ, sed ex principiis ante stabilitis consequantur, pro examinanda sententiæ alicujus veritate, *inutilis* hæc *disquisitio* est, saltim *non necessaria*, minus etiam illi, utcunque res cadat, præjudicans. Quis unquam *Euclidi* opposuit, cui bono sit illa angulorum in Triangulo rectilineo cum duobus rectis æqualitas? Cui bono incommensurabilitas (z) lateris & dia-

z) *Exemplum* est *Leibnitii*, quod nolim sic intelligas, quasi rem rei, adeoque necessitatem harmoniæ conse-

diagonalis in quadrato? *Deinde* verò id difficile non est, *dicere*: *Cui bono.* Ad evitandas in Systemate antiquo specierum emissiones & transmissiones & transmutationes & transcreationes, & entitates unitivas, & intermedia inter spiritum atque corpus vehicula, & Scholasticorum figmenta, & figmentorum supplementa omnia: In Systemate Cartesiano ad præcavenda perpetua miracula, & legum naturalium turbas, & Systematis hiatus, quos inducerent, res, leges & statuta plane arbitraria: In tertio denique, ad distinctos rerum conceptus formandos, ad reddendam rationem effectui homogeneam, & sufficientem & domesticam, in utroque substantiarum genere, & quæ sunt hujusmodi. Si *denique & usus* Systematis hic recenseri posse admittas, cogita ex nostra explicatione exsurgentem animæ à corporibus independentiam, atque adeo novam libertatis & immortalitatis illustrationem, demonstrationem novam existentiæ divinæ: Et summum sapientiæ divinæ specimen &c.

§. 127. Si *de re ipsa* sermo sit, cur DEO non sufficiat facere spiritus sine materia? Memineris *primo*, id non esse nostrum contra Cartesianos argumentum, quo hic nititur Dn. *Fou-che-*

rat necessitati Geometricæ. Comparat conclusionem conclusioni, sive necessitatem theorematis *ut illati* ex antecedentibus, adeoque id asserit, quod necessitatem consequentiæ dicimus, inferentes legitimo nexu veritatem aliam ex alia, prius cognita,

cherius. *Deinde* responsionem in promtu esse: Majoris id Sapientiæ specimen est, si plura sint creata (a), eademque natura quidem sua inter se differentia, in mutationibus tamen suis harmonice conspirantia. Ita enim plus perfectionis est in Universo, quam si omisisset DEUS illum rerum à se diversarum ordinem tam mire, sed & tam eleganter consentientem. Atqui hoc DEO dignum est, agere & producere id, quod est perfectissimum, miscere *maximum* cum *optimo*, combinare adeo *corpora* cum *spiritibus*. *Tum* verò *inutilia* cor-

 po-

a) Argumentum est, quo & *vacuum* è mundo *Leibnitius* exclusit. Sic ille in Suppl. Epl. ad *Sam. Clarckium* quartæ: Je pose, que toute perfection, que Dieu a pû mettre dans les choses *sans déroger* aux autres perfections, qui y sont, y a été mise. Or figurons nous une Espace entierement vuide, Dieu y pouvoit mettre quelque matiere sans déroger en rien à toutes les autres choses: Donc il l'y a mise; Donc il n'y a point d'espace entierement vuide: Donc tout est plein,,. v. Recueil T. I. p. 61. 62. Videtur tamen, *aliquid amplius* innuere *Leibnitius*, vocibus sans déroger, de quo ego nihil asseverate dicam. Id certum videtur mihi, si additamento illo major in universo exsurgat perfectio: DEUM illud non negligere. Num autem de *omni* supposito vacuo dicere liceat, id impleri posse *sine detrimento* perfectionis in *toto*? imo etiam *cum* illius *accessione* nova? id non ante determinavero, quàm ostenderis, compleri posse vacuum *sic, ut* illæ novæ substantiæ cum antiquis, (salva etiam eorundem antecedanea perfectione omni,) consentiant. *Nostrum* vero argumentum ferre eam limitationem in textu vides.

pora non sunt, quam diu & finibus modo enarratis inserviunt, & rationem in se continent determinationis repræsentationum in spiritibus, quod ante asseruimus. Dicerem *potius* eum casum, quem Vir Doctissimus nostro substituit, fore incommodum, si corpora removeas. Cui bono enim spirituum repræsentationes limitabuntur ex situ corporum in Universo, si corpora non existunt. Dico autem, cui bono? Quoniam *ita & Foucherius* disputavit, ne putes, me hic alieno misceri negotio, atque adversus *idealistas* (b) disputare velle.

§. 128.

b) Nihili enim est id argumentum, si *idealistam* eo velis ratiocinio expugnare, *quod* ineptum foret, repræsentari corpora extra nos, si nulla existerent, *aut quod* in errorem Auctor naturæ duceret, si animam efficeret ejusmodi, ut quasi corpora videre sibi videretur, etsi corpora ejusmodi nulla existerent. *Ut* enim *illud consequatur, necessum est*, antea demonstres, posse finitos existere spiritus, eosdemque cogitantes varia, etsi illa objecta non repræsentent sibi ut extra se existentia; itemque posse illos finitos esse, confusis adeo & obscuris præditos ideis, neque tamen eo facto nancisci notionem corporis, aut materiæ. Scilicet *hoc illud* est, quod Jll. *Leibnitius* in Theodicæa monet §. 124. ex quo necessitatem corporis in spiritibus finitis eruit, alia fortassis occasione distinctius tradendum & profusius. *Alterum* autem non mage stringit hoc supposito, quàm si errorem vulgi de coloribus corpori inhærentibus, de realitate iridis, de cruribus ejus solo insistentibus, de rotunditate visarum è longinquo turrium angulatarum, de motu solis diurno, de

§. 128. Ad reliqua paragraphi 125. hæc habe: Corpora sunt *inutilia*, quatenus physice non influunt: Sed non sunt inutilia, quatenus in se continent rationem limitationis & determinationis repræsentationum in spiritibus. Etsi igitur physica cesset connexio, non cessat tamen metaphysica. *Deinde* corpora *vigilantibus nobis* quieta supponi non possunt, cum moveri videntur: Alioqui cessaret harmonia corporis & spiritus. Quod autem *porro somniantibus* aliter eveniat, id est ex discrimine sensationum & imaginationum: Ut enim id fiat, quod imagineris fieri, non postulat harmonia, imo ne quidem admittit; nullis enim id legibus obtineri potest. Quare autem somniantes non distinguant phantasmata & sensationes, adeoque id fieri putent, quod fabulantur, id Cel. Wolfius (c) docere potest. *Postea* vero *inactionem*, vanas massas, perennem lethargum philosophia Leibnitiana nullibi admiserit: Nullum corpus est, quod non moveatur; saltim intestino motu: Nulla substantia, quin agat; sed in se ipsa. Sin *praeterea actiones alterius in alteram* urgeas, distinguo: Si actionem definias, mutationem, cujus prin-

calore cellarum subterranearum hyberno æstivum excedente, de attractione aquæ in siphonibus suctoria, &c. tueri isto argumento susciperes.

c) v. Metaphys. §. 236. seq. atque in universum, quicquid ille de regulis phantasiæ, de somnis, sensationibus & imaginatione dicit, quam rem nullibi sic expositam invenerts.

cipium sit in re ipsa; passionem, cujus aliqua ratio sit extra hanc rem in alia: Concedam mutuas actiones & passiones (d). In anima enim est ratio, cur hæc percipiat; est aliqua etiam in corpore, pro cujus situ animæ repræsentationes limitatæ sunt. Idemque dico de corpore; est enim in corpore motus ratio efficiens; est in anima ratio determinationis; quoniam hic motus huic appetitui respondere debet. Itaque vides *denique*, quomodo dici possit, quod *anima moveat* corpus; quin autem *cognoscat*, nemo ambigit.

§. 129. Pergit *Foucherius* (e): " Et profecto quis non videt, has opiniones fieri ex consilio, & hæc Systemata rebus supervenientia extrui, ad salvanda quædam *principia ante stabilita. Cartesiani* quidem supponentes nihil esse inter substan-

d) v. *Leibnitium* Journ. des Sçav. 1696. p. 258. Je ne suirai pas même de dire, que l'ame *remüe* le corps: Et comme un *Copernicien* parle veritablement du lever du soleil, un *Platonicien* de la realité de la matiere, un *Cartesien* de celle des qualités sensibles, *pourvû* qu'on l'entende sainement; je crois de même, qu'il est tres vray de dire, que les substances agissent les unes sur les autres, pourvû qu'on entende, que l'une est cause des changemens dans l'autre, en consequence des loix de l'Harmonie. Conf. omnino Principia Philosophiæ sæpius citata §. 51. - 54.

e) Hic dabo verba Gallica, quoniam difficilia videntur: En verité, Monsieur, ne voit on pas, que ces opinions sont faites exprés, & que ces Systemes, venant apres coup, n'ont été fabriqués, que pour sauver de certains principes, dont on est prévenû?

ſtantias ſpirituales & corporeas commune, non poſſunt explicare, quomodo alterum agat in alterum, & conſequenter eo adiguntur, ut ea dicant, quæ audimus. Verum *Tu, Domine*, qui te *aliis* extricare modis poteras, miror quomodo iisdem te difficultatibus implices„.

§. 130. Si principia illa ante ſtabilita intelligas *præjudicia*, veritatis ſpeciem mentientia, præſtaret addi, quam negligi probationem ſubſumtionis: Sin *axiomata*, & theoremata à priori illata, vel ex phænomenis à poſteriori aliunde cognita; id laudem Syſtemati conciliat, non creat vituperium. Recte *Carteſiani* difficultates viderunt, ſed non ſatis caute devitarunt. *Leibnitius* non *aliam* habuit viam, quam calcare poterat, præter hanc unam. Id puto conſtare ex tota hac exercitatione. Sed videamus, *quis ille modus* ſit, quem Dominus *Foucherius* propoſuit.

§. 131. " Quis neſcit ſtateram *in æquilibrio poſitam* & ſine actione, quam primum alterutri lateri pondus accedat, moveri in continenti, atque alterum contrapondiorum attolli, non obſtante contrario ad deſcenſum niſu. Noſti, *entia materialia eſſe impetus* & motus *capacia*; Atque id naturale eſt, ut fortior impetus exſuperet debiliorem. Ex altera parte noſti, entia *ſpiritualia poſſe impetum facere*: Et quemadmodum omnis impetus reſiſtentiam ſupponit, neceſſe eſt, ut ille impetus ſit vel fortior vel imbecillior; (*potuiſſes addere: vel*

æqualis:) „ Si fortior, vincet, sin debilior, cedet. Neque id impossibile est, ut spiritus impetum faciens ad motum corpori imprimendum, illud contrario nisu præditum deprehendat, eodemque vel fortiori vel debiliori, quod eo sufficit, ut inde patiatur (qu'il en souffre). Hic modus est, quem *Augustinus* sequitur, ubi data opera explicat actionem spirituum in corpora, Libris suis de Musica „.

§. 132. Dicuntur ista ad *Leibnitium*, quasi conformia Systemati ejus v. §. 129. fin. sed ex *sententia*, ut videtur, *minus* dextre *intellecta.* Leibnitius substantiis impetum, vel *nisum* concedit, agendi *in se*: Non extra se. Nisus *in spiritibus* non est vis motrix, sed est appetitus ad novas perceptiones in seipso producendas. Itaque nihil ille motus imprimere potest corpori, sive id concipiatur, ut in æquilibrio ad diversos motus constitutum, sive ut vehementer resistens (f). Neque intelligas, quomodo *comparari* appetitus possit cum resisten-tia

f) *Recte* omnino *Viri Doctissimi*, qui in æquilibrio corporis, in tensione partium motui accommoda, in lenitate impulsus requisiti præsidium sententiæ quærunt, recte, inquam, illi *attendunt*, minimam eo casu vim sufficere ad præstandam actionem; quam sane veritatem *non omnes* abunde æstimant, qui in casibus pæne, aut perfecte æqualibus negligere minutias solent. *Non sufficit* tamen ea observatio, *ubi* rerum comparatio fieri non potest: Ut enim pulvisculus tollere bilancis æquilibrum possit; non potest desiderium meum, utlibet ingens, & diuturnum,

tia ad motum, eidemque vel æqualis vel major dici aut minor: *Multo minus*, quomodo id *dolorem* efficiat, si corpus fortiori nisu contrario præditum sit, quam foret impetus ab anima ipsi impressus. Verum in ista non excurramus amplius.

§. 133. Denique sic *finit* discursum *Vir Doctissimus*, Academicæ Veterum philosophiæ felix atque industrius Cultor: " Scio *multas* adhuc quæstiones fieri posse *ante*, *quam* omnes resolverimus, quæ agitari possunt à primis inde principiis: Adeo verum est, quod observandæ sint *Academicorum* leges, quarum *secunda* prohibet, eas ventilare quæstiones, quas decidi non posse videas, & quales sunt ferè omnes, de quibus hic loquimur; non quod illæ quæstiones absolute loquendo resolvi non possint, sed, quod *non* possint, *nisi* certo ordine, qui postulat, ut philosophi conveniant de infallibili veritatis nota, atque se submittant demonstrationibus à primis inde principiis. Dum id fecerint, separari possunt ea, quæ clare & sufficienter concipimus ab his, quæ obscuritatem intermixtam habent ".

§. 134. Optime ista quidem *in Thesi*: Si ad nostra applices, vereor, ut Leibnitianam mentem assequaris. *Leibnitius* jam A. 1696. se *omnes* istas *veritates* nostro Systemati *prævias* examinasse existimavit. Nunc *duæ novæ responsiones* priori accedunt. Puto præsupposita nostræ sententiæ omnia contineri in *Principiis philoso-*

losophiæ Leibnitianæ toties allegatis ex Suppl. Act. Erud. atque adeo & in iis, quæ superius ex philosophia Leibnitii edisseruimus. *Plenum* autem à primis inde principiis *Systema* dedit Vir vere Philosophus, *Chr. Wolfius* (g) in Institutionibus suis Metaphysicis. Itaque nihil est, quod *Foucherianas* objectiones amplius extimescamus.

§. 135. Sequuntur *Belianæ*, omnium, quas videre contigit, speciosissimæ, dignissimæque ingenio, eloquentia & eruditione Bæliana. Expositæ sunt primo in Dictionario ejusdem Critico (h), & responsionem acceperunt à Leib-

g) Pro *Leibnitiano* & ex orali traditione sententias Viri edocto, habitus communiter, ab illis quidem, qui nescio quam *Arcani disciplinam* in hac Philosophia fingunt, suasque a veris Leibnitii atque Wolfii sententiis deviationes ea fortassis excusatione emolliunt: Etsi ipse *Leibnitius* de Wolfio: Mr. Wolfius est entré dans *quelques uns* de mes sentimens; mais comme il est fort occupé à enseigner, sur tout les Mathematiques, & que nous n'avons *pas eu beaucoup* de communication ensemble sur la Philosophie, il ne sauroit connoitre *presque* de mes sentimens, que ce, que j'en ai publié. v. Recueil de diverses Pieces, T. II. p. 162. *Cui bono* ista? *Primum* ut intelligas veritatem dictorum Cel. Wolfii in præf. ad Germanicam Editionem Epistolarum Leibniti: *Deinde* ut suum unicuique tribuam, neque mea hac coordinatione Duum-Virorum alteri præjudicem: *Tertio*, ut ne existimes, intelligi dicta, vel inveniri, *sine traditione*, aut communicatione, non posse; etsi *ea mediante* possint facilius & felicius.

h) Articulo: *Rorarius*; quo plura ejus generis philosophemata persecutus est.

Leibnitio jam A. 1698. (i). Denuo productæ & supplemento auctæ in nova Dictionarii editione Ann. 1702. quibus iterum respondit Leibnitius in schediasmate, quod insertum legitur Collectioni (k) sæpe citatæ, & cui geminæ sunt notæ illæ, quas Monadologiæ subjunxit Henr. Köhlerus (l); nisi quod illud Bælio transmissum fuisse testetur Leibnitius (m), adeoque idem quoque Bælianas instantias expectaverit, frustra tamen à me quæsitas in novissima Dictionarii Editione; alteras demum Viennæ conceptas testetur titulus. *Dabimus* vero & hic *verba Belii*, quantumvis prolixa, ut tanto melius, tantóque etiam commodius, omnem objectionum vim animo comprehendere, & cum responsionibus Leibnitianis, nostro tamen more inflexis, aut, si opus fuerit,

i) Dans l'Histoire des Ouvrages des Sçavans 1698. m. Juill.

k) Recueil de diverses Pieces T. II. p. 389. - 424.

l) Tit. Leibnitzens Vertheidigung seines Systematis Harmoniæ præstabilitæ. v. Monadologie p. 47. - 102.

m) Epist. ad Dn. des Maiseaux A. 1711. 8. Jul. scripta. v. Recueil. T. II. p. 383. ubi: Peut-être, que Mr. Bayle a repondu dans quelque supplement à son Dictionaire, ou dans quelque autre endroit pas encore imprimé. Car il me marquoit, ce me semble, qu'il y vouloit penser. Mais comme ni cette replique de ma part, ni sa duplique n'ont pas encore parû: Je vous envoye mon Ecrit, tel à peu pres, que je l'avois envoyé à Mr. *Bayle*. Je dis, à peu pres, car j'ay changé quelque peu de chose en le relisant. Eandem vero Leibnitii responsionem leges & in Historie dela Rep. d. Lettr. T. XI. quod intellexi ex præfat. Dn. des Maiseaux. p. 79.

aliunde suppletis, contendere possint *solliciti* Lectores.

§. 136. Sic ille: " Initio publice profiteor, me id in parte felicitatis collocare, quod objectiones meæ, quas contra tanti Philosophi Systema proposui, occasionem fecerint responsioni ejusdem, quæ præsens negotium mihi explicatius reddidit, atque ad distinctiorem arcani heic latentis cognitionem me deduxit. *Magnam* ego *Philosophiæ accessionem* (n) interpretor hoc Systema, & qua limites ejus promoti sint. *Duo* sunt *hactenus* Systemata, Scholasticum alterum, alterum Cartesianum. Illud mutuo corporis atque animæ influxu nititur; hoc assistentia vel caussalitate occasionali. *Nunc*

n) Similia præsentibus edisseruit & *Fontenellius*; Insolens visum est eruditis, superesse novum, quod hactenus latuerit, Systema unionis notissimæ, atque in Philosophorum Scholis tritissimæ. Accipe verba scriptoris elegantissimi in Vita Leibnitii: Sa maniére d'expliquer l'Union de l'Ame & du Corps par une *harmonie preétablie* a été quelque chose d'imprévû & d'inesperé sur une matiére, ou la Philosophie sembloit avoir fait ses derniers efforts. Les *philosophes* aussi bien que le *peuple* avoient crû, que l'Ame & le corps agissoient reellement & physiquement l'un sur l'autre. *Des Cartes* vint, qui prouva, que leur Nature ne permettoit point cette sorte de communication veritable, & qu'ils n'en pouvoient avoir qu' une apparente, dont Dieu étoit le Mediateur. On croyoit, qu'il n'y avoit, que ces deux Systemes possibles; M. *Leibniz* en imagine un troisieme &c. Conf. Histoir. de l'Acad. des Sciences 1716. p. 142. edit. Batavæ.

Nunc ecce *tertium*, quod noviter adjunctum est prioribus lucrum, & quod cum R. P. Lamio (*imo cum Leibnitio ipso,*) Systema harmoniæ præstabilitæ dixeris. Habet nos ea re sibi devinctos Illustris *Leibnitius*: Neque concipi quicquam potest, quod *æque extollat* intellectum atque potentiam Auctoris Universi (o). Quodsi præterea & id commodum considerem, quod hac ratione universum negotium unionis animæ & corporis *ab* omni *miraculo liberum* conservetur, permoverer utique, ut id Systematis præferrem alteri Cartesianorum, modo illius *præstitutæ harmoniæ possibilitatem* liceret concipere „.

§. 137. Atqui *possibilitatem* evicimus, generaliter quidem, §. 113. *Repugnantiam* Bælius nullibi probavit, quia nullam contradictionem eo involvi vel ostendit, vel saltim ostendere connisus est. *Perterrefecit* imaginationem portentis, rectius mirabilibus, quæ nostrum Systema complectitur: Atqui hoc vertimus in rem nostram, quo enim id artificiosius est, quo majorem id sapientiam postulat & potentiam; eo dignius est divina electione, quæ ma-

o) Consentiunt etiam hoc loco *Bælius* atque *Fontenellius*: Ce Systême donne une *merveilleuse* idée de l'Intelligence infinie du Createur; mais peut-être cela même le rend-il *trop sublime* pour nous. Il a toujours pleinement contenté son Auteur, cependant il n'a pas fait jusqu'ici, & il ne paroit pas devoir faire la même fortune, que celui de *Des-Cartes*. v. l. c. p. 143.

maximum sequitur & optimum & perfectissimum. Sed audi *Belium* :

§. 138. " Abstineo illis oppositionibus, quæ non magis Leibnitii, quam ceterorum sententiis adversantur. Itaque silebo eas difficultates, quas patitur suppositio *de virtute activa creaturis* à DEO *communicata*. Magnæ sunt & fere insuperabiles. v. Sturm. in Phys. Electiva, cujus excerpta sunt in Actis Erud. 1697. p. 474. seqq. atque in schediasmate, quod iisdem Actis insertum est A. 1699. p. 208. seqq. & quo respondit alteri schediasmati Leibnitii A. 1698. p. 427. seqq. Actis iisdem inserto. Systema Leibnitii non minus atque Peripateticorum iis est obnoxium ,,.

§. 139. Posse creaturis *vim motivam* concedi ; imo divina benedictione *concessam esse*, postulat divinæ voluntatis efficacia : Non potest illa agere, & nihil efficere ; moliri aliquid, & effectum post se nullum relinquere ; aut apotelesma nullum præstare. Quid autem est *illud in rebus persistens*, & divina præstitum virtute *apotelesma*, si non est vis motrix, rebus insita & perdurans ? Motus enim non erit, utpote qui neque existit , neque in existentia sua persistit. *Sturmii argumenta* hoc saltim dicunt, *materiæ qua tali* neque competere vim motivam, neque posse communicari, quod concedimus de materia prima : In *corporibus* vero illi materiæ accedunt, modus compositionis, ex qua nec dum sequitur vis activa , ut

ut recte Sturmius monet; & natura sive principium motus, ex qua ille consequitur.

§. 140. " Existimo etiam, Leibnitio non minus, quam Cartesianis atque aliis Philosophis, difficile fore, illis obviam ire objectionibus, quas desumere licet à *mechanismo fatali*, quo *libertas* humana proteritur. Verum ista quidem prætereamus, atque ad illa accedamus, quæ Systemati præstitutæ Harmoniæ *propria* sunt ".

§. 141. *Mechanismum fatalem* æque ac *Epicureismum casualem* optime *Leibnitius* devitat istis observationibus, quas & antea contra Spinozismum allegavimus ad §. 14. §. 99. repetiimus. Ille *fatum* & *casum* excludit ex Universo, qui mundū regi legibus non Geometricis aut Geometricè demonstrandis, atque adeo absolute necessariis, ostendit: Sed contingentibus quidem, eligentis vero DEI sapientiæ præ reliquis convenientissimis. *De libertate* dicam inferius; neque enim ista prolixe hoc loco refutari debent, quæ Bælius non urget. Veniamus igitur & nos ad ea, quæ sunt *Bælio* hic *propria* (p).

§. 142. " *Prima* hæc est observatio mea, quod id

p) Optarem verò, ni grave fuerit, ut Bælianas *initio* objectiones *solas* ordine percurras, integrum earum Systema animo comprehensurus: *Tum demum* singulas cum responsionibus contendas nostris. Facies ea re, ut utrumque assequaris distinctius; ut Tuas quoque, quæ menti responsiones inter legendum illabuntur, cum nostris conferendo alteras ex alteris sive suppleas sive

id Systema divinam potentiam atque sapientiam, divina hac arte expressam extollat *ultra id omne, quod potest* (1.) concipi. Concipe (2.) *navigium*, quod virtutem habeat, sine omni cogitatione aut directione entis, sive creati sive increati, se ipsum adeo apposite commovendi, ut ventum semper habeat secundum, ut torrentes atque scopulos evitet, eoque præcise tempore, quo id res postulat, portum contingat optatum. Fac ejusmodi navigium *aliquot* successive *annis* dictâ modo ratione undis inerrare, & pro tempestatum vicissitudine, pro diversitate regionum maris & continentis, justo semper & apposito modo verti: Consenties mecum, *divinam infinitudinem non sufficere*, ad virtutem ejusmodi navigio imprimendam; concedesque naturam navigii potentiæ ejusmodi à DEO recipiendæ capacem non fore. Interim id omne, quod *Leibnitius* (3.) in humani *corporis machina* supposuit, *multo est mirabilius* & portentosius. Applicemus hoc Systema Unionis novum ad personam *Julii Cæsaris* &c. „.

§. 143. Extollit (1.) hoc Systema divinam sapientiam atque potentiam ultra omne id, quod potest *comprehendi*, non, quod potest *concipi*. Sic *Leibnitius*: Dicam *apertius*. Non licet

emendes. Fortassis etiam, ut brevius id negotium tibi sit, si illas deinde solas repetere velis, quarum videbitur esse gravius momentum, aut solutio difficilior.

licet distinctis & determinatis conceptibus assequi id omne, quod hic concurrit, quibusve id viis atque artificiis possit obtineri: *Generaliter* tamen edisserere possumus & concipere, quibus id legibus possit præstari; Diximus etiam id, nisi fallor, ubi de possibilitate Systematis ex instituto egimus. (2.) *Navigium* hujusmodi si potentia præditum intelligatur, *qualitate Scholastica*, quæ sine medio & sine dispositionibus machinalibus ista omnia perficiat, qualis est v. g. gravitas Peripateticorum, dirigens corpora ad centrum sine mediis, sine cognitione &c. est illud impossibile, omnium hodie Philosophantium judicio. *Sin machinam intelligas*, quæ per motuum leges à principio quodam mechanico, secundum partium atque organorum dispositionem agatur atque dirigatur: Ejusmodi machinam *esse possibilem*, nullus dubito. *Casus* enim, quibus ea machina præparanda est, *non* sunt *infiniti*; alioquin nec finita nautarum intelligentia ad eosdem præcavendos sufficeret: Itaque hoc est *problema Geometrico-Mechanicum*, facere machinam, quæ dato fluctuum, ventorum, fretorum, promontoriorum &c. statu, motu, & vicissitudine, per partium suarum dispositionem dato motu feratur atque in datum locum dato tempore deveniat. Ita & *olim Planetis* pro conservando eorum cursu regulari, quantumvis variato, intelligentias motrices Philosophi comites adjunxerunt: *Ho-*

Hodie (Gratias *Jo. Kepplero* noſtrati , & *Iſaaco Newtono* Anglo) id omne multo & exactius & intelligibilius præſtat eorundem gravitatio in Solem : (3.) Vidimus Bælianam ſuppoſitionem, recte inflexam, *non* eſſe *impoſſibilem* : Nunc illud adde , *non eſſe Leibnitiano* Syſtemati *ſimilem.* Navigium id nullam , niſi vehementer accidentalem , cum mari , ventis, fluctibus , ſcopulis &c. connexionem habet , atque *in ſe idem* ſupponitur , ſive ſecundo ſive adverſo vento feratur, ſive ſcopulos caveat, ſive libero mari ſupernatet. Itaque omnino id mirum foret, imo impoſſibile , ut , pro externarum circumſtantiarum ratione variata, curſum ſua potentia immutet, flectat, vertat, tardet, vel acceleret. Atqui *alia ſcena* eſt *corporis* humani, cujus univerſum machinamentum rebus externis omnibus ſemel attemperatum eſt , & cujus adeo ſucceſſiones & viciſſitudines omnes, ſucceſſionibus & viciſſitudinibus rerum quaſi alligatæ ſunt. Ut enim mutationes *rerum* determinantur ex ſtatu ſuo priori, *ita* & motuum *in corpore* variatio: Unde ſi quam *cum rate comparationem* (q) ames, *dic* : Corpus in Syſtemate Leibnitiano eſſe ſimile navigio quale flumi-

q) Comparationem dico , ne identitatem ſupponas, atque influxum ex ſimili urgeas. Nimirum in rate eſt connexio phyſica , & realis funium influxus ; In corpore non item. Obtinetur autem a principio hic interno , quod ibi ab externo.

minibus trajiciendis adhibetur, & quod funem ſequitur, cui cohæret (r). Sed attendamus animum ad Julium Cæſarem.

§. 144. " Ex hoc Syſtemate aſſerendum eſt, corpus (4.) Julii Cæſaris ita exerere vim ſuam motricem, ut inde ab ipſa Nativitate ad necem uſque *cohærentem in ſuis mutationibus ſucceſſionem* obſervet; atque eam quidem, quæ penitiſſime conſentiat perpetuis etiam mutationibus alicujus animæ, quam neque corpus cognoſcit, neque in ſe agentem experitur. Dicique poteſt, legem, ſecundum quam ea corporis potentia ſuos motus atque actus producere debuit, fuiſſe ita comparatam, ut certo die atque hora Senatum acceſſiſſet, hæc atque illa verba prolocutum fuiſſet, etſi divinæ (5.) voluntati placuiſſet, *animam* Cæſaris altero ſtatim die ab illius creatione denuo *annihilare*. Dicendum eſt porro, quod (6.) eadem vis motrix *pro velocitate cogitationum* iſtius ambitio-

r) *Eleganter* more ſuo *Leibnitius* in Recueil. T. II. p. 402, 403. Il ne faut pas comparer nôtre hypotheſe à l'egard de la maſſe corporelle, avec un vaiſſeau, qui ſe mene ſoi même au port; mais avec les *batteaux de trajet*, attachés à une corde, qui traverſent la riviere. C'eſt, comme dans les machines de Theatre & dans les feux d'artifice, dont on ne trouve plus la juſteſſe étrange, quand on ſait, comme tout eſt conduit: Il eſt vrai, qu'on *tranſporte* l'admiration de l'ouvrage à l'inventeur; tout comme lorſqu'on voit maintenant, que les Planetes n'ont point beſoin d'être menées par des Intelligences &c. ,,

tiosæ mentis exactissime se immutaverit atque determinaverit & quod proprie hunc mage statum induerit, quam alium; quoniam anima ab hac idea transiverit ad istam. Num igitur (7.) *cœca* quædam *potentia* vi impressionis ante 30. vel 40. annos factæ, nunquam postea innovatæ, sed sibi soli relictæ, adeo apte se determinabit, etsi rerum penitus omnium, quas præstare ipsa tenetur, profundissime ignara? Nonne id magis etiam incomprehensibile est, atque illa fuit navigatio, quam antecedenti §. expressimus? „

§.145. Omnino vero (4.) ista dicimus, sed cave tibi à potentia, *qualitate Scholastica*. Potius cogita *famulum Jacquelotii* automatum, quem superius expressimus §. 116. & *auge artificium* istud, dum universum famulitii tempus eo comprehendere possis. Etiam (5.) *illud admittimus*, imo urgemus. Audi *Leibnitium*. (s) In hoc Systemate corpora agunt, ac si (per impossibile,) nullæ darentur animæ, & animæ agunt ac si corpora nulla darentur; & ambo agunt, ac si unum influeret in alterum. Existimo *intelligi Leibnitium*, si superiora legeris. *Alterum* dicit de caussa mutationum mentis atque corporis vera & reali: *Alterum* de respectu mutuo determinationis in utroque. (6.) Hic si placet, vide, ne Systemati nostro tri-

s) Leibnit. in Princ. Philo. §. 84. quocum conferas Wolfii Metaphys. §. 777. & 780. & notam nostram §. 117.

tribuas, quaſi modificatio & determinatio illa penderet à *potentia, ſine ſenſu* & intellectu, ſeſe ad ideas animæ accommodante: Pendet potius à *potentia ſumme intelligente*, quæ machinæ ſtructuram ita potuit ordinare atque ideis accommodare, ut, ſtructuræ & texturæ ipſius ratione, modificationes motuum conſequentes deſtinato fini reſpondeant. *Cauſſa, cur* machina corporis *hunc* mage *ſtatum* induat, quam alium, duplex eſt: *Altera efficiens*, pendens à ſtructura & motu antecedaneo, atque hæc eſt phyſica; *altera* eſt ſaltim metaphyſica, atque ut ſic dicam *exigens* vel determinans primi ſtatus in corpore, pendens ab animæ repræſentationibus motui huic harmonicis. (7.) Si *ex diuturnitate temporis* putes difficultatem naſci, cogita *primo* illud, finitos tamen caſus eſſe, variationesque iſto tempore faciendos; *deinde* memento eorum, quæ diximus §. 106. ſufficere ſcilicet, ut utrumque ſemel conſpiret, ita enim & deinceps conſpiratura eſſe omnia, dum ſubſiſtat utrumque, atque legibus ſuis mutetur & regatur (t). Impreſſiones *novas non* requirimus, neque pro virtute conſervanda, neque pro regendis directionibus: Illa nimirum in univerſo perſeverat, ex ſuperioribus; iſtæ pendent ex machinæ, & partium inter ſe connexione, figura, ſitu &c. Nihil adeo hic eſt incogitabile, nihil repugnans.

t) Similia de *Animis* vide apud *Leibnitium*, epiſt. V. ad Sam. Clarkium §. 91, Tom. 1. du Recueil p. 131.

§. 146. "*Augentur* vero (8) *difficultates*, si cogitaveris, humani corporis machinam complecti infinitam fere organorum multitudinem, & obnoxiam esse actioni corporum ambientium, quæ suis impressionibus infinite variantibus mille & amplius in ipso modificationes efficiant. Neque intelligo, *quo* (9.) *medio caveri* possit ne præstabilitæ harmoniæ aliqua *confusio* exoriatur; & quo fieri queat, ut non interruptum ordinem sequatur per omnem longævi hominis vitam, nihil obstantibus infinite variantibus modis, quibus tot organa in se mutuo agunt, innumeris stipata corporibus, frigidis modo, modo calidis, mox siccis, nunc humidis, semper autem nervos diverse vellicantibus. Mea hæc est sententia, organorum multitudinem atque ambientium corporum varietatem necessarium esse instrumentum, quo infinita varietas mutationum corporis obtineatur: Verum an illa (10.) *varietas* eum *ordinem servare* potest, qui Leibnitiano Systemati debetur? Numquam illa turbabit harmoniam mutationum corporis & animæ? Id vero penitus *videtur impossibile*. Observandum est, *ex Leibnitii mente* [illegible] quod in unaquaque substantia *activum* est, [illegible]ile hujusmodi, ut ad realem quandam *unitatem* reduci debeat. Cùm vero corpus humanum multis compositum sit substantiis, unaquæque habebit in se principium actionis, realiter distinctum à principio cujuscunque alterius substan-

stantiæ. Ait etiam, cujusque principii actionem continere spontaneitatem. Hoc igitur operationes eorum & confusiones (11.) in infinitum variabit. Ambientium enim corporum percussio necessario coactionis aliquid intermiscebit spontaneitati naturali „.

§. 147. *Augeri* (8.) concedimus *difficultatem*, istud artificium concipiendi vel edifferendi. Facit organorum atque ambientium corporum multitudo, ut *non sufficiat* huic machinæ construendæ *intellectus finitus*, quantumcunque præstans. Sed bene est, quod infinitum Numen sit illius opifex, cui difficile non est, infinita organa & corpora ambientia simul cogitare, eorumq; mutuas & infinite diversissimas combinationes omnes atque singulas *scientia* complecti, *sapientia* ordinare & *potentia* perficere. (9.) Atqui *exhibuimus id medium* §. 106.-113. *Fac*, machina corporis sequatur leges, harmonicas illis, quas anima sequitur, & easdem cum illis, quas reliqua sequuntur corpora; *Fac amplius*, respondeat status primus corporis mei repræsentationibus animæ, & corporibus meum ambientibus, perfecte: *Intelliges*, *quomodo* & in posterum consentiat corpus cum anima, & conspiret quoque cæteris circa se corporibus; quicquid deinde sit de rerum modorumque infinitate. Illud *optime dicis*, multitudinem organorum & corporum ambientium esse instrumentum pro obtinendis corporis varietatibus: *Modo addideris*, & legem, qui-

bus illa agantur, moveantur, regantur, esse medium, quo conservetur ordo, & impediatur confusio. (10.) *Varietas* quin possit *ordinem* sequi, nescio, cur dubitandum sit? Neque id impossibile est, infinitam varietatem amicissime conspirare, modo illa *non casui*, sed *legibus* debeatur. *Exempla* sunt in promtu: Sic infiniti sunt modi, quibus idem objectum, urbs, castellum, regio ex infinitis punctis conspectum appareat, omnes tamen illi prospectus in eo conveniunt, ut spectatores omnes regularum gnari eandem objecti ideam nanciscantur. Obtinetur autem illa consensio *regulis Optices* & *Perspectivæ*. Et cur dubitem, legibus quoque *Mechanices* obtineri ordinem posse in varietate rerum, quantumvis infinita? *Leibnitius* hoc *Belii* argumentum illi *simile* putat, quo veteres nonnulli scientiam DEI à minimis excluserunt ob rerum infinitatem. (11.) *Varietatem* sic augeri in infinitum concedimus: *Confusionem* rebus induci, modo negavimus. *Spontaneitatem* asserimus substantiis simplicibus, quæ nihil patiuntur à corporibus & eorundem percussione: Limitationes & determinationes motuum in corporibus pro ratione percussionis variari concedimus, confundi negamus.

§. 148. " Frustra illi se tuentur divina *omnipotentia*, (12.) qui bestias ajunt esse tantum automata. Laboratur incassum in eo, ut ostendatur, DEUM posse machinas præstare, adeo subtiliter & artificiose contextas, ut vox hu-

humana, ut reflexum à corporibus lumen &c. justo tempore in eas agat, atque perficiat, ut hac vel illa ratione commoveantur. Universus, si à quibusdam Cartesianis discesseris, orbis eam suppositionem rejicit. *Neque Cartesianorum quisquam* est, qui eam admiserit, ad *humanum* corpus translatam, quasi DEUS perficere machinas posset, quæ omnia ista peragerent, quæ fieri ab hominibus conspicimus. Dum ista nego, (13) nequaquam hoc ago, ut *divinæ potentiæ* atque sapientiæ *limites* circumponam. Verum hoc volo, naturam rerum id secum ferre, ut vires creando ipsis collatæ necessario suos terminos habeant. Absolute necessarium est, ut actiones creaturarum congruant eorum statui essentiali, atque exerantur pro charactere illo, qui cuivis machinæ convenit. Philosophorum enim axioma hoc postulat, ut omnia, quæ rei cuidam attribuuntur aut communicantur, proportionalia sint capacitati & receptivitati subjecti. Leibnitianam igitur hypothesin rejicere licet, ut impossibilem, quoniam *majoribus* obnoxia (14.) est *difficultatibus*, quam illa de automatis Cartesianorum: Harmoniam ille constantem facit duarum substantiarum, quarum neutra in alteram operatur. Quodsi autem *famuli* nostri *machinæ* forent, atque id tamen exacte perficerent, quod Domini jubent: Fieri hoc non posset, nisi externa & realis in ipsos actio Dominorum præcederet; oporteret vel verba elo-

qui dominos, vel signis uti, quæ sensoria famulorum organa realiter afficerent & moverent „.

§. 149. Frustra (12.) est, quicunque ad divinam provocat potentiam *ante*, *quàm* evicerit, rem in se esse possibilem. Id *Wolfius* docet in Metaphysicis. Sed monstravimus nos, Systema hoc esse possibile §. 106 --- 113. Igitur omnino licet, ad potentiam DEI infinitam provocare, cum de *executione* & existentia sermo est. Qui machinam hujusmodi ut *impossibilem* rejiciunt, illi *falluntur*, neque veritati præjudicant. Cartesiani non negabunt, machinam humano corpori similem, esse possibilem: Sed corpus esse talem machinam, id non ajunt. Sed neque Cartesianorum (u) suffragio stat veritas, neque dissensu cadit. (13.) Si soli Leibnitio Bælius scripsisset, potuisset hanc *cautelam omittere*: Neque ego illi imputaverim, quod divinæ velit potentiæ sepem prætendere: Neque nos *illimitatam* creaturis potentiam tribuimus: Neque illis adscribimus, quæ rerum naturas sua proportione excedant. Novimus, quam *non* sint *illimitatæ volitiones* nostræ; sequun-

u) Recte *Leibnitius* Recueil T. II. p. 400. Ceux, qui montrent aux Cartesiens, que leur maniére de prouver, que les bétes ne sont que des *Automates*, va jusqu'a justifier celui, qui diroit, que tous *les autres hommes*, hormis lui, sont des simples Automates aussi, ont dit justement & précisement, ce qui me faut pour cette moitié de mon hypothese, qui regarde le corps.

quuntur enim ex vi repræsentativa mundi, ut Wolfius docet in Metaphysicis §. 878. Vim autem illam & *objectorum* (x) ratione & respectu *modi repræsentandi* limitatam esse concedimus: *Illud*, quoniam hoc Universum, non omnia possibilia, repræsentat; *hoc*, quia non quovis modo, verum tantum pro situ unius alicujus corporis organici in Universo. *Limitatæ* sunt igitur *volitiones* nostræ, eædemque DEO apertæ: Quis illi hoc negaverit, posse machinam extruere, quæ volitiones istas exequatur? (14.) Interim in Leibnitiano Systemate esse *majus artificium*, quam in automatis hic memoratis, concedimus: Quo pertinent illa præcipue, quæ faciunt ad loquelam, ad edisserendas ratiocinationes, & judicia generalia, de quibus dicam inferius. Nego autem, id esse impossibile. *Actionem Domini* realem *in famulum* suum non esse necessariam, id *Jacquetotii* suppositio commonstrat, toties allegata. *Leibnitius* & *alia* hic machinamenta appellat, quæ, suis elateribus acta, potius dominos mo-

x) Nolim existimes, illa *contradicere Leibnitio*, cujus in Philosophiæ principiis §. 62. hac verba sunt: " Non in objecto, sed in modificatione cognitionis objecti monades limitatæ sunt „. Loquitur ille de hoc Mundo. Ego de possibilibus in universum omnibus. Est enim *inter differentias* animæ ab intellectu divino, quod ille repræsentet possibilia omnino omnia; anima hoc Universum, non alia: Ille simul, & adæquate; hæc distincte pauca & successive solum; Ille adeo modis omnibus; hæc pro situ corporis.

monent, quam ut ab iisdem debeant moneri; Cujusmodi ſunt, quæ vulgo *Wecker* vocamus, horologia dato tempore ſonitum, eoque dormientes ex ſomno, excitantia.

§. 150. " *Nunc* age conſideremus & *Animam Cæſaris*, ubi difficultates adhuc majores deprehendemus. Erat illa in Univerſo, nulli corporis vel ſpiritus influxui obnoxia. Vis, quam à DEO ſibi impreſſam accepit, unicum erat actionum, ſingulis momentis productarum, principium: Iſtæ autem actiones cum inter ſe diverſæ fuerunt, ejus rei cauſſa nequaquam illa fuit, quod aliæ aliis elateribus aut organis productæ, quorum nulla in aliis opera concurrit. *Anima* enim humana *eſt ſubſtantia ſimplex*, indiviſibilis & immaterialis, in quo & Illuſtris *Leibnitius* mecum conſentit. Quodſi autem hic in alia abiret, atque pleriſque Philoſophis, & quibuſdam ex præcipuis quoque Metaphyſicis noſtri ævi, *Lockio* verbi gratia, adſtipularetur, ſupponendo fieri poſſe, ut cogitet corpus ex variis particulis certa ratione contextum: *Tum* ego ipſius hypotheſin *abſolute impoſſibilem* pronunciarem, & multis ipſum modis impugnarem, quibus uti hic neceſſe non eſt, quoniam & immortalitatem animæ concedit, atque illi innititur in ſententiis ſuis".

§. 151. Iſta quidem *ſatis bene*, ut opus non ſit, Viro maximo adverſari. Illud autem de anima *omnino* probamus. Qualis ea vis ſit, ſpe-

ſpecifice expreſſimus §. 91. ſqq. Illud verò *utiliter* Leibnitius accepit in notis ad h. l. quod *tum demum* abſolute impoſſibilem Bælius hanc ſententiam pronunciare velit, ſi Lockianæ Philoſophiæ accederemus. Atqui ejus rei metus aut ſuſpicio nulla eſt. Videtur igitur, *hactenus non omnino* impoſſibilem ſtatuere.

§. 152. "Revertamur ad animam Cæſaris, eandemque Leibnitiana voce appellemus *automatum immateriale* (y) & cum *atomo Epicurea* contendamus. Intelligo vero atomum in vacuo conſtitutam, neque ullibi cum alia atomo collidendam. *Comparatio eſt exacta.* Atomus enim iſta & naturalem ſeſe movendi vim habet, & eandem exercet, nulla alia re quacunque promota & adjuta, vel in motu ſuo impedita & retardata: Sic & anima Julii Cæſaris ſupponitur eſſe ſpiritus, qui vim habeat producendi in ſe ideas rerum, ſine alterius cujuscunque ſpiritus aut corporis in ipſum influxu: Nihil eſt, quod animam juvet, nihil quod interturbet. Quodſi jam ad generales ordinis

y) De hac *voce* conf. omnino *Theodic.* §.403. ubi inter cetera non minus eleganter, quam ſolide: L'operation des *automates ſpirituels*, c'eſt à dire, des ames, n'eſt point mechanique; mais elle contient *eminemment* ce qu'il y a de *beau* dans la Mechanique: Les mouvements developpés dans le corps, y étant concentrés par la repréſentation, comme dans un monde ideal, qui exprime les loix du monde actuel & leurs ſuites; avec cette difference du monde ideal parfait, qui eſt en Dieu, que la plûpart des perceptions dans les autres ne ſont que confuſes &c.

nis ideas & naturam attenderis, deprehendes, ejusmodi atomum nunquam in motu suo cessaturam, eandemque præsenti & consequentibus momentis eandem præcise motus rationem modumque servaturam esse. Est hoc *consequens axiomatis* cujusdam *Leibnitiani*, quo præcipit, ut res quæque in eo, quem semel obtinet statu, perseveret, dum aliquid fit, quod ab ea cogat deflectere - - - *Ex eo*, inquit, *concludimus, non solum corpora, si quiescunt, semper quiescere, sed etiam, si moveantur, eundem semper motum, hoc est velocitatem eandem, eandemque directionem conservare: Nisi aliquid sit, quod actum illum interrumpat.* Quis igitur non videt, *atomum* istam, sive insitam illi cum *Democrito* & *Epicuro* vim motricem ponas, sive à DEO communicatam, *uniformi modo* in eadem linea progressuram, neque unquam sive ad dextram sive sinistram esse declinaturam. *Epicurus* Philosophis ludibrium debuit, cum *Declinationem motus* in atomis suis in scenam produxit; sumsit enim istam sine ratione, ut se extricaret è Labyrintho necessitatis fatalis, neque tamen ejus novæ ad Systema suum accessionis caussam allegare potuit. Adversata est hæc declinatio clarissimis animæ ideis; manifesto enim intelligitur, eo, ut atomus per integrum biduum rectilineo progressa motu, tertiæ diei principio declinet à semita, requiri, ut *vel impedimentum* viæ offenderit, *vel* aliquem *appetitum* senserit à via sua deflectendi, *vel* in

se

se complexa sit *Elaterem*, qui se nunc demum exererе occœperit. *Illud* exulat in vacuo: *Istud* adversatur atomo, idearum non capaci: *Hoc* etiam contradicit corpusculo, in se simpliciter uniformi. Applicemus ista omnia ad præsens negotium „.

§. 153. *Comparationem* vero istam, etsi plausibilem & *speciosam, esse* tamen *injustam*, neque præsenti negotio accommodam, id facile *demonstrabitur*. *Epicurea atomus*, etsi corpusculum, supponitur tamen in se penitus uniformis: Ideoque in illa nihil quicquam caussæ internæ est, quod mutationem status quamcunque producere aptum sit. Itaque si movetur, perseverat in motu eadem celeritate & directione; adeo quidem, ut si etiam difformiter moveatur, verbi gratia in Curva quacunque, in Circulo, Ellipsi &c. Id duplici saltim vi opus habeat, quarum altera ad centrum urgens si cesset, eo ipso momento atomus sequetur statum atque impressionem ultimam, & progredietur in recta circulum, Ellipsin &c. tangente. *Secus est in anima*, quæ, licet partibus careat, diversitate tamen omni non caret; repræsentatio enim Universi, quæ fit in anima, continet diversitatem objectorum & graduum: Itaque satis caussæ est, cur diversæ esse possint repræsentationum consecutiones, propter diversitatem repræsentationum antecedentium, appetitum & transitum animæ ab una perceptione ad alteram limitantium & determinantium. Atque ut id *clarius* dicam *pro geometris*, antecedaneæ illæ diversitates cum legibus appe-

appetituum collatæ quasi *æquationem* continent, secundum quam fieri progressus, aut, in exemplo atomi, secundum quam fluere debet id punctum, ut in Curva incedat: Quapropter si consecutiones idearum animæ comparari debeant motæ atomo, *non* debet hæc *in vacuo* constitui, *sed in Universo*, in quo scilicet fiunt illæ mutationes, diversimodè variantes, & motum consequentem determinantes, quarum deinceps in anima repræsentationes limitant & determinant repræsentationes motuum consequentes. At *quis nescit*, hic *uniformem non esse* corpusculorum motum! Quis hodiè nescit Curvam projectionis *Gallilæanam*? Quis non audivit Trajectorias *Newtonianas*? Quis *Bernoullianam* radii in atmosphæra curvaturam? &c. Vides, opinor, quàm longe differant *Epicurea in vacuo atomus*. & *Monas Leibnitiana*?

§.154. "Anima *Julii Cæsaris* est substantia, cui unitas competit, si propriè loqui velis. Vis, qua producere ideas potest, ex Leibnitiano Systemate est proprietas naturæ ipsius. Potentiam vero istam, quatenus eam & possidet & exercet, à Deo acceptam habet. Quodsi (15.) jam prima, quam in se concitat, *idea voluptatis* est, dici non potest, *cur non & altera* talis existat; quoniam enim totalis caussa actionis eadem manet, oportet & actionem atque effectum esse eundem. Sed anima ista secundo existentiæ momento non aliam cogitandi vim acquirit, quàm primo habuit,

ve-

verum retinet eandem; neque secundo momento externarum rerum concursui vel adminiculo magis subjecta est, quàm primo: Igitur altero momento eandem illa ideam producet, quam primo excitavit. *Sin objicias*, animam esse debere in statu variationis, eum vero præsenti casu non obtentum iri: responderi potest, mutationem ejus fore similem (16.) mutationi Atomi. Atomus enim rectilineo progressu mota, omni momento alium occupat locum, aut positionem aliam habet, sed priori similem: Igitur ut & anima persistat in statu suo variationis, sufficit, ut novam in se ideam producat, etsi similem priori,,.

§. 155. *Eleganter* vero ista *omnia*, nisi quod *ex falsa hypothesi.* (15.) *Videtur Bælius* hoc supponere: Deum concreare animæ vim cogitandi indeterminatam, hanc deinceps ipsam in se excitare primam aliquam ideam, deinde secundam, & sic porro. Quodsi id vellet Leibnitianum Systema, ultra Bælianas difficultates, nova accederet: Scilicet *non saltim* secundo momento caussa nulla foret, quare animæ vis adhuc eadem & indeterminata aliam à priori ideam excitaret, *sed nec* caussa foret, quare primitus excitaret ideam voluptatis vel doloris determinatè. Verum ista non est mens nostra. *Primo* statim *momento* creatur anima determinate rerum repræsentativa: *Secundi momenti* conceptus non derivantur amplius immediate ex vi cogitandi generali, sed per primi mo-

momenti cogitationes jam determinata, atque certis appetituum legibus accommoda. Appetitus verò animæ est actio principii illius interni, qua transit ab una perceptione ad aliam. Itaque hic non manet *caussa* perceptionum antecedentium & consequentium, ut ille loquitur, *totalis*: Manet saltim *generalis*, h. e. manet vis primitiva; manet id, quod in virtute repræsentativa verè reale & adeo perdurans est; manet id, quod in ea concipi potest, ut indeterminatum & generale: Sed non manet vis derivativa, ut præcise his vel illis repræsentationibus determinata est & limitata, idque ob internum mutationis principium, appetitum, non ob externas aliarum substantiarum actiones in animam. *Cogita* animam tuam nunc repræsentare tibi statum, quo felix fores; & esse in te principium novas repræsentationes appetens, sive voluntatem, quam in Te definio conatum ad producendas novas sensationes sub ratione boni a Te approbatas: Facile intelliges, quomodo ex hisce duabus suppositionibus, conjuncta lege appetituum, quæ media dirigit ad fines suos, in te exoritura sit mediorum repræsentatio, conatus ad eorum sensationem, sensatio mediorum, & hinc sensatio finis &c. atque adeo, *unde diversitas* repræsentationum scaturiat, videbis. (16.) Etiam hæc est *ingeniosa responsio*, sed *ex falso* tamen *supposito*. Objectionem non facimus nostram *ita generaliter* conceptam, ut cum atomis

atomis conferri potest. Volumus variationem, non quamcunque, sed *determinatam* ex statu antecedenti, secundum Leges Monadum, & speciatim spirituum. Facessant igitur hic atomi, in quarum antecedenti statu quocunque nulla est varietas, sed perfecta semper uniformitas: In statu monadis quocunque est multitudo & varietas, quarum unaquæque pro legum suarum tenore influit in statum consequentem; inde diversitas. *Si quid* tamen *corporei* velis conferre animæ hujusmodi, ob internam diversitatem, diversas ideas consequentes habentem, absque influxu rerum externarum: sume *columbam artificis Norici*, eandemque in vacuo euntem atque redeuntem, si id videatur fieri posse, concipe Ibi enim externum nihil erit. Elateres tamen interni dabunt diversitatem, pro natura unusquisque sua, & legibus motus generalibus.

§. 156. "Verum *remittamus* nonnihil *à rigore*, „atque concedamus Leibnitio mutationem aut „metamorphosin cogitationum. Illud saltim *erit necessarium, ut progressus* ab una repræsentatione ad alteram *servet* aliquam *proportionem*, aut rationem affinitatis. Posito, animam Julii Cæsaris aliquo momento videre arborem, foliis & floribus armatam, possum concipere, (supposito scilicet, in spiritibus finitis esse vim idearum excitativam, quantumcunque id incomprehensibile videatur,) quod in continenti gestiat videre arborem solis præditam foliis,

 mox

mox aliam floribus tantum conſpicuam, atque adeo, quod ſucceſſive alias ſibi ideas formare poſſit, ex quarum ſingulis iterum enaſcantur aliæ. *Illud* autem *concipi non poteſt*, quomodo fieri poſſint *alboris in nigrum*, *affirmationisque in negationem* miræ converſiones, quomodo fieri animæ *ſaltus ex terra in Cœlum* ſtupendi, quos tamen experimur quotidie. Incomprehenſibile eſt, Deum animæ Cæſaris potuiſſe principium indere ejus mutationis, quam nunc allegabo. Sine dubio id plus vice ſimplici accidit, ut, *uberibus maternis adhærens*, *aciculæ punctionem* perſenſerit. Igitur ex ea, quam hic examinamus, hypotheſi, oportet animam ipſius immediate à dulciculis materni lactis ſenſationibus aliquot momentorum intervallo continuatis, tranſiiſſe ad moleſtas ſibi doloris perceptiones. Quonam illa elatere commota eſt, ad interrumpendam voluptatem, atque excitandum in ſe ſenſum doloris, cùm nihil fuerit, quod de præparatione ad iſtam mutationem facienda monuerit quicquam, & nihil in ejus ſubſtantia novi acciderit? Quodſi vitam ejus Impera„toris placeat percurrere, ſingulæ actiones ſup„peditabunt difficultates noſtra hac majores „.

§. 157. Amo Te, Bæli; ita eleganter & ingenioſe *omnes ordine* difficultates commemoras. Etiam nos concedimus; imo vero *urgemus*, *rationem affinitatis* ſervandam eſſe in progreſſu & ſucceſſione perceptionum: *Negamus* atque pernegamus, *fieri* poſſe *ſaltum* in na-

natura, sive de corporum motu sermo sit, sive de Monadum perceptionibus (z). Itaque necesse est, fuisse & hujus novæ ideæ antecedaneas in anima dispositiones, ex quibus ea consecuta est. Hic autem *distinguas* velim *perceptiones* animæ *distinctas* quarum ita sibi conscia est, ut & notas allegare possit, quibus unam ab altera distinguit, & *claras, sed confusas tamen*, quarum sibi ita est conscia, ut eas quidem dignoscere possit; sed notas discriminis tamen edisserere nequeat, *ab obscuris*, quarum sibi non adeo conscia est, ut eas possit à se invicem dignoscere. Certum est, si anima nonnisi distinctas aut claras rerum ideas haberet, eo, quem Bælius dixit, vel simili modo altera ex altera nasceretur, sic ut & nobis liceret eam affinitatis proportionem & consecutionis rationem explicare. Verum *alia res est*, ubi *de obscuris* sermo fuerit; perceptionum enim obscurarum nemo sibi conscius esse potest, per ea, quæ *Chr. Wolfius* docet in Metaphysicis, §. 729. - - 735. Neque adeo illarum differentias convenientiasque, atque sic consecutionis modum licet exponere. *Generalis* tamen expositio non deficit: Cum enim anima nobis dicatur substantia Universi repræsentativa pro situ corpo-

z) *Leibnitius* in Epl. ad *Remondum* 11. Febr. 1715. De tels *sauts* (loquitur de absolutis) ne *sont* pas seulement *defendus* dans les mouvemens, mais encore *dans tout ordre* des choses, ou verités. Vid. Recueil T. II. p. 186.

ris nostri in Universo, inde consequitur, plurimas res, quæ debilem è longinquo impressionem aut relationem habent ad corpus nostrum, eadem ratione in animo repræsentari; quod si res eædem propinquiores aut extantiores factæ majorem ad corpus relationem habeant, etiam sensibilior earum repræsentatio erit, eodem ordine ex prioribus enata, quo & impressio rerum in corpus successive aucta est: Quodsi illa tandem præ cæteris fortior sit, ut eam à confusa multitudine obscurarum liceat discernere, tum demum clara, vel omnino distincta fiet, sic ut illius ideæ quoque conscii simus. *Exemplum hoc esto*, dum nostra attente legis, circumvolant & vespæ & muscæ: Tu Bælianas objectiones meditaris, & momento dolorem sentis, vespæ aculeo manui tuæ fortius impresso, ut videtur, genitum. *Quæ connexio* Bælianarum meditationum, & doloris memorati? *Scilicet hæc*, dum Bæliana meditaris distincte, atque adeo ejus rei conscius es: alarum vespæ susurrus illabitur in aures tuas, verum minus fortiter, ut adeo, dum aliis animum rebus attendis, ejus perceptionis obscuræ tibi conscius non sis. Sin punctio accedat, dolor, ut arbitraris, momento, & quod dici solet, *ex abrupto* mentem occupat. *Nequaquam* vero! Sed prout ex volatu, & ambientium corporum, vespæque, & tuo statu, consequebatur ipsius approximatio, & in corpore per aculeum solutio continui, effectus

adeo

adeo, tui corporis ratione, ante reliquos considerabilior: Ita ex perceptionibus, quantumvis obscuris, antecedanei illius status consecuta est perceptio quoque consequentis, respectu tui corporis sensibilioris, adeoque sic enata est ordine & convenienter illa sensatio. Dic *eadem* omnia *de Cæsare lactente*: Cessabit etiam hic, nisi fallor, omnis difficultas: Aliæ enim perceptiones fuerunt, ex quib⁹ dolor enatus est, quam illæ voluptatis ex lactatu matris. Ceterum *neque* id est *omnino absonum*, ex antecedanea voluptate dolorem consequi, secundum illud *Socratis* apud *Platonem*: *Extrema gaudii luctus occupat* (a).

§. 158. " Possent ista concipi aliquatenus, " si supponeres, *animam* humanam non *esse spi*-" *ritum*, sed *legionem spirituum*, quorum singulis sint suæ functiones, incipientes ex, atque finem iterum consequentes, isto exacte tempore, quo id corporis status requireret. Ita dici posset, esse aliquid, quod spirituum istorum operationes dato tempore excitaret, atque denuo sopiret, simile cuidam pro nostri corpo-

 ris

a) Leibnitius in Replique aux Reflex. de Mr. Bayle. T. II. du Rec. p. 407. Au reste, comme *Socrate* a remarqué dans le *Phedon* de *Platon*, parlant d'un homme qui se *gratte*, souvent du plaisir à la douleur il n'y a qu'un pas, *extrema gaudii luctus occupat*. De sorte, qu'il ne se faut point étonner de ce passage: Il semble quelque fois, que le *plaisir* n'est, qu'un *composé de petites perceptions*, dont *chacune* seroit une douleur, si elle étoit grande.

ris mutationibus accommodato apparatui rotarum, elaterum, fermentorumve. Ista verò ratione non una & simplex *foret* substantia, sed *ens per aggregationem*, cumulus substantiarum, qualem in rebus materialibus deprehendimus. Unam hic substantiam anquirimus, quæ modo voluptatem, mox dolorem &c. producat: Non plures, quarum altera voluptatem excitet, alia dolorem. desperationem alia, & sic porro. *Annotationes*, quas *hactenus* legis, habebis *loco amplificationis* earum, „ quarum examine *Leibnitius* me honoravit. „ Nunc responsa ejus considerabimus „.

§. 159. *Optime* verò id *Bælius recusat*, si animam facias ens per aggregationem: Ita enim interitus & dispersionis capax fieret. Sed non opus est pro diversitate effectuum explicanda, ut substantiarum multitudinem asseramus: *Sufficit in una* substantia modificationum, limitationum, determinationum, graduum, repræsentationum *multitudo*, & *varietas* rerum repræsentatarum. Singulæ enim perceptiones sua conferunt ad novas, & prioribus succedaneas. Sive illæ distinctæ sint, sive confusæ saltim, sive claræ sint, sive obscuræ tantum; *eo* saltim *discrimine*, quod priorum, atque adeo consecutionis inde pendentis conscii simus, posteriorum, atque evolutionis earundem conscii non simus.

§. 160. " Asserit, *legem variationum*, quam se„ quatur substantia animata, *ita* esse *comparatam*

tam, ut ejus ope ipſo illo momento, quo fit ſolutio continui in corpore, ex voluptate transferatur ad dolorem; quoniam in eo conſiſtat lex ſubſtantiæ indiviſibilis in creaturis animatis, ut repræſentet non ſolum id, quod in corpore accidit eo modo, quo id experimur, verum omnes quoque Univerſi mutationes, ea ratione & relatione, quam habeant ad mutationes noſtri corporis. Continetur his verbis apta *expoſitio ejus*, *quo* tanquam *fundamento* id Syſtema nititur; eſt hæc illius analyſis, atque ad id intelligendum clavis: Eſt verò ſimul & *ſcopus*, quo collineare debent obje-„ ctiones eorum,qui hypotheſin hancce novam „ habent pro impoſſibili „.

§. 161. "*Lex*, quæ hic allegatur, *præſupponit* „ aliquod *DEI Decretum*, eoque oſtendit, in quo „ conveniat huic Syſtemati cum altero cauſſarum occaſionalium. *Conſentit utrumque* in eo capite, quod leges (17.) ſint, ſecundum quas anima repræſentet id, quod in corpore accidit, eoque modo, quem experti novimus. Qua vero ratione legum iſtarum executio obtineatur, in eo *diſcrepant* illa duo Syſtemata. *Carteſiani* faciunt DEUM decreti ſui executorem: *Leibnitii* mens eſt, animam ipſam exſequi leges iſtas. Jam vero, quantumcunque infinitæ ſint divina ſcientia & potentia, non poteſt ille tamen *mediante* (18.) *machina*, alicubi *deficiente*, id perficere, quod partis hujus deficientis concurſum poſtulat. Neceſſum enim

 fo-

foret, ut defectum istum *suppleret*; atque adeo ipse effectum præstaret, non machina. *Animæ* vero (19.) *deesse media* & instrumenta, quibus ad legem ante dictam executioni mandandam „opus est, commonstrabimus, atque in eum „finem sequens exemplum allegabimus „.

§. 162. *Generaliter* (17.) quidem utrumque leges supponit: Differunt tamen eo, quod hic consideretur ut insita; Cartesianis ut lata. Non dicam nunc de aliis quoque differentiis: Hanc *unam* clarius eloquar. Lex illa, quam sequuntur animæ, *Leibnitio* non est decretum solum divinum, res ipsas tantum extrinsecus denominans; sed est decreti effectus & apotelesma, res intrinsece efficiens. Non enim ordinem solum machinæ DEUS suo Decreto præscribit, sed simul & structuram ei talem largitur, & vim imprimit, quarum ope effectus debiti consequantur. Hoc primum discrimen est, ex quo deinceps illud exsurgit, quod *Bælius* agnovit. (18.) *Recte* ista, neque adversamur. Pugnat enim, illa machinæ subsidio fieri, quæ partem postularent in machina desideratam: Ut, si dentes desint, & rotæ tamen cursus idem supponeretur, qui dentibus obtineri solet, dicendum esset, occasione rotæ non dentatæ, adeoque effectui præstando non accommodæ, fieri motum ab artifice, qualem dentes determinarent. (19.) Atqui vero *allegavimus media* ista, repræsentationum multitudinem, gradus, varietatem &c. Sed audiamus *Simile Bælianum*,

§. 163.

§. 163. " Concipiamus animi gratia (20.) „*creaturam* animatam, à DEO conditam, & „*cantui destinatam.* Dubium non est, quin jugiter cantatura sit; quodsi autem DEUS certos illi nomos musicos (une certaine tablature) destinet, absolute id necessarium est, ut eosdem *vel* ante oculos constituat, *vel* memoriæ illius imprimat, *vel* eam musculorum texturam atque connexionem faciat, quæ per ipsas motus leges constanter & exacte determinatos illos ordine suo sonos producat. Neque intelligo ejusmodi creaturam musicam, si nihil horum supposueris, sequi posse notas sibi præscriptas. *Applicemus nunc typum* istum ad animam humanam. Vult *Leibnitius,* illam à DEO accepisse potentiam non solum excitandi in se ideas, sed & ordinem in iis servandi eum, qui mutationibus corporis sese consequentibus congruat. Hic idearum ordo respondet nomo, quem supposuimus, animali musico præscriptum esse. Nonne hic necessum est, ut anima, quo singulis momentis modificationes suas pro isto idearum nomo determinare possit, ordinem notarum intelligat, (21.) atque ad eundem attendat. Sed experientia cognovimus, illam esse istius rei penitus ignaram. Saltim ubi illa deest notitia, oportet in ipsa contineri ordinem quendam (22.) instrumentorum, quorum singula sint istarum idearum caussæ efficientes necessariæ. Nonne illa sic disponi oporteret, ut exacte

 alte-

alterum poſt alterum agat, idque pro harmonia inter animæ ideas, & motus corporis, præſtituta? Atqui id eſt longe certiſſimum, ſubſtantiam immaterialem, ſimplicem, & indiviſibilem non eſſe compoſitam iſto inſtrumentorum, dictâ prius lege diſpoſitorum, apparatu. „ Fieri igitur non poteſt, ut anima humana „ iſtam legem exequatur „.

§. 164. Placet vero & hic *ingenioſa Bælii comparatio*: Sed *nervus* argumenti *idem* eſt, quem vidimus in antecedentibus. Sequamur *notas Leibnitii*, quæ hic ampliores ſunt, quam reſponſiones alteræ & anteriores, quas ſæpe citata collectio exhibet. (20.) Non opus eſt, ut id *fingas*, quod harmonia noſtra ipſo facto continet. Hujusmodi *muſicum ens* eſt anima cantoris cujuscunque: Agit aſpectus notarum muſicarum in corpus quidem, atque adeo hactenus aliquid confert: Quid autem anima? Externum nihil eſt, quod in eam agat: Igitur, dum & illa canit, *canit*, ut ſic dicam, *memoriter*, vel quaſi memoriter hactenus, ut determinationis ratio efficiens ſit in ipſa. *Quomodo id fiat*, quæris? Accipe ſequentia. Concedes, opinor, eas notas, melos exprimentes noſtrum, latuiſſe in cauſſis ſuis, ante, quam fuerint ita inter ſe compoſitæ. Nunc ſi anima ſit Univerſi repræſentativa, etiam earundem notarum repræſentatio fuit incluſa virtualiter in repræſentationibus earundem cauſſarum. Quemadmodum ergo in illis rebus materia-

terialibus ſat cauſſæ fuit, ut ita inter ſe jungantur: Ita & in repræſentationibus earum ſat cauſſæ fuit, ut eodem ipſo tempore ſic junctæ repræſententur. (21.) Non vero id diſtincte anima percipit, dum illæ perceptiones, tot aliis perceptionibus obſcuris, obſcuræ & ipſæ intermixtæ ſunt; donec illæ evolvantur, quod quoniam ordine fit, ſimili cum illo, quo & in corporibus phænomena ſibi ſuccedunt, hinc eodem tempore fieri oportet. Itaque *nihil* hic *officit, quod anima* ejus rei *conſcia non ſit*, quando argumentis novimus eſſe in anima noſtra, & fieri ab eadem plurima, quæ experientia ſola, ſola obſervatione, conſcientia ſola adeſſe non cognovimus. Ita ſi muſicam de ſonis harmonicis & disharmonicis theoriam recipias, memineris conſonare aut diſſonare ſonos, prout eorum vibrationes & percuſſiones frequentius conveniant & ſæpius, vel rarius tantum: Id cum anima percipiat atque diſtinguat, neceſſe eſt, occultam illi arithmeticam ineſſe, qua vibrationes convenientes inſenſibiliter numeret. Sed quotusquisque eſt, qui aſſerere auſit, iſtius celerrimæ annumerationis ſe ſibi conſcium eſſe poſſe, quantumcunque etiam rebus ſuis attenderit? (22.) Negamus autem, ſi cognitio & conſcientia deſit animæ iſtarum rerum, *neceſſarium* fore *inſtrumentorum* multiformem *apparatum*: Sufficiunt iſti rei perceptiones obſcuræ, innumeræ profecto, & ordinatim ſeſe evolventes ſuis legibus. Fieri igitur po-

poteſt, ut id omne præſtet anima humana quod hic ſuppoſuimus.

§. 165. " *Sumit Leibnitius*, (23.) animam non
„ diſtincte cognoſcere ſenſationes futuras, sed
„ confuſe ſaltim percipere, in unaquaque vero
ſubſtantia eſſe *quædam veſtigia* & eorum, quæ
ipſi acciderunt, & eorum, quæ accident: Infinitam vero iſtam ſenſationum multitudinem impedire, quo minus evolute diſtingui poſſint. Verum, quod medium concipiendi *ve-*
„ *ſtigia* (24.) *in* ſubſtantiis indiviſibilibus, ſimpli-
„ cibus & *immaterialibus* „.

§. 166. Imo (23.) vero *non ſumit* id ſaltim Leibnitius: Sed *alterum* experientia edoctus aſſerit, *alterum* argumentis. Senſationes *futuras* ne clare quidem percipimus, multo minus diſtincte: Percipimus autem non confuſe quidem, quod claras rerum repræſentationes poſtulat in Philoſophia Leibnitiana, ſed obſcure ſaltim, uti pleraſque etiam præſentes: Eſſe autem ejuſmodi perceptiones in anima probant multa. Quis dubitat, ubi colorem percipio, percipere me figuras, motus, ſitus partium &c. ſed obſcure profecto, quoniam illas dignoſcere non poſſum. Numerum vibrationum percipimus in ſono, ſed obſcure: Et quæ ſunt ejuſmodi infinita. (24.) Præteritorum autem & futurorum *veſtigia*, *immaterialia* ſcilicet, *relationibus* ſcilicet & *reſpectibus* repræſentationum mutuis conſtantia, hactenus animæ tribuimus, quatenus, qui omnem ejus ſtatum præſentem per-

pernoverit, præteritum hinc intelligere posset & futurum; ibi si discursiva cognitio foret, inferendo ab effectibus ad caussas, hic à caussis pergendo ad effectus. Et quis est, qui *memoriam* possit animæ nostræ asserere, *sine hujusmodi vestigiis præteritorum*? Quis *providentiam* ejus asseverare *sine indiciis futurorum?* Atque hic velim conferri, quæ *Wolfius* docet de utraque illa facultate reminiscendi præteritorum & prospiciendi in futurum §. 809.

§. 167. *Excipit* vero ipse sibi *Belius* sequentia Leibnitii: " Præsens status cujusque animæ ,, est naturalis consecutio antecedentis, - - - - ,, Quantumvis igitur *simplex* sit anima, semper tamen ideam habet *pluribus* sensationibus simul constantem, quod nostro fini perinde subservit, atque si machina foret, diversis contexta partibus. Unaquæque enim antecedens perceptio influit in sequentem, secundum legem quandam ordinis, quæ non minus in perceptionibus obtinet, quam in motibus - - - Quoniam sensationes, quæ sunt eodem tempore in anima, infinitam minutiorum atque indiscernibilium cogitationum, ordine & successione demum evolvendam, multitudinem complectuntur: Inde mira non erit infinita varietas eorum, quæ successive hinc resultare atque evolvi possunt. Consequuntur ista omnia ex natura animæ repræsentativa, qua non solum illa exprimuntur, quæ fiunt & futura sunt in corpore, sed propter exactam omni-

omnium in universo rerum inter se connexionem, etiam *suo modo* ista omnia, quæ in aliis futura sunt corporibus „.

§. 168. Habes *verba Leibnitii* a Bælio allegata & suis objectionibus inserta, quibus hoc vult *Leibnitius*: *Primo*, in distinctis animæ ideis comprehendi plurima; id experiuntur, quicunque suas ideas resolvunt (b.) atque ad simplicia reducere principia moliuntur: *Secundo*, majorem esse adhuc multitudinem sensationum, non distincte cognitarum; id intelligent illi, qui alteri post alterum sensui attendunt, atque recogitant v. g. quot sint objecta, unico oculi obtutu conspecta &c. *Tertio* maximam esse copiam perceptionum obscurarum, quarum nobis conscii non simus; id norunt illi, qui v. g. microscopiorum ope in minutissimis, telescopiorum opera in remotissimis, plurima clare sentiunt, quæ & antea perceperunt, dum rebus attenderent, sed obscure saltim, sine conscientia. (c) Quoniam vero ista *omnia* constanter

b) Quomodo *resolvi ideæ* debeant, & possint, Logici est exponere; supponendum hoc loco. *Specimina rei* videas in Logica *Wolfiana* de Viribus Intellectus c. 1. §. 18. & locis ibi allegatis, in Editione quidem tertia Anni 1722.

c) Idem eleganter in *Newtoniana Colorum* theoria deprehendes, qua constat, colores iridis esse primitivos, à radiis inter sese heterogeneis productos, ita quidem, ut sui compositione vel mixtos colores, vel lumen producant, prout illi inter sese commixti fuerint, vel aliqui vel omnes. Et quis est tamen, qui colores illos in lumine seorsim videat & distincte, antequam ope prismatis

ter obversentur animæ, quatenus illa est Universi suo modo, (hoc est, pro situ alicujus corporis organici in Universo,) repræsentativa; *atque singula* ad mutationes, ab interno substantiæ simplicis principio pendentes, sua ratione, pro legibus monadum, aliquid conferant: *Inde satis esse vestigiorum* pro præteritis atque futuris, inter sese comparandis, satis caussæ pro diversitate præceptionum obtinenda, satis etiam rationis pro servando ordine.

§. 169. Unicum addo, quid sit illud: *Pro situ corporis organici in Universo*, quibus ego vocibus Leibnitianum, *suo modo*, explicui. Scilicet id facile omnes deprehendimus, non repræsentari nobis, dum cogitamus, res ipsas omni modo, neque pro illa ratione vel respectu, quem habent ad res alias præcise & immediate, v. g. ad cor-

trigoni vitrei, vel alia ratione, separati fuerint? Quis in *albo pariete* distinguit obversa illi objecta, dum conclave illustratum est diversis partibus? Discernimus illa tamen, cum obscuratum est; non sane, quod nunc demum in illo species rerum externarum depingi incipiant, sed quod seorsim singulæ pingantur, radiis aliunde illapsis, imaginem non interturbantibus. Vidimus igitur sane radios eosdem à pariete reflexos (sive obscuratum conclave fuerit, sive illustratum undique,) mixtos autem alienis non distinximus, eoque nec figuram imaginis, nec colores discrevimus, obscuras rerum perceptiones nacti tantum, non claras neque distinctas. *Similia* vero *de omnibus* facile *sensibus* Tuis deprehendes, quod si animum isti considerationi advertere volueris. Mihi viam in uno indicasse suffecerit.

corpus equi vel bovis: Verum repræſentari illas ab anima quacunque, prout illæ reſpiciunt certa quædam corporis cujusdam organa, quæ ſenſoria vocantur, & fortiorem à corporibus externis impreſſionem recipiunt ob texturæ ſuæ rationem, aut majorem cum illis connexionem dicunt. Itaque dum anima repræſentat ſtatum corporis unumquemque ſucceſſive, exhibet illum modificatum pro relatione corporum ambientium, eorumque determinationibus, quæ & ipſæ denuo pendent à relationibus, quas habent ad corpora ſibi circumpoſita: *Eaque re efficitur*, ut, quoniam ſic tandem omnia mutuo cohærent, & mutuo ſeſe determinant, ut, inquam, anima noſtra, dum corpus repræſentat ſuum, eo ipſo repræſentet univerſum mundi ſtatum, ſed ſuo modo, hoc eſt, quatenus inde pendent determinationes rerum in noſtro corpore. Atqui vero illa connexio eſt vehementer mediata, valde remota, admodum debilis in corporibus pleriſque, ſive minutioribus, ſive remotioribus. Igitur & perceptiones illi reſpondentes erunt admodum tenues, imbecillæ, debiles, inter ſe implicitæ, verbo, obſcuræ; veræ tamen, atque in conſequentes perceptionum ſtatus non minus influentes, quam ipſæ illæ rerum determinationes mutuo concurrunt ad ſtatum Univerſi conſequentem. Iſta prolixius, etiam hoc loco, expoſui, quoniam in eo videtur acquieſcere velle *Belius*. Ita enim ille.

§. 169.

§. 170. *Non multa* habeo, quæ opponam dictis: Id saltim addo, hanc Leibnitii hypothesin, si *satis evoluta* atque explicata præstetur, verum esse medium tollendis è medio difficultatibus. *Leibnitius* pro summi sui ingenii perspicacia omnem objectionis comprehensionem atque vim complexus, fontem detexit, qui tollendis inconvenientiis medium præbere possit. Persuasum habeo, ipsum id, quod maxime difforme esse potest in ipsius systemate, in optimam formam redacturum, & de natura spirituum excellentia producturum esse. Nemo est, qui vel felicius vel tutius versari & progredi possit in mundo intelligibili, atque Regno veritatum. Spemque concipio, omnes impossibilitates, phantasiæ meæ inerrantes, ipsius declaratione dissipatum, & difficultates solide solutum iri, tum meas, tum illas quoque, quas R. P. *Franc. Lamius Tr. II. de la Connoissance de soy-même*, opposuit. Eoque spes fecit, ut sine verborum pompa dicere potuerim, *Systema ejus tanquam præstantem Philosophiæ accessionem esse considerandam.*

§. 171. Ego vero tum ex hoc paragrapho, tum ex eo quoque, quod nulla objectionum supplementa deprehenderim in *recentissima* Dictionarii Editione, colligo, *Bælium* Leibnitianis responsionibus *non parum* tribuisse, atque non sine caussa facilem videri Leibnitio, ad objectiones suas dimittendas; de quo tamen cum nemine velim contendere. Vidimus autem

hucusque *Bellum Leibnitii* Antagoniſtam: Nunc ecce & *Apologetam*; ita enim concludit hunc articulum.

§. 172. Eam vero difficultatem non urgebis, quod, cum in ſententia Carteſianorum *unica lex* omnibus conjunctionibus ſpirituum cum corporibus ſuis ſufficiat, Leibnitiana hypotheſis id poſtulet, ut Deus *unicuique ſpiritui propriam* imprimat; ex quo videtur conſequi, primitivam cujusque conſtitutionem ab altero ſpecifice diverſam fuiſſe. Nunquam ſunt duo quicunque homines, qui, non dicam integro menſe, ſed ne quidem duobus ſucceſſive momentis, easdem plane ideas habeant. Vis igitur cogitandi in unoquoque differet regula ſpeciali, & natura ſua. Nonne & *Thomiſtæ* concedunt, in natura angelica eſſe tot ſpecies, quot ſint individua?

§. 173. Atqui neque hoc neceſſum eſt: Manet etiam in Leibnitiano Syſtemate *lex ſpirituum una* atque eadem, *generalis*; ſed diverſimode determinata in ſingulis: Eodem modo, quo & corporum leges ſunt eædem, ſed in ſingulis diverſimode agentes. Non itaque à nobis requiritur, ut *ſpecifice* (d) inter ſe *differant* ani-

d) Conſtat eſſe Philoſophos, quibus abſurdum non eſt, *homines* differre *Specie*. Tabulam an Fabulam prædicamentalem vulgarem ſcio hominem facere ſpeciem ſpecialiſſimam. Verum illa ineptiis quibusdam aliis auctoritatem ſibi omnem detraxit, Vid. J. P. de *Crouſaz* Syſteme des Reflexions P. I. S. III. C. V. Tom. I. p. 956.

animæ humanæ: Sufficit, ut numerice, hoc est, determinationibus hujusmodi, quales essentiam rei in se non ingrediuntur Ceterum id verum est, nunquam dari in Universo res duas perfecte similes, quod & *Leibnitius* monuit aliquoties, præcipue in Epistolis ad Cel. *Clarkium*, & *Wolfius* à priori deduxit in Metaphysica §. 586. 587. Ita verò arbitror, extricavimus nos *laqueis Bælianis*, & quæ tanto ingenio difficilia, vel & impossibilia videbantur, nonnihil explicuimus.

§. 174. Succedat Bælio R. P. *Dn. Franciscus Lamy*, (e) Benedictinus, Cartesianna secutus placita, qui plura huic Systemati opposuit argumenta, quorum tamen *alia* sunt Leibnitiano & reliquis *communia*, *aliqua* vero etiam *propria*. Non contigit mihi ita esse felici, ut libelli istius copiam nancisci potuerim: Vidi *Leibnitianas* (f) saltim *responsiones*. Itaque neque verba hic ejus exhibere possum, quæ præterea & prolixiora forent, neque id mihi tanquam studiose factum imputari velim, si quam ejus *exceptio-*

957. & P. II. c. VIII. Tom. III. p. 1107. Edit. A. 1720. *Liticula est* inanis & *ridicula*, non definitis vocibus: Definitis distincte terminis est brevissima, & inter intelligentes, opinor, *nulla*. Idem dixero de *angelis Thomistarum*; salvis dissentientium honoribus?

e) De la Connoissance de soy-même Tr. II. p. 225. - 343.

f) In Journ. des Sçav. 1709. Suppl. du Juin edit. Batav. T. II. p. 593. - 603.

ceptionem argumentis principalibus *intercurrentem* silentio præterierim. Dabo tamen operam, ut, quæ is argumenta tangit suis difficultatibus, illa, quantum nostri instituti ratio tulerit, explanata præstem.

§. 175. *Primo* autem contendit hoc Systema cum altero caussarum occasionalium. " Si duæ „ illæ substantiæ conspirantes etiam hic factæ „ sunt altera pro altera: Non *multum* hæc hypo„thesis differt ab hypothesi occasionalium „. Atqui *differunt 1. ipsis legibus, earumque fundamento. Cartesiani* indifferentes volunt atque omnino arbitrarias: Neque aliam huic quæstioni: *Quare* ad hunc motû hæc sensatio consequatur? Responsionem habent, præter unicum atque omnino indifferens DEI beneplacitum. Negat id *Leibnitius*, qui substantias illas ita convenire tradit, ut altera alteram repræsentet, hoc est, ut perceptiones motui cöexistentes respondeant etiam, & *conveniant* rebus ipsis. Itaque alter à *voluntate* illas *unice* derivat: Alter & *sapientiæ* aliquam *in electione* partem fuisse propugnat.

§. 176. Si *discrimen* illud *parvipendas*, responde *Belio* (g) quærenti, *quare* DEUS potius ita legem istam determinaverit, ut vulnera corporis dolorem excitarent in anima, cum potuisset sic inflectere, ut nihil excitarent, nisi ideam remedii, vividumque, sed jucundum, id

g) Conf. hic *Leibnitium* in Theodicæa. §. 354. - 357. & *Belium* ibidem allegatum, Reponse aux questions d'un Provincial, Ch. 84. 166. T. 2.

id applicandi appetitum? Cur non effecit, ut dum corpus aliud in hominem irruit, quod nunc mortem infert, potius excitet ideam declinandi corpus aut partem ejus, ne feriat lapis, globus &c.? *Leibnitio* quidem responsiones non desunt. Repræsentatio, nisi conveniat repræsentato, *justa* non est, aut exacta: Si vulnus, corpori inimicum, animæ gratam atque amicam debuisset ideam excitare, neutrum alteri respondisset. Sin omnino velis, ut solutio continui, ut vulnus in anima repræsentatum aliquid boni atque grati sit, fac prius, ut corpori aliquam perfectionem afferat, qualis foret, si per eam solutionem aliqua difficultate agendi liberaretur, cujusmodi est, cum adstrictæ funibus manus solvuntur &c. Atqui hoc secus est in *nostro* corpore.

§. 177. Differunt igitur ista, quæ diximus §. 174. Differunt autem 2. *legum istarum executione. Cartesiani* activum nihil, virtutis nihil admittunt in creaturis (h). DEUM faciunt unicum omnis actionis, motus, perceptionis & sensationis Auctorem. *Leibnitius* DEO principium transcribit & originem omnis actionis, quatenus ille vim rebus activam sua voluntate & potentia impressit: Rebus autem ipsis tribuit actiones

 ab

h) Nisi quod actiones animæ immanentes eidem subjiciant; magis, ut videtur, propter difficultates quasdam ita facilius declinabiles, quam propter distinctam à priori differentiam; de quo tamen hoc loco amplius differere non licet.

ab ista virtute communicata prodeuntes. Itaque *principium* omnium actionum *Cartesianis* est *externum rebus & supernaturale* : *Leibnitio* est *internum & naturale* : Quemadmodum in *Systemate Influxus* est *externum naturale* (i).

§. 178. *Quanta autem* hæc differentia sit, ex eo colligas, quod Cartesiani, ipseque etiam *Lamius* tanto ardore pugnent contra vim rebus inditam & communicatam : Ex adverso *Leibnitius* tantopere adversetur perpetuis illis miraculis, quæ occasionales caussæ rebus naturalibus explicandis admovent, de quo supra.

§. 179. Differunt 3. *Legum istarum ordine & perseverantia.* Diximus antea *turbari* (k) leges naturæ etiam in Systemate occasionali : Sive enim DEUS ad volitionem animæ aliquid corporibus intrudat novi motus, sive ipsa id efficiat sua virtute anima, hactenus perinde est. At

i) Nescio, an pace Lectoris ex ista observatione *prærogativam* sententiæ *Leibnitianæ* aliquam asserere liceat. Uti enim naturale principium in actionibus creaturarum ordinariis, specialiter explicandis, videtur convenientius esse supernaturali : Ita internum præstare externo videtur; saltim iis casibus, ubi diversa rerum genera, spiritus & corpora, invicem conferuntur.

k) *Ordinarie* nimirum, vel turbari saltim posse; idque ex voluntate *creaturarum*. Moneo id, *ne existimes*, in SystemateLeibnitiano asseri immutabilitatem absolutam, cui neque *miraculis* derogare *DEus* aut velit, aut possit. Diximus id in antecedentibus sane: Sed repeti eam protestationem, repetitæ aliorum sive quæstiones, sive imputationes postulant.

Atqui in Leibnitiano Systemate *manent* omnia in corporibus suo ordine, in spiritibus suo, nulla alterius per alterum turbatione facta; adeoque conservantur sartæ tectæque utriusque leges. Ut de aliis *non dicam*, v. g quod caussarum occasionalium quidam Patroni, ipse *Lamius*, Leibnitianam hypothesin modo impossibilem, modo indignam DEO &c. crediderint, adeoque satis profecto discriminis aut admiserint aut obtruserint.

§. 180. Interim non diffitemur, *convenire* etiam *utrique* Systemati in non paucis: *Quod* anima & corpus non agant in se mutuo; *Quod* connexio rerum illarum diversissimarum pendeat ab ordine divinitus statuto; *Quod* actiones animæ immanentes habeant principium in anima internum &c. Imo *addam* & hoc *cum Leibnitio* (l): Transitum à Systemate occasionali

l) v. Recueil T. II. p. 157. 158. Ubi *Leibnitius* in Epistola ad *Remondum*. " Je ne trouve pas, que les sentimens du R. P. Malebranche soient trop eloignés des miens. Le *passage* de causses occasionelles à l'harmonie preétablie, ne paroit pas fort difficile. Un certain *M. Parent*, qui est de l'Academie Royale des Sciences, & qui a voulu me refuter par-ci par-la, veut faire croire, que je n'ai rien ajouté à la doctrine des causses occasionelles. Mais il ne paroit point avoir consideré, que selon moy les loix des corps ne sont point derangées, ni par Dieu, ni par l'ame. Le R. P. Dom. *François Lami*, Benedictin a aussi voulû me refuter dans son livre de la connoissance de soi-même. Il ne m'avoit point entendu, comme il falloit, & je crois, que ma reponse aura été mise dans un des Journaux de Paris,,. In istis vero

nali ad Harmoniam Præstabilitam non esse difficilem; neque id ægre laturum fuisse Virum Maximum, si Systema Occasionalium volueris in Harmoniam istam transformare.

§. 181. "*Secundo* autem loco existimat Vir „ doctissimus, *animam* nostro Systemate *non esse* „ *liberam*: Videturque libertatem etiam exten„ dere velle ad sensationes promiscue; fert enim „ ægre, dici, quod non dependeat ab anima, ut „ sensationes, quæ placeant, in se possit producere (m)„. Repetam initio, quæ Leibnitius reposuit, deinceps addam nonnulla in *eorum* gratiam, quibus id *dubium* videtur *formidabile*. Li-

responsionibus, quas & antea allegavimus, ita inter cetera *Leibnitius*: En tout cas, si quelqu'un veut prendre le Systeme des occasionelles d'une maniere, qui le transforme au mien, je n'en serai point faché. Vid. p. 595. loco ante allegato in Journ. des Sçav.

m) Ita enim in Journ. des Sçav. l. c. *Leibnitius*: La seconde difficulté consiste dans une autre question, savoir: Si l'ame est *libre dans* la production de *ses sentimens*: Ou si elle ne l'est pas? - - - Et post pauca: Si j'ai dit, (comme il allegue) qu'il ne depend point de l'ame, de se donner des sentimens, qui lui plaisent, n'ai-je pas eu raison? Nimirum hoc nemo unquam asseruit, sensationes esse sub Imperio animæ, intellige directe & immediate, ut producere gratas ex arbitrio queat: Etsi mediantibus quibusdam actionibus imperatis, & sensationi præsuppositis, ab omni animæ imperio immunes non sint. Nescio tamen, annon forte *judicia* intellexerit *Lamius*, non *sensationes*: Constat vero etiam, quid de illis communiter, magno inter Philosophos consensu, tradatur.

Liberæ ſunt actiones animæ voluntariæ, quarum diſtinctas ideas habet, & quæ pendent à ratione: Perceptiones confuſæ, corpori attemperatæ, ſive *ſenſationes*, oriuntur ex antecedentibus confuſis, etſi anima eas diſtincte non velit, aut prævideat? Quis autem eſt, qui & iſtas unquam liberas dixerit.

§. 182. " Atqui ſtatus præſens cujusque „ ſubſtantiæ eſt *conſequens naturale* antecedentis. „ Conſequens naturale eſt conſequens neceſſarium „. Nequaquam verò! *Naturale* eſt, quod naturæ rerum convenit: *Neceſſarium* eſt eſſentiale, neque immutari poteſt. Folia naturaliter erumpunt ex arboribus: Sed cadunt tamen. Naturale eſt, ut ſcelerati peccent: Neceſſarium non eſt. Naturale eſt habitui virtutis, bona opera perficere: An igitur libera non ſunt?

§. 183. " Influunt tamen antecedaneæ per„ ceptiones in conſequentes ſuas *ſecundum legem* „ *ordinis*, quæ in perceptionibus eſt, *ut* in mo„ tibus „. Ita eſt: Sed num lex ordinis jugulat libertatem? Nonne Deus eam legem conſtanter ſequitur? Perceptiones confuſæ reguntur, ut leges motuum, (n) quos repræſentant: Motus corporum explicantur per cauſſas efficientes; Sed in diſtinctis animæ perceptionibus, ubi libertas eſt, accedunt & cauſſæ fina-

M 5 les.

n) Ut leges motuum, quatenus *ordinem* dicunt: In ceteris non parum differentiæ conſpicitur, ſæpius indicatæ.

les. Interim in utraque ſerie ordo eſt. Je ſuis un peu ſurpris, *ita hic finit Vir Illuſtris*, de ne rencontrer que des objections, qui n'en ont tout au plus, que l'apparence.

§. 184. Ne mireris, *Leibnitium* iſti objectioni fere *indignari*. Exiſtimavit enim, hanc eſſe prærogativam ſuæ ſententiæ, quod nulla alia libertatem hominis adeo extollat, atque hæc. Ita ille: (o) " Nec ſolum id non præjudicat „ libertati, ſed etiam maxime favet. Præterea cum juxta hoc Syſtema, quicquid in anima confit, ab ipſa ſola pendeat, & ſtatus ſequens nonniſi ab ipſa & ſtatu ejus præſente oriatur, ſequitur hinc, tantam ejus eſſe independentiam, ut major eſſe non poſſit „. Idem etiam tenent *Trivultini* Librorum Critici Cenſores, *Jeſuitæ*, quos ita loquentes exhibet nuperus Theodiceæ interpres (p): Sed horum (quæ minus probamus) in numero ingenioſum Harmoniæ Præſtitutæ Syſtema minime profe-

o) v. Theod. §. 62. 63. Add. & Journ. des Sçav. 1695. 4. Juill. p. 419. Ubi de ſuo Syſtemate: Il s'y trouve ce *grand avantage*, qu'au lieu de dire, que nous *ne* ſommes *libres qu'en apparence*, & d'une maniere ſuffiſante à la pratique, comme *pluſieurs* perſonnes ont cru, il faut dire plûtôt, que nous *ne* ſommes *entrainés qu'en apparence*, & que *dans la rigueur* des expreſſions metaphyſiques nous ſommes dans une parfaite independence à l'egard de l'influence de toutes les autres creatures.

p) In *Monito*, quod ſuæ *verſioni* præmiſit. p.* 3. &* 4. de quibus vide infra §. 191.

fecto reponimus: Etsi enim illi systemati per omnia non assentiamur, at *certe*, id *libertati* humanæ *valde favere*, nobis est persuasissimum.

§. 185. Explicemus *primo* veritatem rei, *deinde* obviemus quoque objectionibus. Illud *agens* rationale *liberum est*, *in quo* deprehendimus cognitionem actionis suæ, in sese contingentis; *quod* ipsum, cum essentialiter & naturæ suæ necessitate ad alterutrum oppositorum determinatum non sit, ab externo etiam principio determinante immune est; & sese ipsum pro argumentis suadentibus, & appetitum sua bonitate (q) inclinantibus quidem, non vero necessitantibus, determinat ad agendum, vel non agendum, agendum hoc vel illud. Nimirum, *quatenus actio* in seipsa contingens; *motiva* actionis inclinantia quidem, sed non tamen necessitantia; & *agens ipsum* essentialiter ad alterutrum oppositorum determinatum non est: *Eatenus liberum* erit *à necessitate*, quam dicimus, *intrinseca*. *Quatenus principium* determinationis agenti est intrinsecum: *Eatenus* est liberum à necessitate, quam vocamus *extrinseca*, & coactione. *Quatenus cognita* est actio; & à *finalibus* caussis movendo, incli-

q) *Distincte*, vel *confuse*, vel & *obscure* cognita. Neque enim conscii semper sumus omnium argumentorum; quod in solis obtinet distinctis, & claris conceptibus; In obscuris, etsi moventibus, & ad communem effectum concurrentibus, non item. Caussas pete ex natura *conscientiæ* hujus distinctius explicanda.

clinandoque agenti persuasa: *eatenus* neque *mechanica* est, neque nude *spontanea*; quales sive in machinis, trudendo actis, ab efficientibus caussis, non pellectis, suadendo, à finalibus; sive in animalibus brutis, cognitione intellectuali simul, atque finalium caussarum consideratione destitutis, deprehendimus. Jam, si placet, *num ille liber est*, qui inter plura absolute contingentia, eoque possibilia, potestatem in se habet eligendi & agendi id, quod maxime probat, quod maxime ipsi placet, quod optimum putat, quod maxime voluntatem allicit, & inclinat.

§. 186. Iterum dico *inclinat*: Non, *necessitat*, ut enim certum sit in *Philosophia Leibnitii*, voluntatem constanter & certissime selecturam esse illam partem, in quam inclinatur fortissime; vel, exquisitius loquendo (r), in quam pro-

r) Non diffiteor, *plerosque* de anima & spiritibus *locutiones* receptas esse rebus quidem ipsis parum, sed insinuandis tacite erroribus exquisite accommodas. Sic dum *inclinari* voluntatem *a motivis* dicimus, locutione a corporibus transsumta, animam quasi *bilancem* concipimus, ab accedentibus aliunde ponderibus, a se distinctis, inclinatam eo, ubi pressionis momentum fortius est. Atqui non sunt *externa* animæ motiva, sunt dispositiones ipsius animæ, sunt ipsius animæ perceptiones, atque in distincta cognitione intellectus judicia: Ita ut *æquipolleant locutiones*, *sive* dicas, motiva in hanc vel illam partem consideratis omnibus fortiora esse, aut fortis urgentia voluntatem, *sive*, animam hominis mage dispositam esse ad eligendam hanc vel illam par-

propendet maxime: *nullam* tamen ex eo *necessitatem* consequi existimo, *certitudinem* sequi facilis admitto, & urgeo (s). *Scilicet*, *motiva* voluntatem pellentia *nunquam tanta sunt*, ut positis illis *impossibile* sit, actionem non consequi; non sunt igitur necessitantia: *Ea tamen* est animæ natura, *ut nisi* alia in diversam partem argumenta prioribus opponantur, fortius mentem percellentia, *certissime* hanc actionem susceptura sit suo arbitrio. Ita intelligo verba

tem, magis illam propendere conniti impensius ad hanc vel illam sensationem producendam, quam aliam. Vide, si placet, amœbæa *Leibnitii* atque *Sam. Clarckii*, maxime in principiis Epl. v. & Resp. v. & in Annotat. Clariss. Viri *Lud. Phil. Thümmigii* ad ultimam Clarckii epistolam, §. statim 1. edit. German. p. 243. seq.

s) Amabo Te, Lector Benevole, si animam attendas ad *distinctionem*; pervulgatam profecto, sed vereor, ut satis explicatam communiter. *Negamus* sane, & optimo id quidem jure, *necessitatem* actionum futurarum; negamus indeterminationem quoque futurorum contingentium. *Illud* argumentis *moralibus*; *hoc* ducti *metaphysicis*, præcipue illis, quod, nisi determinata sit futuritio rerum, præscientia subsistere divina non possit. Jam, si placet, attende *determinationi futurorum*, quid illa sit? Unde pendeat? Quid à necessitate differat? Quid ab indeterminatione actus? Quomodo fundare præscientiam possit? Et cum libertate agentium conspirare? Et quænam futurorum determinatio id possit? Quæ non possit? Quæ sit objectiva rerum certitudo? Quod infallibilis & determinatæ DEI præscientiæ, in rebus ipsis, fundamentum? Et quæ sunt similia, de quibus hoc loco pluribus agere non convenit. Obiter tamen moneo, num forte existimes, *Poiretum* cum

ba *Leibnitii* in Theod. §. 371. " Jam vero caussæ omnes internæ externæque simul sumtæ faciunt, ut anima certo, sed non necessario se determinet: Non enim contradictionem implicaret, eam sese aliter determinare, cum voluntas inclinari possit, non necessitari ,,.

§. 187. Abstinui à voce *indifferentiæ*, nimium ambigua; cujus aliquem sensum negamus, retinemus alium. *Audi*, si placet, *Leibnitium*: " Stat itaque libertas contingentiæ, inquit in Theod. §. 46. vel etiam quodammodo indifferentiæ, si per indifferentiam intelligatur, nihil esse, quod ad alterutram partem nos necessitet, sed non datur indifferentia æquilibrii, i. e. talis, in qua omnia utrinque sint perfecte æqualia, nec major sit alterutram in partem inclinatio ,,. Quibus omnino verbis consentiunt, quæ suo olim præsidio dignatus est Cel. Jenensium Theologus, *Jo. Franc. Buddeus*, in ea quidem Dissertatione, quæ in Leibnitianas de Origine Mali sententias ex instituto conscripta est; capite enim III. §. XV. p. 90. ita lego. Equidem, quod dicitur libertatem voluntatis non id importare, ac si ad unum eadem ratione ac ad alterum inclinare-

Socinianis negare præscientiam saltim peccati; quoniam in absoluta, quam tuetur, voluntatis liberæ indeterminatione & indifferentia fundamentum præscientiæ nullum observaverit? Conf. in Theod. *Leibnitii* §. 369. eidemque contende dicta §. 364. *Utraque* per teipsum, ni grave sit, examina.

retur, imo contradictionem hoc involvere, cum *semper* ratio adsit, *cur* unum *præ* alio eligamus, *bene* se habet „. Et gemina prioribus sunt verba Rintelensis quoque Theologi, *Frid. Guil. Bierlingii*, qui in Dissertatione de Origine Mali p. 10. adversus indifferentiam *Kingianam* inquit: " Istiusmodi libertas indifferentiæ est res imaginaria, &, dum homo eligit, voluntas inclinatur, *aut* per affectus, *aut* per rationes, quæ non semper æque sensibiliter percipiuntur, sed tamen „ *semper* adsunt. vid. Annot. Illustr. Theod. „ Autoris ad Librum de Origine Mali „. Sic ille.

§. 188. *Prolixa* sane *digressio* foret, si enumerare vellem omnia, quæ ad naturam libertatis explanandam utilia existimo (t). Generaliter hoc dico: *Tres* sunt mihi sententias de libertate humana *examinandi viæ*: *Prima*, ut investigem, num ea *omnia* & *sola* complectatur definitio, quæ per *experientiam*, circumspecte institutam, deprehendimus; *altera*, num ea comprehendat, quæ *sufficiant* consequentibus libertatis *moralibus*, præmiis, pœnis, consultationibus &c. fundandis atque tuendis; *tertia*, *num* quid intercedat, *veritatibus* aliun-

t) Erit alio *fortassis* loco & tempore facultas nobis, edisserendi ista prolixius; Atque ex illis obligationum, imputationumque & legum, præmiorum quoque & pœnarum conceptibus, quos & naturales & distinctos esse arbitramur, lucem negotio aliquam commodandi. Ceterum, si placet, expende dicta *Leibnitii* Theodic. 67. - §. 75.

aliunde cognitis, aliam theoreticis & generalibus, *adversum* & repugnans? Neque deprecor id examen, *quodcunque* eligas; puto sententiam nostram, dextre intellectam, & in universa compage spectatam, sustinere singula. Morales quidem considerationes, medio hic loco collocatas, evolvere inpræsentiarum non licet: Sed ne contemtum interpreteris silentium, accipe hanc sententiam. *Abstineat à Systemate Leibnitiano, quicunque noxium illud in practicis existimat: Malo, non possis tueri, & conciliare principia quædam theoretica, Systematis fulcra; quam ut fundamenta morum luxes, & maleferiatorum hominum licentiæ patrocineris!*

§. 189. *Objectiones*, quibus *hoc loco* attendendum reor, breviter has habe. Videtur inferre *necessitatem*, eoque extrudere rebus contingentiam, & mentibus exuere libertatem, quicunque statum consequentem ita ex antecedaneo derivat, ut *nihil* fiat *sine ratione* sui antecedanea *sufficienti*. *Præterea* in corporibus ferri omnia legibus mechanicis, eoque necessariis: Quodsi adeo & mutationum in anima consecutiones oriantur similibus, & consentientibus regulis, eandem quoque in anima necessitatem fore; *mechanismum* utrinque eundem, libertati è diametro adversum &c.

§. 190. *Speciose* ista, *donec evolvantur* distincte singula. Sed accipe summam rei. (1.) *Necessaria* illa actio actio *non est*, quæ ex statu ante-

tece-

tecedaneo *contingente*, legibus etiam necessariis consequitur: Est in seipsa contingens, ex contingenti oriunda; si necessariam dicere velis, est *hypothetica* tantum *necessitas, ex conditione* tamen antecedenti, sed *contingenter posita. Nulla* igitur propria *rebus* & *intrinseca* necessitas inferetur, etiamsi rationem illam sufficientem non solum, sed omnino necessitantem *Leibnitius* statueret, *quamdiu* sustinet, existentiam hujus mundi, & statum adeo primum, à quo ceteri consequuntur, esse contingentem; quod alium atque alium condere divina potentia mundum potuisset, nulla in ipsis rebus repugnantia obsistente. Sed neque necesse est, observationi illi insistere; nam (2.) *falsum* est, rationem *sufficientem esse necessitantem*, aut leges successionum *certas* esse simul *necessarias*. Ut id intelligas, attende, ex Leibnitiana mente, & §. nostro 185. rationes, quæ sufficientes sunt ad movendam voluntatem meam, dum aliæ fortiores ipsi non proponuntur, non tamen tantas esse, ut contradictionem involvat, positis illis non agere voluntatem: Esse tales tamen, ut, positis illis, neque oppositis aliis æqualibus, vel fortioribus, certum sit, illas animo actionem persuasuras esse. Unde (3) *nec hypotheticam* quidem *necessitatem* hic locum habere aliquem, perspicies. Namque positis licet præsentibus motivis omnibus, *necessarium* non est, ut anima illa sequatur; ut tamen fortiora sequatur, *naturale* est & conveni-

veniens. Recte Leibnitius in Theodicée §. 53. „ Quant à la liaison des causes avec les effets, „ elle incline seulement l'agent libre, sans le „ necessiter, ainsi qu'elle ne fait pas même une „ necessité hypothetique (u) „. Ut igitur *antecedanea* sit conditio, ex qua animæ determinatio præsens consequitur, est *intrinseca* primo; deinde & *inclinans* solum, non necessitans; ter-

u) Sunt *aliqua* hoc loco addita prioribus, in quibus hærere possis, aut accusare fidem nostram, nisi illa declarentur quoque. Ita enim lego : " Si non en joignant quelque chose de dehors, savoir cette maxime même, que l'inclination prévalente reüssit toujours „. Atqui adjungimus eam regulam : Ergo hypothetica locum habet necessitas! Hic vero *distinguas* velim *hypotheticam* alicujus *propositionis* necessitatem, quatenus conclusio est, & quatenus consideratur ut quæstio. Certum est, in bono syllogismo ex duabus præmissis, etsi contingentibus, *conclusionem* sequi *necessario*; non vero *necessariam*. Primum pertinet ad necessitatem *hypotheticam conclusionis*, quam Leibnitius admittit verbis ultimis: Secundum ad *hypotheticam quæstionis*, quam negat in prioribus. An illa *bona* sit *distinctio*, quære ex hominibus *Logicis*: Et meditare illud *Aristotelis* Analyt. Prior. L. I. c. XIV. ex distinctione Paciana. Ibi *Philosophus*: Cum A contingit omni B, & B. contingit omni C. syllogismus erit *perfectus*, quo *colligetur* A *contingere* omni C. „. Perfectus autem syllogismus infert conclusionem necessariò; Syllogismus ex contingentibus duobus infert contingentem, non vero necessariam : Illa necessitas ad *formam* pertinet; contingentia hæc ad *materiam*. Atque ita, nisi fallor, consentit sibi *Leibnitius*, neque tollit altera manu, quod priore posuerat,

tertio est *moraliter* & suasive *agens*, non pellens aut trudens mechanice.

§. 191. Nimirum quod *secundo* ad *Harmoniam* attinet, qua *corpori* connectitur: Ex antecedentibus memineris. (1.) Ipsas *leges mechanicas falso necessarias* supponi à Philosophis, sive incautis nonnihil, sive Spinosisticis. Esse & illas *contingentes*, neque ex essentia corporis, fonte necessario, profluas, *primus*, quod sciam, *Leibnitius* monuit & ostendit. (2.) Ut in corporibus *Mechanismum* recte urgeas, *in anima* consentiente *nullus* est: Est tamen id, quod in mechanismo pulcrum est; ordo nimirum consecutionis, formulam aliquam agendi generalem, motibusque corporum harmonicam exprimens. Quam in rem elegans est locus Leibnitii in Theod. §. 403. superius allegatus ad §. 155. eidemque consentiens alius. Recueil. T. II. p. 406. *Mechanismus* vero (3.) libertati *opponitur*, quatenus *cognitionem* negat, & bruto more, actam ab *extrinseco* pellente, substantiam indicat; talem in anima nullum unquam admiserit *Leibnitius*. Ut igitur consentiant mechanismo corporum externo actiones animæ, mechanicæ ea caussa non sunt (x).

x) Non possum non *indolere* recepti in Philosophia *defectus*, quo *vocabulis* judicia alligamus ea conditione, ut auditis vocibus iisdem, etsi *correctis*, & veneno per sapientiores exutis, eandem constanter sententiam pronunciemus. Fuerunt, qui *mechanicam* animæ necessita-

§. 192. *Diximus* illa *strictim*, quod enarratio plenior sit instituti alterius. *Sufficiunt* tamen, ut intelligas, non male *Trivultinos* Librorum Criticos Censores *Jesuitas*. Dum Jesuitas dico, liberi arbitrii defensores maximos dico. Ita illi loco ad §. 183. allegato inter alia: " Si *quæcunque* de infallibili electione optimi toto lucubrationis suæ decursu disseruit, unum in

tem imposuerunt ita, ut negarent esse spiritum, cogitationes ex materiæ motu & figuris derivaturi, Leges motuum ipsas, quibus istæ cogitationes a materia procedant, absolute necessarias rati, actionibus omnibus a principio externo, sed nobis ignoto, suspensis, sic, ut non mage mea sit actio, quod scribere velim, quam est lapidis, quod descendere nitatur, aut in Barometro Mercurii, quod aucta äeris gravitate, elevari incipiat. Recte enim vero *cohorreas ad ejusmodi mechanismum*, & internecionem libertatis Tuæ prævertas. Sed vero, expelle *vocabulo* illo, quæ *falsa* sunt, & ingratiis naturæ obtrusa, *necessitatem* brutam simul atque absolutam; deme principium pellens *externum*, cum de anima cogitaveris: Assere spiritualitatem, & relinque agenti *cognitionem* facti, concede *potestatem* determinandi seipsum; & adjunge id unum, sequi eas determinationes *ordinem*, sic ut ex una repræsentatione nascatur altera non minus ordinate, quam ex motu motus consequitur, etsi *diverso* operandi modo utrumque. Tum, si placet, *machinam* appella *spiritualem* id agens Tuum; dic, ejus mutationes *concordare* mutationibus corporum *mechanicis*; tuere, formulam *automati spiritualis*, in quo *eminenter* existat, quod in mechanismo elegans & pulcrum: *Nihil*, opinor, illos Tua locutione & sententia *offenderis*, qui ex sensu magis quam vocabulo pronunciant.

in conſpectum colligantur omnia, comperietur nihil dixiſſe, quod *Theologos* libertatis arbitrii tuendæ *quantumvis* ſtudioſos magnopere terrere debeat. Contendit ergo voluntatem *univerſim* ad ulterutram partem *nunquam* deflectere, *ſine* ratione movente - - - - - At ſimul inculcat frequentiſſime, voluntatem *nulla vera* neceſſitate ad partem, quam amplectitur, adigi, poſſe affectui, genioque ſuo reſiſtere, poſſe eundem expellere, atque in oppoſitam partem divertere, non rapi inclinationis ſuæ pondere, ſed ei liberrime cedere„. Verum ex diverticulo in viam.

§. 193. Redeamus ad argumenta *Lamyana*: „ *Tertium* hoc eſt: " Id Syſtema *non eſſe DEO di-* „ *gnum & ſapiens.* Si vino ſe quis ingurgitet, „ ut ſpirituum animalium ordo interrumpatur, „ num id veroſimile eſt, ejuſmodi extravagatio- „ nes non eſſe, niſi naturales animæ conſecu- „ tiones, & quod ea re ſequatur ipſa leges „ conſecutionum à DEO ſibi latas? Quam „ id ſapientiæ divinæ honorificum foret„? *Miror*, hæc opponi à *Carteſiano*. Num illud magis veriſimile eſt, & ſapientia divina dignum, ut & ille ſpirituum animalium turbam faciat, & animæ extravagationes producat? Num, in *Syſtemate vulgato*, id magis conveniens divinæ ſapientiæ, ut animam influxui corporis ſubjiciat, quo fiat, ut nimio vini uſu turbatis ſpiritibus animalibus, aut medicamento, vel aliis occaſionibus irritatis iiſdem, deinde turbetur

aut plane in furorem agatur anima? Nonne in nostro Systemate antecedaneorum in corpore actuum repræsentationes confusæ sunt in anima quoque? Num igitur aliter fieri potest naturaliter, quam ut repræsentationes in illa tales consequantur ex iisdem, quales in corpore motus consequuntur ex motibus antecedentibus?

§. 194. " *An igitur ita sequitur leges à DEO* ,, *sibi latas*,,? Audi *Leibnitium*: " Natura animæ ,, & corporis est corrupta. Itaque dum naturam ,, suam anima sequitur, non semper se divinis legibus accommodat: *Corruptio* illa est *libertatis consequens*. Atqui hoc non magis ad nostrum Systema pertinet, quam ad cetera quoque omnia. *Caussam mali* hic non inquirimus. Num pro *Manichæis* pugnabit *Lamyus*, quod confusio divinis inducta operibus sapientiam ipsius dedeceat? Nonne cum Augustino potius concedet, confusionem adparentem esse majori ordine correctam,,? Ita Leibnitius (y).

§. 195.

y) Supplem. du Journ. de Sçavans. Juin. 1709. p. 597. 598. Nescio vero, num ambiguitas in voce *Legis* delitescat. Non sane accommodat se anima divinis Legibus, cum peccat; sanctæ nimirum illæ sunt, & a scelenbus remotissimæ. Sed abutitur ea facultate, quam a divina voluntate accepit, examinandi motiva, & determinandi se in eam partem, quæ fortius ipsam afficit. Morem illum, in seipso intaminatum, seligendi, quod fortius movet, aliquando Legem dicimus, quam sequitur anima; non quomodo præceptum philosophi legem vocant, sed quo sensu ordinem quo-

§. 195. " *Non sunt* autem istæ Harmoniæ le-
„ges *sapientes.* Entia quæcunque tendunt ad
„sui conservationem: Atqui sunt corpora, pa-
„pilionum v. g. quæ candelæ aut igni appro-
„pinquant, dum comburantur: Sunt animæ,
„quæ se præcipites dant in molestias. *Ridicu-*
„*lam* vero *legem*, quæ faciat, ut anima bonam
„deserat cogitationem, dum acu pungitur„! Atqui hoc commune est *omni Systemati! Quid* vero *ridiculum* in eo est, papilionem dum calefieri appetit, igni propiorem factum, comburi? *Quid* in eo *mirum*, si ad appetitus inordinatos, quos assequi non possis, tristitia consequatur? *Quid* in eo *minus sapiens* aut indignum DEO, quod corporis mutationibus animæ repræsentationes respondeant & congruant? Num præstabilita Harmonia plus perfectionis animæ largiri debet, quam ipsa DEI immediata actio in Systemate Tuo? Ceterum *alio loco* id exponendum est, unde imperfectiones, & qua via in Systema mundanum irrepserint?

§. 196. Quartum est „ *DEUM non posse* fa-
„cere automatum, quod sine ratione præstet
„id, quod homo facit cum ratione„. Atque hic sufficit Leibnitio, allegasse *automatum*

N 4 divi-

que & consuetudinem. Sequitur igitur suæ naturæ consuetudinem anima, dum cedit motivis (non melioribus sane, sed) fortius appetitum urgentibus: In eo divinum transgreditur præceptum, quod meliora prioribus non opponit, attenditque, & examinatis obsequitur.

divinum *artificiosius* eo, quod postulat objectio. Id, inquit, quod *fœtum* format, artificium est, quod multo ea omnia exsuperat, quæ hominum ratio perficit: Neque illi comparari potest *pöema* elegantissimum, neque *discursus* quantumvis judiciosissimus. Agnosco sane, id fieri per divinam *præformationem*: Sed idem obtinet in Harmonia quoque præstabilita.

§. 197. Nescio quidem, num *specialia* hic *Lamius* alleget: Sunt autem illa, quæ hic maxime in considerationem venire possunt, *præcipue duo*: *Alterum*, quomodo in humani corporis machina repræsentari possint *propositiones generales*, quas anima format & cogitat; *alterum*, quomodo illa, nullo supposito animæ influxu, *Syllogismos* loqui & propositiones, sive id, quod propositionibus in corpore respondet, inter se conjungere queat? Ad quæstiones igitur istas generalem *Leibnitius* (z), sed elegantem atque determinatam acutissimus *Chr.*

z) v. Repliq. aux Reflex. de Mr. Bayle. Recueil T. II. p. 399. Le corps est fait en sorte, que l'ame ne prend jamais des resolutions, ou les mouvemens du corps ne s'accordent, les *raisonnemens* mêmes les plus *abstraits* y trouvant leur jeu, par le moyen des caracteres, qui les representent à l'imagination. En un mot, tout se fait dans le corps, à l'egard du detail des phenomenes, comme si la mauvaise doctrine de ceux, qui croient, que l'ame est materielle, suivant Epicure & Hobbes, etoit veritable: Ou comme si l'homme même n'etoit que corps, ou qu' automate, &c. *Wolfianas* vero explicationes ordine expositas v. Metaphys. §. 832. - 843.

Chr. Wolfius responsionem dedit, quam *compendio* expositam dabo, ne quam transiisse videar ex difficultatibus gravioribus, & publice motis.

§. 198. Scilicet, id *cognitum* suppono, quicquid rerum in Universo est, id esse ejusmodi, ut in quibusdam conveniat, in quibusdam differat: Atque adeo nonnulla sint ejusdem speciei, alia sint ejusdem generis. *Sumo* etiam, id aliunde (a) lectoribus meis constare, quod *phantasiæ* nostræ is agendi modus sit, ut si quas res in quibusdam tertiis convenire observaverimus, illa posthac occasione alterius ideæ alteram quoque reproducat; id quod in discursibus familiaribus manifestum est ex transitu, quem facimus, à materia ad materiam. *Ubi* hoc factum fuerit, *memoriæ* beneficio ideam istam veterem denuo agnoscimus. *Tum* vero veterem atque novam combinando, id, quo conveniunt, detegimus, atque sic *ideas generales* atque universales formamus: Conceptui vero isti *generali vocem* alligamus, cujus ope deinceps id, quod in rebus specificum & generale est, designamus. Cognitio igitur *Universalis* juvatur, & propositiones abstractæ pendent à *vocibus*, vel *generaliter signis* istis, quibus id, quod in rebus commune est, à pro-

N 5 prio

a) Ex Metaphysica nimirum Wolfiana, vel & ex *attentione* ad rem præsentem, quæ veritates illas abunde docere potest illarum rerum curiosos, quos non omnia latent, quæ domi aguntur.

prio secernimus. Itaque mirum non est, repræsentari illas posse suo quoque *modo* in corpore. Sed progrediamur ad specialiora.

§. 199. Dum primo rem *præsentem percipimus*, notum est, in cerebro motum oriri: Et continuari illum ad membra, loquelæ organa, atque ibi novum excitari motum. Id origo vocum probat: Nisi enim ex rerum aspectu conatus nasceretur ad producendum sonum, nunquam homines loqui incepissent (b); sed neque infantes inciperent hodieque. Ille sonus auditus novum in cerebro motum producit: Ut adeo bini motus in cerebro conjungantur, alter ex sensu rerum ortus, alter ex sensu soni, seu vocis. Atque ita fit, ut alter in cerebro excitatus & alterum excitet: Namque & hic nihil video incommodi, quare fieri non possit, ut duorum motuum semel combinatorum aut aliquid commune habentium, al-

b) *Obiter* moneo, ne ex isto argumento incauti *sermonem naturalem* inferant. Falleretur, qui diceret; Quoniam ex aspectu rerum conatus ad producendum sonum aliquis in homine cooritur; ergo in omnibus idem oritur, ergo sonum omnes eundem edent ad conspectum rei ejusdem. Pendent illa sane ab infinita circumstantiarum in organis maxime auditui, & loquelæ aptatis, varietate. Neque facile plures iisdem rebus eosdem quoque sonos alligarent, nisi auditos antea ab aliis: Non sunt igitur certi a natura soni rebus destinati, & hominibus, etiamsi attenderent, observabiles. Cetera de sermone philosophiam, idest, *Grammaticam universalem*, numeramus in *desideratis*: Prima disciplinæ stamina vid. in Metaphys. Wolfiana §. 291. - 315.

altero excitato excitetur alter quoque. *Istis vero præmissis*, omnia obtinuimus *in corpore*, quæ *necessaria* sunt cognitioni *generali*, *suo modo* repræsentandæ.

§. 200. *Excitatur* sensu rerum præsentium in corpore, & cerebro meo, *motus*: *Habet* hic aliquid *commune* cum alio, qui olim excitatus fuit: Itaque & *ille excitatur*. Jam in motu cerebri præsenti habes & id, quod *utrique commune* est, & id quod proprium: Habes igitur & id, quod *ideæ generali respondet*. *Motus ille cerebri*, qui utrique hic *communis* est, non minus *influit* suo modo *in organa* loquelæ, atque singuli hi motus rebus respondentes: Itaque & ille conjungitur voci & *sono peculiari* atque adeo & novo in cerebro motui. Ita oritur *vox* aliquid *commune significans*, ad quam producendam *toties* in corpore conatus est, *quoties* vel objectorum præsentium vel phantasiæ opera motus ille producitur in cerebro: Et quæ ipsa etiam, quoties audita motum, sono respondentem, cerebro imprimit, alterum illum motum, olim voci conjunctum, reproducit. *Id igitur est*, quod *in corpore* accidit, dum vel generales perceptiones eloquimur, vel propositiones generales audimus atque intelligimus.

§. 201. Existimo, non facile quemquam ista negaturum esse, *si attenderit* ad cognitionem suam generalem & abstractam: *Vocibus* enim conceptis nos meditari quis nescit? Imo esse etiam, dum meditamur, dum ego hic scribo, ali-

aliquem in organis loquelæ *conatum ad voces* istas edifferendas, id satis *distincte* in me *experior*. Ne vero quis existimet, favere istam deductionem hominibus aliquando profanis, aliquando minus profunde philosophantibus, qui cogitantem in nobis substantiam vertunt in *automatum corporeum*: Isti quidem rei deinceps adhibebimus remedia §. 220. Nunc ad Syllogismos pergemus.

§. 202. *In Syllogismis* post antecedentia res est facilior. Quicunque attendunt animæ suæ operationibus, illi deprehendunt, ubi *Syllogismum* cogitare contingat; incipere se ut plurimum à *sensatione*, quæ *minorem* constituat Syllogismi, ita audio nunc horam undecimam. Quin corpori locus sit in hac propositione repræsentanda nemo dubitaverit; campanæ enim sonitus ipso nunc actu aliquam in aure primum, deinde cerebro meo mutationem facit. Ista vero prior propositio, per legem *phantasiæ* §. 197. allegatam, aliam mihi ideam revocat, priori olim conjunctam, atque adeo cum illa nonnihil commune habentem, ideam prandii. Inde *major* propositio: Hora undecima prandendum est. Sed neque hic quicquam est, quod non possit repræsentari in corpore sine animæ influxu: Quis enim dubitet, motum istum soni cum motu prandii præparatorio sæpius conjunctum, etiam nunc posse istam excitare in cerebro, atque adeo nunc

cum

cum illo conjungi; quod ipsum repræsentat *conclusionem:* Ergo nunc prandendum est.

§. 203. Idemque dicas de *aliis* ratiocinationum *formis*; sic in Enthymemate eadem omnia adesse, hinc inferas, quoniam de veritate illius nunquam *certus* es, nisi omnes illas propositiones sibi conjungas: Id vero hic discrimen est, quod altera propositio non adeo distincte atque evolute attendatur, ut *saltus* videri possit, qui revera non est; saltim non eo tempore, *quo* primum eam rem intelligimus. De *elocutione* existimo nihil hic amplius necessarium esse, postquam circa propositiones generales monui, quod motus ille organorum loquelæ, sine animæ interveniente opera, deduci possit à motu cerebri, propositionibus respondente. Ita autem, opinor, expedivimus, quæ sunt in corpore difficillima.

§. 204. Ultimum Cel. *Lamii* hoc est: Non posse tribui creaturis *vim agentem*, à divina potentia „distinctam. "Atqui nos contrariû obtinuimus „in antecedentibus, atque in eo sequimur Phi„losophos, si à Cartesianis discessero, commu„niter omnes. Addam saltim *tria Leibnitii* verba „: Si nous agissons, nous avons la puissance d'agir. Si nous n'agissons pas, nous ne pechons pas non plus. Aut, si placet, redde rationem, quare illas anima cogitationes producere possit, quas immanentes vocamus, & non tamen habeat *potentiam agendi*, sal-

ſaltim *in ſe*, qualem *Leibnitius* poſtulat. De altera conſequentia conſentiunt, niſi fallor, Auctores; *ideo* quippe immanentes animæ actiones, volitionesque liberas relinquunt, ut peccati rationem invenire poſſint in anima. Atque *iſta* quidem *ad objectiones Lamii*, earumque occaſione dicta ſufficiant!

§. 205. *Succedat* nunc, quem & ſuperius audivimus, R. P. *Tourneminius.* Ille *duo* potiſſimum opponit Leibnitio atque Carteſianis; neque enim Leibnitiana impugnat, quatenus à Carteſianis diſtincta, etſi Carteſiana pluribus urgeat. *Primo experientiam* putat teſtari influxum, teſtari actionem animæ, qualem ipſe concedit. Verum de illo videas diſputata ſuperius, primo *in genere.* §. 27. ſeq. Deinde & *in ſpecie* adverſus Tourneminium §. 45.

§. 206. *Alterum* eſt, quod ille, velut ex Leibnitiana mente, Carteſianis opponit, & deinceps convertit quoque in Leibnitium: *Harmoniam* quamcunque *non efficere unionem* realem atque effectivam. Deſtrui adeo noſtra quoque ſententia unionem animæ & corporis. Ego autem concedo quidem, deſtrui *Phyſicam* illam, influxu nixam: Sed nego, deſtrui *Metaphyſicam*, qua fit, ut ex anima & corpore correſpondentibus fiat *unum per ſe*, unum ſuppoſitum, una perſona. Audi, ſi placet, Leibni-

nitium (c): Admitto nihilominus unionem veram inter corpus & animam, quæ ex duobus illis faciat ſuppoſitum. Sed unio iſta Metaphyſica eſt; unio vero influxus Phyſica eſſet. Atque iterum: Multi Recentiores nullam inter animam & corpus communicationem Phyſicam agnoverunt, quamvis ſubſiſtat ſemper communicatio Metaphyſica, qua fit, ut anima & corpus ponant unum ſuppoſitum, quod perſona dicitur. Et alibi: Sauve l'union Metaphyſique de l'ame & de ſon corps, qui les fait compoſer unum per ſe, un animal, un vivant.

§. 207. Nimirum, ut Harmonia reſpondentium exacte horologiorum non ſufficiat ad unionem veram, aut ad unitatem alicujus ſuppoſiti fundandam; quod rectiſſime Eruditi monuerunt: Exiſtimo tamen, id non officere nobis in hoc negotio, quo non externam tan-

c) Locus *prior* eſt in Diſcurſu de Conf. Rat. & Fid. §. 55. *Alter* in Theod. §. 59. Edit. Gall. & 58. latinæ. *Tertius* in Epiſtola ad Remondum T. II. du Recueil p. 330. Quibus omnino conferas Cel. Dn. *Crouſaz* Syſteme de Logique P. III. c. II. p. 1160. Nimirum inter exempla petitionis principii ſuo quodam jure collocat ſequentia: " Si l'union de l'ame avec le corps ne conſiſte, que dans une ſimple concomitance des penſées & des mouvemens, c'eſt correſpondance plûtot, qu'Union. Or l'ame eſt veritablement unie au corps. Il faut donc y chercher quelque choſe de plus ". On ſuppoſe, dit il, ce qui eſt en queſtion, en *ſuppoſant* dans cette union, *plus* qu'on n'y apperçoit.

tantum in aliqua parte conspirationem tuemur, sed eam utriusque rei Harmoniam facimus, qua similiter in utraque determinatum sit, quicquid in illis unquam deprehendi aut distingui possit. Cum enim *individuum* sit, quod ex omni parte determinatum est: Nescio, quid præpediat, quo minus unum illud individuum compositum dixero, ubi duarum rerum, quarum altera ad alteram ordinata est, determinationes in Universum omnes consentiant, sic ut in neutro possis quicquam deprehendere, cujus simile non obtineas in altero. Dabimus igitur sane, non omnem Harmoniam facere unionem veram, aut arguere unitatem suppositi: Illud tuebimur, Harmoniam, qualem diximus, plenariam sufficere unitati individui alicujus compositi. *Cetera* de unione, quæ *præsentiam* postulat localem, & *actionem* requirit Physicam, Tua, si fieri potest, pace servabimus, dum distinctos mage actionis illius & in spiritibus præsentiæ conceptus vigere inter Philosophos contigerit (d).

§. 208.

---

d) Addo *unicum* tamen. Accepimus, esse Philosophos, quibus videatur, *unius* ejusdemque *hominis animam* posse esse Parisiis, dum Constantinopoli *corpus* existat. Manifestum est, unitatem eo casu omnem absolvi harmonia rerum: Sed & *nostro* Systemate id obtinere diximus, neque localem aliquam animæ in corpore adessentiam postulavimus. Igitur quæsitum est, num *in Leibnitiana* quoque *sententia* ejusdem hominis *anima* esse *alibi* locorum queat, & alibi *corpus* existere? Neque videntur illam declinare consequentiam posse philosophi;

§. 208. *Parentii* meditationes ſigillatim pen-
O ſita-

nihil enim animæ natura immutatur, ſive in hac, ſive illa ſpatii parte exiſtat; poteſt utroque loco conſentire ſuis repræſentationibus cum corpore, & organorum motibus. *Recte* id quidem conſequitur, *ſi ſpatium* tuearis *abſolutum*, & a rebus ipſis diſtinctum, receptaculum quaſi aliquod in ſeipſo indeterminatum, & independenter a rebus exiſtens: Neque enim intelligo, quid eo caſu impediat, quo minus altera hominis pars in eo ſpatio abſoluto exiſtat, cui Lutetias inexiſtere ſupponimus, altera in eo, quod Conſtantinopoli repletum hodie admittimus. Verum alia eſt rerum facies in Philoſophia Leibnitii, quem conſtat abnegare ſpatium abſolutum, & a rebus locatis omnino diſtinctum; cum enim *Leibnitio Spatium* nihil aliud *ſit*, quam *ordo coexiſtentium*, & ſpatium adeoque neque a corporibus ſejunctum detur, neque ordo coexiſtenti ſine rebus coexiſtentibus eſſe aut cogitari debeat: Inde *translatæ* in *ſermonem Leibnitianum* quæſtioni hic ſenſus eſt. An eadem illa anima, cujus diſtinctæ & claræ repræſentationes ſequuntur ſtatum corporis organici ut Conſtantinopoli exiſtentis, poſſit eodem tempore & ſimul ſuis illis repræſentationibus exhibere ſtatum corporis, ut exiſtentis Lutetiis? *Quatenus* enim ſupponitur anima & corpus *ejusdem* hominis, ſupponuntur inter ſe harmonica: *quatenus corpus* Conſtantinopoli ſupponitur ob harmoniam animæ repræſentationes exhibebunt mutationes, quæ fiunt in corpore, ab ambientibus Conſtantinopoli corporibus: *Quatenus anima* ſupponitur Lutetiæ, repræſentationes ejus exhibebunt ſtatum Lutetiarum; ita enim conſuevimus judicare. Eo ſane loco dicimus exiſtere animam noſtram, cujus illa ſtatum exprimit ſuis ſenſationibus; adeo quidem, ut in ſomnio, cum ſenſatione imaginationem non diſcernimus, eo quoque loco exiſtere nobis videamur, quem Phantaſiæ luſus exprimit. *Leibnitiana* igitur in Univerſo ſuo complexu *ſententia Paradoxum* illud Philoſo-

sitare non licet, quod de illis mihi nihil innotuerit, præter ista Leibnitii, exhibita ad §. 120. Eandem vero mentem suspicor fuisse & Domino *de Maiseaux*, ex responsione Leibnitiana (e): Imo & aliis quibusdam Viris doctis, ex recensione ejusdem Leibnitii (f). Verum illa exposuimus occasione per *Lamium* facta §. 16. seqq.

§. 209. Accedamus ad *Isaacum Newtonum*, Maximum illud Anglicæ Gentis Decus atque Ornamentum. Illius hæc sunt de Leibnitio „verba (g): " Posset ostendi, Harmoniam „ipsius Præstabilitam esse *verum miraculum*, „eandemque *contrariam experientiæ* omnium ho-

phicum *non admittit: Admitteret fortassis* recepto de spatiis conceptui copulata. Verum hic locus *de spatio* Commentarium non capit.

e) Ita enim ille in Epistola ad eundem 8. Jul. 1711. scri„pta. " Au reste, vous avés raison, Monsieur, de „m'attribuer dans ce fragment, *un reste de Cartesianis„me.* Car j'avoüe, d'approuver une partie de la do„ctrine des Cartesiens. Mais mon sentiment sur le „commerce de l'ame & du corps a des fondemens „reçus generalement, avant la naissance du Cartesianis„me ,,. Vide Recueil. T. II. p. 387.

f) Vid. eadem Collectio T. II. p. 416. "*Quelques autres* „ont dit, qu'il entendoient ainsi l'hypothese des causes „occasionelles, & ne la distinguoient point de la mien„ne, dont je suis *bien aise* „.

g) Vid. Epistola *Newtoni* ad Reverendissimum Abbatem „*Contium*, edita in Collect. sæpe citata. T. II. p. 18.

„ hominum ; cum unumquodque individuum „ habeat in se potentiam videndi suis oculis, „ & movendi corpus suum pro arbitrio „. Durum est profecto, adversari Newtono, incomparabili Viro, cujus in Mathesin merita universus Eruditorum orbis impense veneratur. Utinam ille eandem rebus quoque *Metaphysicis* operam impendisset, idemque in his judicium exercuisset ; credo, & in hisce *Ipsi* atque *Leibnitio*, eadem aut *similia* ut proferrent, per utriusque sagacitatem contigisset.

§. 210. Interim, dum id optare magis licet, Philosophiæ bono, quam in tanto Viri Maximi senio sperare, nihil, opinor, in ejus merita peccabitur, quod si honorem præfati ad argumenta, præsertim inter indignationes nata, breviter respondeamus. Harmoniam Præstabilitam esse *miraculum*, sensu vocis Leibnitiano (h), negamus ; esse effectum aut Corollarium miraculi (i) naturale, concedimus. Scilicet in universa rerum natura non

 est

h) Leibnitius Epl. ad Abbatem eundem : l. c. p. 55. " J'appelle miracle tout evenement, qui ne peut être „ arrivé, que par la puissance du Createur, sa raison „ n'étant pas dans la nature des creatures „.

i) Vid. Leibnit. Epl. V. ad Clarkium §. 89. " L'Harmo„nie ou correspondance entre l'ame & le corps, n'est „ pas un miracle perpetuel, mais l'effet ou suite d'un „ miracle primigene, fait dans la creation des choses. „ Il est vray que c'est une merveille perpetuelle, com„ me sont beaucoup de choses naturelles „. Vid. Rec. T. I. p. 131.

eſt ſatis cauſſæ, quæ efficiat, ut res iſtæ diverſiſſimæ inter ſe conſpirent: Itaque ſi de *prima* illarum conſonantia quæras, non minus hæc à divina unice potentia pendet, quam ipſa in univerſum natura. Sin illas ſemel à DEO concordes factas atque legibus ſuis pergentes, contempleris; omnes *conſecutivi* ſtatus ex prioribus naſcuntur naturaliter, hoc eſt, ſecundum illum ordinem, quem DEUS rebus convenientem judicavit præ aliis, atque vi rebus initio inſita exequitur.

§. 211. Quare id recte dicatur, quod *homo videat ſuis oculis*, conſequitur ex §. 206. 207. Hoc enim, quod de ſuppoſito, de perſona enunciatur, neceſſario conſequitur ex unione illa Metaphyſica, quæ ſuppoſitum, quæ perſonam, quæ unum aliquod per ſe efficit. Phyſicam autem unionem, itemque motum ab anima effective pendentem, ab experientia concludi poſſe non video. Et doleo ſane, aut me prorſus caligare, aut ſimiles vel Newtono Viros poſſe falli in conſequentiis, qualibus quotidie uti oportet in omni Philoſophia. Quid enim, aut unde cognoſcimus communiter, niſi per experientiam? Exiſtimo vero, *Newtonum*, ſi voluiſſet eandem hiſce rebus perſpicaciam applicare, quam & potuit, & aliis adhibuit, facile iſtam objectionem fuiſſe neglecturum, & daturum excellentia in hoc etiam negotio.

§. 212. *Samuelem Clarkium*, magnum eruditione, dignitate, fama & meritis virum, tanto

to nunc lubentius loquentem faciemus, quanto ille plus operæ posuit in defendendis Philosophiæ Newtonianæ capitibus, & quanto illa fuit illustrior concertatio, quam sub oculis SERENISSIMÆ WALLIÆ PRINCIPIS, GUILIELMINÆ CHARLOTTÆ depugnarunt *Ipse* & *Leibnitius* (k). Ita autem ille (l), " Si anima non ageret in corpus, corpus autem simplici materiæ motu mechanico, se nihilominus conformaret voluntati animæ, in infinita motuum spontaneorum varietate; id *miraculum* foret *perpetuum*,,. Equidem *sensu Clarkiano* non datur miraculum perpetuum, vocat

k) Scripserat *Leibnitius* nonnulla A. 1715. Nov. ad *Serenissimam Walliæ Principem*, quibus Philosophiæ *Newtonianæ* & *Lockianæ* quædam capita tangebantur; communicata deinceps à *Serenissima Principe* cum *Sam. Clarkio* Theol. Doct. & Ecclesiæ ad D. Jacobum Rectore, in aula Britannica Viro gratioso, qui *responsionem* illi literarum excerpto opposuit; *continuatis* deinde mutuis utriusque magni Viri ad eandem *Seren. Principem exceptionibus* & responsionibus, dum *Leibnitius* A. 1716. negotio immoreretur, post cujus fata libellus, *Anglice* & *Gallice* editus, haud ita pridem & *Germanice* versus est ab *Henr. Kœhlero*, & *Gallice* denuo impressus nuperrime in citata sæpius Collectione *Demasæi*. Germanicam editionem commendat *Præfatio* Eruditissimi *Christiani Wolfii*, & *responsio* Clar. Viri, *Lud. Phil. Thümmigii* ad quintam *Clarkii* epistolam facta pro *Leibnitio*, nec parum dilaudata in *Actis Erud.* A. 1720. Dec. p. 544. seqq.

l) Vid. in citat. Epistolis, Epl. IV. *Clarkii*, §. 31. 32. in Recueil T. I. p. 76.

enim id miraculum, quod insolitum est & extraordinarium, nequaquam id, quod constans & ordinarium deprehendimus. Nolim tamen id Viro doctissimo responderi; loquitur enim sine dubio adversus Leibnitium ex *definitione Leibnitiana*. Responsionem igitur sume ex §. 209. Non est hoc *miraculum perpetuum*, sed est *perpetua consecutio* illius *miraculi*, quo natura rerum à DEO constituta est; modò creationem velis (m) miraculum dicere. Si id, quod ex miraculo *consequitur*, velis miraculum dicere; hoc sensu nihil naturale erit. Ex primitivo enim illo creationis miraculo consequuntur omnia: Sed, ubi consequuntur *pro rerum* creatarum *natura*, ita, ut ex hisce possit ratio effectus dari; tum *naturales* vocare istos effectus in *usu* est.

§. 213. " Harmonia Præstabilita est vox solum, & *terminus technicus*, neque usui esse potest ad explicandam caussam effectus adeo miraculosi ". Hæreo hic de mente oppositionis. Neque enim credidero, *Clarkium* id sibi de *Leibnitio* persuadere, quod hic pro caussa effectus vocem vendere velit: Neque illud à me impetrare possum, ut *Clarkio* tribuam, istum hoc rejicere, ut novæ effectus explicationi nova vox, novusque terminus technicus im-

m) Impropria enim locutio est, quia miraculum præsupponit naturam; Convenit creationi tamen in eo cum miraculis, quod sola & immediata DEI operatione constant, nulla intercurrente caussa secunda.

imponatur. Fortasse hoc voluit (n): Nullum esse determinatum istius termini sensum, neque respondere huic voci rem, quæ effectui aut phænomeno præsenti explicando sufficiat. Id ubi voluerit, provoco ad §. 90. & seqq.

§. 214. " Supponere, quod in motu corporis spontaneo, anima non det novum materiæ motum, novamve impressionem, & quod omnes motus spontanei producantur impulsione mechanica materiæ; est reducere omnia ad *fatum & necessitatem* ". Siquidem leges illæ mechanicæ sint absolute & geometrice necessariæ, quod veterum nonnulli supposuerunt, alii diserte docuerunt: Concedo fatum sequi in illis motibus, sequi necessitatem. Sin illæ sint, quod aliquoties diximus, absolute loquendo contingentes, si sapienter electæ inter plures possibiles, si adeo fundatæ, non in necessitate quadam bruta, & rebus aut materiæ intrinseca, sed in electione Entis summe intelligentis, pro sua libertate, & sapientia, ex

n) Imo *fortassis hoc* voluit. Solenne est, ut *Philosophis* quibusdam *Anglis*, corporum phænomena specialia ex attractionibus corporum omnium mutuis explicare instituentibus, alii inculcent, *vocem* dari, aut *qualitatem scholasticam* allegari, non reddi caussas phænomenorum naturales. Quo id jure fiat, non disputo. Quid si nostros *talione* quadam repercutere in mentem Cel. *Clarkio* venisset? Tum vero redderem illi, quæ rectissime *ex Newtono Ipse* circa gravitatem monet atque attractionem: *Phænomenon* hac voce appellari a *Leibnitio*, *caussas* aliunde peti.

pluribus aliis mage hasce seligentis, quam alias: Tum cessat fatum omne, *evanescit* omnis motuum *necessitas*, proprie & absolute dicta, & sola *Clarkio* pro necessitate habita. v. Rec. T. I. p. 154.

§. 215. Alter & prolixior VIRI Doctissimi „ hic locus est (o): " Illud rationi magis ad„ versatur, nolle admittere gravitationem vel „ attractionem - - - - - & postulare simul, ut nos admittamus hypothesin *adeo alienam*, atque illa est de Harmonia Praestabilita, secundum quam anima & corpus hominis *non plus influxus* habent alterum in alterum, *quam duo* „ *horologia* aequaliter bene mota, quantumcun„ que sint à se mutuo dissita, & licet nulla sit „ inter eadem actio reciproca „. Non id aegre fero, quod hypothesin adeo *alienam* vocat hanc nostram: Intelligit id sine dubio, *sensibus*, & judiciis primis, qualia ferre solemus ex sensuum testimonio, re nondum mature pensitata. Sin & *rationi alienam* putet, in eo dissensum nostrum haud gravate feret. Comparationem cum *horologiis* de *influxu* concedimus: Cetera credimus *hic plus* esse mutuae relationis, destinationis, atque unionis Metaphysicae; Anima enim & corpus faciunt unum *per se*, rem vivam, animal, suppositum, personam, quod non dicimus de horologiis, quantumvis bene conspirantibus.

§. 215.

o) In Respons. V. ad Leibnit. ad §. 110. - 116. T. I. du Recueil. p. 191. seq.

§. 216. " Equidem Auctor dicit, DEUM „ prævidentem inclinationes animæ cujusque, „ ab initio sic formasse Universi machinam, ut „ simplicis mechanismi legibus corpora humana convenientes motus recipiant, tanquam illius magnæ machinæ partes. Verum *an id est possibile*, ut ejusmodi motus, & tantum va-„ riati, atque sunt motus humani corporis, pro-„ ducantur puro mechanismo, etsi voluntas & „ spiritus non agant in corpora „ ? Puto id esse *omnino* possibile, Sed DEO. Volitiones istæ sunt limitatæ & *finitæ gradibus* & *numero*, suntque à DEO *prævisæ* : Quidni possint motus illis respondentes (p), artificiosa machinæ structura obtineri ab eo, qui utrumque pernovit, & cujus potentiæ atque sapientiæ fines non sunt? Variant sane mirum in modum appetitus : Sed variant non minus organa nostri corporis, atque corpora, quibus cingimur, & que agunt in nostra organa. Cedemus tamen, si quam Vir Doctissimus nostræ hypotheseos *repugnantiam* demonstraverit.

§. 217. An id est *credibile*, quod, si quis ho-„ mo decernat, atque adeo integro mense „ præsciat, quid sit hoc die, hac hora actu-„ rus ? An id, inquam, est credibile, quod „ corpus, virtute puri mechanismi, ab initio „ creationis in mundo corporeo producti, ex-

O 5 actis-

p) Dum *non repugnent* mutuo; *quales* neque voluntatis & spirituum opera præstari posse, facilis, opinor, admiseris.

„ actiſſime iſtis ſpiritus humani decretis ſeſe „ accommodaturum ſit tempore deſtinato„? Non diffiteor, terrere quæſtiones hujusmodi: Sed an *impoſſibilitatem* ſimul evincunt? Ego autem non dubito, quemadmodum in præſenti mundi repræſentatione ſatis cauſſæ fuit, ut id deſiderium vel decretum in anima inde enatum ſit; atque in conſequenti ſatis argumentorum, ut priſtinum decretum iterum in mentem redierit: Ita in præſenti mundi facie ſatis rationis eſſe, ut producantur in corpore motus decreto illi reſpondentes (q); atque in conſequenti ſatis cauſſæ, ut prior motus redeat, atque novum deinceps, ſed priori ſuccenturiatum, & conſentaneum producat.

§. 218. " Secundum hanc hypotheſin, „ omnes *Philoſophicæ ratiocinationes*, phænome- „ nis & experientia fundatæ, *fiunt inutiles*„. Atqui hoc liberalius illatum videtur. *Ratiocinationes factis nixæ*. v. g. radiorum luminis natura heterogenea, experimentis concluſa Newtonianis, atque infinita hujusmodi, conſtanter ſubſiſtunt. Quodſi autem in *judicio* plus dicas

q) Dico: Motus *decreto* reſpondentes; non, executionem decreti. Namque & *huic* in *mente* propoſitioni, quod *propediem ſuſcipienda ſit actio*, *ſuus* in *corpore* motus reſpondet: Alius illi, cum jam jam eo connititur anima, ut ſenſationem illam in ſeſe producat, tum enim in corpore reſpondet motus quoque, quo *executio* perficitur decreti, non *deſtinatio* tantum, a & certo tempore ſuſpenſio.

dicas, quam est in *facto*, id & inutile est, & noxium. Utinam illa penitus aboleri possent (r). Ego *gratias Cartesio & Cartesianis* habeo, atque omnibus illis, qui docent, experientiam ponderare circumspectius. Si quis eam *inutilem* reddit, facessat ille ex circo Philosophorum! Sed audiamus.

§. 219. " Quodsi enim vera est Harmonia „ Præstabilita, homo *nec videt*, nec audit, nec „ sentit quicquam, neque movet corpus suum: „ *Imaginatur* sibi *tantum*, se videre, audire, sen- „ tire & movere corpus suum „. Si *cum Idealistis* rem haberet *Clarkius*, negarent illi, quod experientiæ contrarium sit, si dicas, *videri* id saltim nobis, quod sentiamus, quod moveamus corpora: Sed bene est, quod nos *ipsa quæstione* nostra *utrumque* admittamus, & *videri* id nobis, & *fieri* illud quoque. Illud non intelligo, quomodo id Harmoniæ Præstabilitæ adversetur, ut dicam, *videre hominem*, audire, & sentire

r) Atque utinam Doctiss. *Clarkius* ubique *æqualem* rebus attentionem adhibere dignatus esset! Ita recte idem disserit similia nostris, quando ad *Collinsii* argumentum aliquod ita respondet in animadversionibus. " De ce, „ qu'un homme fait *toujours* ce, qu'il juge raisonnable, „ il ne s'ensuit pas, que l'experience prouve, qu'il y „ a de la *necessité*, qu'il le fasse. *La concomitance* ici „ *n'est* nullement une preuve, qu'il y a *une liaison physique* „. Vid. Recueil T. I. p. 382. Verum, quid aliud est, quod nostra dicit, aut supponit sententia, quam, quod *etiam hic* concomitantia rerum non sit *physicæ* connexionis indicium.

tire, & movere corpus suum. Ad *sensum* pertinet in *corpore* motus, in *anima* perceptio: Utrumque habet *homo* in Harmonia Præstabilita; namque etiam hic est *compositum* quid ex anima & corpore: Itaque sentit homo. Eodemque modo dicendum est, *hominem movere* corpus suum: Sed, *animam* movere corpus, propriissime non dicimus; at neque id experientiam postulare ostenderis.

§. 220. " Et, si homines persuasi essent, „ quod corpus ipsorum nihil sit præter ma„chinam, & quod omnes ejus motus, qui „ voluntarii videntur, producantur legibus ne„cessariis mechanismi materialis, sine omni in„fluxu vel operatione animæ in corpus: *Fa„cile inferrent*, hanc machinam esse integrum „hominem, atque animam Harmonicam in Sy„stemate Harmoniæ Præstabilitæ nudum esse „ figmentum atque vanum phantasma „. *Isti* quidem *rei cautum est* alibi sufficienter. Animam enim in homine immaterialem atque spiritualem ex *conscientia*, ex *modo* repræsentationis mundi; qui fit ab anima, &c. cum *Cartesio*, *Leibnitio* & *Chr. Wolfio* satis manifeste defendimus, ut ab ista hominum præcipitatione nihil metuamus: Quod enim fit in corpore, quodque ipsi supra plenius de corpore ostendimus, satis adhuc à perceptione, reflexione, conscientia & modo repræsentationis animæ distare, facile deprehenditur ab intelligentibus

bus (s). Neque tamen indignamur isti *cautelæ Clarkianæ*, quoniam illi majus periculum est à discipulis Metaphysicæ *Lockianæ*, qua dubium relinquitur, *num* fieri non possit, saltim divina accedente opera, ut materia possit *cogitare*!

§. 221. " Porro: Quam *difficultatem* evitamus " hypothesi adeo singulari? Nullam scilicet, " præter eam, quod concipi non possit, quo- " modo substantia immaterialis agat in mate- " riam "? Evitamus illam sane: Sed non tamen negamus, posse spiritum agere in corpora. Quare hæsitemus de anima, *aliam* supra caussam allegavimus, *quam generaliter* naturam spiritus. Quales autem, & quantas de cetero difficultates ea hypothesi declinemus, id legas licet in §. 126. &c.

§. 222. " Deinde an *difficilius est concipere*, " quod substantia immaterialis agat in mate- " riam, quam concipere, quod materia in ma- " teriam "? Ita videtur sane! Concedes Tu quidem, corpus posse concipi pellere aliud, percutere, contingere, adeoque impetum à reactione limitatum imprimere, potest vis impressa alicujus corporis concipi à concursu aliorum varie modificata, determinata, directa: De substantia immateriali nihil simile possum concipere. Cetera notum est, quid *Leibnitius*

s) Conferas tamen, si placet, *Chr. Wolfium* in Metaphysica, qui distincte rem omnem explicuit §. 738. seqq. Itemque Illustr. *Leibnitium* in Principiis Philosophiæ §. 17. & passim alibi.

tius de *communicatione motus* corporum censuerit.

§. 223. " Annon *eadem facilitas* est concipi-„ endi, *quod* certæ materiæ portiones possint es-„ se obligatæ, (ita Gallus interpres: Peuvent étre obligées; Germanicus: veranlasset; Anglicanum vero Clarkii discursum videre non „ licuit) ut sequantur motus, & inclinationes „ animæ, sine impressione corporea; *quam*, „ *quod* certæ materiæ portiones obligatæ sint „ ad sequendos motus suos reciprocos, vi unio-„ nis aut *adhæsionis* suarum partium, quam *nullo* „ *mechanismo* explicare licet: Aut quod radii „ luminis reflectantur regulariter à *superficie*, „ quam *nunquam contingunt*? Cujus quidem rei „ plura ipsis oculis experimenta exhibuit in „ *Optica* sua *Isaacus Newtonus.*

§. 224. Ego vero *non concipio*, quomodo corpus sequi possit inclinationes animæ *sine impressione* in corpus facta, aut sine organis in corpore aptatis, quorum ope, mechanica consecutione, motus succedant. *Præstaret* vero *rem laude dignissimam*, qui res hujusmodi faceret intelligibiles, si fieri tales possint. Num *adhæsio* particularum in corporibus nullo possit mechanismo explicari, id fortasse liberalius dictum est in re *nondum* deducta ad liquidum. Neq. puto, impossibilitatem deducendi ex rationibus mechanicis firmitatem, unionem & adhæsionem corporum sive demonstratam, sive demonstratu facilem esse in posterũ. Sin historice di-

dictum est, de nostris artibus, quatenus hucusq; id sufficienter & exquisite nemo præstitum dedit: Omnino id fatendum puto. Illud autem *de actione in distans*, per *Newtonum* (t) Philosophiæ restituta, *Leibnitio* hactenus opponi non potest, qui suum in ea re dissensum (u) antea testatus fuit. Neque illa sine omni exceptione experimenta putem, si isti rei inhærere liceat (x).

§. 225. Atque ista quidem breviter dicta sunto ad argumenta magni in Anglia Theologi atque Philosophi, quæ tanto specialius hic edisserere placuit, quod nuperus *Leibnitii* defensor, Vir Clar. *Ludov. Phil. Thümmigius* generali ad *Wolfianas* Methaphysicæ Institutiones provocatione hic acquieverit, atque *alias* potius Clarkianæ responsionis partes examinaverit. Cetera non miror, maximis illis atque illustribus Viris, *Leibnitio* hinc, atque illinc *Newtono* & *Clarkio* convenire in *theorematis* Metaphysicis non potuisse; diffident enim in *principiis*.

§. 226. Idemque accidit eidem *Leibnitio*, quando *Animadversiones* fecit *in Theoriam medicam*

t) In *Optica* sua p. 392. 474. 526. 534. 565. edit. Gallicæ Amstelodamensis A. 1720.

u) Discours sur la conformité de la Raison & de la Foi §. 19.

x) *Inflexionem* sane *Luminis* a Franc. Maria *Grimaldo* observatam primo, deinde amplius ab Illustr. *Newtono* confirmatam, & *pluribus* hodie Philosophis, nuperrime etiam *Chr. Wolfio* in Exper. Phys. T II. p. 487. seqq. probatam, non negavero: Neque tamen, eo facto demonstratam corporum *in distans* actionem, aut attractionem mutuam, concessero.

cam veram, iisdemque suam de Harmonia Præstabilita sententiam immiscuit. Videas enim, Viros Doctissimos, *Leibnitium* atque *Stahlium* tantopere in principiis discordare, ut aliquoties uterque fateatur, se non intelligere, *quid* alter *velit*? Ut sæpe numero uterque *miretur*, qui fiat, ut hæc talia alter eloquatur? Ego quidem videor mihi intelligere *Leibnitiana*: De *Stahlianis* idem non dixero asseverate; nihil ægre laturus, si quis, Stahlianæ Philosophiæ innutritus, contrariam meæ declarationem publicaverit; gratias etiam habiturus, ubi illam de motu theoriam tradiderit explicite.

§. 227. *Leibnitius* quidem in Animadversionibus suis Nro. 26. ait. " Ad quæstionem, " quidnam sub actionum vitalium organicarum " administratione tribuendum sit animæ, *ex* " *meo* Harmoniæ Præstabilitæ *Systemate* respon- " debitur, *tribuenda* ei *omnia*, si corporis obse- " quium ex consensu spectes: Tribuendum " vero *nihil*, si quid reluctanti imperaretur. " Miraculi quoddam genus foret, si anima in " corpore aliquid efficeret *præter* ejus naturam. " Unius hoc DEI proprium est, aliquid rebus " inducere posse, præter earum leges ".

§. 228. Ad ista Vir Doctissimus in Enodationibus suis p. 115. " Quantum ex iis, quæ " hic afferuntur, hariolari possum, puto *Har-* " *moniam Præstabilitam* nihil aliud esse, nisi *na-* " *turam* illo sensu acceptam, quo de lege quasi " positiva divina accipi solet, *secundum quam* *omnia*

„*omnia fiant*, *uti sunt* „. In consequentibus hinc infert, considerationem illius *nullam* patere *nisi à posteriori*: Magnum vero esse postulatum & nullam excusationem admittens, veram harmoniam à posteriori ad priora formare velle &c. *Iterumque* rem ita concipit, quasi aut hoc diceret *Leibnitius*, aut hoc saltim intenderet, esse harmoniam inter agens & patiens, quatenus agens agat *secundum receptivitatem* patientis.

§. 229. Equidem non est hæc *mens Leibnitii* in verbis allegatis, quod anima agere possit in corpore, quæ non excedant receptivitatem corporis, cetera autem non possit: Quem Viro Doctissimo *conceptum ex eo subnatum* esse suspicor, quod *Leibnitius* contrarium suæ decisionis miraculum dixerit, atque id DEO soli adscripserit. In Philosophia enim *Stabliana*, cum anima possit agere in corpus, sed proportionaliter, ut ille vult, dispositioni corporis atque functionibus ejus: Verbo, secundum receptivitatem ejusdem naturalem; hinc illi id unum est miraculum DEO proprium, si ultra receptivitatem corporis naturalem aliquid fiat. Sed meminisse poterat, in Philosophia *Leibnitiana* rem secus habere.

§. 230. Verba itaque Leibnitiana hoc dicunt, animæ *omnes* corporis actiones vitales organicas posse tribui, si respectum saltim illum Metaphysicum attendas, qui ad mutuas & harmonicas corporis & animæ determinationes pertineat,

tineat, quatenus corporis mechanismus, ita, non aliter, à DEO dispositus est, ut animæ suis motibus consentiat. *Nihil* posse tribui, si influxum Physicum, si realem actionem intelligas, cujus principium activum & productivum non ante fuerit in ipso corpore. Quid utrumque hoc sibi velit, puto manifestum esse ex antecedentibus.

§. 231. *Unde* autem *harmoniam* istam *intelligamus*, non difficile est ostendere: Harmoniam motuum voluntariorum cum perceptionibus distinctis, affectuum corporeorum cum confusis, *experientia* cognoscimus: Quis enim est, qui non in se deprehendat, moveri brachium, cum id cogitat, æstuare sanguinem, cum irascitur? Ceterorum in corpore motuum cum perceptionibus animæ obscuris harmoniam colligimus *ratione*. Sed non repetam ista denuo: Vide, si placet §. 94. 95. & passim.

§. 232. *Pergit* porro *Vir* Doctissimus: " Cum „ autem *liberum* agens etiam *possit*, si non per- „ ficere, tamen *audere*, quod fieri *non possit*: „ Et hoc maxime familiare fit *humanæ* animæ, „ ita uti hodie est - - - - - - Ubi hic manet *harmonia* illa *præstabilita* unice à *posteriori ad prius*? An ergo illa, quæ fiunt cum summa contentione (licet effectu non potiantur) *non fiunt, non existunt, non vere sunt*? Aut est aliquid, imo plurimum, quod fit & fiat, nihil obstante *ulla harmonia præstabilita*, sed *extra ipsam*; *ab* alio plane *principio* & *secundum* plane aliud, & quo-

nam

nam referendum? An ad positivam *dis-harmoniam, etiam præstabilitam*? Certe enim & „hoc, aut *ab* alio principio, aut *secundum* aliud „principium, *contrariæ harmoniæ* fieri necesse „est„.

§. 233. Posses mirari, quid Vir doctus impugnet, nisi ex ante dictis constaret, *ipsum sic intelligere Leibnitium*, quasi à posteriori voluisset concludere, tantam esse inter animam & corpus harmoniam, ut in actione animæ in corpus *illa nunquam agat, neque agere moliatur ultra receptivitatem* corporis. Isti sane sententiæ opponi possunt conatus ejusmodi, quæ intentum finem atque effectum non consequuntur. Verum illa non dicimus: Neque adeo nobis ista possunt objici.

§. 234. Si tamen forte quæsieris, quomodo in *conatibus*, ejusmodi, quos vocamus (y), *irritis*, inter se anima & corpus consentiant? Breviter ita habe: In corpore v. g. Besnierii, Bernoini, & aliorum est impetus volandi, resistunt au-

y) Dico: *Vocamus*. Proprie enim, & *philosophice* loquendo, nullus *conatus irritus* est: Quoniam unicuique caussæ actioni respondet effectus æquipollens viribus ad eum præstandum adhibitis, etsi vires aliquando minores esse possint, quam ut resistentiæ omni superandæ sufficiant, eoque destinatum a Te effectum (sed viribus majorem) obtinere possint; quo sensu *communiter* conatus irritos vocamus, qui insufficientes sunt effectui, cui destinantur, obtinendo, etsi effectum sibi æquipollentem semper obtineant. Verum de illo nolim hic anxie disserere.

tem isti conatui nisus corporum ambientium contrarii, eoque fit, quoad hunc effectum viribus adhibitis majorem, irritus: In anima est nisus ad repræsentationem sive sensationem istam volatus; resistunt autem isti appetitui repræsentationes contrariæ, respondentes isti corporum ambientium nisui contrario: Itaque fit, ut appetitus ille ad novam hanc repræsentationem careat hoc suo effectu. Ita vides, quomodo & *in hoc casu* maneat animæ & corporis *harmonia.* Memineris vero, me, dum repræsentationes dico, aut perceptiones nisus contrarii in corporibus ambientibus, *non* loqui *de* perceptionibus *distinctis*, *neque* de *claris*, quarum possumus esse conscii: *Sed* de *obscuris*, quarum etsi conscii non simus, existentiam in anima superius adstruximus, & facile pluribus ostendere possemus.

§. 235. Neque nunc erit difficilis responsio „ ad *Quæstiones Viri Celeb.* " Velim tamen, in„ quit, ut monstretur, *annon anima* multa *possit,* „ imo *soleat tentare, machinari, moliri, contendere*, maxime omnium autem velle, & sperare, *ultra receptivitatem corporis* & rerum corporearum? An *ausus hi*, appetitus, tentamina etiam organica, *nihil sint*; licet *effectu inania sint*? *Unde* hoc *habeat corpus*, *ut animæ multum*, imo *plurimum* etiam pro *talibus* ausibus *obsequatur*, citra ullam realem *proportionem* ad propositos *im*„ *possibiles fines*? An etiam *hoc obsequium* corporis

„ poris ab *harmonia* aliqua *præstabilita injunctum* „ & inditum sit, ut *frustra* obsequatur „?

§. 236. Supponunt etiam hæc interpretationem priorem: Sed *respondeamus* tamen ex *vero Systemate.* Velle animam multa, quæ fieri non possint, compertum est. Ausus & appetitus isti, sunt aliquid in anima: Sunt etiam aliquid in corpore, quatenus & in illo conatus quidam illis respondent; non consentirent alioquin anima & corpus. *Non carent* tamen *omni effectu*: Etsi enim non consequantur effectum omnem intentum; eatenus tamen in subsequentes animæ & corporis determinationes coinfluunt, quatenus aliquoties diximus, statum utriusque consequentem determinari ex antecedente: *Unde hoc habeat corpus*, ut & in illo sit aliquis conatus, etsi ille perfici non possit, facile determinabitur. Habet eum conatum *ex illis* in mundo corporeo caussis, ex quarum repræsentatione in anima enata est illa voluntas, spes aut appetitus. Denique is in corpore conatus, neque, ut diximus, omnino est frustraneus, etsi respectu hujus præcise intenti finis sit frustraneus; neque id corpori *magis incongruum* est, esse in illo impetus, quibus resistitur, quam animæ, ut appetat ista, quæ non possit assequi. *Nihil* igitur in *hisce quæstionibus* solvendis requiritur, quod harmoniæ præstabilitæ, rectius intellectæ, advertetur.

§. 237. *Alter Viri Celeberrimi locus*, quem fateor *mihi* adhuc *obscuriorem* visum fuisse, continetur in responsione ejus ad Exceptionem Leibnitii quartam p. 143. 144. de quo, ut faciliorem illum Lectori exhibeam, ita mihi videtur, *opponi* hic Harmoniæ Præstabilitæ, sive legibus naturæ *duo* potissimum; excludi istis *ortum* rerum omnium à *prima* quadam *caussa*, & directionem atque *providentiam* divinam. Audiamus Verba illius. " Quod *Harmoniam* „ illam *Præstabilitam* attinet, quibus vocabulis, „ seu mero sono variante Dom. Auctor nominat illud, quod alii sive diserte vocabulis, sive discrete sensu locutionum, *leges naturæ* vocaverunt, aut supposuerunt; secundum quas, cum omnia, & quidem *immutabiliter*, & perpetuo fieri & impetrari Dn. Autor cum asseclis harum opinionum credi velit, quid aliud expectare potest, quam ut in infinitum procurrenti atque nullum finem habenti, *numero* corporum; & pariter infinito, nullum finem habenti *numero*, activarum incorporearum motricium facultatum, seu entelechiarum, etiam responderi possit *infinitas* ortus, seu nullus terminus *præstabiliendæ* suæ *Harmoniæ*, unde *inceperint*. Quemadmodum infra, in exceptione vigesima prima, etiam edicitur, quod entelechiæ illæ etiam *nunquam cessaturæ sint*, aut abolitum iri, credi debeant. Ex quibus omnibus implicationibus, nunquam certe ullatenus, nedum fortius, mens humana, vera ali-

„aliqua ſcientia pertingere poterit ad apodi-„ctice ſtabiliendum *primæ cauſſæ* actum, pro „ortu harum rerum *undique* infinitarum „.

§. 238. Velim autem hic notes (1.), Harmoniam Præſtabilitam *non eſſe idem* cum legibus naturæ; *leges* vero *naturæ eſſe medium* id, quo DEUS Harmoniam illam obtineat. (2.) Fieri omnia ſecundum leges naturæ *non immutabiliter*; namque & *ipſæ* ſunt DEO *mutabiles*. Sin hoc ſaltim velis, omnia, quæ à natura fiant, fieri ſecundum illas leges, id adeo certum eſt, ut oppoſitum involvat contradictionem. (3.) Opponere hic Virum Doctiſſimum *non ſoli Leibnitio*, ſed *omnibus Philoſophis non Epicureis*, hoc eſt, qui leges naturæ ſtatuant, quibus mundum DEUS regat: Quicunque enim *caſus* negant, illi *leges* naturæ tenent. 4. Si quis eorum ſtatuat *leges immutabiles* atque neceſſarias, tranſigat ille cum Viro Celeberrimo. A Leibnitiana Philoſophia id adeo alienum eſt, ut potius ille primus fuerit, qui veram legum illarum originem detexerit, non conſiſtere in neceſſitate aliqua bruta & immutabili, verum in electione entis ſumme intelligentis libera & ſapienti? Neque conſequi illas ex eo, quod Geometricum eſt in corpore, ſed pendere a principio altiori (z).

z) *Quoties* id jam inculcavimus? Confer tamen, ſi placet, elegantem locum, quem, neſcio, num ante allegaverim? Eſt epiſtola *Leibnitii* in hanc rem ſcripta in Journal des Sçavans 1691, 18. Juin p. 386, ſeqq. Eam ſic

§. 239. Quod ad rem ipsam attinet, observes (5.), dum Leibnitius *infinita numero corpora* in Universo admittit, id eo valere, quod in resolutione & divisione corporum non liceat devenire ad ultima, adeoque mundus complectatur corpora infinite multa. Infinitatem ortus vero (6.) eo sensu, quod *præstabiliendæ* suæ Harmoniæ, *nullus* unquam *terminus* fuerit, is nunquam dixit. Pertinet hæc quæstio ad *æternitatem* mundi, (sic ipse Vir Clar. p. 143.) de qua ille longe diversum loquitur in Epistolis ad Clarkium. Audi Virum in ep. „V. §. 56. " Absolute loquendo potest conci- „pi, Universum cœpisse prius, quam revera „cœpit „: Et paulo post: " Sed an id ra- „tioni & sapientiæ divinæ conveniens, alia „quæstio foret &c. „. Idemque (7.) dicit ibidem

finit p. 390. & 391. Vir Illustris: " Cette *consideration* „me paroit *importante*, non seulement pour connoitre „la Nature de la substance étendue, mais aussi pour „ne pas mépriser dans la Physique les Principes superieurs, & immateriels, au prejudice de la pieté. Car, quoique je sois persuadé, que *tout* se fait *mécaniquement* dans la nature corporelle, je ne laisse pas de croire aussi, que *les Principes* mêmes *de Mécanique*, c'est à dire, les premieres *loix du mouvement*, ont une origine plus sublime, que celle, que les pures Mathematiques peuvent fournir. Et je m'imagine, que si cela étoit plus connû, ou mieux consideré, bien des *personnes de pieté* n'auroient pas si mauvaise opinion de la Philoso- „phie *Corpusculaire*, & les Philosophes Modernes join- „droient mieux la connoissance de la Nature à celle de „son Auteur „.

dem de *fine*, posse concipi prius terminatum, si quid fini ejus demere volueris, non autem esse rationabilem eam imminutionem.

§. 240. Itaque (8.) satis patet, quam id *ortui rerum* & dependentiæ à prima caussa *non repugnet*, quod de infinito rerum, etiam præsentium, numero Leibnitius edixit. Quomodo autem (9.) ipsa hæc *Harmonia Præstabilita*, omnibus illis, qui eandem tuentur, fortissimam *primæ caussæ*, *Deique demonstrationem exhibeat*, id deinceps succincte docebo Sectione Dissertationis septima seq.

§. 241. Alterum Cel. *Stablii* argumentum „hoc est: " Si vero quidquam minimo minus „ esse potest, eadem illa mensura, nempe in „ nihilum nulla, ex his tricis, admittere, nedum eruere poterit, *primæ illius caussæ* adhuc *perpetuum influxum*, adeoque verum *providentiæ* supremæ indesinentem concursum, gubernationem atque *directionem*; præsertim si *Harmonia* illa *Præstabilita*, non aliquid simplicissime Metaphysicum, abstractum, sit habendum; „ sed aliquid reale, *modum* & *mensuram activita-* „ *tis* illius *motoriæ* entelechialis, in ordinem in- „violabilem *cogens*, aut intra illum *coërcens* „.

§. 242. Nescio vero ego, quid *hic* in mentem venerit *Viro Clarissimo*, aut quomodo id ex nostris consequi sententiis vel videri possit. (1.) Harmonia Præstabilita est aliquid *Metaphysicum*: Sed obtinetur *legibus naturæ*, quæ sunt aliquid reale. (2.) Realia omnia pendent à

DEO, idque in fieri, esse, & conservari. Leibnitius in Theod. §. 377. " Jam supra „ statuimus divinum concursum in eo consi- „ stere, quod ipse nobis assidue largiatur, *quic-* „ *quid* in nobis & actibus nostris est *reale*, qua- „ tenus id perfectionem aliquam involvit „. Habes *concursum*: (3.) Audi & *providentiam* & gubernationem & directionem. Idem in Epl. „ II. ad Clarkium §. 8. 9. " Non dixi, mun- „ dum corporeum esse machinam aut auto- „ matum, quod sine DEI *interpositione* progre- diatur, ego urgeo satis, quod creaturæ illius *continuo influxu* opus habeant. Ea sententia non excludit *providentiam* aut *gubernationem* DEI, ex adverso illam perficit. Vera DEI providentia requirit *perfectam provisionem*; sed ul- „ terius requirit, non solum ut perfecte *prævi-* „ *derit*, sed ut etiam omnibus *providerit*, me- „ diis convenientibus præordinatis „. Atque ea res (4.) est adeo manifesta, ut Vir Doctissimus *Sam. Clarkius*, post acceptas illas responsiones objectione sua cesserit (a), quantumvis ce-

a) Ita enim ille Resp. II. §. 11. p. 26. " Quand on dit, que Dieu „ conserve les choses; si l'on veut dire par là, qu'il „ agit actuellement sur elles, & qu'il les gouverne en „ conservant & en continuant leurs, étres leurs forces, „ leurs arrangemens, & leurs mouvemens; c'est præci- „ sement ce que je soutiens. Cui confer. Resp. Leibni- „ tii III. §. 16. p. 37. Je n'ai jamais donné sujet de „ douter, que la conservation de Dieu est un préserva- „ tion, & continuation actuelle des étres, pouvoirs, „ ordres, dispositions & motions, & je crois peut-être

cetera adversatus fuerit opinionibus Leibnitianis. Si plura in eam rem & explicatiora postules, potes (5.) Wolfianas Methaphysicæ Institutiones consulere §. 1054. seq. Illud obiter addo, (6.) ordinem in fine paragraphi *inviolabilem* dici, scilicet *naturæ*: Non *DEO*. Conf. §. 238. in antecedentibus.

§. 243. Dixi autem ista prolixius, quoniam *Leibnitius* in suis Exceptionibus ad priorem locum *tria solum* verba reddidit, posteriorem vero in Replicationibus non vidit, editum demum A. 1720. Ita enim ille in Exceptionibus p. 221. " Quid sit Harmonia Præstabilita, nunc „ demum ex iis credo intelligetur, quæ dicta „ sunt ad num. 21. Itaque quæ hic contra dis„ seruntur, *scopum non feriunt* „. Fefellit autem spes illa Virum Illustrem: Ita enim Cel. *Stahlius* subjicit. " Quid aliud sit Harmonia „ Præstabilita, quàm quod ego recte & ordine „ conjeci; unde quæso intelligere potuissem, „ ex omnibus aut singulis, quæ exceptione „ 21. dicta sunt, ne quidem *nomine* hujus „ harmoniæ *serio* repetito: Tantum abest, ut „ scopum sibi propositum ferire potuisset „.

§. 244. Atqui & *nomen* est eodem, quo semper, sensu, in dicta Exceptione 21. art. 2. & *explicatio* Harmoniæ Præstabilitæ plenis-

„ l'avoir mieux expliqué, que beaucoup d'autres „. Neque posthac plura vel opposuit, vel desideravit in hoc negotio *Clarkius*, etsi nondum statione decesserit, & duas adhuc responsorias Leibnitio opposuerit.

nissima continetur art. 1 - 7. pag. 175. seqq. Patebit id, si cum nostra hac exercitatione velis locum componere. Verum ista de *Stahlianis* sufficiant, dicta *salvis*, quos maxima Viri in Rem Medicam merita postulant, *honoribus*!

§. 245. *Superest*, ut *spicilegii loco* subjiciam, quæ interdum ex me quæri memini, aut Systemati huic obverti: Sunt illa hujusmodi: "Si animæ cogitationes à corpore non pen-„dent, sed suo ordine & legibus pro animæ „natura mutuo consequuntur: *Cur illæ non pergunt* corpore utcunque affecto? Cur *cerebro* læso turbantur? Cur in *turbinem* acti, nesciunt, quid agant? An iste corporis in gyrum & turbinans motus cogitationum animæ consecutionem turbare potest? Aut quid hic rei agitur? Cur *cerebrum* mage sequuntur animæ repræsentationes, quàm aliam quamcunque corporis partem? Si ex animæ fundo omnia, cui bono *institutiones*, *libri*, collegia, auditoria? Expectemus securi, otiosi, &, si placet, dormientes, dum illæ se ideæ evolvant, quas Magistri aliis instillant, aut librorum lectio ingenerat? Si ordine sibi perceptiones succedunt, unde subitaneæ immutationes hominum, & *morum epochæ*? ut, quæ hactenus virtutem se-„quitur anima, mox tota vitiis abripiatur? & „quæ sunt plura hujusmodi„.

§. 246. *Non pergunt* ideæ corpore aliter affecto, quoniam animæ prior status, tanquam corpori harmonicus atque Universi repræsentativus,

tivus non minus in se habuit repræsentationem illius caussæ, qua corpus aliter affectum est, quàm prior corporum Status eam caussam fuit complexus. Itaque ex repræsentatione ista priori non potest nasci alia repræsentatio, quàm qualis convenit statui corporis posteriori, qui nascitur à priori. Vides *unde* sit *perceptionum turba*, ab antecedanea perceptione *ejus*, *quod* motuum turbas produxit.

§. 247. *In turbinem acti* nesciunt, quid agant? *Dico caussam*: In turbinem si corpus agatur tuum, variantur impressiones corporum in organa sensus tua mirifice, sic ut, brevissimo tempore, & veluti momento, plurima, sed minus fortiter, in illa agant. Jam anima ex nostris institutionibus repræsentat Universum pro situ sui corporis in eo, itaque momento quasi temporis, plurimas, sed debiliores, & minus à se invicem secernendas rerum plurimarum repræsentationes, atque idearum successiones, hoc est, perceptiones obscuras habet, paucissimis intermixtis clarioribus & distinctioribus. Itaque nescit ferè, quid ipsa agat, dum sensim iterum sibi fiat conscia; ad conscientiam enim requiri temporis aliquem tractum majorem minoremve, pro circumstantiarum, aut ingeniorum ratione, discas ex Metaphysica *Chr. Wolfii* §. 736.

§. 248. Cur *cerebrum* sequatur *magis* animæ perceptio, quàm partes alias? facilis est ratio. Repræsentat anima Universum pro situ corporis

ris *organici*, hoc est, sensuum organis præditi (b). Atqui sensuum organa confluunt in cerebro; hoc enim est quasi receptaculum, & scaturigo motuum omnium, quatenus ab objectis impressorum atque in corpus diffundendorum. Hoc mediante motus ex aure vel oculis in pedem transit aut manum meam: Ut *communiter* docemus. Igitur, cum cerebri sint præcipuæ in motu partes: Id præcipue sequi oportet motuum perceptiones.

§. 249. Illa autem suppositio de ideis *ex animæ fundo* prodituris iisdem, *sive media* scientiarum *adhibeas, sive negligas, de moribus iisdem, sive leges* sint positæ, sive non sint: *Contradictionem*

b) Elegans in eam rem observatio est *Jac. Bernoullii* in Epistola ad Auctorem Diarii Parisini, du Journal des Sçavans 1685. 19. Nov. p. 499. Ubi, recensita methodo cœcos docendi Mathematica, de *Cœca* quadam *Virgine Genevensi*, ipso magistro litteras exarare docta, memorat, eam nonnisi talia somniasse, qualia interdiu agitaverat; imagines rerum, quippe non visarum, nullas unquam concepisse. "Demandant quelque fois à cette *fille*, si elle ne *resvoit* point en dormant, comme nous, & s'ils ne luy paroissoient point *d'images* ou de phantosmes: Elle luy respondoit, qu'elle ne savoit ce que c'étoit que ces sortes d'images; mais que quelquefois en dormant, il luy sembloit, qu'elle manioit les objets, de meme qu'elle faisoit en veillant". Adeo sequitur anima statum corporis, eidemque consentit, ut neque in somno ideas producat, quales constitutioni organorum naturali adversentur. Eadem dixeris de illis, qui *inter ursos* educati rudes rerum pæne omnium, & stupidi fuerunt immaniter.

ctionem involvit; Ideoque mirum non est, absurda consequi. Dum enim animæ ideas dicimus respondere situi corporis in Universo: Si diversos corporum situs suppono, suppono & diversas inter se animas, illis respondentes; aut, si hoc malis, diversos ejusdem subjecti status. Itaque inferri non potest: Si ideæ scientiarum evolvuntur in me, dum frequens adsum docentibus, si mores mei sunt compositi, dum leges intelligo in eam rem latas esse: Ergo si ego absim, si leges desint (*hoc est*, si alia sit prioris loco anima, sive ejusdem animæ status à priori diversus) eædem hæ ideæ, iidem appetitus consequuntur ex suis antecedentibus. Scilicet, si *data* differunt; differunt & *quæsita*: Si *antecedentia* discrepant; discrepant & inde *consequentia* (c).

§. 250.

c) Nesciunt igitur sane, quid vellicent, quicunque ex natura animæ, quatenus mundi pro *situ corporis* repræsentativa dicitur, hiante omnino consequentia inferunt, animam, *sibi Parisiis* attendentem, dignoscere, & tanquam in *speculo* advertere, quæ in Vaticano *Romæ*, Constantinopoli in Gynecæo fiant? Quis illa *serio* opponere queat rerum peritis? Quis velit? Nimirum, *ex pumice aquam* postulas! Ex repræsentatione status rerum Parisiensium, ut talium, clara & distincta, hoc est, ex statu animæ Lutetiæ existentis, immediate deduci vis repræsentationem rerum Romanarum claram vel distinctam, non transeundo per repræsentationes intermedias, sed *per saltum*, eundemque absolutum, non corpori magis quam animæ contrarium, & naturæ omnino universæ inimicum.

§. 250. *Epochas* vero hominum, in alia omnia à prioribus abeuntium, ordini rerum, quatenus ille consecutionem *generaliter* moderatur, adversas non esse, facile concipias, si memineris, regulam, ordinem, formulam generalem, ubi aliqua immutata supponitur circumstantia (d), producere diversissima: Eadem terra venenatas & salubres successive herbas alit & producit, eodem nutritionis ordine generali mediante. Tantumque abest, ut ejusmodi mutationes obsint ordini, aut vicissim; ut potius & in absolute necessariis, in *Geometricis* v. g. lineis idem obtineat, quod norunt illi, quos Geometria recentior docuit examinare ramos atque ductus curvarum, quæ *puncta flexus contrarii* habent, &

(d) Possent multa in hunc locum congeri de *effectibus minutiarum* prægrandibus. Vide, si placet, *Leibnitium* in Theodic. §. 100. 101. *Wolfium* in Metaph. §. 508. Et cogita mutationes rerum ab unica quadam *scintillula*, pyrio pulveri illata, pendentes; examina mutationes ab exiguo *folioli* strepitu factas in homine meticuloso, noctem in silva transigente; & quæ sunt plura ejus generis ubique obvia. Similia de *subitaneis* rerum mutationibus in natura occurrunt: Ut enim omnia ordine fiant, mutationes aliquando extantiores brevi tempore accidunt; ita idem fluvius, dum per aliquot milliaria vix aliquot pedes lapsu confecisse, per libellandi artem deprehenditur, ubi ad cataractas deventum est, casu suo aliquot centenos potest conficere brevissimo temporis & loci spatio, facturus *saltum*, etsi *non absolutum*; neque enim ab extremo ad extremum devenit nisi per media eundo, eundo tamen quam celerrime. v. *Leibnitium* in Recueil T. II. p. 186. 187.

& *puncta regressus*: Nihilominus *æquationibus* subjectæ *regularibus* & *generalibus*.

§. 251. Denique *illud* prioribus Dubium, tam *honoris*, quam speciosæ *difficultatis* caussa, pro coronide dictorum adjungimus. Influxum Animæ & Corporis physicum abnegavimus ideo, quod *proportionem* postulet inter agens & patiens; proportionem vero inter *res* heterogeneas, & *attributa* rerum heterogenea, spiritum & corpus, cogitationem & motum, non admittat eorundem incomparabilitas. Admonuit *Vir Eruditissimus*, eandem quoque *necessariam* esse & præsupponi in *concordia*: *Quæ* enim *Harmonia*, qui consensus est inter mutationes animi & corporis humani, si comparare illa & illorum attributa non liceat, *si nulla* motuum & perceptionum *proportio* obtinet? *Agnosco* sane, namque id superius urgeo, proportionem *inter* perceptiones & motus *nullam* esse; nisi enim id fecero, consequitur, motum aliquoties repetitum, auctum aut imminutum fieri perceptionem posse. *Non* autem existimo, *necessariam* illam *Harmoniæ* nostræ, *etsi* necessaria sit *influxui*. Nimirum in Harmonia *unumquodque suas* sibi res habet, determinationes statuum præsentium ex *domestico* efficienti principio scaturiunt, non ex alieno: *Sufficit* igitur *similitudini*, si mutationes *animæ* eandem *inter sese* proportionem habeant, quam mutationes *corporis inter sese* observant. Quodsi enim *perceptio* ad *perceptionem* se habeat, ut

 motus

motus ad *motum*; si *motus* ad *motum*, ut *appetitus* ad *appetitum*: *Consentiunt* utique mutationes utriusque substantiæ *in suis* perceptionum & motuum, appetituum & molitionum *successionibus*. Facio hic, quod *Geometræ* solent, cum v. g. *in motu* corporum æquabili *spatium* exprimunt, *facto Celeritatis* & *Temporis*: Neque, opinor, *harmoniam* negaveris inter spatium motu æquali decursum, & factum ex Celeritate in Tempus. *An* igitur *tempori spatium* comparamus? res omnino heterogeneas? Non sane. Novimus hoc velle geometras; cum duo corpora ferantur æquabili motu, *spatium unius* esse ad *spatium alterius* in ratione composita directa *celeritatum* & *temporum unius* ad alterum. Igitur aut fallor ego, aut *ad harmoniam sufficit*, successiones repræsentationum inter se, & motuum inter se comparatas, servare eandem utrobique rationem. *Consentiunt* illæ meo judicio, si ad motum corpori *inimicum ingrata* menti perceptio, ad amicum vero & *utilem grata* oriatur: Ad *duplum* prioris *dupla* (e), & sic deinceps. Quodsi

e) Erunt fortassis, quibus non sufficiat, ad duplum sequi duplam, sed qui *absoluta* æstimatione *primum* gradum *primo* æquipollentem & proportionalem postulent. Nihil impedio, si possis: *Absolutas* ego *quantitates* nullas concipio; quascunque autem concipio, mensuris intelligo, id est, rebus ejusdem generis aliis, ad mensurandam quantitatem applicabilibus. v. si placet. §. 41. p. 39. not. l. Neque id *sapientiæ* adversum foret, aliqua initio determinare pro arbitrio, cetera deinde legibus & ordine stato deducere e simplicibus libere as-

Quodſi idem applicare ad influxum liceat, cedam univerſa heterogeneitatis objectione. Alia vero in illo quidem caſu comparatio eſt.

§. 252. Atque ita *tandem exegimus inſtitutum* noſtrum, quatenus illud *ad* ſolvendas Celeberrimorum Virorum *objectiones* pertinet. Non dubito *eſſe plures*, hinc inde obvias, & interſperſas aliis ſcriptionum argumentis; *fore* etiam *plures*, poſtquam id Syſtematis ex aliquo tempore incipit invaleſcere: Confido autem, *novas* fieri difficultates *paucas* poſſe; *pleraſque* aut diſerte ſolutas eſſe, aut *occupatas* ſaltim; *ceteras* ex univerſa ſententiarum compage *ſolubiles* ſpero. Et *malo* ſane *alioquin*, *caveri* objectionum *effectus* in Lectorum Auditorumve animis, diſtincta ſententiarum expoſitione. & demonſtratione, cum fieri poteſt, dilucida & plena: *Quam* teri tempus, onerari memoriam, affectari polyhiſtoriam, & ſuffocari diſtinctos rerum conceptus, per quæſitas objectionum plurimarum, atque obiter ſolutarum *condenſationes*. Subtiliſſimas quidem limitando reſolvimus communiter: Limitatione oſtendimus, ſequi aliud, quam nos tueamur; aut ſumi

 aliud

ſumtis: Ea quidem methodo, quam in *arte characteriſtica* uſurpant intelligentes, ut *ſimplicia* quidem exprimant ſimplicibus, & arbitrarie electis, verum ita commode tamen, atque adeo ſapienter determinatis characteribus, ut *compoſitorum* characteres idonei poſſint e ſimplicibus compingi; non enim illud ſtatim indifferens eſt, quod arbitrarium dicimus.

aliud, quam concedamus: Igitur determinatæ sententiæ & *distincta cognitio*, cum attenderis negotio, *sufficiet*. Sed vero hanc viam sequamur *alias*: *Primam* placuit commentationem accommodare ingenio multitudinis; ita factum est, ut rem eandem, non sane volentes, sæpenumero diversis enunciare locis, & quæ minus necessaria videbantur nobis, diducere coacti simus. Finiamus aliquando sermonem, &, quæ supersunt, pauca *pressius* persequamur.

SECTIO SEPTIMA,

De

Consectariis hujus Systematis Utilitatibus.

§. 253.

DUm consectarias *ex* Systemate *nostro Utilitates* advoco, *non* sane *generaliter* enumerabo, quæ sint *Unionis* inter Animam & Corpus mutuæ *commoda* simul & *incommoda*. Accedant Cel. *Lamium*, si qui ejus rei curiosi fuerint. De illo enim accepimus (f), enumerare Virum Doctissimum inter *incommoda* Animi, ex unione pendula, quod spiritus, pre-

f) v. Journ. des Sçavans 1694. 13. Sept. p. 707. ex ejusdem Tract. II. de la Connoissance de soi-même, ou l'on examine l'homme selon son être *Naturel*.

pretiosissimarum veritatum contemplationi aptatus, transferre attentionem cogatur ad terrena, corpori quidem sustentando necessaria, itemque quod doloribus & erroribus, a sensatione rerum fluentibus, fiat obnoxius: *Commoda* istum ex adverso illa enarrare, quod mediante sermone societatum capax hominum animus colere artes & scientias possit, satisfacere sua patientia divinæ etiam justitiæ, & mereri præmia, divinitus promissa. „ Ut enim *de ipsis*, quæ allegantur, commodis sive incommodis hic *nihil* dicam: *Non* sunt illa nostro *propria* Systemati; sed *neque vim* aut *lucem* ex Harmonia Præstituta *majorem* acquirunt. Dicamus *eorum aliqua*, *quæ* in nostro hoc Unionis Systemate *illustriora* sunt: De DEO alterum, alterum de *Anima humana*.

§. 254. In utroque *usum* ostensurus, *necessitatem* non assero. Neque igitur hoc ago, ut *oblique* illos pungam, qui diffident suis sententiis. Scio, *alios* quoque (g) ex illa Animi & Corporis Unione scalas ad divinitatem applicuisse, & elevato, ut philosophos decet, animo, mirandi illius artificii scaturiginem in DEO

 quæ-

g) Præter R. P. *Lamium*, modo allegatum, l. c. p. 700 & p. 701. succurrit nunc exemplum Dn. Abbatis *Dangeau*, in Dialogis quatuor, de immortalitate animæ, existentia DEI, providentia, & religione, editis Lutetiæ Parisiorum, sine nomine suo, & recensitis Bælio in Nouvelles de la Republique des Lettres 1684 T. II. p. 57. De *Occasionalistis*, in universum omnibus, notius id est, quam ut inculcari debeat.

quæsivisse. Neque detraho argumentis Virorum: illud, nisi grave sit, attende, *num eadem* idearum & perfectionum *fœcunditate* id in omnibus fiat? Et num *nostra aliquid* singulare habeat, & *illustrius*? Cetera memineris, ipsos etiam hujus sententiæ Artifices, *Leibnitium* atque *Wolfium*, *alias* de divinitate demonstrationes dedisse, ex motu illum, istum ex consideratione mundi philosophica (h). Sed vide, *quid*, *admissa* illa, quam exponimus, *Harmonia* olim *præstituta*, legitime & necessario *consequatur*?

§. 255. Nimirum *duas* in hoc Systemate *substantias* agnoscimus, alteram corpoream, spiritualem alteram; *diversissimas* adeo illas: *Utramque* autem in existentia & mutationibus suis *contingentem*; adeoque & aliter possibilem: Utramque in seipsa conspicuam *varietate* mirifica; organis illam, & motibus, istam perceptionibus atque appetitibus: Utramque in tanta rerum & modorum varietate *conspirantem* amicissime.

h) *Argumentum* est vel ideo *venerabile*, *quod* sacri codicis auctoritate approbatum est; *quod* rigorem demonstrationis præ ceteris optime sustinet; *quod* & attributis DEI cognoscendis accommodum est; *quod* fœcundam Corollariis, etiam practicis, DEI notitiam animo ingenerat. Vid. omnino *Cogitationes Rationales* de DEO, Mundo & Anima, cap. VI. integro. Collatis *Cogitationibus Ration. de Hominum Actionibus & Moribus* P. III. c. I. - VI. De *Leibnitio* vid. Præfat. Artis combinatoriæ, quam juvenis ediderat, recusam Francofurti 1690.

ſime. *Conſenſus* igitur illius oportet *cauſſam* inveniri: Dic ubi? *quam?* qualem? & quantam?

§. 256. Principio *non* eſt illa *in rebus*: Sunt enim contingentes; eoque eſſe poſſunt aliæ atque aliæ. In *neceſſariis* ſane, quorum oppoſitum in ſeipſo involvit repugnantiam, eoque exiſtere non poteſt, ſatis eſt in rebus ipſis cauſſæ, quare hoc, non alio, exiſtant modo; oppoſitum enim a ſeipſo excluditur ex regno veritatum & rerum. *Secus* eſt *in contingentibus*, quæ neque excluduntur ab exiſtentia, neque ponuntur inter exiſtentia, ipſa ſui Natura, eoque cauſſam ſui extrinſecam poſtulant ponenda, poſita ſupponunt atque arguunt (i). *Harmoniæ* igitur inter res *contingentes* contingentis *cauſſam in rebus ipſis fruſtra* ſane quæſieris.

§. 257. Sed *neque in mundo* illam, *aut* ea, quam nonnulli in ſubſidium vocant, *natura* deprehenderis. Sunt ex noſtro Syſtemate plures in ſeſe mundi poſſibiles; eſt noſter contingens (k); regitur ipſe legibus, ut ſæpe dixi,

i) Obiter moneo, poſt *Chr. Wolfium*, hac adhibita diſtinctione *rectificari* argumenta quædam frequentius adhibita, cum v. g. ex ordine effectuum quorundam arguimus ad ordinantem cauſſam a rebus ipſis diſtinctam. Valent iſta ſane, cum ordo contingens eſt: Ubi neceſſarius ſupponitur, non item. Neque adeo *plene* rem ſuam illi exequuntur, qui ſolo ordine nituntur: *Abſolvent* vero, ubi contingentiam illius ſimul adjunxerint.

k) Dabimus fortaſſis *alio loco*, quæ ad demonſtrandam mundi præſentis contingentiam pertinent. Nunc illa indice digito oſtendiſſe ſufficiat.

xi, contingentibus; si vocabulo Naturæ sensus est, dicit ordinem illum, quo sese omnes res corporeæ & spirituales, unaquæque suo more, mutuo excipiunt, ponunt, tollunt, antecedunt, aut producunt; obtinetur ille Legibus, sive formulis motuum & appetituum, illis Physico-Mechanicis, his Ethico-Logicis, utrisque non unicis, sed ex pluribus possibilibus divina optione selectis. Non est igitur in ipsa per sese Natura aut mundo satis caussæ, cur hæc potius rerum facies, ordo, consensus & Harmonia obtineat. Inferendi nervus est, qui modo fuerat, antecedenti proxime paragrapho: Quærenda igitur *extra mundum* Harmoniæ *caussa* est, & *ultra Naturam* invenienda est sublimior.

§. 258. Obtinuimus caussam Harmoniæ *ultra mundum*, & *extra contingentium seriem* existere: *Necessariam* adeo in *existentia* sua, & in *operationibus*, quod optione contingentia determinaverit, & ex indeterminata plurium possibilitate determinatam alicui existentiam dederit, *liberam.* *Num eo facto* divini, quale veneramur, Numinis existentiam asseruerimus, illico *intelliges*, *ubi* attenderis ad sequentia illius caussæ attributa, eademque cum divinis perfectionibus contuleris.

§. 259. Qui e diversi generis possibilibus illa novit seligere, & in actum deducere, quæ mutationibus suis consentiant: Eum oportet *intelligentem* esse. Si immensa rerum varietas

con-

consentiat: Oportet *infinite* (l) *intelligentem* esse. Si machinas novit præparare futuris casibus, ut exquisite illis respondeant: Oportet *futurorum* esse *præscium*. Si præparet: *Providentem*. Si ordine illa obtineat, & successione mediorum atque finium sibi subordinet: *Sapientem*. *Potentem* vero, qui infinitas in corpore nostro atque Universo machinas consentientes, animasque ista omnia, suo quasque & varianti modo, exprimentes vel repræsentantes fecit.

§. 260. Habes igitur *Auctoris Harmoniæ* nostræ *existentiam* in seipso *necessariam*: Habes Eminentiam, & *ab Universo independentiam*: Habes *dependentiam Universi ab ipso*: Habes *intellectum* ejus *infinitum*: Habes *voluntatem libere* e pluribus eligentem: Habes *præscientiam futurorum*: Habes *providentiam*: *Sapientiam* habes: Habes denique hic *potentiam* ejus *infinitam*. *Satis* id profecto *characterum* est, ut optimum maximum DEUM istis criteriis agnoscas, Universi conditorem & arbitrum. *Neque* illi quidem *illationi quicquam* liceat *obvertere*.

l) De *Notione Intellectus infiniti* ex consideratione rerum, pro respectu *temporis* & *spatii* variantium, & variabilium, conf. elegantem dissertationem, quæ *Chr. Wolfio* Præside habita est Halæ Magdeb. *Titulo* Speciminis Physicæ ad Theologiam Naturalem applicatæ, quod sistit notionem Intellectus divini per opera Naturæ illustratam.

§. 261. Vides Harmoniam *deducere ad* DEUM, non extorquendo solum existentiæ confessionem, sed *illustrando perfectiones* quoque. Non applaudo omnibus promiscue & *æqualiter* argumentis: Amo illa, quæ *ideam* divinitatis *minime sterilem* generant, sed qualem hanc existimo, perfectionibus simul, atque eminentissimis undique attributis prægnantem. Atque hic verto in rem meam, quæ superius opposuerunt Eruditi, *Bælius*, *Lamius*, *Clarkius*, alii; quando tantam Harmoniæ præstituendæ sapientiam atque vim necessariam judicarunt, ut neque divina sufficiat omnipotentia & scientia. Nimirum, evicta, quod fecimus, rei possibilitate, non probat sapientiam solum id Systema, & potentiam, sed *plane extollit*. Quam autem ea sit *Philosopho digna* hypothesis, qua divinum in Natura artificium, quantum fieri potest, maximam divinitatis ultra finitum omne admirationem venerationemque animo ingenerat: Id notius esse debet philosophantibus, quam ut inculcari denuo necessum sit.

§. 262. Illud non adeo commune *argumentum* est, quo *Leibnitium* tamen aliquoties (m) usum esse

m) *Exemplum* videas Journ. des Sçav. 1696. 18. Nov. p. 709. 710. Ubi recensita breviter sententia, nudeque exposita, pergit: Aprés cela je ne crois pas, que j'aye besoin de rien prouver, si ce n'est qu'on veuille, que je prouve, que Dieu a tout ce qu'il faut pour se servir de cet artifice prevenant, dont nous voyons même des echantillons parmi les hommes, à mesure, qu'ils sont

esse vidimus, cum ex ipsa illa divinorum attributorum manifestatione existentiam sui Systematis intulit Vir illustris. Sufficit profecto, possibilem Harmoniam esse, & excellentius divina exprimere perfectionum in rebus vestigia, quam oppositas illi sententias; sufficit inquam eo, ut existere adeo illam omnes ii colligant, qui perfectissimas DEO operationes tribuunt, eoque inter possibilia plura inæqualiter perfecta optimum ab illo seligi infallibiliter, defendunt. Sed vero difficile & *specificum* examen in *comparatione* (n), utrum e duobus sit sapientiæ honorificentius? *Generaliter* id apertum puto, majorem in nostro, quam ceteris Systematis, artem demonstrari. Atque hoc sufficit,

habiles gens. Et, *supposé* qu'il le puisse; *on voit bien*, que c'est la plus belle voye, & la plus digne de lui. Il est vray, que j'en ai encore *d'autres preuves*, mais elles sont plus profundes, & il n'est pas necessaire de les alleguer ici. Et antea in Journ. des Sçav. 1695. 4. Juill. p. 459. Dés qu'on voit la possibilité de cette hypothese des Acords, on voit aussi qu'elle est la plus raisonnable & qu'elle donne une merveilleuse idée de l'Harmonie de l'Univers, & de la perfection des ouvrages de Dieu.

n) Dico, specificum & in comparatione. Sunt enim casus, ubi *absoluta* disquisitio, an hoc vel illud sit sapientiæ conveniens? facilior est quam *comparativa*, utrum sit convenientius? Et comparativa *generalis*, sine dubio facilior est *specifica*; saltim iis casibus, ubi circumstantias omnes pernosse & contendere non datur hominibus,

ficit, ut intelligas, *divinam nostra* sententia *gloriam eminenter illustrari.*

§. 263. *Alterum*, quod allegari convenit, Systematis Harmonici commodum, in *asserenda* aut illustranda Animæ Humanæ a rebus externis *independentia*, & consequente illam *immortalitate*, atque in actionibus suis spontaneitate perfecta consistit. De *spontaneitate* locum exhibui §. 184. Neque illud in vulgato Systemate dubium leve puto, quod multi inimicum libertati opinantur, ab externis adeo vehementer affici an rapi? rebus. De *immortalitate* verba Viri illustris pauca dabimus hoc loco. Ita autem ille de Harmonia sua (o): Ce qui met encore dans un jour merveilleux l'immortalité de nôtre Ame, & la *conservation* toujours *uniforme* de nôtre *individu*, parfaitement bien reglée par sa propre nature, à l'abri de tous les accidens de dehors, quelque apparence qu'il y ait du contraire. Jamais Systeme n'a mis nôtre elevation dans une plus grande évidence. *Tout esprit* étant comme un *monde à part*, suffisant à lui même, independant de toute autre creature, envelopant l'infini, exprimant l' univers; id est *aussi durable*, aussi subsistant & aussi absolu, *que l' Univers* lui-même des Creatures. Ainsi on doit juger, qu' il y doit toujours faire figure de la maniere *la plus propre* à contribuer *à la perfection* de

o) Journ. des Sçav. 1695. p. 460. edit. Batav.

de la societé de tous les esprits, qui fait leur union morale dans la Cité de Dieu.

§. 264. *Ista* quidem *facile* intelliguntur. Si enim ex antecedentibus Anima est substantia simplex, quæ, nisi annihilari, non possit; in quam nulla corporum impressio est, nulla creaturarum vera, realis, & transitiva actio; quæ solius Dei operationibus subjecta, ceterum sibi habet res suas, suis recte Legibus, divinitus menti insitis: Tum sane *nihil* est, quod *interitum* minari possit; *nihil*, quod *interturbare ideas & confundere*; *nihil*, quod *interrumpere* illas, *ne* cum præsentibus *cohæreant*, easdemque in animo reproducant; nihil adeo, quod *præteritorum memoriam* & *personalitatis* statum intervertere valeat (p). Ex adverso *uniformem* individui *conservationem* sive *suadet*, sive *demonstrat*, *dependentia* statuum consequentium ab antecedenti-

p) Ne plura hoc loco, quam necessarium sit, cumulari existimes, evolve Cl. Viri, *Lud. Phil. Thummigii*, Reg. Boruss. Societ. Scient. Sodalis, dissertationem Halæ Magdeb. habitam 1721. d. 12. Dec. Tit. Demonstratio Immortalitatis Animæ ex intima ejus Natura deducta; cujus Sect. I. distinctam *immortalitatis* notionem exhibet, complexam 1. *perennitatem* ejus. 2. *Perseverantiam* in statu idearum *distinctarum*, 3. *memoriam præteritorum*, quam cum Leibnitio Theod. §. 89. individualitatem moralem, & cum Chr. Wolfio Metaph. §. 924. personalitatem vocat. Eandem opinor *Leibnitii* mentem esse verbis modo exhibitis, cum *uniformem individui* conservationem, & *societatem* urget *spirituum*; quorum, si placet, definitionem pete ex §. 896. Institutionum Metaphysices Wolfianarum.

dentibus, conjuncta *consuetudini* Naturæ, qua augeri perfectionibus, non minui res Naturæ, aut ire in deterius videntur. Saltim *illud omne* ab anima nostra *abest* quam longissime, quicquid maleferiata profanorum hominum ingenia eidem affricare connisi sunt; neque enim dependet a materia, aut in esse, aut fieri, aut operari; quod *ultimum* saltim in vulgato influxus Systemate difficulter abnegaveris (q). *Unicæ* igitur divinæ *voluntati*, & *potentiæ* relinquitur, ut possit *ista*, & an velit *illa* annihilare animam? *Sed* neque hujus rei suspicionem aut metum patitur philosophia verior.

§. 265. Sunt *alia* quoque, quibus *usum* commendare liceat expositi hucusque Systematis. Sic idem, qui antea, *Leibnitius* l. c. p. 461. Ces considerations quelques metaphysiques quel-

q) Est *Vir Eruditissimus*, qui influxum immortalitati adversum diserte pronuntiat: Non divinabimus argumenta rei, quoniam consulto premere illa constituit. Illud obiter monebo, si qui *adversus* nostram sententiam allegare *definitionem* animæ *Wolfianam* instituant, &, quoniam anima sit mundi pro situ corporis alicujus organici repræsentativa, in ferre, nitantur, destructo hoc corpore nullam ejus repræsentationem fore: Impingere illos in methodum; *meminisse* enim debuerant, ex Philosophia Leibnitiana nunquam deesse spiritibus finitis corpora, quorum respectu limitentur Universi repræsentationes. *Quo* eam sententiam *fonte* derivet VIR Illustris, id breviter indicatum videas in Theodic. §. 124. Quod enim in Principiis Philosophiæ §. 79. itemque in Journ. des Scav. 1695. p. 449. & 450. memorat, argumentum esse paucissimi admittent.

quelles paroissent, ont encore un merveilleux usage *dans la Physique*, pour établir les Loix du mouvement, comme nos *Dynamiques* pourront faire connoitre. Intelligo ista non de ipsa inter corpus atque animam harmonia: Sed de antecedentibus ejus, & principiis, quæ liberali manu præmiserat citato loco Leibnitius. Illud inter *commoda ipsius sententiæ* refero, quod v. g. intelligi nostro Systemate possit, quid sit illud barbaricum: *Esse animam in toto* corpore totam & totam impartibiliter in qualibet parte; quid sit illud, *esse* in aliqua *principaliter* parte, aut sede; & *quare capiti* eam prærogativam concedamus communiter. Sequuntur illa non difficulter, ubi *distinctam* ex experientia Tua notionem *præsentiæ* animi in corpore & mundo erueris, neque figmentis illam contaminaveris.

§. 266. Obiter illud moneo, *evitari* nostra sententia illos *Unionis* Animæ & Corporis *hiatus*, quos in utraque altera sententia obvios specialiter enumeravit R. P. *Lamius*, Vir doctissimus (r). Existimat *spiritum* esse *unitum toti* cor-

r) v. Journ. des Sçavans 1694. 13. Sept. p. 701. 702. Ubi enumeratis ante speciebus unionis inter animam & corpus ita concluditur: Ainsi l'Esprit est uni passivement à tout le corps; & le corps n'est pas uni passivement à tout l'Esprit: Et au contraire le corps est uni activement à tout l'Esprit; & l'Esprit n'est pas uni activement à tout le corps. De là il paroit, que le *corps agit plus sur l'Esprit*, que l'Esprit n'agit sur le corps; puisque le corps agit de lui même sur tout l'Esprit, & que l'Esprit n'agit, que par une partie de lui même, sur une partie du corps.

corpori *passive*; quacunque enim corporis parte affecta patitur spiritus: *Non toti active;* non enim agit suo imperio aut operatione in omnes corporis partes: Ex adverso, corpus esse *unitum toti* spiritui *active;* dum enim in spiritum agit, in totum agit: *Non toti passive*; Multæ enim sunt operationes spiritus, a quibus nihil patitur corpus nostrum. Fateor id incommodum videri; saltim *relationem* in hujusmodi Systematis *non tantam* esse, quantam in nostro deprehendimus, ubi omnia concordant omnibus; corporis quoque potestatem videri majorem esse in spiritus, quam viceversa. Verum de istis facile transegero, si expedita cetera forent; pro *curiositate* enim ista potius, quam pro *necessitate* allegavimus.

§. 267. Possent plura ejus generis Corollaria subjungi, si id animo constitutum esset. Sed *finiamus* aliquando; ne omnem simul sapientiam effundere velle videamur. *Patientiam, Erudite Lector*, Tuam, si ista omnia quietus expendisti, veneramur; *avaritiam*, si plura etiamnum desideres, non incusaturi; habituri *gratias* quoque, si quos forte errores negotio intercurrentes benevole expunxeris; aut rectiora hæsitantem docueris. Iterum Vale!

